

TUSSENTAAL IN DE SLIMSTE MENS TER WERELD

EEN ANALYSE VAN HET TAALGEBRUIK VAN PRESENTATOR ERIK
VAN LOOY VAN VROEGER TOT NU

Aantal woorden: 26.201

Merel Vanoverbeke

Studentennummer: 01402079

Promotor(en): Prof. dr. Johan De Caluwe

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master in de Taal- en Letterkunde: Nederlands-Engels

Academiejaar: 2017 - 2018

TUSSENTAAL IN DE SLIMSTE MENS TER WERELD

EEN ANALYSE VAN HET TAALGEBRUIK VAN PRESENTATOR ERIK
VAN LOOY VAN VROEGER TOT NU

Aantal woorden: 26.201

Merel Vanoverbeke

Studentennummer: 01402079

Promotor(en): Prof. dr. Johan De Caluwe

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master in de Taal- en Letterkunde: Nederlands-Engels

Academiejaar: 2017 - 2018

Voorwoord

Het schrijven van deze thesis bezorgde me de nodige (gezonde) stress, maar na maanden zwoegen ben ik best trots op het eindresultaat. Het opstellen en verwerken van de (met momenten eindeloze) transcripties, en het uitschrijven van de literatuurstudie en de resultaten was een uitdaging waarbij ik heel wat heb geleerd, en ik ben dan ook ontzettend dankbaar dat ik de kans heb gekregen om dit onderzoek uit te voeren. Ik wil daarom graag mijn promotor bedanken, Prof. Dr. Johan De Caluwe, die mij steeds de bijsturingen of bevestigingen gaf die ik nodig had, maar mij tegelijkertijd de ruimte bood om op mijn eigen tempo en op zelfstandig wijze te werk te gaan. Verder dank ik mijn ouders voor hun hulp bij het nalezen en voor hun ononderbroken steun. Tot slot wil ik mijn vriend Wout bedanken, voor zijn talloze aanmoedigingen wanneer mijn uitstelgedrag weer eens de kop opstak, maar ook voor alle pogingen om mijn gedachten te verzetten wanneer dat het meest nodig was. Zonder de hulp van deze mensen was ik nooit zo ver geraakt!

Merel Vanoverbeke

Inhoudsopgave

DEEL 1

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
Inleiding	9
1 Het Vlaamse taallandschap	11
1.1 Huidige Vlaamse taalcontinuüm	11
1.1.1 Dialect en regiolect	12
1.1.2 Informele en formele standaardtaal	13
1.1.3 Tussentaal	14
1.1.3.1 Wat is tussentaal?	14
1.1.3.2 Ontstaansfactoren	15
1.1.3.3 Verdeelde receptie tussentaal	17
1.1.3.4 Tussentaal versus standaardtaal	20
1.2 Toekomst taallandschap	22
2 Taal en televisie	25
2.1 Taalbeleid VRT	25
2.1.1 Taalcharter 1998	25
2.1.2 Taalcharter 2012	26
2.2 Taalbeleid VIER	28
2.3 Tussentaal en televisie	29
3 Methodologie	32
3.1 Toelichting bij het programma en zijn presentator(en)	32
3.1.1 De Slimste Mens ter Wereld	32
3.1.2 Erik Van Looy	32
3.1.3 Geselecteerde afleveringen	33
3.2 Werkwijze	34
3.3 Lijst met tussentalige kenmerken	35
3.3.1 Fonologie	35
3.3.1.1 H-procope	35
3.3.1.2 Apocope en syncope bij korte functiewoorden en inhoudswoorden	35
3.3.1.3 Apocope van de eind-sjwa	36
3.3.1.4 Progressieve assimilatie	36
3.3.1.5 Apocope van de auslaut-d bij werkwoordstammen eindigend op /nd/	36

3.3.1.6	Svarabhakti-vocaal.....	37
3.3.1.7	Verbindings-n tussen twee vocalen	37
3.3.1.8	Auslaut –t wordt –d voor vocalen	37
3.3.1.9	Der, derin, derover... ..	37
3.3.1.10	Vervanging van de intervocalische -d- door j of w.....	37
3.3.1.11	Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	38
3.3.1.12	Opmerkingen	38
3.3.2	Morfologie.....	38
3.3.2.1	Verbuiging van de lidwoorden	38
3.3.2.2	Verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden.....	39
3.3.2.3	Verbuiging van adjectieven.....	39
3.3.2.4	Afwijkend gebruik van het persoonlijke voornaamwoord in de tweede persoon enkelvoud	39
3.3.2.5	Diminutievorming op –ke, -eke, -ske.....	40
3.3.2.6	Clitische vormen van persoonlijke voornaamwoorden.....	40
3.3.2.7	Afwijkend gebruik van het persoonlijke voornaamwoord in de derde persoon enkelvoud.....	40
3.3.2.8	Afwijkende meervoudsvormen	40
3.3.2.9	Afwijkende werkwoordsvormen	41
3.3.2.10	Afwijkend gebruik van het werkwoord zijn	41
3.3.2.11	Opmerkingen	41
3.3.3	Lexicon.....	42
3.3.3.1	Onomasiologische alternatieven.....	42
3.3.3.2	Zo’n in plaats van zulke	42
3.3.3.3	Tussenwerpsels	42
3.3.3.4	Archaïsmen	43
3.3.3.5	Opmerkingen	43
3.3.4	Syntaxis	43
3.3.4.1	Redundant/versterkend gebruik van dat bij voegwoorden.....	43
3.3.4.2	Subjectreduplicatie.....	44
3.3.4.3	Afwijkend gebruik van gaan	44
3.3.4.4	Consecutieve en finale dat-zinnen.....	44
3.3.4.5	Het gebruik van lidwoorden bij persoonsnamen	44
3.3.4.6	Moeten in plaats van hoeven in negatieve zinnen	44
3.3.4.7	Hypothetisch moeten.....	45
3.3.4.8	Doorbreking van de werkwoordelijke eindgroep	45
3.3.4.9	Geen –s bij adjectieven na iets, veel, niets... ..	45
3.3.4.10	Redundant gebruik van geworden/geweest in passieve zinnen ..	45

3.3.4.11	Afwijkend gebruik van betrekkelijke voornaamwoorden die en dat	45
3.3.4.12	Opmerkingen	46
4	Kwantitatieve analyse van de resultaten	47
4.1	Werkwijze	47
4.2	De cijfers	48
4.2.1	Seizoen 2 (2004)	48
4.2.2	Seizoen 5 (2006-2007)	48
4.2.3	Seizoen 11 (2013)	49
4.2.4	Seizoen 15 (2017)	49
4.2.5	Tussentaalindex presentator (alle seizoenen)	50
4.2.6	Tussentaalindex kandidaten (alle seizoenen)	50
4.2.7	Tussentaalindex jury (alle seizoenen)	50
4.3	Bespreking van de resultaten	51
4.3.1	Seizoen 2	51
4.3.2	Seizoen 5	51
4.3.3	Seizoen 11	52
4.3.4	Seizoen 15	53
4.3.5	Algemene bevindingen	53
5	Kwalitatieve analyse: consistentie tussentaalgebruik	55
5.1	Code-switching	56
5.1.1	Waarom code-switchen?	57
5.1.1.1	Situationele codewisseling	57
5.1.1.1.1	Gespreksonderwerp	58
5.1.1.1.2	Taalgebruik gesprekspartner	61
5.1.1.2	Emotionele codewisseling	63
5.1.1.3	Profilering	66
5.1.1.3.1	Verschillende rollen van de presentator	66
5.1.1.3.1.1	Rol als presentator	67
5.1.1.3.1.2	Rol als gastheer	68
5.1.1.3.1.3	Rol als humorist	70
5.1.1.3.2	Citeren en parafraseren	71
5.1.1.4	Opmerkingen	72
5.1.2	Alternatieve redenen om van variant te wisselen	73
5.1.2.1	T-apocope in functiewoorden	73
5.1.2.2	H-procope	75
5.1.3	Implicationele hiërarchie	77
5.2	Veranderingsgevoeligheid van taalvarianten	79

5.2.1	Factoren veranderingsgevoeligheid	79
5.2.1.1	Lexicalisering.....	79
5.2.1.2	Frequentie	80
5.2.1.3	Geografische verspreiding	80
5.2.1.4	Taaldomein	80
5.2.1.5	Sociale betekenis.....	81
5.2.2	Veranderingsgevoelige varianten in De Slimste Mens ter Wereld	81
5.2.2.1	Seizoen 2.....	82
5.2.2.2	Seizoen 5.....	82
5.2.2.3	Seizoen 11.....	83
5.2.2.4	Seizoen 15.....	84
5.2.2.5	Bespreking van de resultaten.....	85
6	Besluit	87
	Bibliografie	90

DEEL 2

Inhoudsopgave	1
Bijlage 1: transcripties van de geselecteerde afleveringen.....	3
SEIZOEN 2, AFLEVERING 1 (2004).....	3
3-6-9	4
Open Deur.....	7
Puzzel	10
Ingelijst	12
Het Collectief Geheugen.....	16
Finale	19
SEIZOEN 5, AFLEVERING 1 (2006-2007).....	23
3-6-9	25
Open Deur.....	29
Puzzel	31
De Galerij.....	32
Het Collectieve Geheugen.....	35
Finale	37
SEIZOEN 11, AFLEVERING 1 (2013).....	43
3-6-9	47
Open Deur.....	53
Puzzel	56
De Galerij.....	58
Het Collectieve Geheugen.....	60
Finale	63
SEIZOEN 15, AFLEVERING 1 (2017).....	68
3-6-9	73
Open Deur.....	82
Puzzel	86
De Galerij.....	88
Het Collectieve Geheugen.....	91
Finale	94
Bijlage 2: Absolute cijfers	100
Seizoen 2.....	100
Seizoen 5.....	102
Seizoen 11.....	104
Seizoen 15.....	106

Bijlage 3: Relatieve cijfers	108
Seizoen 2	108
Seizoen 5.....	110
Seizoen 11.....	112
Seizoen 15.....	114
Overzicht Van Looy.....	115

LIJST MET FIGUREN EN TABELLEN

Figuur 1: Het Nederlandse en Vlaamse variëteitencontinuüm (Geeraerts 2001:340)

Figuur 2: Het Vlaamse variëteitencontinuüm (De Ridder 2007:13)

Figuur 3: Het geïntegreerd model van omgangstaal en standaardtaal (De Caluwe 2009:17)

Figuur 4: Omgangstaal met beperkte verschuivingen in de richting van standaardtaal (De Caluwe 2009:19)

Tabel 1: Overzicht geselecteerde afleveringen

Tabel 2: Resultaten seizoen 2

Tabel 3: Resultaten seizoen 5

Tabel 4: Resultaten seizoen 11

Tabel 5: Resultaten seizoen 15

Tabel 6: Tussentaalindex Erik Van Looy

Tabel 7: Tussentaalindex kandidaten

Tabel 8: Tussentaalindex jury

Tabel 9: Meest gebruikte kenmerken seizoen 2

Tabel 10: Meest gebruikte kenmerken seizoen 5

Tabel 11: Meest gebruikte kenmerken seizoen 11

Tabel 12: Meest gebruikte kenmerken seizoen 15

Inleiding

Tussentaal, de gesproken variëteit die tussen de dialecten en de standaardtaal in ligt, is tegenwoordig niet meer weg te denken uit het Vlaamse taallandschap. Dagelijks worden we ermee geconfronteerd: thuis, op straat, in de klas (Delarue 2016), op de radio (Saey 2010), op televisie (Geeraerts, Penne & Vanswegenoven 2000, De Ridder 2007, Prieels 2012 etc.) enzovoort. Maar ondanks zijn wijde verspreiding heeft tussentaal geen bijster positieve naam, wat onder andere blijkt uit de vele alternatieve stigmatiserende termen, zoals *Verkavelingsvlaams*, *lui Vlaams*, *hamburgertaal* en *Schoon Vlaams*. Toch wordt tussentaal in enkele specifieke situaties toegelaten, zelfs door de fanatiekste standaardtaalvoorvechters. Zo werd wat wel en niet kan op televisie vastgelegd in het Taalcharter (1998) door Ruud Hendrickx, de taaladviseur van de openbare omroep. Volgens het Taalcharter is een niet-standaardtalige variëteit wel toegelaten in bijvoorbeeld *reality soaps*, omdat tussentaal het dichtst aanleunt bij het reële taalgebruik in Vlaanderen en zo dus de geloofwaardigheid van het programma verhoogt. Deze uitzondering geldt echter enkel voor fictie-programma's; in informatieve programma's en amusementsprogramma's gebeurt de presentatie in de regel in het Standaardnederlands. Toch zijn zulke strikt standaardtaal sprekende presentatoren zeldzaam: zowel op Eén en VTM (Prieels 2012) als op VIER (Adam 2013) worden spelprogramma's, praatprogramma's, tv-magazines en documentaires gepresenteerd in een tussentalige variëteit. Of die variëteit dichter aanleunt bij de dialecten of bij de standaardtaal hangt af van programma tot programma en van presentator tot presentator.

Naar aanleiding van deze twee onderzoeken leek het ons interessant om een gelijkaardig onderzoek uit te voeren naar tussentalig taalgebruik op televisie, door een analyse te maken van één programma en één presentator. Daarvoor hebben we televisiequiz *De Slimste Mens ter Wereld* gekozen en presentator Erik Van Looy, die al veertien seizoenen lang de presentatie van de quiz op zich neemt. Gezien het aantal jaren dat het programma bestaat, is het mogelijk om Van Looy's taalgebruik te vergelijken vanaf zijn eerste quiz-presentatie tot nu, waardoor we ook op zoek kunnen gaan naar mogelijke tendensen en evoluties. In dit onderzoek zullen we dus proberen een overzicht te maken van de taalvariëteiten die Van Looy hanteert in geselecteerde afleveringen van *De Slimste Mens ter Wereld*, maar zullen we ook aandacht besteden aan de kandidaten en de jury van de quiz, aangezien zij ook invloed kunnen hebben op het taalgebruik van de presentator. Afhankelijk van de gesprekspartner kan Van Looy bijvoorbeeld overschakelen naar een (in)formelere variëteit. Ook alternatieve redenen om van taalvariëteit te wisselen zullen besproken worden.

We starten ons onderzoek met een overzicht van het huidige Vlaamse taallandschap, en gaan wat dieper in op het ontstaan en de receptie van tussentaal, en op zijn verhouding met de standaardtaal. In het tweede hoofdstuk komt het taalgebruik op de Vlaamse televisie aan bod. We kijken naar het taalbeleid van de openbare omroep en van commerciële zender VIER, en overlopen kort wat er in de literatuur al

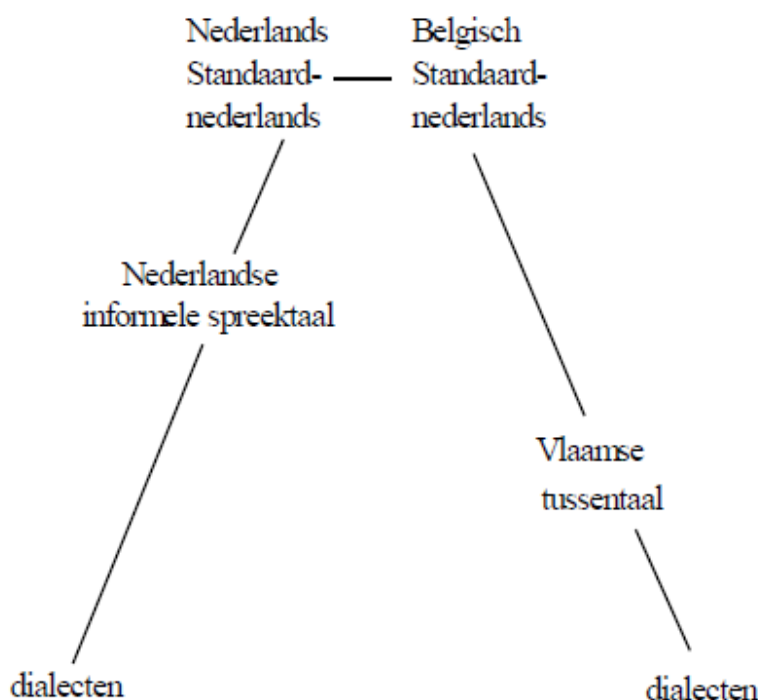
geschreven werd over tussentaalgebruik op televisie. Vervolgens verduidelijken we de methodologie van deze scriptie in hoofdstuk drie door een woordje uitleg te geven bij het gekozen programma, de presentator en de geselecteerde afleveringen, door de werkwijze van het onderzoek te bespreken, en door te kijken naar een lijst van mogelijke tussentaalkenmerken. In hoofdstuk vier gaan we over naar de kwantitatieve analyse van Van Looy's tussentaalgebruik: aan de hand van enkele tabellen geven we per seizoen de relatieve en absolute frequentie weer van de voorkomende tussentaalkenmerken. Daarna wordt een kwalitatieve analyse van de resultaten gegeven in hoofdstuk vijf. Dit hoofdstuk probeert de (in-)consistentie van het tussentaalgebruik in het programma te verklaren door middel van het begrip *code-switching* (taalvariatie op synchroon niveau), en door de veranderingsgevoeligheid van taalvarianten toe te lichten (taalvariatie op diachroon niveau). We sluiten deze scriptie af in het zesde en laatste hoofdstuk met een korte samenvatting van de belangrijkste vaststellingen, resultaten en conclusies uit ons onderzoek.

1 Het Vlaamse taallandschap

In dit eerste hoofdstuk gaan we wat dieper in op de huidige structuur van het Vlaamse taallandschap. Traditioneel werd dat taallandschap voorgesteld aan de hand van een bipolair model, waarbij maar twee taalvariëteiten erkend worden: de dialecten, en de standaardtaal (De Caluwe 2004). Dat model geeft echter een vertekend beeld van de reële taalsituatie, aangezien het bestaan van tussentaal en andere vormen die van de twee gevestigde polen afwijken erdoor miskend worden. Een juistere manier om het Vlaamse taallandschap te omschrijven, is aan de hand van een variëteitencontinuüm, waarin tussentaal en andere subvariëteiten wel een plaats krijgen. In dit hoofdstuk bespreken we eerst het variëteitencontinuüm, waarbij we elke variëteit ook even verduidelijken. Bij de variëteit tussentaal staan we wat langer stil: we bespreken zijn ontstaansfactoren, verschillende definities van de variëteit en zijn omstreden positie. Ten slotte komt ook de toekomst van het taallandschap aan bod, die door verschillende linguïsten al voorspeld werd.

1.1 Huidige Vlaamse taalcontinuüm

De huidige Vlaamse taalsituatie kan het best omschreven worden als een continuüm van variëteiten, waarin de belangrijkste rollen zijn weggelegd voor dialect, tussentaal en standaardtaal. Zowel Geeraerts (2001) als De Ridder (2007) probeerden dat continuüm schematisch voor te stellen. Het model van Geeraerts vergelijkt het continuüm van het Nederlandse Nederlands met dat van het Belgische Nederlands:

Figuur 1: Het Nederlandse en Vlaamse variëteitencontinuüm (Geeraerts 2001:340)

Met deze figuur vergelijkt Geeraerts de linguïstische afstand tussen drie taallagen die zowel in het Nederlands-Nederlands voorkomen als in het Belgisch-Nederlands: een standaardtaal, dialecten, en een informele omgangstaal. Die drie taallagen zijn af te lezen uit de verticale dimensie, en bij de horizontale dimensie onderscheiden we het continuüm van het Nederlands-Nederlands (links) en van het Belgisch-Nederlands (rechts). De afstanden op de figuur zijn gelijk aan de linguïstische afstanden tussen de variëteiten. Daaruit leiden we af dat de Nederlandse informele spreektaal veel dichterbij de Nederlandse variant van het Standaardnederlands staat, dan de Vlaamse tussentaal bij de Belgische variant.

Een aanvullend model werd opgesteld door De Ridder (2007):

Figuur 2: Het Vlaamse variëteitencontinuüm (De Ridder 2007:13)

In de schematische voorstelling van De Ridder werden twee variëteiten opgenomen die niet voorkomen in het model van Geeraerts: regiolecten en informele standaardtaal. Afgezien daarvan is de figuur gelijkaardig aan die van Geeraerts, met de dialecten aan het ene uiterste, de standaardtaal aan het andere uiterste, en er tussenin de tussentalen. In de volgende paragraaf overlopen we kort de genoemde variëteiten.

1.1.1 Dialect en regiolect

Op De Ridders schema bevinden de dialecten en regiolecten zich aan een uiteinde van het variëteitencontinuüm. Een dialect is een variëteit met een maximale lokale gebondenheid en met een maximale afstand tot de standaardtaal. In Vlaanderen kunnen we vier grote dialectgroepen onderscheiden die onderling aanzienlijk verschillen op het gebied van woordenschat, klanken, vormen en woordvolgorde: West-Vlaamse, Oost-Vlaamse, Brabantse en Limburgse dialecten (Taeldeman 1991:34-35). Tijdens de laatste twee à drie decennia constateren we een functionele en formele regressie van de dialecten, aldus Taeldeman. Ze worden vandaag vooral door de oudere laag van de bevolking gesproken, en nivelleren (ze verliezen geleidelijk hun authenticiteit) onder invloed en in de richting van de standaardtaal. Vooral de woordenschat nivelleert: woorden met een geringe lokale verspreiding worden al gauw vervangen door een macro-regionale term (Taeldeman 1991:37 & 46). Uit onderzoek van Ghyselen en Van Keymeulen (2014) bij Vlaamse studenten blijkt dat het dialect niet in alle regio's even snel achteruitgaat. In Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Limburg is het dialectverlies het verst gevorderd, en in West-Vlaanderen het minst, alhoewel het dialectverlies zich er wel sneller voortzet dan ooit. Ook in Antwerpen staan de dialecten nog behoorlijk sterk, maar daarbij moet wel worden opgemerkt dat er een grote kloof bestaat tussen de gerapporteerde dialectcompetentie en het

gerapporteerd dialectgebruik: amper de helft van de studenten die aangaven dat ze het dialect beheersen, gaven ook aan dat ze het dialect daadwerkelijk gebruiken in een van de bevraagde situaties. De jongeren die het dialect nog beheersen én gebruiken, opteren in supraregionale situaties voor tussentaal of een regiolect (Ghyselen & Van Keymeulen 2014:129 & 133).

Een regiolect is een taalvariëteit die gebonden is aan een bepaalde regio. De variëteit bevindt zich tussen de dialecten en de tussentaal op het taalcontinuüm, omdat het regiolect nog trekken van overeenkomst vertoont met het dialect, maar er tegelijk een aantal dialectkenmerken in uitgevlakt zijn (De Caluwe 2002:57). Die dialectkenmerken worden dan vervangen door taalelementen die een wijder bereik hebben (De Schutter 1998:241).

Versillende taalkundigen zijn het erover eens dat de huidige diaglossische taalsituatie (Auer 2005), i.e. de situatie waarbij een continuüm aan variëteiten bestaat tussen dialect en standaardtaal, uiteindelijk zal evolueren naar een taalsituatie zonder dialectpool (Ghyselen & Van Keymeulen 2014:5, Taeldeman 2008).

1.1.2 Informele en formele standaardtaal

Aan de andere pool van het continuüm bevindt zich de informele en formele standaardtaal. Onze Vlaamse formele standaardtaal is het gevolg van een standaardiseringsproces, dat sinds de tweede helft van de 20ste eeuw werd opgestart. Die standaardisering bestond voornamelijk uit de overname van, en toenadering naar, de al bestaande Nederlandse cultuurtaal (Geeraerts 2001:338). De overname- en toenaderingsstrategie was een succes, maar dat wil niet zeggen dat de Vlaamse standaardtaal identiek is aan de Nederlandse variant. Er zijn enkele verschillen, en die zijn het meest opvallend op het gebied van de uitspraak en de woordenschat. Bijvoorbeeld de diftongeringen van lange klinkers, stemloze v's en z's aan het begin van een woord, en de harde g zijn kenmerkend voor het Noordelijke Nederlands, en afwezig in het articulatierepertoire van de Vlaamse standaardtaal. Wat het lexicon betreft, kent het Vlaams enkele referentiële belgicismen (woorden die zaken, gewoontes, structuren of instellingen benoemen die alleen in België voorkomen, zoals bijvoorbeeld *doopsuiker* of *nieuwjaarsbrief*) en standaardtalige Belgisch-Nederlandse woorden (woorden die zaken benoemen die ook in Nederland voorkomen, maar daar een andere naam dragen, zoals bijvoorbeeld het Belgisch-Nederlandse *wijsheidstand* versus het Nederlands-Nederlandse *verstandskies*) (Marynissen 2017, Decaluwe 2017). Afgezien van deze en andere verschillen lijken de Vlaamse en Nederlandse standaardtaal sterk op elkaar. Volgens Geeraerts (2001) zijn de verschillen te vergelijken met die tussen het Zwitserse Frans en Franse Frans, of tussen het Oostenrijkse Duits en Duitse Duits: “Het zijn dan ook geen verschillende talen, maar varianten van eenzelfde taal: niet Belgisch en Nederlands, maar een Belgische en een Nederlandse variant van het hetzelfde Nederlands” (Geeraerts 2001:338).

Daarnaast is er ook een informele standaardtaal in Vlaanderen. Informele standaardtaal neemt een positie in tussen formele standaardtaal en tussentaal op het model van De Ridder (2007). Hij plaatst de

variant daar omdat informele standaardtaal nog zeer sterk aanleunt bij formele standaardtaal, maar er toch enkele fonologische verschillen te horen zijn (De Ridder 2007:13). Volgens De Caluwe (2009) kan slechts van een kleine groep Vlamingen gezegd worden dat ze de informele standaardtaal beheersen, en vaak nadat ze er jarenlang op hebben geoefend. Het is een “weliswaar door het beleid gewenste, maar in de praktijk weinig gesproken taal” (De Caluwe 2009:21). Die selecte groep bestaat volgens De Ridder onder andere uit televisiepresentatoren (De Ridder 2007:13).

1.1.3 Tussentaal

In het midden van het variëteitencontinuüm ligt de tussentaal, letterlijk een taal tussen de dialecten en standaardtaal in. Geert Van Istendael (1989) beschreef als eerste de opkomst van tussentaal, maar gaf de nieuwe variëteit beslist geen hartelijke ontvangst en bestempelde hem als *Verkavelingsvlaams*, “de taal die gesproken wordt in de betere villa’s op de verkavelde grond van onze verminkte dorpen” (Van Istendael 1989:108). Na Van Istendael volgden nog verschillende beschrijvingen en beoordelingen van tussentaal, met vaak heftige reacties van tegenstanders. Voorstanders pleiten dan weer voor “een minder vooringenomen benadering van wat als een natuurlijke groei van een informele gesproken variëteit in Vlaanderen kan worden beschouwd” (De Caluwe 2009:9). In deze paragraaf bespreken we eerst wat tussentaal precies is, daarna overlopen we enkele ontstaansfactoren en de uiteenlopende receptie die tussentaal teweegbracht, en ten slotte kijken we naar de positie van tussentaal ten opzichte van de standaardtaal.

1.1.3.1 Wat is tussentaal?

Jaspers (2001) definieert tussentaal als een “gesproken taalvariëteit van (sommige) Vlamingen die noch ‘Algemeen Nederlands’ kan worden genoemd, noch puur dialectisch is, maar ‘ertussenin’ ligt.” Ook het geografische en functionele bereik van tussentaal bevindt zich in een middenpositie tussen de standaardtaal en het dialect (Jaspers 2001:129-130). Maar een echt duidelijke consensus over wat precies tot de tussentaal behoort en wat tot de standaardtaal of de dialecten is er niet. De term *tussentaal* zelf suggereert dat het om één homogene variëteit gaat, maar zo simpel is het niet, stelt Geeraerts (2017): “Er zit veel variatie in de tussentaal, niet alleen doordat het tussentaalgebruik zelf regionale variatie vertoont (het verschilt van streek tot streek), maar ook doordat de mate van tussentaligheid in het tussentaalgebruik sterk kan verschillen” (Geeraerts 2017:108). Ghyselen (2016) schrijft in haar onderzoek dat de afbakeningsproblematiek ook nog eens bemoeilijkt wordt doordat het taallandschap voortdurend in beweging is, “door onder andere een toegenomen sociale en geografische mobiliteit, een hogere scholingsgraad, een informalisering van de maatschappij en een immer groeiende impact van massamedia” (Ghyselen 2016:21). Toch werden al enkele lijsten opgesteld met stabiele eigenschappen van tussentaal die afwijken van de standaardtaal op het gebied van de fonologie, de morfologie, de woordenschat en de syntaxis. In het volgende hoofdstuk geven we een synthese van enkele lijsten met

tussentaalkenmerken. Deze kenmerken geven echter geen sluitende interpretatie van wat tussentaal is en wat niet; de gebruikte kenmerken kunnen variëren van regio tot regio, van situatie tot situatie en zelfs van persoon tot persoon (Ghyselen 2016:21). Ook Jaspers deelt deze mening:

Integendeel, het valt eerder te verwachten dat tussentaal betrekking heeft op verschillende variëteiten die sterk of subtiel zullen verschillen in functie van de woonplaats en sociale identiteit van de taalgebruiker, en de stijl of het accent waarmee de taalgebruikers hun tussentaal willen beladen. (Jaspers 2001:136)

Plevoets (2013) deed onderzoek naar de verschillende sociolinguïstische factoren die invloed hebben op de afstand tussen de gesproken taalvariëteit en de standaardtaal, namelijk de spreek situatie, de leeftijd en sekse van de spreker en zijn sociale achtergrond (de opleiding en het beroep van het individu). Daarbij concludeerde hij het volgende: de spreektaal komt het vaakst voor in spontane situaties, bij vrouwelijke sprekers, bij laagopgeleiden en bij jonge generaties. Plevoets merkt hierbij op dat de generatie die in de jaren vijftig geboren werd (en dus opgroeide tijdens de hevigste taalpolitieke inspanningen) de VRT-Nederlandse graad van standaardtaligheid niet bereikt heeft. Hetzelfde geldt voor de hoogopgeleiden. Bij het onderzoek naar de beroepen van de sprekers kwamen mediafiguren en politici naar voren als exponenten van de standaardtaal, werden academici beschouwd als leden van een overgangsgroep, en werd het taalgebruik van zij die een andere job uitoefenden het meest spreektaalig bevonden. We zouden verwachten dat wie binnen die laatste groep een beroep met een hoge socio-economische status uitoefent, standaardtaliger spreekt dan iemand met een ‘lager’ beroep, maar dat bleek niet het geval. Hoogopgeleiden zijn misschien wel in staat standaardtaal te spreken, maar in de praktijk kiezen ze voor een informeler taalgebruik, net omdat ze zich dat kunnen permitteren; hoe dominanter de positie van de spreker, hoe meer de meerwaarde van de prestigetaal daalt (Plevoets 2013:224).

Tussentaal is met andere woorden geen eenvormige, welomlijnde taal. Wat verder in dit hoofdstuk gaan we nog wat dieper in op de verhouding tussen tussentaal en standaardtaal.

1.1.3.2 Ontstaansfactoren

Volgens Taeldeman (2008) is de tussentaal het gevolg van twee factoren: de negatieve attitude tegenover het dialect, en de gebrekkige beheersing van het Standaardnederlands die ook een negatieve attitude tegenover de standaardtaal met zich meebrengt (Taeldeman 2008:29). Beide factoren zijn het gevolg van “de formalistische (...) en schoolmeesterachtige manier waarop het taalonderwijs in Vlaanderen georganiseerd werd” (Plevoets 2008:10). De AN-propaganda richtte zich te veel op lexicon en idioom, gebruikte daarvoor steriele vervangingsstrategieën van het type ‘zeg niet x maar y’, en liet de brede taalcultuur onderbelicht, wat ten koste ging van de taalvariatie (Taeldeman 1993:15-16). Bovengenoemde taalpolitieke inspanningen resulteerden in een fundamentele taalonzekerheid bij Vlamingen, met als symptoom een overkoepelend exogenisme: Vlamingen kiezen voor exogene

woorden (zoals purismen, archaïsmen en hypercorrecties), omdat ze twijfelen over de correctheid van endogene taalvormen (Taeldeman 2008:10).

Net als Taeldeman en Plevoets noemt ook Van de Velde (1996) de extreem integrationistische taalpolitiek als oorzaak voor de negatieve houding tegenover het dialect. Deze negatieve houding leidde ertoe dat ouders hun kinderen probeerden op te voeden in het Standaardnederlands, terwijl ze die variant zelf niet volledig beheersten. Het gevolg is een met dialectische kenmerken doorspekte tussentaal, die als moedertaal werd aangeleerd (Van de Velde 1996:266). Van de Velde noemt verder nog het gebrek aan stilistische variatie in de Standaardtaal, waardoor de Standaardtaal enkel gebruikt wordt als formeel communicatiemiddel (Van de Velde 1996:266). De afstand die zo gecreëerd wordt tussen omgangstaal en Standaardtaal, resulteert in een niet-identificatie met de rol die men als standaardtaalspreker vervult. Geeraerts (1999) noemt dit een *zondagse-pakmentaliteit*:

Deze normopvatting kan men een *zondagse-pakmentaliteit* noemen: zoals een zondags pak is de hoogste taalnorm iets wat je zeker moet hebben en waarvan je met overtuiging vindt dat het er echt netjes moet uitzien, maar je er echt goed in voelen doe je niet. Het zondagse taalpak blijft onwennig; jezelf ben je juist wanneer je dat pak aflegt. (Geeraerts 1999:32)

Goossens (2000) schrijft de opkomst van een niet-dialectische omgangstaal toe aan een afname van taalpedagogische inspanningen: “Moest het dan vanaf het einde van de jaren zestig niet meer?” (Goossens 2000:5) In het onderwijs ontbreekt het de leraren Nederlands aan geestdrift en zijn er geen ABN-acties meer, en in de kranten, op de radio en op televisie zijn de rubrieken met taalraadgevingen ook verdwenen. Goossens verklaart het verzwakken van genoemde taalverzorgende activiteiten vanuit een veranderend tijdsclimaat waarin permissiviteit, afkeer van gezag en losheid van gedraging centraal stonden. Ook de opkomst van de sociolinguïstiek wordt aangehaald, die ‘het losse Vlaamse taalgedrag’ zou legitimeren (Goossens 2000:5-6). Daarnaast verwijt hij de media, meer bepaald de ontspanningsprogramma’s, geen gecultiveerde taal meer na te streven.

Ook Stroop (1998) haalt de verminderde taalpedagogische inspanningen op radio en televisie aan als ontstaansfactor van tussentaal. De vervaging van de taalnormen en het uitblijven van standaardtaalpropaganda op de openbare omroep wijt hij net als Goossens aan een mentaliteitsverandering die plaatsvond vanaf de jaren zestig:

Die jaren zestig werden gekenmerkt door een maatschappelijk klimaat waarin regels – omdat het regels waren – niet langer gevolgd werden. Denk maar aan allerlei ‘wilde’ spellingen die toen heel populair waren. Wat het spreken betreft, zweeg de corrigerende stem van de onderwijzer of de leraar. Iedereen sprak zoals hij het thuis geleerd had. Maar vooral verdween ook de rem op allerlei natuurlijke spreekneigingen. (Stroop 1998:227)

Volgens hem is tussentaal gegroeid uit “een steeds groter wordende tolerantie ten aanzien van wat correct Nederlands is” (Stroop 1992:180). De Standaardtaal kende geen strenge normen meer, wat

volgens Stroop het einde betekent van de formele variëteit: vage grenzen zijn namelijk geen echte grenzen (Stroop 1992:180).

Cajot (2000) is van mening dat de toegenomen mobiliteit en de verdichting van de communicatiestromen de behoefte aan en de ontwikkeling van een bovenregionaal uitdrukingsmiddel hebben versneld (Cajot 2000:5). Tussentaal won zo terrein van de dialecten, die hun ideale biotoop kwijt geraakten: de kleine besloten gemeenschappen waarin het leven zich nooit ver afspeelde van de woonplaats, zijn nu zo goed als verdwenen (Lybaert & Delarue 2017).

Volgens De Caluwe (2002) heeft tussentaal haar sterke positie te danken aan een samenspel van factoren. Hij verwijst net als Cajot naar de groeiende mobiliteit, die een spectaculaire toename van contact teweegbracht tussen sprekers uit verschillende regio's, maar ook een opvallende democratisering en informalisering van de omgangsvormen en van de media creëerde (De Caluwe 2002:60). Dat blijkt enerzijds uit de groei van reality soaps en human interest programma's, waarin tussentaal gesproken wordt om de geloofwaardigheid van de programma's te vergroten, en anderzijds uit de toename van tussentaalsprekende politieke figuren, die het hele tussentalige register aanspreken om zich als gewone mensen te profileren (De Caluwe 2002:61). Een andere belangrijke factor die heeft bijgedragen tot de sterke positie van tussentaal, is de aanwezigheid van tussentaal in de opvoeding. Veel jongeren zijn opgegroeid met tussentaal, omdat hun ouders er bewust voor kozen hun kinderen niet meer in het dialect op te voeden. Omdat de ouders zelf de standaardtaal niet (voldoende) beheersten, werd de kinderen bijgevolg tussentaal aangeleerd (De Caluwe 2002:60).

1.1.3.3 Verdeelde receptie tussentaal

De opkomst van de nieuwe taalvariëteit en zijn snelle verankering in het taallandschap bracht een golf van reacties met zich mee. Tussentaal werd in de voorbije jaren uitvoerig beschreven, verklaard, becommentarieerd, en vaker wel dan niet verworpen. In wat volgt, geven we een overzicht van de tussentaalbeschrijvingen van de voornaamste voor- en tegenstanders.

Zoals we hierboven al vermeldde, is Van Istendael een van de bekendste tegenstanders. In *Het Belgisch labrynt of De schoonheid der wanstalgheid* (1989) beschrijft hij de opkomst van een nieuwe taalvariëteit, waarvoor hij het stigmatiserende begrip *Verkavelingsvlaams* gebruikt. Die variëteit is volgens hem “de taal in de zuidelijke Nederlanden aan het aantasten, aan het doodknijpen”, “een manke usurpator in kale kleren”, “de taal van de intellectuele luiheid” (Van Istendael 1989:108). Lybaert en Delarue (2017) beschouwen Van Istendaels vlammende betoog als een keerpunt in de manier waarop er naar tussentaal gekeken werd. In de jaren zeventig en tachtig was het publieke discours over tussentaal namelijk vooral beschouwend, maar vanaf het einde van de jaren tachtig wordt dat discours voornamelijk evaluatief. Een reeks weinig flatteuze benamingen voor de variëteit maken vanaf die

periode hun intrede, zoals *lui Vlaams*, *sloddertaal*, *ontaal*, *koetervlaams* en *nepdialect* (Lybaert & Delarue 2017:153).

Taeldeman (1993) noemt in diezelfde lijn de verspreiding van de tussentaal als oorzaak van “Vlaanderens ware taalverdriet” die te wijten is aan “goedkoop arrivisme/opportunisme op de rug van maatschappelijke kansloosheid” (Taeldeman 1993:13). De Vlaamse elite zou zich schuldig maken aan normverlaging en normvervalsing, waarbij een registerbepaalde informele variant plots een omni-situationele functie krijgt, of met andere woorden: “dat hamburgertaal voor de modale Vlaming bevorderd wordt tot een driesterrig taalfestijn” (Taeldeman 1993:13).

De Schutter (1998) vergelijkt de huidige taalsituatie dan weer met een ‘taaltuin’, waarin de verschillende perken met hun eigen kleurtoets en vormenweelde (dialect, regiolect, standaardtaal) dreigen vervangen te worden door één oppervlakte (tussentaal), waarin alle kleuren en vormen van verschillende varianten lukraak door elkaar geplant worden (De Schutter 1998:248). Verder deelt hij ook de volgende mening:

Wat de meeste taalbeschouwers en alle taalbewakers tegen dit soort “tussentaal” hebben, is dat die zowel de rijkdom van de standaardtaal als de spontaneïteit van het dialect mist: het is een taal die uit angst geboren wordt: angst om dialect te spreken omdat dat niet “netjes” is, en angst om de standaardtaal te spreken, omdat men die denkt aan te kunnen, of omdat men wel zeker weet dat men die niet aankan. (De Schutter 1998:243)

Cajot (2000) neemt een ander standpunt in. Eerder dan tussentaal te bekijken als onkruid dat zo snel mogelijk uitgeroeid moet worden, beschouwt Cajot tussentaal als “een zelfstandige talige grootheid”, “moedertaal van veel dialectlozen en doeltaal van veel dialectsprekenden: het tastbare maar wankel resultaat van een autonome informele taalstandaardisering” (Cajot 2000:6). Hij keert zich ook af van de term *Verkavelingsvlaams*, omdat de taalvorm volgens hem veel meer is dan de lingua franca van de nieuwe stadswijken:

(...) het is ook de informele omgangstaal van alledag, op het werk, in de winkel, de taal waarin de ‘communicatieve’ Vlaamse politicus debatteert of in een interview zijn antwoorden formuleert, misschien zelfs het idioom van de uitleg in de wiskundeles of van talrijke Journaalnederlandssprekenden-na-hun-werkuren. (Cajot 2000:6)

Ook De Caluwe (2002) neemt een neutraal standpunt in ten opzichte van de tussentaal. Tussentaal is volgens hem een natuurlijke ontwikkeling, die gegroeid is uit een sterke behoefte aan een passend taalregister. Dialect is daarvoor ongeschikt, omdat het bovenregionale communicatie in de weg staat, en standaardtaal wordt te veel geassocieerd met afstandelijkheid en zakelijkheid om aan die behoefte te voldoen (De Caluwe 2002:60-61). Die gereserveerde houding tegenover de standaardtaal verklaart De Caluwe vanuit de overname van de Nederlandse cultuurtaal, waarin de Vlamingen niets van hun taaleigenheid mochten leggen:

Dat verbod op eigen inbreng heeft elke toe-eigening van het Standaardnederlands als informele omgangstaal in Vlaanderen onmogelijk gemaakt. De Vlaming is het AN blijven beschouwen als een vreemde variëteit voor formele omgang, die je zo snel mogelijk laat vallen als de situatie het niet langer vereist. (De Caluwe 2002:61)

Goossens (2000) opteert voor de term *Schoon Vlaams* ter vervanging van *tussentaal(-tje)* of *Verkavelingsvlaams*, termen die volgens hem beide gebruikt worden om afkeer voor de variëteit uit te drukken. Net als Cajot beschouwt hij *Schoon Vlaams* als een zelfstandige talige grootheid (Goossens 2000:8), maar wanneer hij zichzelf de vraag stelt ‘is Vlaanderen met deze ontwikkeling op de goede weg?’ luidt zijn antwoord resoluut ‘neen’. Vlaanderen heeft volgens hem geen behoefte aan twee talen, “een die Nederlands is voor officiële en formele gelegenheden, en een die dat niet is, voor alledag” (Goossens 2000:11), omdat de uitzonderlijkheid van de situatie Vlaanderen een status van reservaat zou verlenen. Wie in het buitenland Nederlands als vreemde taal leert en dan naar Vlaanderen reist, wordt namelijk ongetwijfeld geconfronteerd met het *Schoon Vlaams*, en zal waarschijnlijk niets van de variëteit begrijpen. Op die manier zal Vlaanderen steeds geïsoleerder worden van de rest van Europa. Verder stelt Goossens nog dat Vlaanderen ook geen behoefte heeft aan een omgangstaal die geen cultuurtaal is (Goossens 2000:11).

In dit overzicht troffen we verschillende stigmatiserende termen aan voor tussentaal, zoals *Verkavelingsvlaams*, *Schoon Vlaams* en *hamburgertaal*. Jaspers (2001) probeerde het gebruik van dergelijke stigmaten te verklaren: “De manier waarop over standaardisatie in Vlaanderen wordt geschreven kan voor een groot deel verklaard worden aan de hand van een onderliggende ideologie die standaardisering naturaliseert, d.w.z. ‘natuurlijk’ maakt” (Jaspers 2001:144). Vanuit de *ideologie van standaardisatie* (de term is afkomstig van Milroy & Milroy 1985) is standaardtaal ‘beter’ dan niet-gestandaardiseerde taal. Vlaanderen is dan een ‘vreemde casus’, omdat de ondermaatse standaardtaalkennis en het toenemende tussentaalgebruik de ideologie niet bevestigt. De discriminatie van tussentaal en het opleggen van standaardtaal wordt zo gerechtvaardigd, aangezien het de samenleving voor taalchaos moet behoeden (Jaspers 2001:145).

Maar hoe zit het met die standaardideologie vandaag? Kent tussentaal nog steeds zulke vurige tegenstanders als in de jaren tachtig en negentig? Lybaert en Delarue (2017) stellen van wel. Volgens hen flakkert de stellingenoorlog over de waarde en de status van dialect, tussentaal en standaardtaal jaarlijks weer op, een onderwerp waar de media maar al te graag gebruik van maakt (Lybaert & Delarue 2017:154). Wanneer in 2012 bijvoorbeeld *De manke usurpator* gepubliceerd werd, een boek dat tussentaalgebruik op een neutrale, niet-veroordelende manier beschrijft, doken overal krantenartikelen op die handelden over de alomtegenwoordigheid en de potentiële toegevoegde waarde van de variëteit. Het neutrale standpunt dat ingenomen werd in het boek (en overgenomen werd in de krantenartikelen) werd echter geïnterpreteerd als een positieve visie tegenover tussentaal, met een hele reeks lezersbrieven en opiniestukken tot gevolg (Lybaert & Delarue 2017:155). Lybaert en Delarue merken niet enkel op

dat de debatten over tussentaal nog steeds actueel zijn, maar ook dat in die debatten steeds dezelfde argumenten terugkeren “zonder enige uitgesproken wil om de strijd eens en voor altijd te beslechten” (Lybaert & Delarue 2017:157). Volgens hen moeten we die discussies als symbolisch beschouwen:

Ze worden door voorvechters van de standaardtaalnorm vooral gebruikt om het Standaardnederlands hoog op de publieke agenda te houden, en de door hen vastgestelde ‘taalverloeding’ publiek aan te klagen – in het volle besef dat die constatering weinig zullen veranderen aan de talige realiteit in Vlaanderen. (Lybaert & Delarue 2017:157)

Ze concluderen dat het publieke debat in de nabije toekomst nog niet meteen verlost is van die ideologische gevoeligheden, maar ook dat de talige realiteit in Vlaanderen zich daar waarschijnlijk niets van aantrekt.

1.1.3.4 Tussentaal versus standaardtaal

In het Vlaamse taalcontinuüm wordt tussentaal vaak geschematiseerd of beschreven als een aparte entiteit die ver van de standaardtaal af staat (vb. Figuur 1). De Caluwe (2009) problematiseert zo’n voorstelling, omdat die geen rekening houdt met de aanzienlijke overlap die standaardtaal en tussentaal vertonen (De Caluwe 2009:15). De uitspraak van standaardtaal ligt aan de basis van de uitspraak van tussentaal, maar er zijn nog vaak regionaal gekleurde klanken te onderscheiden, waardoor je kan horen waar iemand vandaan komt. Ook qua woordenschat en morfo-syntaxis is er veel overlap. De voorstelling van tussentaal als aparte entiteit veronderstelt bovendien dat Vlamingen tussentaal bewust als een aparte variëteit erkennen en gebruiken, terwijl dat niet noodzakelijk het geval is. Daarom stelt De Caluwe een alternatief model voor. In dat model wordt de term *tussentaal* afgewezen, want “voor de overgrote meerderheid van de Vlaamse jongeren (...) is wat taalkundigen *tussentaal* noemen, de *moedertaal*, de taal van de dagelijkse omgang, de taal waarin ze sms’en en chatten” (De Caluwe 2009:17). Tussentaal kan dus eigenlijk gewoon de *omgangstaal* van Vlaamse jongeren worden genoemd. Het model dat De Caluwe dan voorstelt is een geïntegreerd model van omgangstaal en standaardtaal (Figuur 3).

De omgangstaal is dus niet altijd zo strak afgebakend. De Caluwe is bovendien van mening dat definiërende kenmerken van de variëteit niet in de vorm van noodzakelijke en voldoende voorwaarden op te sommen zijn. De enige voorwaarde waar omgangstaal/tussentaal aan moet voldoen is dat ze voldoende afwijkt van het dialect/regiolect en voldoende afwijkt van de standaardtaal (De Caluwe 2002:57). In de literatuur zijn enkele opsommingen terug te vinden van tussentaalkenmerken. In hoofdstuk 3 bespreken we enkele typische tussentalige kenmerken aan de hand van zulke lijsten.

1.2 Toekomst taallandschap

Geeraerts (1999, 2001) voorspelt drie mogelijke scenario's voor de verdere evolutie van ons taallandschap. In een eerste scenario zal de afstand tussen de spreektaal en cultuurtaal afnemen. Vanuit de succesvolle overname van de Nederlandse cultuurtaal verwacht hij een *doorsijpelings*effect: de standaardtaal die in eerste instantie gebruikt wordt voor geschreven en formele communicatie krijgt dan een informele gesproken variant die zich spontaan ontwikkeld heeft. Die informele variant zou dan een stuk dicht bij de cultuurtaal liggen dan de huidige tussentaal. In dit scenario vormt tussentaal slechts een tussenstadium in de ontwikkeling van een informele spreektaal die dicht bij het hoogste register ligt. Geeraerts voegt hier nog aan toe dat die ontwikkeling enkel mogelijk is wanneer de Vlaamse taalgebruikers tussentaal zelf als een onvolwaardige taal zouden beschouwen, en dat staat haaks op de sterke positie en de snelle verspreiding van de variëteit.

Het omgekeerde komt voor wanneer de standaardtaal kwalitatief en kwantitatief terrein zou verliezen aan de tussentaal. Een vergelijkbaar scenario doet zich voor in Nederland met de opgang van het 'Poldernederlands'. Het scenario omvat een *informalisering* van het standaardtaalgebruik: "vormen van taalgebruik die oorspronkelijk slechts in informelere omstandigheden aan bod kwamen, dringen door tot gebruiksomstandigheden die om verzorgd taalgebruik vragen" (Geeraerts 1999:31). Mocht deze ontwikkeling zich ook in Vlaanderen voordoen, zullen "soap-Vlaams" en "VRT-Nederlands" veel dicht bij elkaar komen te staan (Geeraerts 1999:32). Niet omdat de tussentaal stijgt en meer kenmerken overneemt van de standaardtaal, maar omdat de standaardtaal daalt en geïnformaliseerd wordt in de richting van de tussentaal. Dit scenario wordt ook wel *destandaardisering* genoemd (Ghyselen 2016:63).

In een laatste scenario blijft de afstand tussen verzorgd Belgisch Nederlands en tussentaal stabiel. Volgens Geeraerts willen Vlamingen dat die afstand er is, omdat ze zo'n afstand op prijs stellen. Ze voelen zich niet zichzelf in hun rol als standaardtaalspreker; er is een houding van niet-identificatie. Het is pas mogelijk om zichzelf te zijn op een flinke afstand van die rol. Daarbij wordt het bestaan van een formele norm niet afgewezen, integendeel: "men accepteert (...) het bestaan van een formele norm, en ziet die ook het liefst bewaakt worden door een klasse van professionele normkenners" (Geeraerts 1999:32). Zelf houden ze zich liefst op een afstand van die norm, behalve in de meest formele

omstandigheden. Die mentaliteit noemt Geeraerts een *zondagse-pakmentaliteit* (cfr. §1.1.3.1). Met deze mentaliteit zal de afstand tussen het ‘VRT-Nederlands’ en ‘soap-Vlaams’ niet verkleinen.

Goossens (2000) maakte ook een toekomstvoorspelling van het Nederlands in Vlaanderen, dat overeenstemt met Geeraerts derde scenario:

De omgangstaal Schoon Vlaams zal door steeds meer Vlamingen in steeds meer situaties gesproken worden en dus de dialecten verder verdringen. Tegelijk zal, voornamelijk onder Brabantse invloed, de thans nog zeer opvallende regionale variatie in die taal verminderen, maar dan zo dat zij juist door haar gegroeide uniformiteit een zeer herkenbare andere structuur vertoont dan het officiële Nederlands van de media en de instellingen. (Goossens 2000:8)

In zijn voorspelling blijft de taalkloof dus bestaan, en is Vlaanderen op weg naar een nieuwe tweetaligheid: tussentaal voor alledag, en standaardtaal voor formele gelegenheden. Die tweetaligheid vat hij letterlijk op, “het gaat om twee talen met een eigen, linguïstisch beschrijfbaar structuur” (Goossens 2000:8).

De Caluwe (2002) heeft een ander toekomstbeeld voor ogen. In plaats van twee afgebakende talen, zullen er evenveel varianten Nederlands gesproken worden als er soorten van (in)formaliteit bestaan:

De kloof tussen standaardtaal en tussentaal zal m.a.w. verkleinen, en er zal een continuüm groeien waarbij de informelere variëteiten van het Standaardnederlands in Vlaanderen naadloos zullen overgaan in wat nu nog tussentaal wordt genoemd. Wie standaardtaal en tussentaal beheerst, zal ingrediënten van de twee zo doseren dat de taal aangepast is aan de (in)formaliteit van de situatie. Dat zie je nu al gebeuren bij de spraakmakende gemeente van journalisten, theatermensen, schrijvers, politici, mediamensen, bedrijfsleiders etc. (De Caluwe 2002:66)

Ghyselen (2016) ten slotte vat de mogelijke toekomstscenario’s van de Vlaamse taalsituatie samen in termen van *destandaardisering* en *demotisering*, die respectievelijk een functioneel en een structureel verlies inhouden van de standaardtaal. Bij een *destandaardisering* spreken steeds minder mensen standaardtaal in steeds minder situaties, als gevolg van een afgezwakte standaardtaalideologie (het idee dat standaardtaal ‘beter’ is dan niet-standaardtaal, cfr. §1.1.3.3). *Demotisering* houdt in dat sprekers wel nog de intentie hebben om standaardtaal te spreken, maar dat de variëteit een andere invulling heeft gekregen (Ghyselen 2016:63). Het standaardtaalverlies in Vlaanderen is nu al gaande: in situaties waarin gebruikelijk standaardtaal gesproken werd, hanteert men tegenwoordig meer en meer intermediaire variëteiten. Er is dus een domeinverlies van de standaardtaal aan de gang ten voordele van de tussentaal. Of die tendens een *destandaardisering* dan wel een *demotisering* van het taalgebruik inhoudt, wordt nog ter discussie gesteld; beide types standaardtaalverlies zijn plausibele toekomstscenario’s. Het toekomstbeeld waarin een *demotisering* van het taalgebruik zich afspeelt, kan overigens nog twee richtingen uit: ofwel ontstaat een *informele standaardisering* van tussentaal, waarbij het tussentaalcontinuüm een homogenisering zal ondergaan en steeds meer tussentaalkenmerken een

standaardtalige status zullen krijgen, ofwel voltrekt zich een *dubbelestandaardscenario*, waarin de standaardtaal en zijn verheven status gewoon blijven bestaan, en de gesproken standaardtaalnorm verruimd wordt met een nieuwe dynamische norm: tussentaal. Bij een informele standaardisering wordt de standaardtaal vervangen door tussentaal; bij een dubbelestandaardscenario blijven tussentaal en (geschreven) standaardtaal naast elkaar bestaan, maar krijgt tussentaal wel een nieuwe status als gesproken standaardtaal (Ghyselen 2016: 56-66). Naast demotisering vormt ook de *destandaardisering* van het taalgebruik een mogelijk toekomstscenario. Hierbij zou het ideaal van de standaardtaal in steeds meer situaties terrein verliezen zoals bij de informele standaardisering, maar dan zonder een homogenisering van de tussentaal; taalvariatie zou in dit scenario net meer getolereerd worden (Ghyselen 2016:66-67).

In ons onderzoek naar het taalgebruik in De Slimste Mens ter Wereld zullen we proberen de scenario's die Ghyselen formuleerde te toetsen aan onze eigen bevindingen. Aangezien we een analyse maken van het taalgebruik in het programma over de jaren heen, kunnen we mogelijke tendensen en evoluties ontwaren die in de richting leiden van een van de beschreven toekomstscenario's. Daarbij houden we rekening met de steeds wisselende afstand tussen tussentaal en standaardtaal, die het knoppenmodel van De Caluwe hierboven al illustreerde. We onderzoeken welke tussentaalkenmerken gebruikt worden, hoe vaak ze voorkomen, en in welke situaties. Als een tussentaalkenmerk regelmatig opduikt in formelere situaties, stellen we ons de vraag of het kenmerk geen indicator is geworden van informele standaardtaal. Het doel van dit onderzoek naar het taalgebruik in tv-quiz De Slimste Mens ter Wereld is met andere woorden het blootleggen van zijn talige dynamiek.

2 Taal en televisie

Aangezien we in deze scriptie onderzoek doen naar het taalgebruik in quizprogramma *De Slimste Mens ter Wereld*, behandelen we in dit tweede hoofdstuk de houding van de zenders tegenover tussentaal. We kijken daarbij naar de openbare omroep, waarop *De Slimste Mens ter Wereld* in het verleden werd uitgezonden, en naar de commerciële zender VIER, waarop het programma tegenwoordig te zien is. De visie van de VRT wat betreft taalgebruik op televisie, kunnen we afleiden uit het Taalcharter, dat werd opgesteld door VRT-taaladviseur Ruud Hendrickx (1998). VIER daarentegen heeft geen officieel taalbeleid, maar uit verschillende betogen tegen de negatieve invloed van commerciële zenders blijkt dat het taalgebruik in het algemeen tussentaliger wordt bevonden dan dat van de openbare omroep. Op het einde van dit hoofdstuk hebben we het ook nog even over bestaand onderzoek naar tussentaal op televisie.

2.1 Taalbeleid VRT

De Vlaamse publieke omroep VRT kent een lange traditie van taalzorg en ijver voor het Standaardnederlands. Vanaf de jaren vijftig speelt de openbare omroep namelijk een belangrijke rol in de promotie van de noordelijke standaardtaalnorm. Om die Noord-Nederlandse norm te bewaken hebben ze hun eigen taalverzorgers, en sinds 1971 hebben ze zelfs een officiële taalraadsman. Van de jaren zestig tot de jaren tachtig werden ook taalprogramma's uitgezonden, die de Vlaming attent moesten maken op typische taalfouten en de bijhorende Standaardtalige alternatieven (Van Hoof & Vandekerckhove 2013:36). Ondertussen zendt de VRT zulke programma's niet langer uit, maar de achterliggende standaardideologie is wel gebleven. Dat blijkt uit het officiële taalbeleid van de openbare omroep, dat opgesteld werd door Ruud Hendrickx, de tweede en huidige taalraadsman van de VRT (Hendrickx 1998). In 2012 verscheen een vernieuwd en geactualiseerd Taalcharter, waarin Hendrickx enkele van zijn eisen heeft bijgesteld (Hendrickx 2012).

2.1.1 Taalcharter 1998

In het Taalcharter (1998) legt Hendrickx enkele richtlijnen vast voor het taalgebruik van de omroepmedewerkers. Daarbij kiest hij resoluut voor de standaardtaal als norm:

Van alle omroepmedewerkers wordt verwacht dat ze voor de microfoon een verzorgde standaardtaal spreken. Al wie namens de omroep spreekt - een journalist, reporter, interviewer, commentator, presentator, quizmaster - doet dat in de standaardtaal, niet in het dialect of in tussentaal. Typetjes die als zodanig duidelijk herkenbaar zijn, vormen hierop een uitzondering. (Hendrickx 1998)

Met standaardtaal willen ze een zo ruim mogelijk publiek bereiken. Ze geven zo ook het goede voorbeeld aan dat publiek: “ze beschouwen onze taal als bron voor correct Nederlands en passen dat voorbeeld zelf toe” (Hendrickx 1998). Standaardtaal is de taal die de kijkers en luisteraars verwachten, beweert Hendrickx; ze zijn eraan gewend en verwachten niets anders. Daarnaast verlangt ook de Vlaamse overheid van de openbare omroep dat het taalgebruik er standaardtalig is:

In de beheersovereenkomst met de omroep heeft de overheid vastgelegd dat de openbare omroep in zijn programma's kwaliteit moet nastreven op het gebied van vorm, inhoud én taalgebruik. In de performantiemaatstaven voor radio en televisie wordt het taalgebruik expliciet genoemd. (Hendrickx 1998)

Hendrickx heeft het ook over tussentaal in zijn Taalcharter, maar hij staat eerder negatief tegenover de variëteit. Dat merken we uit zijn beschrijving ervan, waarbij hij de term *Verkavelingsvlaams* in de mond neemt en Peter Debrabandere citeert, die tussentaal “een soort veredeld Antwerps” noemt, “een onvolkomen taaltje”, “een samenraapsel van Belgisch-Nederlandse afwijkingen” (Debrabandere in Hendrickx 1998).

Toch wil de VRT het gebruik van andere taalvariëteiten niet uitsluiten. De openbare omroep wil rekening houden met de taalrealiteit, en staat het gebruik van dialect en tussentaal toe in bepaalde programma's: “Dialect en tussentaal zijn geenszins uitgesloten, maar ze kunnen alleen worden gebruikt in programma's waarin ze functioneel zijn, met name in fictie en in uitzendingen over streekcultuur” (Hendrickx 1998). In die programma's zijn dialect en tussentaal wenselijk, omdat ze de geloofwaardigheid van het programma ten goede komen. Maar in informatieve programma's of amusementsprogramma's wordt standaardtaal gebruikt. In die programma's functioneert standaardtaal als een neutraal medium om een boodschap over te brengen, en heeft ze geen andere signaalfunctie. Enkel voor typetjes wordt een uitzondering gemaakt, wanneer die voldoende duidelijk herkenbaar zijn. Hendrickx gaat er overigens ook van uit dat tussentaal in haar huidige vorm na verloop van tijd zal verdwijnen, door de verdere verspreiding van het standaardtaalgebruik. In de plaats van de tussentaal zal dan een informele variant van de standaardtaal gebruikt worden (Hendrickx 1998).

2.1.2 Taalcharter 2012

Tijdens de VRT-Taaldag in 2011 kondigde Ruud Hendrickx een nieuw taalcharter aan voor de openbare omroep (*De Standaard*, 25 oktober 2011). Daarin zou de standaardtaal de heersende norm blijven, maar afhankelijk van het genre, de rol van de spreker en het medium zouden schakeringen wel mogelijk moeten zijn. Daarbij baseert de Stuurgroep Taal zich op een peiling die de VRT liet uitvoeren bij 1468 mediagebruikers van 14 jaar en ouder. Uit die peiling bleek dat de Vlaamse kijker geen problemen heeft met dialecten of accenten in televisieprogramma's, en al zeker niet in minder serieuze uitzendingen zoals fictie- en ontspanningsprogramma's (*De Standaard*, 25 oktober 2011). Hendrickx benadrukt in

een interview dat de standaardtaal wel het richtsnoer blijft voor zijn advieswerk bij de openbare omroep, maar dat het taalcharter van 1998 aan vernieuwing toe is:

Maar volgens datzelfde charter mocht je aan een presentator of journalist bij de VRT niet horen waar hij vandaan kwam. En dat is natuurlijk onzin. Aan de taal van Frieda Van Wijck hoort iedereen dat ze een Limburgse is, maar vind je dat daarom geen standaardtaal? Vandaag lijken mij de geesten rijp om ook bij journalisten en presentatoren een bepaalde tongval bij hun standaardtaal te gedogen. (Ruud Hendrickx in Van Hecke 2012)

De aankondiging van een nieuw taalcharter waarin ruimte zou zijn voor meer taalvariatie leidde echter tot een heuse mediareel (Lybaert & Delarue 2017:155). Radiojournaliste Ruth Joos schreef in een opiniestuk voor *De Standaard* bijvoorbeeld dat de VRT de algemene standaardtaalgrens overboord gooit en de liefde voor taal niet langer als hoogste goed ziet (*De Standaard*, 31 oktober 2011). Volksvertegenwoordiger Wilfried Vandaele beweerde op zijn blogpagina dat het voorstel voor het vernieuwde taalcharter haaks staat op de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en de openbare omroep (Vandaele 27 oktober 2011). Die beheersovereenkomst luidt als volgt:

De VRT zorgt ervoor dat haar journalisten, presentatoren en interviewers het Standaardnederlands gebruiken. De VRT gebruikt voorts, waar dit kan en past, een helder Standaardnederlands in haar programma's; de taaladviseur zorgt in toepassing van het taalcharter eveneens voor permanente aandacht voor het Standaardnederlands. (Beheersovereenkomst 2012:41)

Het gebruik van dialect in fictiereeksen is wel toegestaan, vindt Vandaele, omdat de variëteit de status van erfgoed heeft en gekoesterd moet worden. Tussentaal daarentegen is een “kunstmatig taaltje” dat “geen enkele reden van bestaan heeft” en moet in alle gevallen vermeden worden (Vandaele 27 oktober 2011).

Het vernieuwde taalcharter verscheen uiteindelijk pas een jaar na de aankondiging ervan, op 11 september 2012. Van tussentaal is er helemaal geen sprake. Het nieuwe taalcharter herneemt zoals voorspeld enkele pijlers van het vorige taalcharter, maar de VRT stelt haar eisen een beetje bij. Van VRT-medewerkers wordt nog steeds verwacht dat ze aantrekkelijk, helder en correct Nederlands hanteren, maar die standaardtaal hoeft in sommige gevallen niet accentloos te zijn. Een ‘lichte tongval’ is toegestaan bij gelegenhedspresentatoren, en bij externe experts en programmamakers. Hun taalgebruik is nog steeds verzorgd, maar hun standaardtaal is lichtelijk regionaal gekleurd (Hendrickx 2012). Dat was nog ondenkbaar in het taalcharter van 1998: “Aan een medewerker die voor de microfoon komt, mag een ongehoord oor in de regel niet kunnen horen uit welke streek hij komt” (Hendrickx 1998).

2.2 Taalbeleid VIER

VIER is een Vlaamse commerciële televisiezender, en werd op 17 september 2012 opgericht ter vervanging van VT4. VT4 bestond al sinds 1 februari 1995, en maakte samen met VIJFtv deel uit van de Vlaamse tak van SBS Belgium. Beide zenders werden in 2011 overgenomen door De Vijver, de moederholding van Woestijnvis, en in 2012 veranderde de naam van VT4 naar VIER. Daarbij veranderde het zendschema grondig, en werden nieuwe programma's toegevoegd die Woestijnvis eerder uitzond op Eén, zoals *De Slimste Mens ter Wereld*, *Man Bijt Hond* en *De Pappenheimers* (De Standaard 2012). VIER heeft geen officieel taalbeleid zoals de VRT dat heeft. Over het algemeen wordt het taalgebruik op commerciële zenders tussentaliger bevonden dan het taalgebruik op de openbare omroep, zo blijkt uit het publieke discours, dat de negatieve invloed van commerciële zenders hekelt. Zo stelt Jan Goossens (2000):

(...) door de concurrentie van commerciële zenders is de officiële omroep zijn educatieve aanbod en daarmee ook de uitzendtijd van programma's waar een gecultiveerde taal wordt gesproken, gaan verminderen. In de ontspanningsprogramma's van alle omroepen wordt, voor zover het om uitzendingen in de 'moedertaal' gaat, in de regel niet naar een gecultiveerd taalgebruik gestreefd. (Goossens 2000:5)

De opkomst van de commerciële zenders is volgens Goossens zelfs een van de factoren die het ontstaan van tussentaal mogelijk maakte. Hans Van de Velde (1996) neemt een gelijkaardig standpunt in:

De opkomst van een Vlaamse commerciële televisieomroep heeft het kijkgedrag van de gemiddelde Vlaming sterk veranderd. Voor 1989 keek hij bijna uitsluitend naar de Vlaamse of de Nederlandse openbare omroepen. Daarbij kreeg hij vooral Standaard-Nederlands te horen. Tegenwoordig wordt vooral naar de commerciële televisie gekeken en naar Vlaamse soaps en spelprogramma's met het Verkavelingsvlaams als voertaal. (Van de Velde 1996:267-268)

Ook Benno Barnard (1996) valt uit tegen de commerciële zenders: "Vlaamsch bestaat niet, maar is (...) een ronduit bespottelijk patois, dat zijn vleugels dankt aan de volksverbonden feuilletons waarmee de commerciële televisie het janhagel verstrooit" (Barnard & De Spiegelaere 1996:151).

In de meeste aanklachten tegen commerciële zenders wordt VTM genoemd als grote boosdoener. VTM werd opgericht in 1989 en was daarmee het eerste commerciële televisiestation in Vlaanderen. Aangezien VT4 6 jaar later volgde als tweede commerciële kanaal in Vlaanderen, gaan we ervan uit dat dezelfde klachten gelden voor VT4/VIER, en het taalgebruik er tussentaliger is dan op de openbare omroep. Of dat effectief zo is, zullen we zien in de resultaten van dit onderzoek. Omdat het programma *De Slimste Mens ter Wereld* eerst op Eén werd uitgezonden maar later verplaatste naar VIER, kunnen we het taalgebruik tussen de uitzendingen op Eén en de uitzendingen op VIER vergelijken. Daarbij houden we ook rekening met andere factoren die het taalgebruik kunnen beïnvloeden. Adam (2013) onderzocht eerder al het taalgebruik van acht presentatoren in programma's die op VIER worden uitgezonden, en concludeerde daaruit het volgende:

Hierbij stellen we vast dat op de zender VIER zowel tussentaal als standaardtaal gehanteerd wordt. Bovendien kunnen we concluderen dat de VIER-presentatoren hoofdzakelijk (informele) standaardtaal hanteren wanneer ze informatie geven, maar wanneer de nadruk op de boodschapper ligt, wordt geregeld overgeschakeld op tussentaal. (Adam 2013:25)

Of onze eigen bevindingen stroken met die van Adam, zal duidelijk worden in de kwalitatieve en kwantitatieve analyse (respectievelijk hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5). In de volgende paragraaf geven we een opsomming van andere bestaande onderzoeken over taalgebruik op televisie.

2.3 Tussentaal en televisie

De afgelopen jaren vormde taalgebruik op televisie het onderwerp van verschillende onderzoeken, waarin zowel fictieve als non-fictieve televisiereeksen aan bod kwamen. Wat betreft die eerstgenoemde categorie is vooral het werk van Geeraerts, Penne en Vanswegenoven (2000), en het werk van De Ridder (2007) toonaangevend. Geeraerts, Penne en Vanswegenoven (2000) onderzochten het taalgebruik in de VRT-soap *Thuis* en VTM-soap *Familie*. Daarbij stelden ze vast dat beide series behoorlijk tussentalig zijn, maar *Thuis* toch net iets meer dan *Familie*. Het feit dat in beide series tussentaal te horen is, is niet tegenstrijdig met het Taalcharter: in fictieseries is het gebruik van dialect en tussentaal namelijk toegestaan, omdat het de geloofwaardigheid van de series verhoogt. Dat *Thuis* echter een hoger tussentaligheidsgehalte kent dan *Familie*, is wel een opmerkelijke conclusie. Zoals hierboven al vermeld werd, worden commerciële zenders vaak geassocieerd met niet-standaardtalig taalgebruik, en zouden we dus net verwachten dat er meer tussentaal te horen is in *Familie* dan in *Thuis*. De verklaring die de onderzoekers daarvoor geven, is van sociolinguïstische aard: *Thuis* wil een spiegel zijn van de maatschappij, en dus ook van haar taal, terwijl *Familie* eerder een “deftige burgerlijkheid” nastreeft, “die een verdergaande vertussentaling uitsluit: het taalgebruik zou dan wellicht te plat, te gewoontjes worden” (Geeraerts, Penne & Vanswegenoven 2000:167). Het verschil in tussentaligheid kan dus verklaard worden vanuit het type soap: *Thuis* wil een afspiegeling zijn van de maatschappij, *Familie* een voorspiegeling voor de maatschappij (Geeraerts, Penne & Vanswegenoven 2000:167).

Het onderzoek van De Ridder (2007) handelt over het taalgebruik in het fictieve reportageprogramma *In de gloria*. In het programma spreken de verschillende personages behoorlijk tussentalig, en De Ridder zocht uit waarom. Bij de meeste humorprogramma’s kan het tussentaalgebruik verklaard worden vanuit de neiging om de werkelijkheid te vergroten, om zo een humoristisch effect op te wekken. Deze programma’s willen geen spiegel zijn van de werkelijkheid, maar een overdreven versie ervan. Daarvoor gebruiken ze minder reële taalvariëteiten, zoals imitatiedialecten. *In de gloria* daarentegen is een combinatie van de twee; enerzijds wil het de werkelijkheid nabootsen, maar anderzijds vergroot het die werkelijkheid ook uit, waardoor een constante spanning heerst tussen het afbeelden (in tussentaal) en het overdrijven (in dialect) (De Ridder 2007:94). Ook hier is het taalgebruik dus afhankelijk van de boodschap die het programma wil uitdragen.

Naast het taalgebruik in fictiereeksen als *Thuis*, *Familie* en *In de gloria*, werden ook al analyses gemaakt van taalgebruik in non-fictiereeksen. In theorie zou uit de mond van journalisten, presentatoren en interviewers enkel Standaardtaal te horen mogen zijn, zeker wanneer het programma op de openbare omroep uitgezonden wordt. Maar in praktijk gaat het er toch vaak anders aan toe. Dat blijkt bijvoorbeeld uit het onderzoek van Lynn Prieels (2012) naar het taalgebruik van presentatoren uit zes verschillende programma's: drie programma's die uitgezonden worden door de openbare omroep, en drie programma's van VTM. Ze stelde vast dat in alle programma's frequent gebruik wordt gemaakt van tussentaal, maar dat de ene presentator tussentaliger spreekt dan de andere. Wanneer ze een ranking maakte van de meest tussentalig sprekende presentator tot de minst tussentalige spreker, constateerde ze dat de presentator met de hoogste tussentaalscore een VRT-programma presenteerde, en die met de laagste score een VTM-programma. Mogelijke factoren die deze opmerkelijke scores kunnen verklaren, zijn de aard van het programma en de functie die de presentator daarin heeft. De presentatoren spreken echter niet permanent tussentaal; in formele situaties wordt nog steeds standaardtaal gesproken, maar op het moment dat de presentator in gesprek gaat met een andere persoon, schakelt hij of zij in de meeste gevallen over naar een informele variëteit. Prieels concludeert dat "geen enkele presentator bij de openbare omroep volledig voldoet aan de eisen die VRT-taaladviseur Ruud Hendrickx stelt in zijn Taalcharter" (Prieels 2012:92).

Ten slotte is er nog het onderzoek van Elke Adam (2013) dat we op het einde van de vorige paragraaf al vermeldde. Net als Prieels onderzocht Adam het taalgebruik van televisiepresentatoren in verschillende programma's. Ze bestudeerde acht presentatoren van de commerciële zender VIER, en vond tussentaalkenmerken in het taalgebruik van elke spreker. Daarnaast onderzocht ze ook op welke momenten de presentatoren tussentaal hanteren, en op welke momenten informele standaardtaal, door aandacht te besteden aan de specifieke rol die de presentator vervult tijdens het spreken. Zo onderscheidt ze drie rollen: die van de gastheer, de interviewer en de humorist, en ontdekt ze dat sommige presentatoren hun taalgebruik aanpassen naar gelang de rol die ze vervullen in het programma. De eerste twee rollen gaan in de meeste gevallen gepaard met informele standaardtaal, de laatste rol met tussentaal (Adam 2013:82). Adam besluit dat op de zender VIER zowel tussentaal als standaardtaal gehanteerd wordt, en dat de VIER-presentatoren vooral naar tussentaal overschakelen wanneer de nadruk op de boodschapper ligt, terwijl (informele) standaardtaal de gebruikelijke variëteit is wanneer er informatie gegeven wordt (Adam 2013:83).

Met deze scriptie blijven we in de lijn van de bovenstaande literatuur, en doen we dus ook onderzoek naar de gesproken taalvariëteiten op televisie. We kozen voor een casestudy van tv-quiz *De Slimste Mens ter Wereld*, waarbij we onder andere een analyse maakten van het taalgebruik van huidige presentator Erik Van Looy. We maken geen vergelijking van verschillende presentatoren in verschillende programma's zoals Prieels (2012) en Adam (2013) deden, maar spitsen ons toe op één presentator en kijken naar zijn tussentaalgebruik door de jaren heen. Daarbij gaan we op zoek naar

mogelijke evoluties die al dan niet overeenstemmen met de ontwikkelingen in het Vlaamse taallandschap, en proberen we die evoluties ook te verklaren. De (in-)consistentie van het tussentaalgebruik komt ook aan bod, met oog voor synchrone en diachrone taalvariatie. Met synchrone taalvariatie bedoelen we de plotse overschakeling of toenadering tot een andere variëteit binnen een gesprek – of zelfs binnen een zin, en met diachrone taalvariatie bedoelen we de veranderlijkheid van kenmerken van een taalvariëteit: na verloop van tijd kunnen oorspronkelijke dialectkenmerken namelijk transfereren naar tussentaal, en kunnen tussentaalkenmerken doorstoten naar (informele) standaardtaal. Voor de diachrone variatie kijken we ook naar het taalgebruik van de kandidaten en de jury, zodat we een zo'n volledig mogelijk beeld krijgen van de steeds veranderende tussentaal. Bij zowel de diachrone als de synchrone variatie gaan we bovendien op zoek naar de achterliggende redenen die de (non-)stabiliteit van het taalgebruik verklaren. Maar vooraleer we dieper ingaan op deze onderwerpen en vragen, bespreken we in het volgende hoofdstuk eerst de methodologie van het onderzoek, en zal dus duidelijk worden hoe we precies te werk zijn gegaan.

3 Methodologie

In dit hoofdstuk leggen we de verschillende stappen uit die tot de onderzoeksresultaten hebben geleid. Eerst geven we wat achtergrondinformatie bij het programma en overlopen we de afleveringen die we selecteerden voor het onderzoek, daarna beschrijven we hoe we dat geselecteerde materiaal verwerkt hebben, en ten slotte geven we wat meer uitleg bij de lijst met tussentaalkenmerken die we voor dit onderzoek gebruikten, met voorbeelden uit ons eigen corpus ter verduidelijking. Kenmerken die niet voorkwamen in ons corpus krijgen een zelfverzonnen voorbeeld.

3.1 Toelichting bij het programma en zijn presentator(en)

3.1.1 De Slimste Mens ter Wereld

Voor het onderzoek gebruikten we afleveringen van *De Slimste Mens ter Wereld*, een televisiequiz met bekende Vlamingen die in 2003 voor het eerst werd uitgezonden op Eén. Na dat eerste seizoen in 2003 volgden er nog acht; daarna stapte het programma over naar VIER. Ondertussen verschenen er nog zeven seizoenen op VIER, en was de laatste uitgezonden reeks dus de vijftiende. De eerste reeks werd gepresenteerd door Bruno Wyndaele, maar sinds de tweede reeks verzorgt Erik Van Looy de presentatie. In de quiz nemen drie bekende Vlamingen het tegen elkaar op, en strijden ze om de meeste seconden. Na vijf rondes wint de kandidaat met het meeste aantal seconden, en mag die kandidaat zich voor één dag ‘de slimste mens ter wereld’ noemen. In de laatste ronde spelen de twee overgebleven kandidaten het finalespel, en wie verliest die moet naar huis. De volgende dag wordt de verliezer dan vervangen door een nieuwe bekende Vlaming. In het eerste seizoen van *De Slimste Mens ter Wereld* nam Van Looy trouwens zelf deel aan de quiz, en werd hij na vijf deelnames naar huis gespeeld. Naast de kandidaten en de presentator is er ook nog een jury. Hun taak is in theorie toezien op de juistheid van de antwoorden, maar in praktijk voorzien ze het spel van humoristische commentaar. De eerste zeven seizoenen bestond de jury uit één man. Van reeks één tot en met seizoen vier was dat Marc Reynebeau, en van de vijfde tot en met de zevende reeks Rik Torfs. Vanaf het achtste seizoen tot nu wordt de jury gevormd door afwisselende duo's.

3.1.2 Erik Van Looy

Erik Van Looy is zoals hierboven vermeld werd al jarenlang quizpresentator van *De Slimste Mens ter Wereld*. Hij presenteerde ook het vierde seizoen van de Pappenheimers op Eén. Twee jaar op rij won Van Looy de Vlaamse Televisie Ster voor Beste Presentator (in 2008 én 2009) en hij werd eerder al door Humo verkozen tot Man Van Het Jaar van 2004. Daarnaast is hij een bekende Vlaamse

filmregisseur. De bekendste langspeelfilms op zijn naam zijn *De Zaak Alzheimer*, *Loft*¹ en *De Premier*. *Loft* is tot op heden de meest succesvolle Vlaamse film, met 1.194.434 bioscoopbezoeken. Van Looy staat bekend om zijn aanstekelijke hinnikende lach en flauwe grapjes, en staat vaak zenuwachtig te wiebelen op zijn benen of aan de kaartjes te friemelen waar de quizvragen op staan. Tom Heremans noemt hem “de slechtst gecaste quizmaster uit de Belgische tv-geschiedenis”, en “de underdog”. Maar hij is wel geliefd bij het publiek, al dan niet omdat hij het tegenovergestelde is van “de professionele, gladde showbizz-quizmaster” (Heremans 2015). In zijn taalgebruik zijn soms Brabantse invloeden te horen: “Van Looy spreekt ‘einde van deze ronde’ na al die jaren nog altijd uit als ‘aainde van deize ronde’” (Heremans 2015). Ook De Ridder (2007) heeft het over het taalgebruik van Erik Van Looy: “Wanneer hij te gast is in een talkshow of een spelprogramma, praat hij meestal tussentaal of zelf lichtjes Antwerps dialect. Maar wanneer hij de quiz *De Slimste mens ter wereld* presenteert, gebruikt hij verzorgde standaardtaal” (De Ridder 2007:26). Elke Adam (2013), die het taalgebruik van acht presentatoren van VIER onderzocht, waaronder ook Erik Van Looy, vat haar bevindingen als volgt samen:

In *De Slimste Mens ter wereld* gebruikt Erik Van Looy hoofdzakelijk informele standaardtaal wanneer hij de rol van quizmaster vervult, maar hij hanteert formele standaardtaal als hij de quizvragen voorleest. Als gastheer spreekt Van Looy ook informele standaardtaal, maar wanneer hij grappen maakt met de jury gebruikt hij tussentaal. (Adam 2013:79)

Of de bevindingen van Adam en De Ridder stroken met onze eigen bevindingen, zal duidelijk worden in hoofdstukken 4 en 5. Hoe we de taal van Erik Van Looy precies onderzochten om die resultaten te bekomen, leggen we uit in §3.2.

3.1.3 Geselecteerde afleveringen

Voor ons onderzoek selecteerden we vier afleveringen van *De Slimste Mens ter Wereld*, die we van Woestijnvis verkregen. We namen telkens de eerste aflevering van een reeks, en begonnen bij seizoen twee omdat Van Looy dan voor het eerst het programma presenteerde. We sloegen telkens een aantal seizoenen over bij de selectie van het materiaal, zodat we een goed overzicht zouden hebben van het programma door de jaren heen. Zo onderzochten we twee afleveringen die uitgezonden werden op Eén, en twee op VIER. In de onderstaande tabel werd een overzicht gemaakt van de geselecteerde afleveringen.

¹ Met *Loft* wordt de Vlaamse film bedoeld. Van Looy regisseerde ook een Amerikaanse versie van de film, die ook de naam *The Loft* draagt, maar soms ook *Loft* wordt genoemd.

Seizoen	Zender	Kandidaten	Jury	Tijdsduur
2 (2004)	Eén	Nadia Dala, Dirk Sterckx, Stany Crets	Marc Reynebeau	37'09''
5 (2006-2007)	Eén	Chris Van den Durpel, Titus De Voogdt, Martine Tanghe	Rik Torfs	42'58''
11 (2013)	VIER	Inge Paulussen, William Boeva, Wouter Torfs	Philippe Geubels en Lieven Scheire	54'47''
15 (2017)	VIER	Goedele Wachters, Bartel Van Riet, Rob Vanoudenhoven	Philippe Geubels en Jeroom	1u06'15''

Tabel 1: Overzicht geselecteerde afleveringen

In totaal verzamelden we dus 3 uur 21 minuten en 9 seconden aan onderzoeksmateriaal.

3.2 Werkwijze

We gebruikten transcripties om het taalgebruik van Erik Van Looy te analyseren. Daarbij werd alle gesproken taal in de afleveringen uitgeschreven, ook de delen waar kandidaten of juryleden aan het woord zijn. Hun taalgebruik kan namelijk invloed hebben op dat van Van Looy, wat relevant is voor een kwalitatieve analyse. De korte filmpjes in de ronde *Open Deur* werden niet getranscribeerd. In die ronde stellen telkens drie bekende Vlamingen een vraag aan de kandidaten in een vooraf opgenomen filmpje. Omdat er in die fragmenten geen interactie is met de presentator, vonden we ze irrelevant voor de transcriptie. Verder deden we ons best om alle taaluitingen zo waarheidsgetrouw mogelijk weer te geven, maar dat verliep niet altijd even vlot. Sommige woorden waren moeilijk te verstaan, bijvoorbeeld wanneer kandidaten door elkaar praatten. Woorden die onverstaaanbaar waren, noteerden we met **xxx**, en woorden waarvan we niet zeker waren of we ze goed hadden begrepen, kregen de code ***x** (bv. *overlevingsverzekering*x*). We gebruikten orthografische transcripties, en hielden bij het transcriberen dus geen rekening met de uitspraak van de woorden. In enkele gevallen deden we dat wel, om de leesbaarheid van de transcriptie te verhogen, of in het geval van enkele sterk dialectisch gekleurde uitspraken. Woorden of zinnen die in een andere taal werden gesproken dan het Nederlands, werden gecursiveerd (bv. *affentittengeil*). Wanneer het publiek lachte tijdens de opname, is dat aangeduid met **(ggg)**, en wanneer een van de sprekers lachte, werd de code **ggg** gebruikt. De codes **xxx** en ***x** werden ontleend aan het transcriptieprotocol van het Corpus Gesproken Nederlands (Goedertier & Goddijn 2000). De codes **(ggg)** en **ggg** zijn zelf verzonnen. De transcripties leverden ons een corpus op van 30.000 woorden. Uit die 30.000 woorden probeerden we alle tussentalige kenmerken te halen, of toch zeker de meest voorkomende. We geven een opsomming van die kenmerken in de volgende paragraaf.

3.3 Lijst met tussentalige kenmerken

Zoals uit de literatuurstudie bleek, is tussentaal het onderwerp van vele tijdschriftartikels, opiniestukken, onderzoekpapers enzovoort. Toch zijn er amper taalkundige beschrijvingen te vinden van de variëteit. Jaspers (2001) wijt dat aan de stigmatisering van het taalfenomeen, wat we eerder al besproken hebben. Omdat de opkomst van de intermediaire variëteit niet strookte met de standaardisatie-ideologie, werd tussentaal miskend als aparte variëteit met typerende kenmerken, en bleef een beschrijving dus uit (Jaspers 2001:144-145). Dat past binnen de theorie van een ideologie: “Eigen aan een ideologie is dat feiten die niet passen binnen het ideologische kader onopgemerkt blijven of weggeredeneerd worden” (Jaspers 2001:145). Daarnaast is het ook onmogelijk om een exhaustieve lijst te maken van tussentalige kenmerken, met noodzakelijke en voldoende voorwaarden (De Caluwe 2002:57).

We stelden zelf een lijst met tussentalige kenmerken op, op basis van bestaande lijsten. Daarvoor baseerden we ons op het werk van Rys & Taeldeman (2007), Taeldeman (2008), Ghyselen (2016) en De Ridder (2007). In onze lijst onderscheiden we vier categorieën: fonologische, morfologische, lexicale en syntactische kenmerken van tussentaal, en voorzien we elk kenmerk van een voorbeeld uit de transcriptie. De kenmerken die we niet terugvonden in ons corpus kregen een zelfverzonnen voorbeeld.

3.3.1 Fonologie

In *Fonologische ingrediënten van Vlaamse tussentaal* beschrijven Rys en Taeldeman (2007:6-7) de eerste vier kenmerken uit deze lijst. De Ridder (2007:41) voegde daar nog kenmerk vijf tot en met kenmerk negen aan toe, Ghyselen (2016:268) kenmerk tien, en wijzelf kenmerk elf.

3.3.1.1 *H-procope*

In de standaardtaal wordt een *h-* die aan het begin van een woord staat angeblazen. In de tussentaal valt die *h-* in de anlaut vaak weg.

Bv. Erik: Ja, absoluut euh Sidse Babett Knudsen, de Deense Inge Paulussen. **’t** Is een goeie serie hé?
Inge: Ja, **eel** goe.

3.3.1.2 *Apocope en syncope bij korte functiewoorden en inhoudswoorden*

Bij korte functiewoorden (lidwoorden, voegwoorden, voorzetsels en voornaamwoorden) kan de eindmedeklinker of eindlettergreep wegvallen in tussentaal (apocope).

Bv. Jeroom: Toen ik vandaag euh besepte **da**’k u ging terugzien, stond ik echt te springen, **ma** van het derde verdiep is blijkbaar **nie** hoog genoeg.

Ook in het midden van een woord kan een medeklinker of lettergreep wegvallen (syncope).

Bv. Erik: Belle Perez euh is Spaans volgens mij.

William: Is? Da's **almaal** 'tzelfde.

Daarnaast kan een apocope of syncope ook voorkomen bij inhoudswoorden (werkwoorden, adjectieven, substantieven) (De Ridder 2007:40).

Bv. Erik: G'ebt koeien **g'ad** voor uw voor uw trouw?

Wouter: Nu leren we nog **iet** hé?

3.3.1.3 Apocope van de eind-sjwa

De eind-sjwa valt in tussentaal vaak weg als het volgende woord met een vocaal begint.

Bv. Rob: **Z'**is gewoon haar beentjes kwijt.

De apocope van de eind-sjwa gaat vaak samen met de *h*-procopie.

Bv. Erik: Tweede fragment is voor Titus. **J'ebt** de keuze tussen Bart Peeters en Greet Op de Beeck.

William: Da was lachen toen hé Philippe? **G'ad** hem daar moeten zien liggen.

William: Maggie de Block a **z'onger** ee?

3.3.1.4 Progressieve assimilatie

Wanneer een woord dat begint met een *-d* volgt op een woord dat eindigt op een *-t*, kan de *d*- onder invloed van de auslautende *-t* ook gerealiseerd worden als *t*-.

Bv. Stany: Ik bedoelde de saus zelf, niet **te** zigeuners.

Rob: Maar ik trim dat eigenlijk allee ik bedoel... Echt scheren scheren zo en zo da babypoepke **dat toe** 'k sowieso nie meer, en en wan ik zit **met ta** putteke.

3.3.1.5 Apocope van de auslaut-d bij werkwoordstammen eindigend op /nd/

Werkwoorden die een stam hebben die eindigt op een *-d* (bijvoorbeeld vinden), kunnen de *-d* verliezen.

Bv. Chris: Ja ik **vin** da wel, ik **vin** da verschrikkelijk.

Rob: Ik vind da allee, da **vin** 'k 't enige, ik **vin** da ze daar echt nie meer mee moeten lachen.

3.3.1.6 Svarabhakti-vocaal

Naast het weglaten van letters en lettergrepen, kan men er ook extra toevoegen. Meestal is dat een klinker, die de svarabhakti-vocaal wordt genoemd.

Bv. Rob: Maar ik trim dat eigenlijk allee ik bedoel... Echt scheren scheren zo en zo da babypoepke dat toe 'k sowieso nie meer, en en wan ik zit met ta **putteke**.

3.3.1.7 Verbindings-n tussen twee vocalen

In tussentaal wordt soms een verbindings-n ingevoegd tussen twee klinkers, om de uitspraak te vergemakkelijken.

Bv. Inge: Ja, da's zoals de brave **moeken** hé die... Da was een brave maar die werd in 't nauw gedreven en dan komt het beest naar boven.

3.3.1.8 Auslaut –t wordt –d voor vocalen

Wanneer een woord dat begint met een klinker volgt op een woord dat eindigt op een –t, wordt de eind–t vaak gerealiseerd als –d.

Bv. Philippe: **Wadist?** Is uwe Lambda kapot Erik?

3.3.1.9 Der, derin, derover...

De vormen *der*, *derin*, *derover*, *derbij*,... komen regelmatig voor in tussentaal als onomasiologisch alternatief voor *er* en *daar*. Der is een afleiding van de vorm *daar*, door een verdoffing van de [a:].

Bv. Erik: **Der** is zo... enfin **der** wordt vaak gezegd dat komieken in het echte leven euh nogal serieuze, saaie mensen zijn. Woody Allen, Charly Chaplin, Jean-Marie Dedecker enfin euh geldt dat ook voor jou?

Erik: Ah, serieus? **Derstraks** allemaal opgedronken of **wa?** (ggg) Vierentwintig, juist. Euh vraag negen voor tien seconden. Aan welke Amerikaanse staat zou je moeten denken als ik zeg '*fried chicken*'?

3.3.1.10 Vervanging van de intervocalische -d- door j of w

In sommige woorden verzwakt een *d* die tussen twee vocalen staat in tussentaal tot een *j* of *w*.

Bv. Lieven: En al die **ouwe** bomma's hebben nog geen internet.

William: Ja, da's, da's echt iets ongeloof- echt waar? Kunde jij **rije?**

3.3.1.11 *Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden*

Bij een procopie valt de eerste klinker of lettergreep weg. In tussentaal zien we vaak een procopie van de *h*-, maar in ons corpus zagen we dat ook andere beginletters weggelaten werden, zoals bijvoorbeeld de *i* in *is* en *ik*.

- Bv. Rob: Ja ik had dus kunnen... Ma 'k zou het nie geweten hebben denk ik.
Erik: Ja, ja **tuurlijk** ja ma nee ja ik ben van 't zelf- ik ben nie van de Kempen ma...

3.3.1.12 *Opmerkingen*

Bij het opstellen met een lijst van mogelijke tussentaalkenmerken moeten we ermee rekening houden dat niet alle kenmerken even tussentalig zijn. Veel van de genoemde fonologische kenmerken behoren namelijk ook tot de informele standaardtaal, zoals bijvoorbeeld de *h*-procopie en het weglaten van de eind-sjwa. De *h*-procopie wordt zelfs zo frequent gebruikt, dat het kenmerk al werd aangetroffen in het formele taalgebruik van nieuwsankers (De Ridder 2007:42). Andere tussentaalkenmerken, zoals de apocope en syncope van functiewoorden en inhoudswoorden, de invoeging van een verbindings-*n* tussen twee vocalen, en progressieve assimilatie waar regressieve assimilatie verwacht wordt, komen zelden voor in informele standaardtaal. Deze kenmerken hebben een sterk tussentalig karakter, en zullen door de spreker waarschijnlijk ook sneller als tussentaal herkend worden.

3.3.2 Morfologie

Kenmerk één tot en met kenmerk vijf somde Taeldeman (2008:32-34) op in *Zich stabiliserende grammaticale kenmerken in Vlaamse tussentaal*. De overige kenmerken voegden we toe uit de lijst van De Ridder (2007:43-44).

3.3.2.1 *Verbuiging van de lidwoorden*

In tussentaal werd het lidwoordensysteem overgenomen van de dialecten. Vóór mannelijke enkelvoudige substantieven krijgen lidwoorden een uitgang op *(ə)n* wanneer het onmiddellijk volgende woord begint met een klinker, een *t*, *d*, *h*, en soms een *b* (*nen*, *den*). Bij andere anlautconsonanten verschijnt de uitgang *-ə* zonder *-n* (*ne*, *de*). Het onbepaald lidwoord kent ook nog de vorm *e* wanneer het volgende woord een onzijdig enkelvoudig substantief is dat niet begint met een klinker of met een *h*- (Goossens 2000:9).

- Bv. Bartel: Ja in Grobbendonk op een kasteelhoeve da's euh **nen** trouwcadeau eigenlijk.
- Philippe: **Ne** Porsche Piccanto! Da's echt heel u *street credibility* weg hé. 'k rij me **ne** Porsche. Ah wa voor **ne** Porsche? **Ne** Piccanto. *ggg* Da ga toch nie?
- Titus: Gargamel. Brilsmurf. Brandweersmurf. Babysmurf. Euh Judosmurf. Ja hoe noemt **den** dien? Boze Smurf?

3.3.2.2 *Verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden*

Net als bij de lidwoorden is de verbuiging van telwoorden, aanwijzende, bezittelijke en onbepaalde voornaamwoorden een dialectoogen tussentaalverschijnsel. Daarbij gelden dezelfde verbuigingsregels.

- Bv. Goedele: Oh da valt mee, die komen allemaal in **mijne** mailbox.
- Inge: Ah 't is **diejen** andere. Pulp Fiction? Ehm Samuel L. Jackson en John Travolta. Hij heeft altijd goeie soundtracks. Oscar gewonnen?

3.3.2.3 *Verbuiging van adjectieven*

Ook de bijvoeglijke naamwoorden worden soms verbogen, meestal in combinatie met de verbuiging van het voorgaande lidwoord of het aanwijzende/bezittelijke/onbepaalde voornaamwoord (Prieels 2012:34).

- Bv. William: En de **mannelijken** elft oek.
- Philippe: Ehm mijn buurvrouw die kwam een tijd geleeje euh thuis en die hare man lag in bed en me **nen enormen** bult derneffen onder de lakens, en der steken zo twee schoenen uit.

3.3.2.4 *Afwijkend gebruik van het persoonlijke voornaamwoord in de tweede persoon enkelvoud*

In tussentaal worden *ge* en *gij* heel vaak gebruikt ter vervanging van de subjectsvormen *je* en *jij*. *U(w)* wordt soms gebruikt in de plaats van de objectvormen *je* en *jouw*. Oorspronkelijk komt het verschijnsel uit de Brabantse dialecten, maar al snel verspreidde het zich naar de tussentaal van Limburg, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. Tegenwoordig neemt het kenmerk een belangrijke positie in binnen de Vlaamse tussentaal.

- Bv. Chris: Ja. Gewoon doen alsof da **ge** nie kunt lezen en **ge** zijt er hè.

3.3.2.5 Diminutievorming op *-ke, -eke, -ske*

Het diminutiefsuffix *-(e/s)ke* steeg ook vanuit de dialecten naar de tussentaal. Oorspronkelijk kwam het kenmerk voor in de Oost-Vlaamse, Brabantse en Limburgse dialecten, maar tegenwoordig komt de diminutievorm ook voor in West-Vlaanderen, ter vervanging van de *je*-vorm.

- Bv. Erik: Wel ja, maar we zoeken iemand specifiek die je even gezien hebt. Met een **debardeureke**, ‘k zal helpen, ja.
- Rob: Maar ik trim dat eigenlijk allee ik bedoel... Echt scheren scheren zo en zo da **babypoepke** dat toe ‘k sowieso nie meer, en en wan ik zit met ta **putteke**.

3.3.2.6 Clitische vormen van persoonlijke voornaamwoorden

Wanneer persoonlijke voornaamwoorden een geheel vormen met het voorafgaande woord (meestal een werkwoord), spreken we van *clitica*. Zulke clitica komen vaak voor in tussentaal, of in spreektaal in het algemeen. De clitische vorm *-de* komt het vaakst voor.

- Bv. Jeroom: En en en wanneer zijn ze klaar? Wanneer **moogde** ze gaan ophalen?
- Goedele: Een hamster, een cavia, een konijn, een rat, euh zo **ne** Chinchilla of hoe heet **da**?
Euh een fret? Een... wat **hebde** zo nog? Euh een een muis?

In sommige gevallen verstemloost die *-de*, met de vorm *-te* tot gevolg.

- Bv. Erik: Ah ja ja ja g’ebt een wei. Maar dan **moette** toch een groot domein hebben om euh...
- Erik: Nee, wat denk jij William euh? Wat wordt het in de finale? Ga jij het halen **denkte** of euh?

3.3.2.7 Afwijkend gebruik van het persoonlijke voornaamwoord in de derde persoon enkelvoud

In tussentaal wordt soms (*h*)*em* gebruikt voor de derde persoon enkelvoud in onderwerpsfunctie.

- Bv. Philippe: Da vind ‘**m** plezant.
- Erik: Ja, ja. Zo van de Kempen zal **em** ook nie zijn denk ik, nee. Is da niets voor jou zo in ’t wild euh?

3.3.2.8 Afwijkende meervoudsvormen

In tussentaal gebruikt men af en toe een meervouds-s waar een meervoud op *-en* hoort, en andersom.

- Bv. Zeg Frank, kunt gij misschien nog naar de winkel gaan om **eiers**?

3.3.2.9 Afwijkende werkwoordsvormen

In tussentaal kan het werkwoord op drie manieren afwijken van de regelmatige vorm. Bij de eerste afwijkende werkwoordsvorm wordt een *-n* toegevoegd aan de 1ste persoon enkelvoud van het werkwoord.

Bv. William: Wat **toen** ‘k ik hier? Ik wil naar huis! Ik wil mijn mama!

William: Ja ik **staan** honderd punten achter.

Bij de tweede vorm wordt een *-t* toegevoegd aan de gebiedende wijs.

Bv. Stany: Ma die moet nog groeien. **Zegt** da maar xxx.

Erik: **Doet** uw best. Rob, heb je euh goeie raad voor Bartel?

Bij de laatste vorm valt de eind-*t* in de 2de en 3de persoon weg.

Bv. Jeroom: Wa **maak** et uit, Erik?

Philippe: ‘k Weet nie. ‘k Was alleen uitgenodigd vo de receptie. (ggg) Wat is ‘t, **kom** et zout van u tanden Erik?

3.3.2.10 Afwijkend gebruik van het werkwoord zijn

De vorm *zij(t)* wordt in tussentaal soms gebruikt voor de tweede persoon enkelvoud (vaak in combinatie met *ge/gij*) en voor de gebiedende wijs van het werkwoord *zijn*.

Bv. Chris: Ja. Gewoon doen alsof da ge nie kunt lezen en **ge zijt** er hè.

Erik: Oe da zijn toch goeie namen? Ja, ma ja **ge zij** zo bang om da te zeggen, ma da zijn toch mooie, ja, volwassen namen?

In de Antwerpse tussentaal gebruikt men voor de 1ste persoon enkelvoud soms ook de vorm *zijn* in plaats van *ben*.

Bv. Bartel: Ik **zen** den bos in manne.

3.3.2.11 Opmerkingen

Bovenstaande morfologische kenmerken worden beschouwd als typisch tussentalig. Ze zijn opgestegen uit de dialecten, en vandaag alomtegenwoordig in bovenregionale informele variëteiten. Als tussentaalkenmerk springen ze meer in het oog dan de fonologische varianten omdat het contrast met hun standaardtalige tegenhanger groter is. De zin ‘Ja **da**’s waar, **’t** begint al vroeg’ verschilt minder van het standaardtalige ‘Ja dat is waar, het begint al vroeg’, dan de zin ‘waar **ebde mijne** gsm gelegd?’ van het standaardtalige ‘waar heb je mijn gsm gelegd?’.

Binnen de morfologische kenmerken wordt de *ge/gij*-vorm gezien als hét tussentaalkenmerk bij uitstek. Het wordt vaak gezien als sjibbolet, en komt meestal voor in combinatie met andere tussentaalkenmerken. De Ridder (2007) vergelijkt het *gij*-systeem met een dominosteentje: wanneer de *gij*-steen valt, volgen andere stenen ook. De *gij*-vorm is uit het dialect opgestegen en wordt dus vaak met andere kenmerken gebruikt uit hetzelfde lage taalregister, zoals de verbuiging van lidwoorden en adjectieven, een afwijkende werkwoordsvorm of een diminutievorm op *-ke*. In hoofdstuk 5 gaan we nog dieper in op dit domino-effect (§5.1.3).

3.3.3 Lexicon

De Ridder (2007:45-46) beschrijft de volgende lexicale kenmerken.

3.3.3.1 *Onomasiologische alternatieven*

Sommige woorden en uitdrukkingen uit de standaardtaal hebben een tussentalige tegenhanger met dezelfde of een licht afwijkende betekenis. Gallicismen en germanismen worden hierbij gerekend.

Bv. Erik: Stop xxx. Laat u nie doen hé Inge, ja, da zijn **truken van de foor** hé ja.

Philippe: Sinds da'k me u werk is 't veel **gebeterd me** mij.

3.3.3.2 *Zo'n in plaats van zulke*

In het Standaardnederlands wordt het aanwijzende voornaamwoord *zo'n* gebruikt bij enkelvoudige substantieven die gecombineerd kunnen worden met een onzijdig lidwoord. Voor meervoudige substantieven hoort het aanwijzend voornaamwoord *zulke*. In tussentaal wordt die regel vaak niet juist toegepast en wordt *zo'n* gebruikt waar eigenlijk *zulke* moet staan.

Bv. Ik heb gisteren **zo'n** schone bloemen gekregen voor mijn verjaardag.

3.3.3.3 *Tussenwerpsels*

Een tussenwerpsel is een uitroep die losstaat van de rest van de zin, en vaak een emotionele lading heeft. Een tussenwerpsel heeft geen grammaticale functie. In het corpus rekenden we het tussenwerpsel *hé* niet mee als tussentaal, maar als informele standaardtaal.

Bv. William: Is door water euh gemaakt eigenlijk, dus euh ont-dinges **enal**? Ehm Californië? Euh westkust? Euh toerisme euh... Water? Vroeger **enal**, uitgedingest stop.

Erik: Ja, nee. Bartel heb jij complexen over iets? Denk het nie hé zo te zien, **allee** ik kan mij da nie voorstellen.

3.3.3.4 *Archaïsmen*

In een poging om standaardtaal te spreken, grijpen sommige Vlamingen terug naar oudere, archaïsche woorden en uitdrukkingen.

Bv. Nadia: Ik **dierf**, ik **dierf** nie lang nadenken.

Bartel: Ik **riek** het nie ze.

3.3.3.5 *Opmerkingen*

Ook bij de lexicale afwijkingen zijn sommige kenmerken tussentaliger dan andere. Zo zijn er maar enkele tussenwerpsels die uitsluitend in tussentaal voorkomen, zoals bijvoorbeeld de tussenwerpsels *allee*, *awel* en *efkes*. Andere lexicale kenmerken worden volgens De Ridder (2007) onbewust gebruikt, omdat de spreker een bepaalde taalregel of het geslacht van een woord niet kent (De Ridder 2007:47). Wanneer iemand *zo 'n mooie bloemen* zegt, in plaats van *zulke mooie bloemen*, kunnen we het foute gebruik van *zo 'n/zulke* dus niet enkel als puur of typisch tussentaalkenmerk beschouwen, maar ook als taalfout uit onwetendheid. Ook bij onomasiologische alternatieven is dat het geval. Archaïsmen zijn ook taalfouten, die niet gemaakt worden uit onwetendheid maar uit een taalonzekerheid (Taeldeman 1993). Vanuit een fundamentele twijfel over de correctheid van endogene taalkenmerken, grijpen veel Vlamingen verkeerdelijk naar exogene vormen als purismen, hypercorrecties en archaïsmen. Jaspers (2001) voegt hier nog aan toe dat het net de taalkundigen zijn die voor deze taalfouten hebben gezorgd: door telkens streng op te treden bij de minste afwijking van de standaardtaal, groeide de angst voor taalfouten bij de Vlamingen, terwijl die angst net meer taalfouten uitlokte (Jaspers 2001:143).

3.3.4 Syntaxis

De eerste vier syntactische kenmerken werden door Taeldeman (2008:34-39) beschreven. De Ridder (2007:47-51) vervolledigt deze lijst met zeven bijkomende varianten.

3.3.4.1 *Redundant/versterkend gebruik van dat bij voegwoorden*

In tussentaal kan een extra complementeerder *dat* toegevoegd worden aan het begin van een bijzin voor een voegwoord dat in oorsprong een vraagwoord is (*wie*, *wat*, *hoe*, *waar*, *wanneer*) of voor een voornaamwoordelijk bijwoord met *waar*-.

Bv. Jeroom: Nee nee, als Goedele op tv is dan durf 'k ik wel es euh *sirene*. Ma of als Rob op tv is dan loop 'k ik wel es naar mijne kalender om te zien **of dat** 't 2004 is.

Jeroom: Het enige **waar da** 'k ik mij soms echt over schaam, is over mijn vrouw. Dat een olympisch kampioene met zo'n lelijke man over straat moet lopen.

3.3.4.2 Subjectreduplicatie

Bij subjectreduplicatie komt het zinsonderwerp meer dan één keer voor. Het is een combinatie van zwakke en sterke vormen, waarbij de zwakke vorm verplicht en de sterke optioneel is.

Bv. Jeroom: Nee nee, als Goedele op tv is dan durf ‘**k ik** wel es euh *sirene*. Ma of als Rob op tv is dan loop ‘**k ik** wel es naar mijne kalender om te zien of dat ‘t 2004 is.

Erik: **Meende gij** da?

3.3.4.3 Afwijkend gebruik van gaan

In tussentaal wordt het hulpwerkwoord *gaan* in de toekomstige betekenis soms gecombineerd met de werkwoorden *gaan*, *hebben*, *zijn* of een modaal hulpwerkwoord als verbaal complement.

Bv. Hij gaat straks nog eens **gaan** lopen, kom je mee?

Ik zal dat straks **gaan** doen, maar moet eerst nog de hond uitlaten.

3.3.4.4 Consecutieve en finale dat-zinnen

Bij opeenvolgende *dat*-zinnen of bij een finale *dat*-zin worden onderschikkende voegwoorden als *zodat*, *omdat*, *opdat*, *doordat*... soms gereduceerd tot de ingekorte vorm *dat*.

Bv. Smeer je maar in tegen de zon, **dat** je niet verbrandt!

3.3.4.5 Het gebruik van lidwoorden bij persoonsnamen

In tussentaal wordt soms het bepaald lidwoord *de* bij een persoonsnaam gebruikt.

Bv. Philippe: Ja. Naar 't schijnt één van de weinige dingen van Studio 100 waar dat **de Gert** nog nie eet opgezeten.

Philippe: 't Pakket is volledig hé Erik, beauty and brains. En **de Lieven** is hier ook.

3.3.4.6 Moeten in plaats van hoeven in negatieve zinnen

Het gebruik van het werkwoord *moeten* in negatieve zinnen komt ook voor in tussentaal. De constructie *niet moeten* is niet standaardtalig: *niet hoeven* is de correcte vorm.

Bv. Erik: Je moe- nee ge **moet nie** speciëfieren.

Erik: Van de vragen ah ja. Ma da valt wel mee, van mij **moet** je ook **niet** bang zijn, da weet je hé?

3.3.4.7 *Hypothetisch moeten*

Het hulpwerkwoord *moeten* kan in standaardtaal niet gebruikt worden in een hypothetische zin. Wel juist zijn het hulpwerkwoord *mochten*, een *als*-zin, of een zin zonder voegwoord met de persoonsvorm vooraan.

Bv. Bartel: **Moest, moest** ik nie altijd kunnen beginnen hebben, dan had het euh rap gedaan geweest. Dat is... da's duidelijk

3.3.4.8 *Doorbreking van de werkwoordelijke eindgroep*

De werkwoordelijke eindgroep of V-pool bestaat uit alle niet-vervoegde werkwoordsvormen van de zin. De werkwoordelijke eindgroep mag nooit doorbroken worden, behalve door de *te* van een *te*-infinitief en door het eerste deel van een scheidbaar samengesteld werkwoord. In tussentaal gebeurt dat tóch, door deelwoorden, infinitieven en niet-werkwoordelijke elementen.

Bv. Bij mij zou hij dat niet *moeten* **geprobeerd** hebben, of hij had een klap in zijn gezicht gekregen.
Ze vertelde dat ze door de stakingen van Ryanair pas een dag later zal *kunnen* **op reis** gaan.

3.3.4.9 *Geen –s bij adjectieven na iets, veel, niets...*

In de constructie *iets/veel/niets/...* gevolgd door een adjectief, valt de eind-s bij het adjectief geregeld weg.

Bv. Hij heeft daar toch nie veel **goe** mee gedaan.

Ik vind da wel iets **bijzonder**, die sfeer tijdens het WK.

3.3.4.10 *Redundant gebruik van geworden/geweest in passieve zinnen*

In tussentaal voegt men soms een overbodige *geworden* of *geweest* toe aan een passieve voltooide zin.

Bv. Als je niet op tijd 'stop de klok' had geroepen, was het misschien al voorbij **geweest**.

3.3.4.11 *Afwijkend gebruik van betrekkelijke voornaamwoorden die en dat*

Wanneer *die* en *dat* als betrekkelijk voornaamwoord gebruikt worden, verwijst *die* in de regel naar enkelvoudige *de*-woorden en meervoudige woorden, en *dat* naar enkelvoudige *het*-woorden. In tussentaal wordt die regel niet altijd nageleefd.

Bv. Ik ken dus een jongen **da** zot goe kan voetballen.

3.3.4.12 Opmerkingen

In zijn eigen lijst met tussentalige kenmerken onderscheidt De Ridder (2007) twee afzonderlijke groepen van syntactische varianten: één groep met kenmerken die ook geregeld voorkomen in de informele standaardtaal, en een andere groep met kenmerken die veel meer opvallen en amper gebruikt worden in een informeel standaardtalig discours. Van die eerste groep namen we maar enkele tussentaalkenmerken over in deze lijst, omdat we vonden dat ze meer overhielden naar informele standaardtaal dan naar tussentaal. De kenmerken uit de eerste groep die onze lijst wel haalden, zijn consecutieve en finale *dat*-zinnen, het redundant of expletief gebruik van *dat* bij voegwoorden, het hulpwerkwoord *moeten* in plaats van *hoeven* in negatieve zinnen, het hulpwerkwoord *moeten* in hypothetische zinnen, de doorbreking van de werkwoordelijke eindgroep, geen *-s* bij adjectieven na *iets*, *veel* enzovoort, en het afwijkend gebruik van *gaan*. Net als bij de lexicale afwijkingen worden de zonet genoemde tussentaalkenmerken vaak gebruikt uit onwetendheid. De zeven syntactische kenmerken vallen niet op, en zullen waarschijnlijk steeds meer als informele standaardtaal beschouwd worden. De overige syntactische kenmerken daarentegen (die in de lijst van De Ridder tot de tweede groep kenmerken behoren) springen wel in het oog. Een subjectreduplicatie zal bijvoorbeeld nooit voorkomen in informele standaardtaal, en wordt meteen herkend als tussentaalkenmerk.

Nu we een overzicht hebben van de verschillende mogelijke tussentaalkenmerken, kunnen we onderzoeken welke varianten we terugvinden in het taalgebruik van de presentator, de kandidaten en de jury van De Slimste Mens ter Wereld. Hoe we daarvoor precies te werk gingen, leggen we uit in het volgende hoofdstuk.

4 Kwantitatieve analyse van de resultaten

In het vierde hoofdstuk van deze scriptie gaan we op zoek naar het meetbare tussentaalgehalte van het taalgebruik van quizpresentator Erik Van Looy. Voor de kwantitatieve analyse telden we per aflevering hoeveel keren een bepaald kenmerk gebruikt werd door Van Looy, maar ook door de drie kandidaten en de jury. Dat deden we omdat het taalgebruik van Van Looy's gesprekpartners ook effect kan hebben op hoe hij zelf spreekt. Die absolute cijfers zijn opgenomen in tabellen (Bijlage 2). Maar als we enkel die absolute cijfers zouden analyseren, zou dat een vertekend beeld geven van het tussentaalgebruik, omdat niet elke aflevering exact even lang duurt, en de omvang van het taalmateriaal dus te veel varieert. Daarom vergeleken we de aangetroffen tussentalige attestaties met het aantal mogelijke tussentalige attestaties, zodat we ook de relatieve cijfers in kaart konden brengen. Dat deden we niet voor alle tussentaalkenmerken; we selecteerden zeven kenmerken om het tussentaalgehalte te berekenen. Daarbij baseerden we ons op de 'basikenmerken' uit het onderzoek van De Ridder (2007). De zeven basikenmerken zijn: 1. de ***h-procope***, 2. ***apocope en syncope bij korte functiewoorden***, 3. ***der***, 4. de ***verbuiging van lidwoorden***, 5. de ***verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden***, 6. het ***gij-systeem*** en 7. de ***diminuerend op -ke***. In de volgende paragraaf verduidelijken we eerst hoe we het procentueel voorkomen van de kenmerken hebben berekend. Daarna geven we een overzicht van de resultaten, aan de hand van enkele tabellen.

4.1 Werkwijze

Met de tabellen willen we weergeven hoe vaak Van Looy de zeven tussentaalkenmerken gebruikt in zijn quizprogramma. Daarvoor deelden we het aantal keer dat een van die kenmerken voorkwam door de som van de tussentalige en de standaardtalige varianten, en vermenigvuldigden we dat getal met 100. Bij de *h-procope* bijvoorbeeld liet Van Looy de *h-* bij korte functiewoorden 34 keer vallen in de aflevering uit seizoen 2, maar op 154 plaatsen blies hij de *h-* wel aan. Bij de 188 woorden met een *h-*, kwam het kenmerk *h-procope* dus 34 keer voor. Als we 34 delen door 188, en dat getal dan vermenigvuldigen met 100, krijgen we het procentueel voorkomen van het tussentaalkenmerk in de aflevering, namelijk 18,1%. Van Looy gebruikt dus een *h-procope* in 18,1% van de gevallen. We berekenden per aflevering ook de tussentaalindex van alle zeven kenmerken samen. Daarvoor delen we dan de tussentalige attestaties van alle kenmerken samen door het aantal keren dat ze hadden kunnen voorkomen, en vermenigvuldigen we dat weer met 100. Bij de aflevering uit seizoen 2 verloopt de berekening dus zo: Van Looy gebruikt in 97 ($34 + 55 + 4 + 1 + 0 + 2 + 1$) van de 672 ($97 + [154 + 255 + 22 + 27 + 0 + 113 + 4]$) gevallen een tussentalige variant. De tussentaalindex is dus 14,4% ($[97/672] * 100$). In de volgende tabellen tonen we bij elke aflevering eerst de percentages per tussentaalkenmerk dat Van Looy hanteert, en daarna de tussentaalindexen. Bij de resultaten hebben we ook de

tussentaalindexen van de kandidaten en van de jury opgenomen, zodat we de percentages kunnen vergelijken. De procentuele cijfers hebben we telkens afgerond tot één cijfer na de komma.

4.2 De cijfers

4.2.1 Seizoen 2 (2004)

Tussentaalindex Van Looy seizoen 2: 14,4%

Tussentaalkenmerken	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Relatieve frequentie
1. H-procope	33	187	17,6%
2. Apocope en syncope	53	306	17,3%
3. Der	4	26	15,4%
4. Verbuiging lidw.	0	0	0%
5. Verbuiging vnw.	0	0	0%
6. Gij-systeem	1	113	0,9%
7. Diminuering op -ke	1	5	20%

Tabel 2: Resultaten seizoen 2

4.2.2 Seizoen 5 (2006-2007)

Tussentaalindex Van Looy seizoen 5: 18,6%

Tussentaalkenmerken	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Relatieve frequentie
1. H-procope	42	224	18,8%
2. Apocope en syncope	81	348	23,3%
3. Der	5	19	26,3%
4. Verbuiging lidw.	2	33	6,1%
5. Verbuiging vnw.	2	8	25%
6. Gij-systeem	3	94	3,2%
7. Diminuering op -ke	0	0	0%

Tabel 3: Resultaten seizoen 5

4.2.3 Seizoen 11 (2013)

Tussentaalindex Van Looy seizoen seizoen 11: 21,2%

Tussentaalkenmerken	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Relatieve frequentie
1. H-procope	53	231	22,9%
2. Apocope en syncope	121	395	30,6%
3. Der	7	37	18,9%
4. Verbuiging lidw.	3	68	4,4%
5. Verbuiging vnw.	6	47	12,8%
6. Gij-systeem	4	137	2,9%
7. Diminuering op -ke	0	0	0%

Tabel 4: Resultaten seizoen 11

4.2.4 Seizoen 15 (2017)

Tussentaalindex Van Looy seizoen 15: 29,7%

Tussentaalkenmerken	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Relatieve frequentie
1. H-procope	82	291	28,2%
2. Apocope en syncope	208	496	41,9%
3. Der	7	33	21,2%
4. Verbuiging lidw.	1	42	2,4%
5. Verbuiging vnw.	3	25	12%
6. Gij-systeem	14	171	8,2%
7. Diminuering op -ke	2	10	20%

Tabel 5: Resultaten seizoen 15

4.2.5 Tussentaalindex presentator (alle seizoenen)

Seizoen	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Tussentaalindex
2	92	638	14,4%
5	135	726	18,6%
11	194	915	21,2%
15	317	1068	29,7%

Tabel 6: Tussentaalindex Erik Van Looy

4.2.6 Tussentaalindex kandidaten (alle seizoenen)

Seizoen	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Tussentaalindex
2	48	192	25%
5	87	253	34,4%
11	282	491	57,4%
15	335	670	50%

Tabel 7: Tussentaalindex kandidaten

4.2.7 Tussentaalindex jury (alle seizoenen)

Seizoen	Tussentalige attestaties	Mogelijke tussentalige attestaties	Tussentaalindex
2	21	72	29,2%
5	2	12	16,7%
11	95	150	63,3%
15	144	248	58,1%

Tabel 8: Tussentaalindex jury

4.3 Bespreking van de resultaten

4.3.1 Seizoen 2

De aflevering uit het tweede seizoen is voor Van Looy de minst tussentalige van alle afleveringen, met een tussentaalgehalte van 14,4%. Hij past vijf van de zeven tussentaalkenmerken toe; enkel de afwijkende verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden komt niet voor in de transcriptie, samen met de verbuiging van lidwoorden. De diminuering op *-ke* is het meest gebruikte kenmerk, wanneer we ons baseren op de relatieve frequentie. Maar wanneer we kijken naar de absolute cijfers, komt de diminuering maar één keer voor, in het woord *debardeureke*. De *h-procope* komt op de tweede plaats, met een percentage van 17,6%, en de apocope en syncope van korte functiewoorden op de derde plaats met 17,3%. Op de derde plaats staat *der*, dat in 15,4% van de gevallen gebruikt wordt. De *h-procope* vonden we terug in het lidwoord *het*, in vervoegingen van het werkwoord *hebben*, in het persoonlijk voornaamwoord *hem* en het vraagwoord *hoe*. Bij de apocope en syncope van korte functiewoorden zijn de vormen *'t*, *'k*, *da*, *nie* en *ma* het frequentst. De andere kenmerken komen elk maximum één keer voor in de transcriptie van de aflevering uit seizoen 2, en de afwijkende verbuiging van voornaamwoorden, telwoorden en lidwoorden gebruikte Van Looy zelfs helemaal niet. Wanneer we de tussentaalindex van het taalgebruik van Van Looy vergelijken met die van de kandidaten en de jury, merken we dat Van Looy het minst tussentalig spreekt. De kandidaten in de eerste aflevering waren Nadia Dala (journaliste), Dirk Sterckx (journalist en politicus), en Stany Crets (acteur). De jury bestaat in het tweede seizoen uit één man, namelijk Marc Reynebeau (journalist). Het tussentaalgehalte van Reynebeau ligt hoger dan dat van de kandidaten, met een verschil van 4,1%.

4.3.2 Seizoen 5

In de tweede getranscribeerde aflevering merken we een lichte stijging in het tussentaalgehalte van Van Looy, met een index die 4,2% hoger ligt dan de aflevering uit het tweede seizoen. Ook in deze aflevering komen niet alle kenmerken voor. Het ontbrekende kenmerk is deze keer de diminuering op *-ke*, die in de vorige aflevering net het hoogst scoorde op de tussentaalfrequentie. Op de eerste plaats staat nu het gebruik van *der*, met een tussentaligheidsgehalte van 26,3%. Op de tweede plaats volgt de afwijkende vervoeging van voornaamwoorden en telwoorden, een kenmerk dat nog afwezig was in aflevering 1. Daarbij gebruikt Van Looy tweemaal de vorm *gene*, waarvan één keer in een dialectische uiting:

Erik:	Past oep da ge gene toek op aa bakkes krijgt hé. Nee j'ebt euh zeer goed gespeeld euh en je komt euh morgen terug. En dan speel je tegen ofwel Chris, of tegen Martine, die moeten het in de finale uitvechten. Wie komt er terug denk je, wie gaat het halen?
-------	---

Gene maakt deel uit van een sterk dialectisch gekleurde zin, waarin Van Looy een soort rol inneemt. In de volgende zin schakelt hij moeiteloos terug over naar (informele) standaardtaal. De effecten die zo'n *code-switch* kan teweegbrengen, bespreken we in het volgende hoofdstuk. In 81 op de 348 gevallen gebruikt Van Looy de apocope en syncope van korte functiewoorden, en dan vooral de *t*-apocopes *nie* en *da*, en de procope van de anlautende *h*- in *het*. De *h*-procopie komt ook voor bij vormen van *hebben* en bij het persoonlijk voornaamwoord *hij*. Verder komt de verbuiging van lidwoorden twee keer voor als *ne* en *nen*, en gebruikt Van Looy drie keer het *gij*-systeem in plaats van *jij* of *je*. Bij de kandidaten ligt de tussentaalindex veel hoger, en bij de jury wat lager dan die van Van Looy. We vonden maar twee tussentalige varianten in het taalgebruik van de jury; in beide gevallen de apocope van *-t* in *dat*. We beschouwen het taalgebruik van Rik Torfs (hoogleraar en jurylid van dienst) dus eerder als informele standaardtaal. De kandidaten in deze aflevering waren imitator en acteur Chris Van den Durpel, acteur Titus De Voogdt, en nieuwsanker Martine Tanghe.

4.3.3 Seizoen 11

Ook in seizoen 11 zet de stijging in het tussentaalgebruik zich verder, met een tussentaalindex van 21,2%. Net als in de vorige aflevering vonden we geen diminuering op *-ke* in de transcriptie. De apocope en syncope van korte functiewoorden komt voor in 30,6% van de gevallen, en heeft daarmee de hoogste tussentaalscore. Vooral de *t*-apocope bij *dat* en *niet* vonden we erg vaak terug, zoals in de volgende zin:

Erik: **Ma da** valt wel mee, van mij moet je ook niet bang zijn, **da** weet je hé?

De anlautende *h*- valt ook vaak weg bij *hoe* en vormen van *hebben*, en in *heel*, *hij*, *hem* en *helft*.

William: 'k Vind da da wel just was. Den **elft** dan?

Erik: Nee, 't moest specifiek omroepster zijn. Den **elft**, nee nee.

De andere vier kenmerken komen procentueel minder voor dan in de aflevering uit seizoen 5, maar de absolute cijfers liggen wel hoger, behalve bij het *gij*-systeem.

Bij het bovenstaande voorbeeld moeten we wel opmerken dat wanneer Van Looy "Den elft" zegt, hij de woorden van William Boeva herhaalt. De herhaling of echo's van tussentaalkenmerken zoals we hierboven zagen, tellen niet mee in onze kwantitatieve analyse.

Het tussentaalgehalte van de kandidaten en de jury ligt opvallend hoger dan dat van de presentator, met een verschil van respectievelijk 36,2% en 42,1%. De kandidaten in deze aflevering waren actrice Inge Paulussen, stand-upcomedian William Boeva, en de CEO van Schoenen Torfs Wouter Torfs. De jury bestond uit stand-upcomedian Philippe Geubels en comedy- en televisiemaker Lieven Scheire.

4.3.4 Seizoen 15

In de eerste aflevering van seizoen 15 is het taalgebruik van Van Looy duidelijk het tussentaligst. Deze aflevering is de enige waarin alle tussentaalkenmerken werden aangetroffen, met opnieuw de apocope en syncope van korte functiewoorden als meest gebruikte tussentaalkenmerk met 208 apocopes en syncores van de 496 mogelijke attestaties. Vooral *da*, *'t*, *ma* en *nie* vonden we vaak terug. De diminuering op *-ke*, die in de twee vorige afleveringen niet gebruikt werd door Van Looy, komt hier 2 keer voor op de 10 plaatsen waar een verkleinwoord staat: bij de woorden *koffiekoekske* en *mopken*. De *gij*-vorm treffen we ook opvallend veel meer aan dan in de vorige transcripties. In 8,2% van de gevallen werd *ge* of *gij* gebruikt in plaats van *je* of *jij*. De verbuiging van lidwoorden vonden we maar één keer terug, in de volgende transcriptielijn:

Erik: Oh da's mooi. Da's, ja. Nee, da's wel mooi hé? Da's **ne** keer iets anders ja.

De *h*- wordt ook vaker weggelaten dan anders in de woorden *het*, *hem*, vormen van *hebben*, *hadden* en *hoe*. De afwijkende verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden komt wat minder voor, met een relatieve frequentie van 12%. We vonden de verbuiging terug in de vormen *dien*, *dieje* en *ene*. Het *gij*-systeem komt dan weer wat vaker voor. In 14 van de 171 gevallen gebruikt Van Looy *gij* of *ge* in plaats van *jij* of *je*. *Der* treffen we zeven keer aan in het corpus, met een relatieve frequentie van 21,2%. Het taalgebruik van de kandidaten en de jury heeft een lagere tussentaalindex dan in de derde aflevering, maar is nog steeds minder standaardtig dan het taalgebruik van Van Looy. De jury blijft op nummer één wat de percentages betreft, met een tussentaalindex van 58,1%. De kandidaten bestonden in deze aflevering uit nieuwsanker Goedele Wachters, landschapsarchitect en televisiepresentator Bartel Van Riet, en tv-maker Rob Vanoudenhoven. In de jury zetelde cartoonist Jeroom en opnieuw Philippe Geubels.

4.3.5 Algemene bevindingen

Over het algemeen nemen we dus een duidelijke stijging waar bij Van Looy's tussentaalindexen, maar ook bij de juryleden en kandidaten zien we een groot verschil tussen het taalgebruik in seizoen 2 en dat in seizoen 15. Bij de jury is de laagste tussentaalscore echter niet vastgesteld in de oudste aflevering, maar in de aflevering uit seizoen 5. Bij Van Looy kent de oudste aflevering wél de laagste tussentaalindex, en wordt die index bij elke getranscribeerde aflevering hoger. In de recentste aflevering spreekt hij dus het tussentaligst. Dat is niet het geval bij de kandidaten en juryleden: hun taalgebruik is in seizoen 15 tussentaliger dan in seizoen 2 en 5, maar minder tussentalig dan in seizoen 11. Wanneer we de twee afleveringen die op Eén werden uitgezonden vergelijken met de twee afleveringen die op VIER te zien waren, stellen we het volgende vast. Bij de presentator stijgt het tussentaalgebruik tussen seizoen 2 (Eén, 2004) en seizoen 5 (Eén, 2006-2007) met 4,2%, en tussen seizoen 5 (Eén, 2006-2007)

en seizoen 11 (VIER, 2013) met 2,6%. Erg significant is die stijging dus niet, en al zeker niet wanneer we rekening houden met het feit dat er meer jaren verstreken zijn tussen seizoen 5 en seizoen 11 dan tussen seizoen 2 en seizoen 5. Wel significant is de stijging tussen seizoen 11 (VIER, 2013) en seizoen 15 (VIER, 2017), die 8,5% bedraagt. De overstap van *De Slimste Mens ter Wereld* van Eén naar VIER ging dus niet meteen gepaard met een flinke toename in het aantal gebruikte tussentaalkenmerken. Maar enkele jaren na de wissel zien we toch een forse expansie van het tussentaalgebruik. Of die expansie gekoppeld kan worden aan de zender VIER, kunnen we niet met zekerheid stellen. Daarvoor is onze data ontoereikend; om een sluitende conclusie te vormen zou het taalgebruik in meerdere afleveringen uit elk verschenen seizoen geanalyseerd moeten worden, wat door de beperkte omvang van deze scriptie niet haalbaar was. Toch zullen we in het volgende hoofdstuk proberen een verklaring te geven voor Van Looy's toenemende tussentaalgebruik. Dat doen we met een kwalitatieve analyse van de resultaten.

5 Kwalitatieve analyse: consistentie tussentaalgebruik

In deze paragraaf onderzoeken we de consistentie van het tussentaalgebruik in de getranscribeerde afleveringen. Uit de resultaten van het kwantitatief onderzoek bleek al dat niemands taalgebruik 100% tussentalig of 100% standaardtalig is. Van alle onderzochte sprekers is er dus niemand die in alle gevallen de tussentalige varianten verkiest boven de standaardtalige varianten. Zelfs binnen één zin komt het zelden voor dat alle mogelijke tussentalige varianten gebruikt worden. Dat toonde De Caluwe (2009) ook al aan met zijn ‘knoppenmodel’, waarmee hij de verschillende tussentaalkenmerken voorstelt als knoppen op een taalmengtafel die iedere Vlaming tot zijn beschikking heeft. Bij elk kenmerk neemt de schuifknop een positie in tussen pure omgangstaal (nul) en formele gesproken standaardtaal (honderd). Hiermee toont hij aan dat “de keuze voor een omgangstalige of standaardtalige variant in Vlaanderen vaak geen alles-of-niets-kwestie is, en dus niet met een aan/uit-knop kan worden weergegeven” (De Caluwe 2009:18). Volgens Grondelaers en Van Hout (2016) zijn niet alle schuifknoppencombinaties mogelijk. Ze stellen dat de verhouding tussen de gebruikte tussentaalkenmerken en standaardtaalkenmerken steeds in harmonie moet blijven:

In (standard) language, harmony pertains to a tacit agreement between interlocutors on how many and which ‘dissonant’ clusters of standard and non-standard features are intuitively admissible in a specific interaction embedded in a specific context or register. (Grondelaers & Van Hout 2016:67)

Tussentaal is dus nooit ‘stabiel’: sprekers kunnen tijdens een gesprek plots meer tussentalige kenmerken gebruiken, of net meer standaardtalige. Die overschakeling of toenadering naar een andere variëteit, werd al onder verschillende benamingen beschreven: in de literatuur spreekt men onder andere van *style-shifting*, *code-switching*, *code-shifting* en *code-gliding* (Ghyselen 2016:41). De termen *code* en *switching*, impliceren dat we met afgebakende variëteiten of talen te maken hebben, terwijl de termen *style*, *shifting* en *gliding* net afstand doen van die afgebakende variëteiten: ze suggereren dat een verandering zich voordoet binnen een taalcontinuüm zonder grenzen (Ghyselen 2016:41). In dit onderzoek gebruiken we de term *code-switching*, en vatten we dialect, tussentaal en standaardtaal dus op als grotendeels afgebakende variëteiten. Binnen het *code-switchen* bestaan er twee grote categorieën: ‘situationele variatie’ en ‘speaker-design approaches’. Bij situationele variatie past de spreker zijn taalgebruik aan aan de huidige situatie. Bij speaker-design approaches wordt de verandering in het taalgebruik niet verklaard vanuit de situatie waarin het subject zich bevindt; sprekers worden gezien als “actieve ‘taalhandelaars’ die creatief omgaan met hun stilistische repertorium” (Ghyselen 2016:45). Volgens voorstanders van de speaker-design approaches schakelen sprekers niet enkel over naar een bepaalde stijl omdat ze zich toevallig in een bepaalde situatie bevinden, maar wel omdat ze die bepaalde stijl bewust willen gebruiken om een specifieke situatie of identiteit te creëren (Ghyselen 2016:45). Dit type *code-switching* wordt ook wel metaforische codewisseling genoemd. Op de verdeling tussen situationele en metaforische codewisseling gaan we in §5.1 nog even in. De verschillende redenen om

aan codewisseling te doen, worden besproken in §5.1.1, inclusief voorbeelden uit ons eigen corpus. Maar ook wanneer er geen enkele reden is om te *code-switchen*, kiezen Vlamingen binnen één gesprek, of zelfs binnen één zin, afwisselend voor de omgangstalige vorm en de standaardtalige vorm (De Caluwe 2009:18). Naast *code-switching* zijn er dus nog andere factoren die de aan- of afwezigheid van tussentaalkenmerken kunnen verklaren, en die alternatieve redenen worden besproken in §5.1.2 en §5.1.3.

5.1 Code-switching

In het vorige hoofdstuk maakten we een kwantitatieve analyse van de transcripties: we gaven de relatieve frequentie van zeven tussentaalkenmerken per getranscribeerde aflevering, we stelden per seizoen ook een tussentaalindex op van de presentator, de kandidaten en de jury, en we gaven een bespreking van die cijfers. In de kwalitatieve analyse van de resultaten kijken we naar het tussentaalgebruik vanuit het oogpunt van de interactionele sociolinguïstiek. We gaan dus de spontane interacties tussen de verschillende sprekers bestuderen, en onderzoeken hoe de context waarin de gesprekken plaatsvinden de taal kan beïnvloeden. In de loop van een gesprek – van een zin zelfs – kan de spreker namelijk verschillende taalvariëteiten gebruiken, onder invloed van de omgeving en andere factoren. Dat wisselen tussen verschillende taalvariëteiten noemen we dus *code-switching*, letterlijk het wisselen tussen verschillende *codes*. Een *code* is dan een taal of taalvariëteit. De factoren die het *code-switchen* kunnen veroorzaken, werden onderzocht door Wardhaugh (2006), die het fenomeen als volgt beschrijft:

I have observed that the particular dialect or language that a person chooses to use on any occasion is a code, a system used for communication between two or more parties. I have also indicated that it is unusual for a speaker to have command of, or use, only one such code or system.(...) People, then, are usually required to select a particular code whenever they choose to speak, and they may also decide to switch from one code to another or to mix codes even within sometimes very short utterances and thereby create a new code in a process known as *code-switching*. (Wardhaugh 2006:101)

Wanneer een tweetalige of meertalige spreker wisselt van taal, doet hij aan *code-switching* op intertalig niveau. Die wisseling gaat vaak gepaard met een functionele verdeling van de twee talen, die bepaalt wanneer welke variëteit gebruikt wordt. De ene ‘hoge’ taal wordt beschouwd als prestigieus en invloedrijk, de andere ‘lage’ taal als spreektaalig en inferieur. Als voorbeeld haalt Wardhaugh de taalsituatie aan in Haïti, waar het Standaardfrans de prestigieuze taal is, en het Haïtiaanse Creool de minderwaardige taal (Wardhaugh 2006:89-90). Daarnaast kan een spreker ook wisselen tussen variëteiten van eenzelfde taal; dan spreken we van *code-switching* op intratalig niveau. In Vlaanderen zien we zo’n type codewisseling, namelijk tussen de variëteiten Standaardnederlands en tussentaal/dialect. Zoals bij de intertalige variatie, kennen de codes bij intratalige variatie een functionele onderverdeling, en wordt het gebruik van de codes bepaald door specifieke situationele factoren. Die

factoren kunnen ons helpen het afwisselend tussentalige en standaardtalige taalgebruik van presentator Van Looy in *De Slimste Mens ter Wereld* te verklaren. Wardhaugh maakt ook het onderscheid tussen situationele en metaforische *code-switching*. Bij situationele *code-switching* wisselen de codes volgens de situatie waarin de spreker zich bevindt, en blijft het gespreksonderwerp ongewijzigd. Bij metaforische *code-switching* wijzigt het gespreksonderwerp wel, en gaat die bewuste wijziging ook gepaard met een aangepaste taal of variëteit die extra kleur toevoegt aan wat gezegd wordt over het onderwerp. Wanneer de spreker bijvoorbeeld in een formele context een anekdote vertelt, kan het zijn dat hij zijn taalgebruik aanpast naar een minder formele variëteit, om de sfeer persoonlijker te maken. Hij herdefinieert de situatie van formeel naar informeel, en doet zo aan metaforische codewisseling (Wardhaugh 2006:104). Het onderscheid tussen metaforische en situationele *code-switching* is echter niet altijd even rechtlijnig, dus zullen we met deze onderverdeling verder geen rekening houden.

Ten slotte kan *code-switching* plaatsvinden op verschillende taalniveaus. Ofwel wisselt iemand van taal(variëteit) tussen twee zinnen (in de ene zin wordt bijvoorbeeld standaardtaal gesproken, in de volgende zin tussentaal en in de daaropvolgende zin opnieuw standaardtaal), ofwel binnen één zin (bijvoorbeeld wanneer één dialectwoord gebruikt wordt in een anders standaardtalige zin). In de volgende paragrafen gaan we op zoek naar dergelijke vormen van *code-switching*, en naar welke mogelijke oorzaken en processen aan de basis liggen van zo'n codewisseling.

5.1.1 Waarom code-switchen?

Er bestaan verschillende factoren die aanleiding kunnen geven tot *code-switching*. In deze paragraaf onderscheiden we drie hoofdfactoren of –categorieën waarbinnen codewisseling ondergebracht kan worden, en enkele subcategorieën. Als basis voor deze classificatie maakten we een synthese van de reeds bestaande indelingen door De Ridder (2007), Saey (2010) en Adam (2013). De drie hoofdcategorieën die daaruit voortkwamen, zijn *situationele codewisseling*, *emotionele codewisseling* en *profilering*.

5.1.1.1 Situationele codewisseling

De eerste en belangrijkste factor die aanleiding geeft tot *code-switching*, is de situatie waarin de spreker zich bevindt. Daarin speelt voornamelijk het formaliteitsgehalte van de situatie een rol. Formele situaties vragen om formeel taalgebruik, informele situaties om informeel taalgebruik. Maar binnen eenzelfde situatie kan nog van taalgebruik worden gewisseld. Zoals we hierboven al vermeldden, kan de spreker zijn variëteit aanpassen om de situatie te herdefiniëren van formeel naar informeel of andersom (De Ridder 2007:84). Onderzoek van Bert Walraet (2004) toonde al aan dat leerkrachten aan *code-switching* doen in de les wanneer de situatie (in)formeler wordt. Veerle Saman (2003) bestudeerde het taalgebruik in reclameboodschappen, en concludeerde ook dat het formaliteitsgehalte van de situatie bepalend is voor de gesproken variëteiten.

Twee factoren kunnen de (in)formaliteit van de situatie bepalen: het gespreksonderwerp en het taalgebruik van de gesprekspartner. Het gespreksonderwerp speelt een belangrijke rol, omdat serieuze en informatieve onderwerpen sneller in de standaardtaal besproken zullen worden, terwijl men voor luchtige gesprekken eerder tussentaal of dialect zal gebruiken. Ook het taalgebruik van de gesprekspartner heeft invloed op de (in)formaliteit van de situatie: wanneer hij of zij tussentaal spreekt, wordt namelijk een informele situatie gecreëerd, en zal de andere spreker ook overschakelen op tussentaal. Dit fenomeen wordt *talige accommodatie* genoemd. Door dezelfde taal of variëteit te spreken als zijn gesprekspartner, verkleint de spreker de sociale afstand tussen hen twee (*accommodatie* of *convergentie*). Het omgekeerde gebeurt wanneer de spreker er bewust voor kiest om zijn taalgebruik niet aan te passen aan dat van zijn gesprekspartner, en hij dus de sociale afstand vergroot (*divergentie*) (Saey 2010:57). We zullen nu zelf enkele voorbeelden geven van situationele *code-switching* bij Van Looy en zijn gesprekpartners.

5.1.1.1.1 Gespreksonderwerp

In de transcripties merken we dat het taalgebruik van Erik Van Looy vaak mee verandert met het gespreksonderwerp. Wanneer Van Looy een formele mededeling doet (bijvoorbeeld wanneer hij de uitleg van een bepaalde ronde herhaalt) of wanneer hij een quizvraag stelt, spreekt hij meestal (informele) standaardtaal. Maar op het moment dat Van Looy afwijkt van de quizvraag of van de speluitleg, wordt de situatie informeler en zijn taalgebruik tussentaliger. Zo stelt hij aan de kandidaten regelmatig een vraag die gerelateerd is aan een net gestelde quizvraag, waardoor de sociale afstand tussen presentator en kandidaat verkleint.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 5

Het onderstaande fragment is er een uit seizoen 5. Van Looy overloopt eerst de spelregels van de finaleronde. De boodschap is zeer informatief, en hij hanteert dan ook zuivere standaardtaal. Op het einde van zijn uitleg stelt hij een persoonlijke vraag, gericht aan kandidaat Martine Tanghe, en verandert hij het gespreksonderwerp. De situatie wordt informeler, en hij wisselt van code: van standaardtaal naar tussentaal.

Erik:	Vanaf nu gaat het nog tussen jullie beide, en je moet de tijd van de andere op nul krijgen. Dat doe je door goeie antwoorden te geven, want per goed antwoord gaan er twintig seconden af bij de tegenstander. En de vraag gaat telkens eerst naar de kandidaat met de minste seconden. Roept die stop, dan mag de andere overnemen. En we zoeken altijd vijf trefwoorden, vijf mogelijke antwoorden. En de stand is tweehonderdeenzeventig voor Martine, en tweehonderdzesentachtig voor Chris. Ben je nerveus, Martine?
Martine:	Ja.

Erik: Ja? **Ge** kunt **da goe wegsteken** maar toch zag ik het. Ja.

Na deze korte dialoog herneemt Van Looy weer zijn formele houding, en stelt hij een quizvraag in standaardtaal. De quizvraag heeft zoals de speluitleg namelijk een informatieve toon, waardoor hij zijn taalgebruik aanpast naar een variëteit die daar beter voor geschikt is:

Erik: De eerste vraag, Martine, is voor jou. Hij zit een levenslange gevangenisstraf uit, maar wat weet je nog meer over Charles Manson?

We kunnen dus vaststellen dat de sfeer – en bij gevolg het *code-switchen* in het algemeen – hier beïnvloed wordt door het gespreksonderwerp. Ook in het volgende fragment zien we een gelijkaardige situatie: Van Looy stelt een quizvraag aan een van de kandidaten, en vervolgens stelt hij ook nog een persoonlijke vraag over hetzelfde onderwerp. Het gespreksonderwerp is nog steeds ‘handtassen’, maar de focus verschuift van Maggie De Block naar Inge Paulussen. De quizvraag is formeel en objectief, de vraag aan Paulussen is subjectief en persoonlijk. Zoals we verwachten hadden, wisselt Van Looy van taalgebruik: van (informele) standaardtaal in de quizvraag naar tussentaal in de daaropvolgende dialoog. We merken hier wel op dat Van Looy enkele onomasiologische alternatieven gebruikt in de quizvraag (*sacoché* en *madam*), maar die woorden leest hij af van een vooraf opgesteld kaartje, dus beschouwen we ze hier niet als tussentaalkenmerk.

Voorbeeld 2: Aflevering 1, Seizoen 11

Erik: En we kijken naar de foto. Een kleine **sacoché** voor een kleine prinses, een grote **sacoché** voor een grote **madam**. Staatssecretaris Maggie De Block zou drie zulke megahandtassen hebben. Voor elk van haar bevoegdheden één. Eentje voor armoedebestrijding, eentje voor maatschappelijke integratie, en nog eentje. Welke dossiers neemt ze mee in haar derde tas?

Inge: Asiel?

Erik: Asiel. Asiel en migratie maar asiel reken ik goed euh... Nee, ‘**t** is een grote handtas hé?

Inge: Ja.

Erik: Vind je **da** mooi, grote handtassen?

Inge: Ja, ik vind **da** wel mooi.

Erik: **Hebder** veel? **Hebde** veel handtassen?

Inge: Nee, nee, **ma** ik vind een grote wel mooi, kan veel in hé.

Een laatste voorbeeld van situationele codewisseling door de wijziging van het gespreksonderwerp is het fragment hieronder. De presentator stelt opnieuw een quizvraag aan een kandidaat, waarbij hij standaardtaal hanteert. Hij leest eerst een inleidend tekstje voor over openingsdansen, en toont daarna een humoristisch videofragment over een openingsdans. Na het fragment leest hij de vraag voor, ook in standaardtaal. De situatie is door het humoristische videofragment informeler dan in de vorige voorbeelden, maar door de quizvraag blijft het thema toch informatief.

Voorbeeld 3: Aflevering 1, Seizoen 15

Erik: Vraag zes voor Rob. In mijn jonge jaren was de openingsdans op een huwelijksfeest altijd gelinkt aan een mooi romantisch nummer. Dat is ondertussen wel **passé**. Tegenwoordig studeer je met twee een hippe dans in op pompende beats.

<video>

Philippe: **Just** getrouwd en al een relatiebreuk. (ggg)

Erik: Voor wie **et** toch romantisch wil aanpakken, is er altijd nog Whitney Houston. Welke hit van Whitney Houston is nog altijd één van de populairste openingsdansen? Gelieve het antwoord te zingen.

Na het stellen van de vraag richt Van Looy zich tot Bartel Van Riet met een persoonlijke vraag over openingsdansen. Het gespreksonderwerp verandert van Whitney Houston naar de openingsdans van Bartel Van Riet, en het taalgebruik van Van Looy verandert mee, naar een tussentaliger discours.

Erik: Nee, Bartel jij bent juist getrouwd euh?

Bartel: Ja.

Erik: Was **'t** leuk? **Adden** jullie een openingsdans euh?

Bartel: Euh ja Paul Simon, Bernadette.

Erik: **Oe** gaat **da just** euh?

Bartel: Goh **mannekes**.

Erik: xxx Duidelijk zelf **nie** gekozen.

In alle bovenstaande gevallen had het gespreksonderwerp invloed op de gesproken taalvariëteit. Wanneer Van Looy het onderwerp veranderde naar een informeler thema, hanteerde hij automatisch

meer tussentaalkenmerken. Wanneer het onderwerp terug formeler werd, schakelde hij terug over naar standaardtaal.

5.1.1.1.2 Taalgebruik gesprekspartner

In het corpus vonden we ook enkele voorbeelden waarbij de presentator zijn taalgebruik aanpast aan dat van zijn gesprekspartner. De gesprekspartner kan dus ook verantwoordelijk zijn voor *code-switching*. We legden hierboven al uit dat een spreker twee keuzes heeft wanneer zijn gesprekspartner een andere taalvariëteit hanteert: hij kan zijn eigen taalgebruik aanpassen aan dat van de andere spreker zodat ze gelijken worden, of hij kan er bewust voor kiezen zijn taalgebruik *niét* aan te passen zodat de oppositie tussen hen twee behouden blijft. In het corpus vonden we voorbeelden van zowel de eerste optie, *accommodatie*, als de tweede optie, *divergentie*. *Accommodatie* vonden we het vaakst terug: Van Looy wisselt zijn informele standaardtaal vaak in voor een informelere code wanneer zijn gesprekspartner tussentaal spreekt.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 5

In het voorbeeld hieronder accommodeert Van Looy zijn taalgebruik naar dat van zijn gesprekspartner, kandidaat Titus De Voogdt. De Voogdt spreekt in de hele aflevering behoorlijk tussentalig, waardoor Van Looy ook meer tussentaalkenmerken gebruikt wanneer hij een conversatie voert met hem. In het voorbeeldfragment stelt Van Looy De Voogdt een vraag, waarop De Voogdt een antwoord geeft in tussentaal. Van Looy reageert vervolgens op het antwoord, en doet dat zelf ook in tussentaal. Daarna gaat de presentator opnieuw verder met de quiz, en gebruikt hij opnieuw formele standaardtaal. We moeten wel opmerken dat de codewisseling die hier plaatsvindt ook te maken heeft met het gespreksonderwerp; nadat kandidaat Titus De Voogdt een quizvraag heeft opgelost, verandert van Looy de sfeer van formeel naar informeel door een persoonlijke vraag te stellen in plaats van een informatieve quizvraag. Zowel het gespreksonderwerp als het taalgebruik van de gesprekspartner spelen hier dus een rol bij de codewisseling van de presentator.

Erik:	Ford. Zeer goed gespeeld. Alle drie. Het kwam traag maar et kwam hè?
Titus:	Ja, ik kan da soms xxx voor da’k ergens nie kan opkomen, da’s vreselijk frustrerend.
	Ik zie zijn gezicht, zijn familie, zijn colbertke , maar... Ja oké.
Erik:	Da’s meestal bij ouw mensen hè dat da... ggg
Titus:	Ja da’s waar, ’t begint al vroeg.
Erik:	Euh nee. De Backstreet Boys, de Beastie Boys, de Beach Boys en de Pet Shop Boys, allemaal muziekgroepen. Dan de Vietcong euh de communistische verzetsgroep

euh voor Zuid-Vietnam. VC is de afkorting, Victor Charlie euh en ze maakten ook tunnels, ze groeven tunnels, ze groeven zich in en dat was voor de Amerikanen euh een zeer moeilijke strijd. En dan de acteur die Han Solo speelde in de Star Wars films, Indiana Jones in de euh in de Indiana Jones films, en Calista Flockhart is zijn verloofde of z'n lief of z'n vrouw. Twintig jaar jonger euh is zij. Nog één puzzel, en die is voor Martine. Ben **j**'er klaar voor Martine? Hij begint bij Dany Verstraeten, en eindigt bij veertiende eeuw. Ik weet niet of het iets met elkaar te maken heeft, maar euh...

Voorbeeld 2: Aflevering 1, Seizoen 15

In het volgende voorbeeld is er opnieuw sprake van *accommodatie*. Aan het begin van elke aflevering verwelkomt Van Looy telkens zijn kandidaten, en staat hij bij iedere deelnemer even stil. In het fragment hieronder begint hij met Goedele Wachters, die doorheen de aflevering overwegend informele standaardtaal spreekt, maar in enkele situaties ook tussentaalkenmerken gebruikt. In de dialoog met Goedele Wachters hanteert Van Looy ook informele standaardtaal.

Erik: Dag Rob, dag Bartel dag euh Goedele. Welkom. Ik vraag je al jaren om mee te doen, je zei altijd nee, en nu zit je hier.

Goedele: Ja.

Erik: Ben je blij?

Goedele: Op dit moment nee **nie** echt nee.

Erik: Nee ben je nerveus of **wa**?

Goedele: Ja, enorm.

Erik: Waarom? Je zou toch wellicht de slimste mens ter wereld kunnen worden?

Goedele: Goh ik ben absoluut geen quizzer.

Erik: Nee **ma** je weet heel veel.

Wat verder in de aflevering zien we dat Van Looy langzaamaan van code wisselt. In informele standaardtaal verzoekt hij de jury om geen grappen meer te maken over zijn tanden, wat wel regelmatig voorviel in vorige seizoenen. De juryleden en kandidaten gaan in dialoog met Van Looy over dat onderwerp, en gebruiken daarbij een informele variëteit met flink wat tussentaalkenmerken. Naarmate de dialoog vordert, wordt Van Looy's taalgebruik ook informeler, totdat hij geen standaardtaal meer spreekt maar louter tussentaal.

Erik: Ja, nog één afspraak dan: geen moppen meer over mijn tanden, oké? 't Is te veel geweest.

Philippe: Nee, afgesproken. Mag ook **nie** hé, moppen maken over **iet** dat al dood is. (ggg)

Rob: Ja ik vind **da**-

Erik: Ja 'k weet het.

Rob: Ik vind **da allee**, **da vin 'k 't** enige, ik **vin da** ze daar echt **nie** meer mee moeten lachen.

Erik: Nee 'k weet **et**. Ja **ma** zeker nu **nie**.

Philippe: Want hij **eet** er werk van gemaakt.

Erik: **Ma** ja, ik heb een zoutstraalbehandeling laten doen.

Rob: Ah is 't waar ja ja ja ja ja.

Erik: Ja **ma** nee echt waar Rob.

Rob: **Ma** ze zijn precies uitgeschoven want **uwe** neus... (ggg)

Jeroom: **Ma** Erik **wa e- wa wat ebben** ze juist gedaan?

Erik: Nee **z'ebben me** zout gestraald of zoiets. **Ma da** schijnt dat **ta...** **hebde gij** dat al laten doen?

Ook hier kunnen we zeggen dat het gespreksonderwerp een rol speelt. Met Eriks tanden wordt regelmatig de spot gedreven; het onderwerp fungeert als *running gag*. Wanneer hij het onderwerp opbrengt, valt dan ook te verwachten dat de jury toch nog een grap zal maken over zijn tanden, en de sfeer en het taalgebruik informeler zullen worden.

Alle gegeven voorbeelden wijzen erop dat *code-switching* sterk bepaald wordt door de aard van de situatie. Als de situatie formeel is, is het taalgebruik meestal standaardtalig, en wanneer de sfeer informeel is, gebruikt men sneller tussentaal of dialect. Zowel het gespreksonderwerp als het taalgebruik van de gesprekspartner kunnen de aard van de situatie beïnvloeden, en dus ook het taalgebruik van de sprekers binnen die context. In ons corpus zagen we dat Erik Van Looy tijdens het voorlezen van de vragen meestal standaardtaal spreekt, maar dat hij wisselt naar tussentaal wanneer het gespreksonderwerp minder serieus is of betrekking heeft op de kandidaten zelf. Bij zo'n losse babbel met de kandidaten is de sfeer namelijk eerder persoonlijk dan informatief. Daarnaast past hij zijn taalgebruik op sommige momenten ook aan aan dat van zijn gesprekspartner, of net bewust niet.

5.1.1.2 Emotionele codewisseling

Een tweede belangrijke factor die invloed kan hebben op de gesproken taalvariëteit, zijn de emoties van de spreker. Volgens De Ridder (2007) grijpt een spreker in emotionele situaties vaak naar de taalvariëteit

waarmee hij het meest vertrouwd is, en die hij bijgevolg ook het best beheerst (De Ridder 2007:81). Voor Vlamingen is die taalvariëteit de tussentaal, omdat het de meest gesproken taal is in spontane omstandigheden. Saey (2010) voegt hier nog aan toe dat iemand die heel kwaad, blij of verdrietig is de afstand tussen zichzelf en zijn gesprekspartner verkleint en daardoor een informele situatie creëert waarbinnen men gemakkelijk overschakelt naar een informele taalvariëteit (Saey 2010:67). In het corpus vonden we enkele voorbeelden terug van emotionele codewisseling, maar meestal zijn de emoties die voor het *code-switchen* zorgen gespeeld en niet oprecht.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 5

In het eerste voorbeeld reageert kandidaat Titus De Voogdt op zijn overwinning. Hij zegt voor de grap dat hij zijn kandidaten overschat heeft, en doet zich zo voor als neerbuigend en zelfingenomen. Erik Van Looy reageert dan weer op De Voogdts opmerking, door hem gespeeld verontwaardigd te waarschuwen voor zulke uitspraken. Die waarschuwing geeft hij in sterk dialectisch gekleurde tussentaal. Daarna schakelt hij terug over op informele standaardtaal, en is van zijn verontwaardiging niets meer te merken.

Titus:	Oh ik ben heel blij, ik dacht da’k het euh verprutst had met euh Borat, maar kijk. Ik ad mijn kan- mijn medekandidaten overschat blijkbaar, in de laatste ronde.
Erik:	Past oep da ge gene toek op aa bakkes krijgt hé <i>ggg</i> . Nee j’ebt euh zeer goed gespeeld euh en je komt euh morgen terug. En dan speel je tegen ofwel Chris, of tegen Martine, die moeten het in de finale uitvechten. Wie komt er terug denk je, wie gaat het halen?
Titus:	Oh ehm, als ik moe afgaan op de scores van daarnet dan zou ik zeggen Martine, maar de finale is niet ‘ tzelfde als de rest van het programma dus dan ehm gok ik op Chris.
Erik:	Serieus, ja? Ja. Da’s nie lief hé Martine? Nee.
Titus:	Ik hoop da Martine terugkomt. (<i>ggg</i>)
Erik:	We gaan zien wat het wordt in de finale.

Voorbeeld 2: Aflevering 1, Seizoen 11

In het fragment hieronder schakelt Van Looy opnieuw over naar een informele variëteit onder invloed van een (geveinsde) emotie. Van Looy overloopt eerst het antwoord van een quizvraag in standaardtaal, waarna een kandidaat met hem in discussie gaat over de juistheid van zijn antwoord. De kandidaat wil toch nog een halve punt voor zijn antwoord, maar Erik weigert dat te geven. Op een gegeven moment wordt het aanhoudende gezeur van de kandidaat hem zagezegd te veel, en reageert hij (gespeeld) kwaad met een dreigement in tussentaal. Het voorbeeld dat we hier geven is hetzelfde voorbeeld dat we gaven

bij de bespreking van de resultaten (§4.1.3), en bevat een echo: “Den elft” is hier gewoon een herhaling van wat William net zei, en telt niet mee als zuiver tussentaalkenmerk.

Erik: Euh **da’s** nog één trefwoord dat je vond. Dan, De Val Van Eén Miljoen presenteert ze op euh VIER sinds kort euh zeer spectaculair quizprogramma, en dan ja presentatrice en vooral omroepster bij Eén.

William: ‘**k** Vind **da da** wel **just** was. **Den elft** dan?

Erik: Nee, ‘**t** moest specifiek omroepster zijn. **Den elft**, nee nee.

Wouter: Een half puntje **ma** ja.

William: **Zelf** hij **zeg et**. **Doet** er dan tien seconden af. (47:02)

Erik: Pas op-

William: ‘**k** Zal nog es naar **ier** komen **zunne**.

Erik: Nog **ene** keer en ik geef u **ne stoemp** hé.

Voorbeeld 3: Aflevering 1, Seizoen 15

Ook in dit voorbeeld doet Van Looy alsof hij boos wordt op een kandidaat. Bij de verwelkoming van de kandidaten staat hij even stil bij Bartel Van Riet en zijn nieuwe programma *Bartel in het wild*, waarvoor Van Looy zelf ook is uitgenodigd om aan deel te nemen. Van Looy vertelt hoe Van Riet hem er heeft ingeluid: Van Riet zou enkel meedoen aan *De Slimste Mens ter Wereld*, als Van Looy ook zou deelnemen aan zijn programma. Van Looy geeft aan dat hij daar beslist niet mee is opgezet, en dat doet hij in tussentaal.

Erik: Nee **goe**. Nee ik wens je veel succes en... Bartel, ja. Ik schrok een beetje toen jij zei van ja ik wil meedoen. Ik dacht **tiens da’s** raar want die vragen we ook al jaren en zei altijd nee, en dan ja zei je ja. Ik was verrast. En dan twee weken later kreeg ik telefoon: wil je meedoen aan Bartel in ‘**t** Wild? Ja. (ggg) Nu **gaan** ik waarschijnlijk in een **fokking** tent gaan liggen **me dieje gast**. (ggg)

Voorbeeld 4: Aflevering 1, Seizoen 15

In diezelfde aflevering vonden we ook een voorval van emotionele codewisseling waar de emotie niet gespeeld is. In het fragment hieronder stelt Van Looy een persoonlijke vraag aan Goedele Wachters over knaagdieren. De sfeer is dus vrij informeel, maar zowel Goedele als Van Looy spreken eerder informele standaardtaal dan tussentaal. Dat verandert wanneer Van Looy aan Goedele vraagt wat de namen van haar kippen zijn, en hij zich verbaast over haar antwoord. Door die verbazing grijpt hij terug naar de taalvariëteit waarmee hij het meest vertrouwd is: tussentaal.

Erik: ‘**k** Weet het amai nee fantastisch, nee, maar wel goeie kennis van knaagdieren...
Heb je veel knaagdieren thuis euh?

Goedele: Nee *ggg* ik hoop **geenéén**.

Erik: Ja, nog nooit één gekocht euh?

Goedele: Muizen misschien **da** weet ik **nie**.

Erik: Jaja muizen ja, ratten zei je ook. Nee Bartel heb jij-

Goedele: Nee ik heb alleen twee kippen.

Erik: Twee kippen?

Goedele: Ja.

Erik: En hoe heten ze?

Philippe: Fipro en Nil. (*ggg*)

Erik: Nee, hebben **z’een** naam de kippen of euh?

Goedele: Ja, *ggg* mijn kinderen hebben ze gekozen: Chicka en euh Stromae. (35:00)

Erik: **Oe da** zijn toch goeie namen? Ja, **ma** ja **ge zij** zo bang om **da** te zeggen, **ma da** zijn toch mooie, ja, volwassen namen?

5.1.1.3 Profilering

Een laatste reden waarom een spreker van taal of taalvariëteit wisselt, is om zichzelf te profileren. Onze identiteit wordt mee bepaald door de taal die we spreken, en ontwikkelt zich in interactie met anderen. *Code-switching* kan dan dienstdoen als een manier om zich een bepaalde identiteit toe te eigenen, of net te verwerpen. Bij accommodatie en divergentie gebeurt dat ook, maar dan in relatie tot een gesprekspartner; de focus ligt op de sociale activiteit. Bij profilering ligt de nadruk op het individu; op de persoonlijke activiteit. Een bepaalde identiteit construeren kan door iets aan je uiterlijk of je gedrag te veranderen, maar ook door een andere code te spreken. We vonden drie soorten profilering in De Slimste Mens ter Wereld: profilering van verschillende rollen, citeren en parafraseren, en humor.

5.1.1.3.1 Verschillende rollen van de presentator

Zoals we hierboven al zeiden, kan *code-switching* een manier zijn om zich een bepaalde identiteit toe te eigenen of om net afstand te doen van die identiteit. Zo stelde Adam (2013) in haar onderzoek naar het taalgebruik van acht presentatoren vast dat de rol die de presentator in het programma vervult, bepalend is voor de taalvariëteit(en) die hij of zij gebruikt. Ze onderscheidde onder andere de rollen van interviewer, gastheer, quizmaster en humorist (Adam 2013). Binnen dat kader stelden we vast dat ook Van Looy doorheen het programma verschillende ‘rollen’ aanneemt. Om die rollen te beschrijven

gebruiken we deels dezelfde terminologie als Adam, maar geven we aan sommige benamingen een andere invulling.

De meest voor de hand liggende rol is natuurlijk die van de presentator. Daaronder verstaan we alle momenten waarbij Van Looy een voorbereide tekst opzegt met quizgerelateerde informatie, wat hij telkens doet bij de in- en uitleiding van het programma, bij de start en het einde van een quizronde, en bij het voorlezen van quizvragen. Wanneer Van Looy deze presentator-rol aanneemt, spreekt hij uitsluitend (informele) standaardtaal. Deze voorbereide, ingestudeerde presentator-rol houdt hij echter niet heel het programma aan. Op sommige momenten gaat hij in dialoog met de kandidaten of de jury en ontstaat een spontaan gesprek; Van Looy's rol is dan niet langer die van een presentator, maar van een gastheer. Aangezien deze gesprekken niet te voorspellen en dus ook niet voor te bereiden zijn, kent het taalgebruik in de gastheer-rol heel wat meer variatie dan het taalgebruik in de presentator-rol. Ten slotte vonden we nog een derde rol: Van Looy als humorist. In deze gevallen probeert hij het publiek aan het lachen te brengen door middel van anekdotes, grappen, flauwe opmerkingen enzovoort. In principe kan de humorist-rol ook gezien worden als een vorm van de gastheer-rol, maar dan met het verschil dat de grappen niet altijd spontaan of onvoorbereid zijn. In beide gevallen (bij onvoorbereide én voorbereide moppen) is Van Looy's taalgebruik opmerkelijk tussentaliger dan tijdens zijn rol als presentator of gastheer. We geven enkele voorbeelden uit ons corpus van de drie verschillende rollen.

5.1.1.3.1.1 Rol als presentator

Van Looy neemt een presentator-rol aan wanneer hij op geplande momenten voorbereide teksten voordraagt. Dat doet hij gewoonlijk aan het begin en einde van het programma met respectievelijk de inleiding en afsluiting van de quiz, en tijdens de start van elke ronde met een kort woordje uitleg over de spelregels. Bij het einde van een ronde overloopt hij de tussenstand van de scores, die ook steeds op dezelfde manier verkondigd wordt. Van Looy's taalgebruik tijdens alle genoemde momenten is stevast (informeel) standaardtalig.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 2

In het fragment hieronder leidt Van Looy het programma in met de typerende openingstekst, die telkens start met de vraag: 'Wie is de slimste mens ter wereld?', gevolgd door een voorstelling van de kandidaten op poëtische wijze. De inleiding is ingestudeerd, en wordt dan ook overgebracht in perfecte standaardtaal.

Erik:	Wie is de slimste mens ter wereld? Wie spreekt zijn talen, en begrijpt dus zowel het Spaanse <i>un cerveza</i> , als het Duitse <i>eins, zwei, zaufen</i> . Wie kent de allesomvattende wereldvisie van Steven Hawking, en mist geen enkele biënnale van Venetië? Kortom, wie wordt de opvolger van de legendarische Alain Grootaers? Is het misschien Stany Crets? Een specialist in kolder, maar kent hij ook serieuze dingen?
-------	--

Of is het Dirk Sterckx? Velen vonden hem niet slim toen hij VLD-voorzitter Karel De Gucht opvolgde. Nu kan hij hun ongelijk bewijzen. Of is de slimste mens Nadia Dala? We kennen haar van het Canvas-magazine Voetzoeker. Benieuwd of ze ook hier voor meerwaarde kan zorgen. Op het eerste gezicht zeker wel. Eén van deze drie valt vanavond definitief af, over veertig minuten weten we wie. Welkom in de Slimste Mens ter Wereld.

Voorbeeld 2: Aflevering 1, Seizoen 11

Dit voorbeeld is er een van de start van een nieuwe ronde, waarbij de speluitleg nog even wordt herhaald. Ook hier is de gesproken taalvariëteit pure standaardtaal.

Erik: Onze puzzelronde is nooit om te lachen, en dus zullen we ook vanavond in de ogen van de kandidaten de angst zien die koeien, geiten, struisvogels, krokodillen en slangen voelen net voor ze tot handtas worden verwerkt, leuk toch? Drie verbanden moet je zoeken tussen de woorden die op het scherm staan. Elke goeie oplossing levert je een Grand Canyon op van dertig seconden. William, je kent het systeem? Dit is euh jouw puzzel.

5.1.1.3.1.2 Rol als gastheer

Als gastheer doet Van Looy afstand van zijn presentator-rol en treedt hij in dialoog met de jury of met de kandidaten. Door een conversatie te starten, breekt hij de spanning en het formaliteitsgehalte van de quiz, waardoor de kandidaten zich meer op hun gemak voelen. Vaak wordt de dialoog geïnitieerd door het stellen van een geplande persoonlijke vraag die verband houdt met een net gestelde quizvraag. In zekere zin is de dialoog dus ook voorbereid, maar aangezien Van Looy op voorhand niet kan weten hoe zijn gesprekspartner zijn vraag zal beantwoorden, ontstaat er toch een spontane conversatie. Tijdens die conversatie volgt vrijwel altijd een overschakeling naar een tussentaligere variëteit.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 11

Dit voorbeeld speelt zich af net nadat Van Looy aan de winnende kandidaat gevraagd heeft wie door zal gaan naar de volgende aflevering. Die vraag wordt in elke aflevering gesteld, maar het gesprek dat eruit voortvloeit, is niet voor te bereiden.

Inge: Wie zal het halen? Ik weet het **nie**.

Erik: Nee?

Inge: Ik weet het **nie**. Kwil **z'**alle twee wel terugzien.

Erik: Ja, **ge** kunt er es mee afspreken hé maar... Nee. Maar morgen komt er maar **ene** terug hé.

Inge: Ja.

William: Aan mij **edde nie** te veel concurrentie.

Inge: Komt **gij** terug dan.

Erik: Nee, wat denk jij William euh? Wat wordt het in de finale? Ga jij het halen **denkte** of euh?

William: Nee **jonge**, denk **et nie**.

Erik: Ja **ma** ja, **j'**ebt toch **goe** gespeeld euh?

William: Ja ik **staan** honderd punten achter.

Erik: Ja **da's da's** niets **da's**-

William: **Goe** gespeeld, bedankt **ma...**

Erik: Ja **ma** ja, slecht gestart, en dan euh nee.

Zoals verwacht spreekt Van Looy hier behoorlijk tussentalig. Naast profilering is dit fragment ook een voorbeeld van situationele codewisseling, waarbij de presentator zijn taalgebruik aanpast aan dat van zijn gesprekspartner(s).

Voorbeeld 2: Aflevering 1, Seizoen 15

Ook in dit voorbeeld zien we het taalgebruik van de presentator-gastheer opschuiven van informele standaardtaal naar tussentaal. De 'afpraak' die Van Looy hier voorlegt aan de jury, had hij naar alle waarschijnlijkheid gepland, maar de reacties erop zijn natuurlijk wel spontaan.

Erik: Ja, nog één afspraak dan: geen moppen meer over mijn tanden, oké? **'t** Is te veel geweest.

Philippe: Nee, afgesproken. Mag ook **nie** hé, moppen maken over **iet** dat al dood is. (*ggg*)

Rob: Ja ik vind **da**-

Erik: Ja **'k** weet het.

Rob: Ik vind **da allee**, **da vin 'k 't** enige, ik **vin da** ze daar echt **nie** meer mee moeten lachen.

Erik: Nee **'k** weet **et**. Ja **ma** zeker nu **nie**.

Philippe: Want hij **eet** er werk van gemaakt.

Erik: **Ma** ja, ik heb een zoutstraalbehandeling laten doen.

Rob: Ah is 't waar ja ja ja ja ja.

Erik: Ja **ma** nee echt waar Rob.

Rob: **Ma** ze zijn precies uitgeschoven want **uwe** neus... (ggg)

Jeroom: **Ma** Erik **wa** e- **wa** **wat** **ebben** ze juist gedaan?

Erik: Nee **z'ebben** **me** zout gestraald of zoiets. **Ma da** schijnt dat **ta...** **hebde** **gij** dat al laten doen?

Goedele: Ik? Nee.

Erik: Iemand had mij gezegd: "**Ge** moet **da** laten doen." Ik heb **da** gedaan.

Net als bij voorbeeld 1 overlapt de gastheer-rol met situationele codewisseling. Zowel het onderwerp van het gesprek als het taalgebruik van zijn gesprekpartners resulteren in een informele situatie die tussentalige varianten uitlokt.

5.1.1.3.1.3 Rol als humorist

Naast het leiden van de quiz (presentator-rol) en kandidaten op hun gemak stellen (gastheer-rol), zien we nog een derde taak die Van Looy volbrengt: het publiek vermaken. Als humorist probeert Van Looy zowel de kijkers thuis als het publiek in de studio aan het lachen te brengen, door bijvoorbeeld grappige anekdotes te vertellen of gevatte opmerkingen te maken. Die anekdotes of opmerkingen zijn niet noodzakelijk het gevolg van een spontane dialoog; vaak zijn het voorbereide grappen. Maar ondanks dat ze op voorhand bedacht zijn, gebruikt Van Looy geen standaardtaal om ze te vertellen zoals hij doet in zijn presentator-rol, maar hanteert hij tussentaal. De humorist-rol zien we bovendien ook bij de jury, die gewoonlijk bestaat uit twee komieken, of soms zelfs bij de kandidaten. Maar omdat we bij de verschillende soorten *code-switching* enkel kijken naar de verschillende rollen van de presentator, zullen we geen voorbeelden geven van de humorist-rol bij kandidaten of juryleden.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 15

In dit voorbeeld vertelt Van Looy een anekdote over kamperen, naar aanleiding van zijn uitnodiging om deel te nemen aan het programma *Bartel in het Wild*. Met die anekdote probeert hij het publiek aan het lachen te brengen, waar hij ook in slaagt. Tijdens het vertellen van de anekdote gebruikt hij heel wat tussentaalkenmerken.

Erik: Voor mij is **da** echt niets, ik **vin da** echt verschrikkelijk. '**k** Bedoel echt waar, ik ben ooit **ene** keer **me** een tent op reis geweest, '**k** heb die tent nooit recht gekregen. En ik heb het over over **allee** want ja. (ggg) Ja nee echt waar. **Ma** jij ook, jij wil ook meedoen aan Bartel in 't Wild?

Het fragment kan daarnaast ook een voorbeeld zijn van emotionele codewisseling. Van Looy uit zijn afkeer voor kamperen en gebruikt daarvoor de taalvariëteit die hij het best beheerst: tussentaal. De anekdote zorgt bovendien voor een gemoedelijke sfeer, wat ook een oorzaak kan zijn van de codewisseling.

Voorbeeld 2: Aflevering 1, Seizoen 5

We gebruiken het fragment hieronder al bij emotionele codewisseling, maar het past in principe ook binnen Van Looy's rol als humorist. Volgens deze alternatieve – of aanvullende – interpretatie spreekt Van Looy de waarschuwing uit in een sterk dialectisch gekleurde tussentaal omdat hij een humoristisch effect wil opwekken. Afwisseling in het taalgebruik hoeft natuurlijk geen eenduidige oorzaak te hebben; verschillende factoren kunnen op hetzelfde moment actief zijn. De switch naar tussentaal kan hier dus zowel beïnvloed zijn door Van Looy's (gespeelde) emoties als door zijn opzet om een grappig effect te creëren.

Titus:	Oh ik ben heel blij, ik dacht da'k het euh verprutst had met euh Borat, maar kijk. Ik ad mijn kan- mijn medekandidaten overschat blijktbaar, in de laatste ronde.
Erik:	Past oep da ge gene toek op aa bakkes krijgt hé <i>ggg</i> . Nee j'ebt euh zeer goed gespeeld euh en je komt euh morgen terug. En dan speel je tegen ofwel Chris, of tegen Martine, die moeten het in de finale uitvechten. Wie komt er terug denk je, wie gaat het halen?

5.1.1.3.2 Citeren en parafraseren

Citeren en parafraseren is ook een vorm van profilering, aangezien men de woorden van iemand anders in de mond neemt. Door zijn taalgebruik aan te passen tijdens de citatie of parafrase creëert de spreker een afstand tussen zichzelf en de persoon wiens woorden herhaald worden (De Ridder 2007:86). Op die manier is het duidelijk dat het niet zijn eigen woorden zijn.

Voorbeeld 1: Aflevering 1, Seizoen 11:

Dit transcriptiefragment is opnieuw een inleiding van een nieuwe ronde, en de rol die Van Looy daarbij aanneemt is dan ook die van de presentator. Halverwege de inleiding citeert hij echter Wilfried Martens en Miet Smet, en daarvoor wijkt hij af van zijn strikt tussentalig discours. Op het moment van de citatie spreekt hij niet langer als presentator maar als de personen die hij citeert, dus neemt hij ook hun (tussentalige) taalgebruik over. Hij neemt heel even een andere identiteit aan, maar schakelt na het citeren terug over naar zijn rol als presentator.

Erik: Welkom terug, voor de ronde waarin iedereen één vraag krijgt waarbij vier kernwoorden horen die elk liefst twintig seconden kunnen opleveren. Het wordt dus menens en daarom worden de vragen niet door mij gesteld, ook niet door copulerende schildpadden, maar door Wendy Van Wanten, over wie Wilfried Martens onlangs tegen Miet Smet zei: “**Da’s** nog altijd een mooie poes, hé poes?”, aartsbisschop André Leonard, over wie Miet onlangs tegen Wilfried zei: “Die ziet er voor zijn leeftijd ook nog goed uit, hé poes?”, en Moammar Khadaffi, over wie Wilfried en Miet nu tegen elkaar zeggen: “**Tiens, dien** is toch dood, hé poes?”. Maar toch zijn ze alle drie hier, en Inge, jij mag als eerste kiezen.

5.1.1.4 Opmerkingen

Een eerste opmerking gaat over de gebruikte categorisering van het codewisselen. In deze scriptie maakten we een onderscheid tussen drie verschillende factoren die aanzetten tot *code-switching*. Dat onderscheid is, zoals ondertussen al duidelijk is geworden, niet zo strikt; de factoren overlappen elkaar dikwijls. Vooral situationele codewisseling kent behoorlijk wat raakvlakken met de andere categorieën. Dat komt doordat *code-switching* in de grond meestal gebaseerd is op het formaliteitsgehalte van de situatie. Het formaliteitsgehalte kan beïnvloed worden door de gesprekspartner en het gespreksonderwerp, maar ook de emoties en de profilering van de spreker kunnen de situatie richting (in)formaliteit sturen. Toch beschouwen we situationele codewisseling, emotionele codewisseling en profilering hier als aparte categorieën. Profilering verschilt van situationele codewisseling doordat de nadruk bij het profileren op het individu ligt, en niet op de interactie met een gesprekspartner. Bij situationele codewisseling wordt gefocust op de sociale activiteit, bij profilering op de persoonlijke activiteit (De Ridder 2007:80). Emotionele codewisseling verschilt van situationele codewisseling doordat emoties geen inwendige eigenschap zijn van de situatie. Een conversatie kent gewoonlijk een spreker, een gespreksonderwerp en een gesprekspartner; emoties als woede, angst en blijheid worden hieraan toegevoegd door het individu. Hoe en met welke emoties een persoon zal reageren valt moeilijk te voorspellen, terwijl een codewisseling als gevolg van een informeel gespreksonderwerp of van een tussentaal sprekende gesprekspartner wel doorzichtig is.

Een tweede opmerking gaat over het aantal codewisselingen en de verschillende soorten codewisselingen doorheen de jaren in *De Slimste Mens ter Wereld*. We gaven voornamelijk voorbeelden uit de getranscribeerde afleveringen van seizoen 11 en seizoen 15, omdat in seizoen 2 en 5 veel minder tussentalige kenmerken te vinden zijn, en dus ook minder codewisselingen. We kunnen stellen dat het formaliteitsgehalte van het programma afneemt per seizoen. Hoe recenter de aflevering, hoe informeler de algemene sfeer en het taalgebruik. Dat kunnen we toeschrijven aan de groeiende rol van humor in het programma. De presentator schakelt steeds vaker over naar zijn humorist-rol, en dat doen de

kandidaten en de jury ook. In seizoen 2 en 5 bestond de jury nog uit één man, die op aangegeven tijdstippen af en toe uitgenodigd werd om zijn mening te verkondigen of om een gevatte opmerking te maken. In seizoen 11 en 15 telt de jury twee leden, die niet meer wachten op een uitnodiging van de presentator om een grap te maken; dat doen ze ondertussen wanneer ze dat zelf wensen. Waar de nadruk in seizoen 2 nog vooral lag op de quiz en zijn vragen zelf, ligt die in seizoen 15 evenveel op het amusementsgehalte van het programma als op het spel zelf. Er vindt dus een lichte verschuiving plaats in het concept van de tv-quiz, wat ook gepaard gaat met een verschuiving in het taalgebruik.

5.1.2 Alternatieve redenen om van variant te wisselen

Behalve *code-switching* bestaan er nog andere redenen om over te schakelen naar een tussentaliger of net standaardtaliger discours. Waarom iemand in het ene geval een omgangstalige variant gebruikt, en in het andere geval een standaardtalige variant, heeft vaak te maken met de context en de geschiedenis van de variabele. Zo kan de keuze voor een tussentalige variabele lexicaal bepaald zijn, zoals bij de diminutiefvariant op *-ke*. De diminutief op *-ke* komt vooral voor bij endogene vormen voor endogene begrippen als *lampeken* (lampje) en *huizeken* (huisje), en niet bij exogene termen en concepten als *broodje* of *weekendje weg* (De Caluwe 2009:19). Verder speelt de perceptie van de spreker tegenover een bepaald kenmerk ook een rol. Wanneer een variant door de gebruiker (te) tussentalig of (te) standaardtalig wordt bevonden, kan hij die variant bewust mijden. Ten slotte kan de spreker met zijn keuze voor een bepaalde variabele ook anticiperen op de perceptie van zijn gesprekspartner of publiek (De Caluwe 2009:19). In deze paragraaf kijken we naar twee tussentaalkenmerken, de *t*-deletie en de *h*-procopie, en onderzoeken daarbij de genoemde alternatieve redenen om van variant te wisselen: de context en geschiedenis van de variabele, en de percepties die ertegenover staan. Daarbij geven we ook voorbeelden uit ons corpus om de verschillende redenen te illustreren. De voorbeelden zijn niet enkel afkomstig uit het taalgebruik van Van Looy, maar ook uit het taalgebruik van kandidaten en juryleden. De reden daarvoor is dat deze alternatieve redenen om van code te wisselen minder eenvoudig op te speuren zijn. Het aantal gevallen waarbij het instabiele gebruik van een tussentaalkenmerk uitsluitend te verklaren is vanuit bijvoorbeeld zijn lexicale context, is veel kleiner dan het aantal instanties waar situationele *code-switching* de oorzaak is.

5.1.2.1 *T-apocope in functiewoorden*

We kozen ervoor om de consistentie van het gebruik van de *t*-deletie te onderzoeken, omdat het weglaten van de eindmedeklinker *-t* bij functiewoorden het meest voorkomende tussentaalkenmerk is in ons corpus. Bij substantieven en werkwoorden komt het kenmerk veel minder voor, maar ondanks zijn wijde verbreiding is de *t*-apocope bij functiewoorden nog steeds woord-, context- en regioafhankelijk (Ghyselen 2016:109). Zo toont Stroop (2004) bijvoorbeeld aan hoe de eind-*t* in het functiewoord *niet* in bijna elk Vlaams dialect weggelaten wordt, maar in het woord *dat* veel minder. Voor een consonant is

het percentage *t*-apocopes bij *dat* gelijkaardig aan het percentage bij *niet*, maar voor vocalen komt de *t*-deletie veel beperkter voor. Enkel in Oost-Vlaanderen en in het westelijke deel van Belgisch Limburg verliest *dat* zijn *-t* voor een vocaal; in de andere dialecten blijft de *-t* staan, en wordt hij als een stemhebbende *-d* gerealiseerd. *T*-deleties in functiewoorden komen ook in niet-dialectisch taalgebruik voor, en worden dan ook vaak als tussentaalmarkers bestempeld. Het kenmerk komt daarnaast ook frequent voor in doorgaans standaardtalige registers, zodat we ons de vraag kunnen stellen of ze niet eerder tot de informele standaardtaal behoort (Ghyselen 2016:110). Chloé Lybaert (2014) deed onderzoek naar de percepties en attitudes van Vlamingen tegenover gesproken Nederlands, en volgens haar worden geluidsfragmenten met *t*-deleties steevast als niet-standaardtalig bestempeld door talige leken (Lybaert 2014). Grondelaers en Speelman (2013) daarentegen stelden in hun onderzoek naar onbewuste taalattitudes in Vlaanderen vast dat geluidsfragmenten met en geluidsfragmenten zonder *t*-deleties gelijk beoordeeld worden. De *overt* attitudes (die Lybaert blootlegde) verschillen dus duidelijk van de *covert* attitudes. Grondelaers en Speelman leiden daaruit af dat *t*-deleties toch steeds meer aanvaard worden in gesproken standaardtaal (Grondelaers & Speelman 2013:183).

In ons corpus vonden we enkele voorbeelden van uitspraken waarin de eind-*t* in functiewoorden nu eens wordt uitgesproken, dan eens wordt weggelaten, als gevolg van de syntactische omgeving.

Jeroom: Ja bij mij ook alles prima prima Erik. Trouwens, vanavond heb ik hier een euh zwaailicht staan euh **da**'s eigenlijk geëist door mijn vrouw Elodie Ouedraogo. Ehm dat is... Zij kan **da** bedienen vanuit thuis, vanuit de zetel en euh ze zal **da** doen als ze vindt **da** ik te ver ga, dus **da**'k er toch rekening mee kan houden want er waren **wa** klachten vorig seizoen. Dus misschien kunnen we het es testen. Elodie, als je dit **zie** kan je es euh *sirene* ah. Voilà, 't werkt. Ehm dus ja voilà ma voor de rest: de quiz kan doorgaan, ik zal er rekening mee houden hé.

In het fragment hierboven laat jurylid Jeroom de eind-*t* vallen in alle functiewoorden – hij laat zelfs de eind-*t* vallen in werkwoordsvorm *ziet* – behalve bij *dat is*, met als verklaring dat het functiewoord *dat* gevolgd wordt door een klinker.

Erik: Nee z'ebben **me** zout gestraald of zoiets. Ma **da** schijnt dat ta... hebde gij dat al laten doen?

Ook hier wordt de eind-*t* uitgesproken voor een klinker, maar niet voor een consonant.

Jeroom: Der zijn twee dingen **da** 'k ik echt **nie** kan, en dat is met de gps rijden, en een straf verhaal vertellen. Zo moest ik onlangs in Lovendegem zijn, en ik ben der **nie** geraakt.

In dit laatste voorbeeld wordt de eind-*t* opnieuw uitgesproken in het functiewoord *dat*, wanneer het woord gevolgd wordt door een klinker.

5.1.2.2 *H-procope*

Na de *t*-apocope in functiewoorden is de *h*-procope het meest voorkomende tussentaalkenmerk in ons corpus, dus is het relevant om ook bij dit tussentaalkenmerk de consistentie te onderzoeken van het gebruik ervan. Het kenmerk komt voor in de meeste Vlaamse dialecten, met uitzondering van Limburg, de oostelijke helft van de provincie Antwerpen en de noordoostelijke rand van Vlaams-Brabant (Rys & Taeldeman 2007:7). Het kenmerk zou zich in de late middeleeuwen vanuit West-Vlaanderen verspreid hebben naar het oosten (Ghyselen 2016:111). Net als de *t*-apocope wordt de *h*-procope beschouwd als ‘typisch tussentaalkenmerk’, omdat de initiële *h*- ook in niet-dialectische registers regelmatig wordt weggelaten. Het kenmerk is zo wijdverbreid, dat ook hier de vraag gesteld moet worden of de *h*-loze vormen niet eerder tot de informele standaardtaal behoren. Volgens de resultaten van Lybaerts onderzoek (2014) wordt de *h*-procope zeker nog niet als standaardtaal beschouwd door Vlamingen. Haar informanten bestempelden de varianten zonder initiële *h*- steeds als niet-standaardtalig.

Wanneer we kijken naar de geschiedenis en de context van het tussentaalkenmerk, zien we dat de deletie niet bij elk woord dat met een *h*- begint wordt toegepast. Rys en Taeldeman (2007) merken op dat de *h*- vooral wordt weggelaten bij kleine (functie)woordjes (bv. *hen*, *haar*, *hem*) en in het suffix *-heid* (Rys & Taeldeman 2007:7). Taeldeman (1993) stelde eerder al dat het kenmerk een sterk lexicaal karakter heeft:

Het lijkt me niet oninteressant er hier op te wijzen dat ik *h*-deletie enkel geconstateerd heb in woorden die ook in de (*h*-loze) dialecten voorkomen (b.v. *honderd*, *hoeveel*, *herverdelen*). In louter standaardtalige woorden (b.v. *hulpdienst*, *hoorzitting*, *huidige*) heb ik het verschijnsel niet waargenomen. (Taeldeman 1993:111)

Standaardtalige *h*-woorden die geen direct lexicaal dialectequivalent kennen, corresponderen dus niet (of toch in mindere mate) met de *h*-deletie. Ook uit het onderzoek van De Decker (2014), die de chattaal van Vlaamse jongeren analyseerde, blijkt dat er een significante relatie bestaat tussen de *h*-procope en het woord waarin het kenmerk voorkomt; in zijn chattaalcorpus werd de *h*-procope namelijk vaker vastgesteld in hoogfrequente woorden dan in laagfrequente woorden.

Net als bij de *t*-apocope vonden we in ons corpus enkele fragmenten waarin de *h*-procope niet bij alle woorden beginnend met een *h*- wordt toegepast. In die voorbeelden zien we ook het lexicale karakter van het tussentaalkenmerk.

Jeroom: Oh héél blij héél blij. Vooral me Goedele dan. Ik **erinner** ze nog van onze deelname aan ‘Mag ik u kussen?’. Ik **erinner** me je zachte lippen, je prachtige lichaam, je zachte borst-**sirene** je euh zure zweetgeur, vieze haren en vieze vieze blanke huid. En natuurlijk ook Bartel euh de boomchirurg. Da’s eigenlijk een ander woord voor tuinman hé want als **ij** chirurg is dan is mijn kuisvrouw een stofprofessor. Ma alle respect, alle respect voor uw voor uw job. En natuurlijk de de derde kandidaat. Blij dat **ij** er is, Rob Vanoudenhoven. Een absolute tv-legende hé, wie kent **em** niet?

In het fragment hierboven wordt de *h*- weggelaten bij de woorden *herinner*, *hij* en *hem*. Bij *heel*, *haren* en *huid* wordt de *h*- wel aangeblazen. Met uitzondering van het werkwoord *herinneren*, zijn de woorden waarin de *h*-procope hier voorkomt (functiewoorden *hij* en *hem*) hoogfrequent. Zelfstandige naamwoorden *huid* en *haar* zijn minder frequente woorden, maar bijwoord *heel* komt wel regelmatig voor in het corpus. Een mogelijke verklaring voor de realisatie van de *h*- in *heel* is de manier waarop de spreker het woord uitspreekt, namelijk met een klemtoon. Daarbij spreekt hij *heel* enigszins trager uit dan de andere woorden om er nog extra nadruk op te leggen, en let hij op dat moment waarschijnlijk meer op zijn uitspraak.

Rob: Da’s echt waar ma, nee da’s echt waar. Ik ben ooit, dus mijn dochter zit in een rolstoel hé, iedereen weet da, en euh die ging zo na naar een kamp, da’s gewoon in den dag, dus ik ging ze gaan afhalen. En ze zat in haar rolstoel ma ze was zo aan ‘**t** kijken naar andere kinderen en daar staat een manneke bij. Dus en ‘k wil **aar** verrassen, en euh ik kom zo heel stillekes tot naar hare rolstoel, en da manneke begint in ene keer aan mij te voelen, die was blind. En dus die begint te voelen, en die komt **ier**, **ier** zo: “Emma, u mama is **ier**”. (*ggg*) Echt waar, echt waar ma toen stond ik wa dikker dus is is da nu wel bijna xxx.

In dit voorbeeld komt de *h*-procope wel voor in de woorden *het*, *haar* en *hier*, maar niet in *haar*, *hare* en *heel*. Het bezittelijk voornaamwoord *haar* zien we hier dus zowel met *h*- als zonder. Een lexicale verklaring voor het wisselende gebruik van de *h*-procope is wat moeilijker te geven in dit fragment. Lidwoord *het* is een hoogfrequent woord, en bezittelijk voornaamwoord *haar* en bijwoord *hier* zijn matig frequent. Dat de *h*- in deze woorden wegvalt is dus niet verwonderlijk. Maar bijwoord *heel* is ook een veelvoorkomend woord in ons corpus – zoals we hierboven al vermeldden – en behoudt toch zijn *h*-. Hetzelfde geldt voor *haar* in twee van de drie keren dat het woord in dit fragment gebruikt wordt. Het gebruik van de *h*-procope is dus niet altijd zo consistent, en is zeker niet altijd gebonden aan het woord waarin het kenmerk voorkomt. Wel zagen we in ons corpus dat de *h*-procope in het algemeen vaker voorkomt bij functiewoorden als *het* en *hij* dan bij zelfstandige naamwoorden als *hooikoorts*,

hersenschudding, hamvraag. Algemeen gezien kunnen we de stelling dat de h-procope een lexicaal karakter heeft dus wel bevestigen.

5.1.3 Implicationele hiërarchie

We gaven al verschillende redenen om de wisselende aan- of afwezigheid van tussentaalkenmerken binnen een gesprek, of zelfs binnen een zin, te verklaren. We hebben het onder andere gehad over verschillende types van *code-switching*, over de context en de geschiedenis van het gebruikte (of niet-gebruikte) tussentaalkenmerk, en over de invloed van de perceptie van de spreker en de gesprekspartner ten opzichte van een variant. Aan dat lijstje willen we nog één reden toevoegen, namelijk wat Geeraerts en Van de Velde (2013) de implicationele hiërarchie in het Vlaamse tussentaalgebruik noemen. Die hiërarchie toont aan welke kenmerken van tussentaal proportioneel vaker voorkomen dan andere. Helemaal bovenaan de implicationele hiërarchie staan fonologische kenmerken (zoals bijvoorbeeld de *t*-apocopes) en een klein aantal morfologische kenmerken (zoals de diminutievorm op *-ke*, en het *gij*-systeem) (Geeraerts & Van de Velde 2013:535). Volgens het implicationeel patroon houdt de realisatie van een kenmerk met een lagere ranking in de hiërarchie ook de realisatie in van een kenmerk met een hogere ranking. Zo zou het gebruik van een subjectsverdubbeling automatisch ook *h*-deleties en *t*-deleties impliceren. Deze redenering zien we ook bij Rys en Taeldeman (2007), die de Vlaamse dialectkenmerken indelen in drie categorieën die volgens een implicationeel patroon opduiken in tussentaal: primaire, secundaire en tertiaire dialectkenmerken. Wanneer een spreker primaire dialectkenmerken gebruikt, hanteert hij sowieso ook secundaire en tertiaire kenmerken, en wanneer hij tertiaire kenmerken realiseert, worden de eerste twee types (primaire en secundaire kenmerken) onderdrukt. De categorieën worden beschreven op basis van het geografisch bereik van de dialectkenmerken, en de mate waarin ze opvallen en tot de bewuste dialectkennis van de spreker behoren. Een primair dialectkenmerk is dus geografisch kleinschalig, valt heel sterk op, en behoort tot de bewuste dialectkennis van de spreker. Welke concrete dialectkenmerken precies tot de verschillende categorieën horen, wordt echter niet gespecificeerd (Rys & Taeldeman 2007:3). Een implicationele structuur zien we eveneens bij Anne-Sophie Ghyselen (2016) in haar onderzoek naar de homogenisering van tussentaal, waarbij ze het taalgebruik van dertig hoogopgeleide vrouwen uit Ieper, Gent en Antwerpen in vijf verschillende spreesituaties observeerde. Haar onderzoek toont aan dat er in elke regio clusters taalvarianten bestaan waarbinnen kenmerken een sterke linguïstische cohesie vertonen. Kenmerken binnen een cluster worden dus op een soortgelijke manier gebruikt. Van alle clusters uit de verschillende regio's samen werd vervolgens nog een analyse gemaakt, die uit alle voorkomende dialectkenmerken vijf types onderscheidt:

- I. Type I-kenmerken zijn in alle situaties laagfrequent. Type I bestaat enerzijds uit kenmerken die ontleend zijn aan een ander dialect en weinig gerealiseerd worden, zoals bijvoorbeeld de in oorsprong West-Vlaamse variant [y] voor de Westgermaanse *û* (*huus* in plaats van *huis*) in Gent en Antwerpen. Anderzijds bestaat de groep uit dialectkenmerken die wel endogeen zijn maar niet zo vaak gerealiseerd worden door onder andere dialectverlies, zoals de deletie van de beginconsonant in prefigaal *ge-* (*edaan*) in Ieper.
- II. Type II-kenmerken komen globaal iets frequenter voor, maar zijn in geen enkele van de vijf situaties hoogfrequent. Tot deze categorie behoren in Ieper kenmerken als het *ke*-diminutief, de verbuiging van het onbepaald lidwoord *een* en het *gij*-systeem, en in Gent de *t*-apocope voor een vocaal.
- III. Type III-kenmerken werden enkel vastgesteld in het taalgebruik van de Ieperse informanten. Ze zijn heel frequent in een regionale informele spreesituatie, maar eerder laagfrequent in een supraregionale informele spreesituatie. Kenmerken zijn bijvoorbeeld de niet-suffigale *sjwa* (*bedde*) en de spontane palatalisatie van de zachtlange *oo* (*zeun*).
- IV. Type IV-kenmerken zijn veelvoorkomend in zowel regionale als supraregionale informele situaties, maar komen amper voor in formele situaties. Net als bij de Type III-kenmerken komen ze vooral voor in Ieper, met kenmerken als subjectsverdubbeling en de realisatie van de Westgermaanse *î* als [i] (*min* in plaats van *mijn*), maar in Antwerpen en Gent werd een gelijkaardig variatiepatroon vastgesteld waarin onder andere de subjectsverdubbeling ook als kenmerk optreedt.
- V. Type V-kenmerken zijn het meest frequent van alle types, en werden in alle situaties vastgesteld. Voorbeelden van deze kenmerken zijn het gebruik in alle regio's van een expletieve *dat*, *h*-procopes en *t*-apocopes voor een consonant, en in de regio's Antwerpen en Gent het voorkomen van *ke*-diminutieven, de verbuiging van het onbepaald lidwoord *een* en het *gij*-systeem. Dit laatste type komt overeen met wat Taeldeman (2008) omschrijft als 'zich stabiliserende kenmerken van tussentaal'.

In de vijf besproken types kan volgens Ghyselen een implicatieve structuur herkend worden waardoor de aanwezigheid van bijvoorbeeld Type-I kenmerken ook automatisch de aanwezigheid van Types II tot V impliceert (Ghyselen 2016:309-312). Net als *code-switching*, de context en de geschiedenis van een tussentaalkenmerk, en de perceptie van de spreker en gesprekspartner ten opzichte van een tussentaalkenmerk, is die implicatieve structuur een verklaring voor de variabiliteit die zo eigen is aan tussentaal.

Een voorbeeld van die implicatieve structuur zien we in de volgende uitspraak:

Erik: Past oep da ge gene toek op aa bakkes krijgt hé.

In het voorbeeld gebruikt Van Looy vrijwel alle mogelijke tussentalige varianten. Vanuit een implicatieve hiërarchie kunnen we dat verklaren doordat Van Looy een endogeen dialectkenmerk toepast, namelijk de lange *u* die in het Antwerps als lange *a*-klank wordt gerealiseerd. Endogene dialectkenmerken behoren tot de Type I-kenmerken, en impliceren het voorkomen van Type II- tot Type V-kenmerken, wat we in het bovenstaande fragment dus bevestigd zien.

5.2 Veranderingsgevoeligheid van taalvarianten

In dit hoofdstuk zagen we dat tussentaal geen gefixeerde, statische variëteit is, maar juist een dynamische, veranderlijke categorie. We bespraken de (non-)stabiliteit van taalvarianten op synchroon niveau, en gaven verklaringen in de vorm van *code-switching* en kenmerkgerelateerde factoren als de context en geschiedenis van de variant, en de perceptie van een spreker of gesprekspartner tegenover het kenmerk. Naast die synchrone variatie kunnen we ook kijken naar diachrone variatie van tussentaaltaalkenmerken. Daarbij onderzoeken we of de typisch tussentalige kenmerken uit seizoen 2 na verloop van tijd nog steeds dezelfde zijn. In dit hoofdstuk beschrijven we eerst de verschillende factoren die verklaren waarom het ene kenmerk gevoeliger is voor variatie dan het andere (§5.2.1), en vervolgens lijsten we voor elke getranscribeerde aflevering de meest gebruikte tussentaalkenmerken op om mogelijke diachrone taalvariatie op te speuren (§5.2.2).

5.2.1 Factoren veranderingsgevoeligheid

In hoofdstuk 1 zagen we al verschillende types taalverandering, bij het bespreken van de verschillende toekomstscenario's van het Vlaamse taallandschap. Daarbij hadden we het onder andere over dialectverlies, *destandaardisering* en *demotisering*. Sommige taalvarianten stoten in deze scenario's door naar een andere taalvariëteit, terwijl andere varianten helemaal verdwijnen. In deze paragraaf kijken we naar de verschillende factoren die verklaren waarom bepaalde taalelementen sneller zo'n verandering ondergaan dan andere. Die factoren helpen ons beter te begrijpen waarom sommige tussentaalkenmerken stabiel blijven in taalveranderingsprocessen (diachroon), maar ook in code-switchingprocessen (synchroon), en andere kenmerken niet. De vijf factoren die we hieronder opsommen, hebben we overgenomen uit het onderzoek van Ghyselen (2016), die de factoren selecteerde op basis van hun objectieve meetbaarheid en hun invloed op zowel fonologische, morfologische als syntactische taalvarianten (Ghyselen 2016:319-332).

5.2.1.1 *Lexicalisering*

Een variant is gelexicaliseerd wanneer het enkel in specifieke lexemen voorkomt, en nooit in andere woorden met dezelfde fonologische context. Achter een schijnbaar gelexicaliseerd woord gaat soms een structurele regel schuil die de realisatie van een kenmerk determineert, wat pas duidelijk wordt vanuit

een diachroon perspectief. Taalkenmerken die gelexicaliseerd zijn en niet geconditioneerd zijn door de omgeving, blijken gevoeliger voor taalverandering. Nauw verbonden met de factor lexicalisering is de productiviteit van een variant. Een productief taalkenmerk is een kenmerk dat uitzonderingsloos is, en dat toegepast kan worden op woorden die nieuw zijn in het lexicon, zoals bijvoorbeeld leenwoorden. Lexicalisering en productiviteit gaan hand in hand aangezien we een kenmerk gelexicaliseerd kunnen noemen zodra het niet meer productief is.

5.2.1.2 Frequentie

De frequentie van een taalkenmerk wordt ook als een belangrijke factor beschouwd bij de stabiliteit van varianten. Frequentie heeft een complexe relatie met veranderingsgevoeligheid en kan in drie types worden onderverdeeld: *tokenfrequentie*, *typefrequentie* en *variabelenfrequentie*. De tokenfrequentie van een kenmerk slaat op het aantal keer dat het kenmerk voorkomt in een corpus, de typefrequentie op het aantal verschillende types of vormen waarin het kenmerk geattesteerd wordt. De variabelenfrequentie verwijst naar het aantal keren dat een specifiek kenmerk *kan* voorkomen. Met de verhouding tussen de tokenfrequentie en de variabelenfrequentie kan de *relatieve tokenfrequentie* berekend worden. Bijvoorbeeld wanneer de *h*-procope 100 keer voorkomt in een transcriptie, en er ook 100 woorden zijn waarin de *h*- weggelaten kon worden maar waarin dat niet gebeurde, bedraagt de tokenfrequentie 100 en de variabelenfrequentie 200. De relatieve frequentie is 50%: in de helft van de gevallen dat de *h*-procope *kon* gebruikt worden, werd hij ook effectief gebruikt. Voor dit onderzoek analyseerden we in de kwantitatieve analyse de frequenties van de meest voorkomende tussentaalkenmerken in ons corpus. De tokenfrequentie noemden we in de beschrijving van de resultaten ‘tussentalige attestaties’, en de variabelenfrequentie ‘mogelijke tussentalige attestaties’. De relatieve tokenfrequentie werd gewoon ‘relatieve frequentie’ genoemd. Bij variabelenfrequentie zou een hogere frequentie samengaan met een grotere stabiliteit bij taalverandering, wat ook geldt voor typefrequentie. Bij tokenfrequentie is de relatie met veranderingsgevoeligheid moeilijker te achterhalen, omdat een hoge frequentie van een variant niet noodzakelijk een verklaring is voor veranderingsgevoeligheid, maar eerder een indicatie voor het stadium van taalverandering waarin de variant zich bevindt.

5.2.1.3 Geografische verspreiding

Ook de mate waarin een taalkenmerk geografisch verspreid is, heeft invloed op zijn gevoeligheid aan taalverandering. Wijdverbreide kenmerken zouden stabielere zijn dan kenmerken die in een beperkt geografisch gebied gebruikt worden.

5.2.1.4 Taaldomein

Nog een interessante factor in taalveranderingsonderzoek, is het taaldomein waartoe een kenmerk behoort. Niet alle taaldomeinen zijn even vatbaar voor taalverandering: de stabielste domeinen zijn

fonetiek, semantiek en syntaxis. Domeinen lexicon en morfologie zijn een stuk minder stabiel. Ook binnen de domeinen kan nog variatie optreden tussen de taalsectoren; zo zijn functiewoorden stabieler dan inhoudswoorden. Het domein fonologie werd in zijn geheel niet opgenomen in de stabiliteitshiërarchie, maar binnen de fonologie wordt aangenomen dat vocalische kenmerken gevoeliger zijn aan taalverandering dan consonantische kenmerken.

5.2.1.5 *Sociale betekenis*

Een laatste factor die Ghyselen noemt, is de sociale betekenis of het *prestige* van een taalkenmerk. Kenmerken die geassocieerd worden met een positieve betekenis zijn relatief stabiel, kenmerken met negatieve associaties zijn gevoelig voor verandering. Bij de invloed van prestige op taalverandering moet men naast het *overt prestige* ook kijken naar het *covert prestige*. Ook wanneer een kenmerk op basis van taalinterne factoren onderdrukbaar is, bevorderen *overt* en *covert* prestige de stabiliteit van de variant. Maar ook de afwezigheid van een uitgesproken sociale betekenis kan bijdragen tot de stabiliteit van een taalkenmerk. Vormen die bijvoorbeeld het midden houden tussen een gestigmatiseerde dialectische variant en een standaardtalige variant met onwenselijke associaties, zijn ideologisch minder betekenisvol of gemarkeerd dan de twee genoemde polen. Varianten die dus een positieve sociale betekenis of geen sociale betekenis dragen, zijn minder gevoelig aan taalverandering dan kenmerken met negatieve associaties.

In de volgende paragraaf zullen we enkel aandacht besteden aan de factor *frequentie*, meer bepaald aan de *tokenfrequentie*, omdat een hoge tokenfrequentie ons wat meer kan vertellen over het stadium van taalverandering waarin de variant zich bevindt. Wanneer een tussentaalkenmerk regelmatig gebruikt wordt door een groot aantal sprekers, kan dat namelijk betekenen dat de variant minder beschouwd moet worden als een kenmerk van de variabele tussentaal, en meer gezien moet worden als een stabiel (informeel) standaardtaalkenmerk.

5.2.2 Veranderingsgevoelige varianten in De Slimste Mens ter Wereld

Tussentaal is geen gefixeerde variëteit. Welke tussentaalkenmerken een spreker hanteert, kan binnen een gesprek variëren, of zelfs binnen een zin. Dat zagen we al in onze analyse van *synchrone* variatie, waarbij we verschillende instanties van *code-switching* in *De Slimste Mens ter Wereld* bespraken. Aangezien we transcripties maakten van vier verschillende afleveringen uit vier verschillende seizoenen, kunnen we ook onderzoek doen naar *diachrone* variatie. Om diachrone variatie op te speuren, lijkten we per aflevering de tussentaalkenmerken op die door (bijna) iedereen gebruikt worden in het programma, en kijken we daarna of die kenmerken verschillen tussen de seizoenen. Daarvoor gebruikten we de absolute frequenties van 21 tussentaalkenmerken uit de lijst die we opstelden in §3.3. Een overzicht van de gebruikte kenmerken is te vinden in de tabellen in Bijlage 2. We kozen die 21 kenmerken op basis van hun regelmatige verschijning in ander lijstjes, en hun voorkomen in dit corpus.

Voor dit onderdeel worden ook de tussentaalkenmerken in het taalgebruik van de kandidaten en de juryleden meegerekend, zodat we een zo'n volledig mogelijk beeld krijgen van de taalverandering in *De Slimste Mens ter Wereld*.

5.2.2.1 Seizoen 2

	Erik	Nadia	Dirk	Stany	Marc	TOTAAL
t-apocope van korte functiewoorden	19	16	4	4	6	49
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	21	5	1	1	5	33
h-procope	33	8		1	9	51
Tussenwerpsels	20	1	1	1		23

Tabel 9: Meest gebruikte kenmerken seizoen 2

In seizoen twee vonden we twee tussentaalkenmerken terug bij iedereen: de *t*-apocope en de *procope* van korte functiewoorden en inhoudswoorden. Dan zijn er nog twee kenmerken die bij iedereen voorkwamen, op één spreker na: de *h*-procope. Enkel kandidaat Dirk Sterckx *procopeerde* de *h*- niet, en jurylid Marc Reynebeau gebruikte geen tussenwerpsels. We merken ook op dat drie van de vier genoemde kenmerken van fonologische aard zijn, en het overige kenmerk van lexicale aard is.

5.2.2.2 Seizoen 5

	Erik	Martine	Titus	Chris	Rik	TOTAAL
t-apocope van korte functiewoorden	49	3	17	17	2	88
h-procope	42	4	7	4		57
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	27		8	6	3	44
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	7	1	2	2		12
Der	5	3	1	1		10

Tabel 10: Meest gebruikte kenmerken seizoen 5

In seizoen vijf wordt opnieuw de *t*-apocope door zowel de presentator als de kandidaten en de jury gebruikt. De *h*-procope, de procope, apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden, en *der* komen voor bij vier van de vijf programmaleden. De procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden werd niet gevonden bij kandidaat Martine Tanghe; de overige drie kenmerken gebruikt Tanghe wel, maar jurylid Rik Torfs niet. Alle genoemde kenmerken zijn van fonologische aard.

5.2.2.3 Seizoen 11

	Erik	Inge	William	Wouter	Philippe	Lieven	TOTAAL
h-procope	53	10	39	13	11	5	131
t-apocope van korte functiewoorden	55	23	69	16	20	10	193
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	31	10	22	5	8	4	80
Onomasiologische alternatieven	11	4	16	3	5	2	41
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	11	5	19	6	7		48
Apocope eind-schwa	5	1	2	1	2		11
Tussenwerpsels	7		14	3	2	3	29
Verbuiging lidwoorden	3	2	12	3	9		29
Afwijkende verbuiging aanw/bezitt/onbep vnw en telwoorden	6	1	5	1	6		19
Gij-systeem	4	3	7		6	1	21

Tabel 11: Meest gebruikte kenmerken seizoen 11

Vanaf seizoen elf stijgt het aantal kenmerken dat door iedereen gehanteerd wordt: naast de *t*-apocope vonden we ook de *h*-procope, de procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden, en onomasiologische alternatieven bij alle sprekers terug. Naast fonologische tussentaalkenmerken zien we nu dus ook lexicale tussenkenmerken bij iedereen. Ook bij de kenmerken die iedereen gebruikt op één deelnemer na, zien we verandering: bij vijf van de zes programmaleden zien we naast de apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden ook de apocope van de eind-schwa, de afwijkende verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden, tussenwerpsels, en het *gij*-systeem. Die zes kenmerken vonden we niet terug bij jurylid Lieven Scheire, behalve het gebruik van tussenwerpsels: dat kenmerk vonden we wel in Scheires taalgebruik, maar niet in dat van kandidaat Inge Paulussen. Naast fonologische en lexicale tussentaalkenmerken worden dus ook morfologische kenmerken door meer sprekers in het programma gebruikt.

5.2.2.4 Seizoen 15

	Erik	Goedele	Bartel	Rob	Philippe	Jeroom	TOTAAL
h-procope	82	11	23	21	21	7	170
t-apocope van korte functiewoorden	103	18	61	53	20	27	273
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	62	5	18	27	7	15	134
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	43	4	10	25	10	14	106
Der	7	2	3	3	1	3	18
Onomasiologische alternatieven	10	1	2	5	4	2	24
Tussenwerpsels	14	5	8	11	3	3	44
Afwijkende verbuiging aanw/bezitt/onbep vnw, telwoorden	3	1	2	4	1	2	13
Clitische vormen persoonlijke voornaamwoorden	7	1	4	1	3	3	19
Apocope eind-schwa	7		1	1	4	1	14
Gij-systeem	14		8	6	10	2	40

Tabel 12: Meest gebruikte kenmerken seizoen 15

In seizoen vijftien zien we een doorzetting van de tendens die we vaststelden in seizoen elf: het aantal kenmerken dat bij iedereen voorkomt blijft toenemen: de *t*-apocope, de *h*-procope, de procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden, *der* en onomasiologische alternatieven vonden we in seizoen elf ook bij alle deelnemers terug. In seizoen vijftien komt daar ook nog de apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden bij, samen met het gebruik van tussenwerpsels, de afwijkende verbuiging van voornaamwoorden en telwoorden, en clitische vormen van persoonlijke voornaamwoorden. In seizoen vijftien komen dus alle categorieën van tussentaalkenmerken voor: kenmerken op fonologisch, lexicaal, morfologisch én syntactisch gebied. Bij de kenmerken die op één iemand na door iedereen gebruikt worden, vonden we de apocope van de eind-schwa en het *gij*-systeem terug bij vijf van de zes sprekers. Die twee kenmerken ontbraken beide in het taalgebruik van kandidaat Goedele Wachters.

5.2.2.5 *Bespreking van de resultaten*

De frequentie van de tussentaalkenmerken bij de presentator, de kandidaten en de jury hebben we weergegeven aan de hand van hun absolute voorkomen (tokenfrequentie), en niet met hun relatieve frequentie (relatieve tokenfrequentie) zoals we deden in hoofdstuk 4. We kozen bewust voor de tokenfrequentie, omdat die berekend werd per afzonderlijke spreker, terwijl de relatieve frequentie berekend werd voor alle sprekers samen. Daarom kijken we hier minder naar absolute cijfers, en meer naar algemene tendensen in het tussentaalgebruik. Wanneer we de tabel van seizoen 2 met door (bijna) iedereen gebruikte kenmerken vergelijken met de tabel van seizoen 15, vallen enkele zaken meteen op. Eerst en vooral zien we een opmerkelijke stijging in het aantal tussentaalkenmerken dat door vrijwel iedereen gebruikt wordt. In seizoen 2 zijn dat vier kenmerken, in seizoen 15 zijn dat er al elf. Daarnaast kent ook de aard van de gebruikte tussentaalkenmerken een evolutie: de door iedereen en de door bijna iedereen gehanteerde varianten zijn in seizoen 2 voornamelijk van fonologische aard. In seizoen 15 zien we zowel fonologische, lexicale, morfologische als syntactische tussentaalkenmerken. Tussen de opname van de eerste aflevering van seizoen 2 (2004) en die van de eerste aflevering van seizoen 15 (2017) is het tussentaalgebruik in het programma dus behoorlijk veranderd. Dat er meer tussentaal gesproken wordt in *De Slimste Mens ter Wereld* dan vroeger, stelden we al vast in hoofdstuk 4. In deze paragraaf zien we dat de gehanteerde tussentaal in het programma ook gevarieerder is geworden. Tussentaalkenmerken zijn in wezen dialectkenmerken die niet uitgefilterd werden tijdens het spreken van een bovenregionale taal. Hoe recenter de aflevering, hoe meer verschillende ongefilterde dialectkenmerken erin voorkomen. Sommige tot tussentaal gepromoveerde dialectkenmerken komen zelfs zo regelmatig voor, dat we ze misschien zelfs tot de informele standaardtaal moeten rekenen. Het bereik van die dialectkenmerken is dus zo groot geworden dat ze opgeklommen zijn van dialect tot tussentaal tot informele standaardtaal. Bijvoorbeeld de *t*-apocope bij korte functiewoorden, die door alle sprekers in alle getranscribeerde afleveringen werd vastgesteld. De eind-*t* wordt zo frequent weggelaten, dat het zijn status als tussentaalkenmerk dreigt te verliezen. Of deze evolutie op een *destandaardisering* dan wel op een *demotisering* van het taalgebruik op televisie wijst, valt moeilijk te zeggen met onze beperkte onderzoeksdata. Bij een *destandaardisering* zou het standaardideaal terrein verliezen en variatie meer getolereerd worden, bij een *demotisering* zou het standaardideaal wel nog nagestreefd worden, maar heeft de standaardtaal een andere invulling gekregen. Beide scenario's zijn plausibel: een *destandaardisering* van het taalgebruik is aannemelijk omdat we een toename vaststellen van het aantal gebruikte tussentaalkenmerken, en dus ook een afname van standaardtalige varianten. Een *demotisering* van de standaardtaal is ook mogelijk, als de deelnemers van het programma met hun tussentalig discours de intentie hebben om standaardtaal te spreken. Aangezien we in deze scriptie geen onderzoek deden naar de percepties en attitudes van de presentator, de kandidaten en de jury ten opzichte van hun taalgebruik in *De Slimste Mens ter Wereld*, kunnen we slechts gissen naar het 'winnende' toekomstscenario. Maar op enkele plaatsen in de transcriptie is de intentie van de spreker wél duidelijk:

namelijk bij de inleiding en uitleiding van het programma, en bij het begin van elke ronde. Op die momenten leest de presentator een vooraf opgestelde tekst voor, en dat doet hij telkens in standaardtaal. Het taalgebruik bij deze ingestudeerde teksten varieert niet bijzonder veel door de seizoenen heen: sporadisch wordt eens een tussentaalkenmerk gebruikt, maar we zien hier geen significante stijging of daling in. Met deze kennis kunnen we echter geen sluitende conclusie vormen, want de kans dat iemand tussentalige kenmerken hanteert tijdens het voorlezen van een geschreven standaardtalige tekst, is natuurlijk klein. We kunnen wel stellen dat het standaardideaal stabiel blijft doorheen de afleveringen, of toch ten minste het ideaal van de geschreven standaardtaal. Het taalgebruik binnen *De Slimste Mens ter Wereld* zal op basis van onze data dus eerder op een *demotisering* afstevenen. Vooral het *dubbelestandaardscenario* lijkt ons plausibel, waarin de standaardtaal en zijn verheven status gewoon blijven bestaan, en de gesproken standaardtaalnorm verruimd wordt met een nieuwe dynamische norm: tussentaal.

6 Besluit

Ten slotte vatten we in dit laatste hoofdstuk ons onderzoek nog eens kort samen, en overlopen we de belangrijkste vaststellingen en conclusies. In de inleiding hadden we het al over de opmars van tussentaal, de intermediaire variëteit die doordringt in zowat alle aspecten van het dagelijkse leven, inclusief de televisie. Zelfs in non-fictieve tv-programma's heeft tussentaal een sterke positie verworven, wat onder andere blijkt uit de onderzoeken van Prieels (2012) en Adam (2013) naar het taalgebruik van verschillende tv-presentatoren op de zenders Eén en VTM (Prieels 2012), en VIER (Adam 2013). Naar aanleiding van deze twee onderzoeken leek het ons interessant om het taalgebruik van maar één presentator te analyseren, maar dan wel in een programma dat al enkele seizoenen telt, zodat we het taalgebruik van de presentator kunnen volgen door de jaren heen. Daarvoor kozen we de televisiequiz *De Slimste Mens ter Wereld* en quizmaster Erik Van Looy, die sinds 2004 de presentatie van het programma verzorgt. In deze scriptie probeerden we dus een analyse te maken van Van Looy's tussentaalgebruik van vroeger tot nu, met aandacht voor mogelijke tendensen of evoluties.

We begonnen deze scriptie met een overzicht van het huidige Vlaamse taallandschap, dat we voorstelden als een variëteitencontinuüm waarin de belangrijkste rollen zijn weggelegd voor de dialecten, de tussentaal en de standaardtaal. Per variëteit gaven we een woordje uitleg, maar op de tussentaal gingen we wat dieper in. Na de beschrijving van de huidige taalsituatie bespraken we ook enkele toekomstscenario's voor de drie variëteiten. In hoofdstuk 2 zetten we het theoretische kader door, en behandelden we de houding van de zenders ten opzichte van tussentaal. Aangezien *De Slimste Mens ter Wereld* eerst uitgezonden werd op Eén maar daarna op VIER, gingen we op zoek naar het taalbeleid van de openbare omroep én naar dat van de commerciële zender VIER. We gaven ook nog een korte samenvatting van bestaand onderzoek naar tussentaal op televisie, waarin zowel fictieve als non-fictieve programma's aan bod kwamen. In hoofdstuk 3 verduidelijkten we de methodologie van deze scriptie, en legden we dus de verschillende stappen uit die tot de onderzoeksresultaten hebben geleid. We begonnen met een bespreking van het programma en de presentator, en gaven wat extra uitleg bij de geselecteerde afleveringen en de transcripties die we ervan maakten. We stelden verder nog een lijst op met mogelijke tussentalige kenmerken en voorzagen ze van commentaar en voorbeelden. In hoofdstuk 4 bespraken we de resultaten in een kwantitatieve analyse. Daarvoor onderzochten we de absolute en relatieve frequentie van zeven basistussentaalkenmerken in het taalgebruik van Erik Van Looy, namelijk de *h*-procopie, de apocope en syncope bij korte functiewoorden, het voorkomen van *der*, de verbuiging van lidwoorden, de afwijkende verbuiging van voornaamwoorden, het *gij*-systeem en de diminuerend op *-ke*. In hoofdstuk 5 hielden we ook rekening met de overige tussentaalkenmerken in een kwantitatieve analyse. We gingen op zoek naar allerlei oorzaken die de (in-)stabiliteit van Van Looy's tussentaalgebruik kunnen verklaren, en ontdekten dat de situatie waarin hij zich bevindt, de rol die hij aanneemt in het programma en zijn emoties invloed hebben op de taalvariëteit die hij hanteert. Al die

factoren leiden tot *code-switching*: de overschakeling van een bepaalde *code* of variëteit naar een andere. Daarnaast onderzochten we per aflevering ook welke tussentaalkenmerken het vaakst voorkomen in ons corpus en welke door het meeste aantal sprekers gebruikt worden. Zo zagen we hoe de tussentaal zich ontwikkelde door de jaren heen, en konden we ook een vermoeden uitspreken over hoe de tussentaal zich in de toekomst verder zal ontwikkelen: in de richting van een *destandaardisering* of een *demotisering* van het taalgebruik.

We zullen nu nog de voornaamste bevindingen en conclusies van deze scriptie samenvatten. Onze onderzoeksresultaten verwerkten we op twee manieren: aan de hand van een kwantitatieve en een kwalitatieve analyse. In de kwantitatieve analyse vergeleken we het tussentaalgehalte van Van Looy's taalgebruik per getranscribeerde aflevering, en zochten daarbij naar eventuele evoluties. We stelden per aflevering ook een tussentaalindex op van de kandidaten en de jury, zodat we het taalgebruik van de presentator konden vergelijken met dat van de andere programmameden. Een eerste vaststelling was dat Van Looy's taalgebruik bij elke aflevering tussentaliger wordt: hoe recenter de uitzending, hoe hoger de tussentaalindex. De twee kenmerken die het grootste aandeel hebben in die stijging, bleken de *h-procope* en de *apocope* en *procope* van korte functiewoorden, die bovendien in elke aflevering de grootste absolute frequentie kennen. Wanneer we vervolgens het taalgebruik van Van Looy vergeleken met dat van de kandidaten en de jury, stelden we vast dat de tussentaalindex van de presentator stevast lager ligt dan die van de kandidaten en de jury, met uitzondering van de jury in seizoen 5 (Rik Torfs), die consequent (informele) standaardtaal spreekt. Zoals bij de presentator zagen we ook bij de kandidaten en de jury een toename van het tussentaalgebruik. De absolute frequentie van de gehanteerde tussentaalkenmerken stijgt aanzienlijk per aflevering, maar de relatieve frequentie vertoont een andere dynamiek: de tussentaalindex is bij zowel de jury als de kandidaten hoger in de aflevering uit seizoen 11, dan in de aflevering uit seizoen 15. Het tussentaalgebruik van de jury kent overigens een dieptepunt in seizoen 5, wat we zojuist al vermeldde. Op basis van deze cijfers concludeerden we dat de overstap van *De Slimste Mens ter Wereld* van Eén naar VIER niet meteen gepaard ging met een significante toename in het tussentaalgebruik. Zo'n veelbeduidende stijging zien we wel enkele jaren na de wissel, maar of die expansie gekoppeld kan worden aan de zender VIER, kunnen we niet met zekerheid stellen bij gebrek aan kwantitatieve data.

In de kwalitatieve analyse onderzochten we eerst waarom de presentator de ene keer voor een tussentalige variant kiest, en de andere keer voor een standaardtalige variant. Dat deden we aan de hand van het fenomeen *code-switching*, waarin we verschillende subtypes of oorzaken onderscheidden die een codewisseling tot stand kunnen brengen: situationele *code-switching*, emotionele *code-switching*, en *profiling*. Van elke soort codewisseling vonden we voorbeelden terug in ons corpus, en in verschillende gevallen konden we zo'n voorbeeld in meer dan één categorie onderbrengen: er bestaat dus in zekere mate overlap tussen de subtypes. Daarbij vormt de formaliteit van de situatie vrijwel altijd de kern van de codewisseling. We verklaarden de toename in het tussentaalgebruik van de presentator,

de kandidaten en de jury dan ook vanuit een lichte verschuiving in het concept van de tv-quiz, die gepaard gaat met een verschuiving in het taalgebruik. Hoe recenter de aflevering, hoe meer voorbeelden we namelijk vonden van informele situaties die Van Looy zelf creëerde in zijn rol als gastheer – om de kandidaten op hun gemak te stellen – of in zijn rol als humorist – om zijn publiek aan het lachen te brengen. We stelden dus een groeiende rol van humor vast in het programma, waardoor de algemene sfeer informeler wordt, net als het taalgebruik. Naast *code-switching* noemden we nog enkele alternatieve redenen die het (in-)consistente tussentaalgebruik kunnen verklaren, en toetsten die redenen bij twee veelvoorkomende tussentaalkenmerken: de *h-procope* en de *t-apocope*.

Aansluitend op het onderzoek naar codewisseling binnen een gesprek – of zelfs binnen één zin – keken we in de kwalitatieve analyse ook naar taalvariatie in het programma over de jaren heen. Daarvoor lijkten we voor elke getranscribeerde aflevering op welke tussentaalkenmerken door (bijna) alle sprekers gebruikt werden, en onderzochten of die kenmerken verschilden tussen de afleveringen. We stelden daarbij vast dat het aantal kenmerken dat door vrijwel alle sprekers gehanteerd wordt flink toeneemt, maar ook dat de aard van die kenmerken verandert: van puur fonologische varianten naar tussentaalkenmerken uit alle categorieën. Het tussentaalgebruik in *De Slimste Mens ter Wereld* is dus niet enkel toegenomen, maar ook gevarieerder geworden. Tot slot dachten we na over wat al die kwantitatieve en kwalitatieve resultaten ons kunnen vertellen over het tussentaalgebruik in de toekomst – zowel binnen als buiten het programma – en concludeerden dat een *demotisering* van de standaardtaal en meer bepaald een *dubbelestandaardscenario* het meest waarschijnlijke toekomstscenario is. De standaardtaal en zijn verheven status zullen dus niet veranderen, maar de gesproken standaardtaalnorm zal langzaamaan verruimd worden met een nieuwe dynamische norm, namelijk tussentaal. In de quiz werd immers telkens standaardtaal gesproken waar de presentator dat intendeerde, en vertoonde die standaardtaal amper variatie door de jaren heen. Maar op basis van de transcripties alleen is het vaak gissen naar de intenties van de sprekers. Het lijkt ons dus waardevol om deze intenties in verder onderzoek te achterhalen, net als de percepties van de presentator, de kandidaten en de jury tegenover hun taalgebruik. Deze twee aspecten bleven in dit onderzoek namelijk onderbelicht en kunnen de resultaten nog verder nuanceren.

Bibliografie

- Adam, E. (2013).** *Een glijdende overgang tussen informele standaardtaal en tussentaal? Een onderzoek naar het taalgebruik van acht presentatoren op de zender VIER* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- Auer, P. (2005).** 'Europe's sociolinguistic unity, or: A typology of European dialect/standard constellations'. In: Delbecq, N., J. Van Der Auwera & D. Geeraerts (red.), *Perspectives on Variation: sociolinguistic, historical, comparative*. Berlin: Mouton de Gruyter, 7-42.
- Barnard, B., & P. De Spiegelaere (1996).** *Door God bij Europa verwekt*. Amsterdam: Atlas.
- Cajot, J. (2000).** 'De omgangstaal van Vlaanderen'. *Over Taal* 39, 3-6.
- Delarue, S. (2016).** *Bridging the policy-practice gap: how Flemish teachers' standard language perceptions navigate between monovarietal policy and multivarietal practice* [doctoraat]. Gent: Universiteit Gent.
- De Caluwe, J. (2002).** 'Tien stellingen over functie en status van tussentaal in Vlaanderen'. In: De Caluwe, J. et al. (red.), *Taalvariatie en taalbeleid. Bijdragen aan het taalbeleid in Nederland en Vlaanderen*. Antwerpen & Apeldoorn: Garant, 57-67.
- De Caluwe, J. (2004).** 'Conflicting language conceptions within the Dutch speaking part of Belgium'. *Internet-Zeitschrift für Kulturwissenschaften* 15 [online]. Geraadpleegd op 17 april 2018 via http://www.inst.at/trans/15Nr/06_1/caluwe15.htm.
- De Caluwe, J. (2009).** 'Tussentaal wordt omgangstaal in Vlaanderen'. *Nederlandse Taalkunde* 14, 8-25.
- De Caluwe, J. (2017).** 'Van AN naar BN, NN, SN... Het Nederlands als pluricentrische taal'. In: De Sutter, G. (red.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen*. Leuven & Den Haag: Acco, 121-141.
- De Decker, B. (2014).** *De chattaal van Vlaamse tieners: een taalgeografische analyse van Vlaamse (sub)standaardiseringsprocessen tegen de achtergrond van de internationale chatcultuur* [doctoraat]. Antwerpen: Universiteit Antwerpen.
- De Ridder, F. (2007).** *Vlaamse tussentaal op televisie: een analyse van het fictieve reportageprogramma In de Gloria* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- De Schutter, G. (1998).** 'Talen, taalgemeenschappen en taalnormen in Vlaams-België'. *Verslagen & Mededelingen* 108, nr. 2-3, 227-251.

- Geeraerts, D. (1999).** ‘Hoe gans het volk is de taal?’. *Over Taal* 38, nr. 2, 30-34.
- Geeraerts, D. (2001).** ‘Een zondagspak? Het Nederlands in Vlaanderen: gedrag, beleid, attitudes’. *Ons Erfdeel* 44, 337-344.
- Geeraerts, D. (2017).** ‘Het kegelspel der taal. De naoorlogse evolutie van de Standaardnederlandsen’. In: De Sutter, G. (red.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen*. Leuven & Den Haag: Acco, 100-120.
- Geeraerts, D., A. Penne & V. Vanswegenoven (2000).** ‘Thuis-taal en Familie-taal: taalgebruik in Vlaamse soaps’. In: Gillis, S., J. Nuyts & J. Taeldeman (red.), *Met taal om de tuin geleid. Opstellen voor Georges De Schutter*. Antwerpen: UIA, 161-170.
- Geeraerts, D. & H. Van de Velde (2013).** ‘Supra-regional characteristics of colloquial Dutch’. In: Hinskens, F. & J. Taeldeman (red.), *Language and Space. An International Handbook of Linguistic Variation. Volume 3: Dutch*. Berlin & Boston: De Gruyter, 532-556.
- Ghyselen, A.-S. (2016).** *Verticale structuur en dynamiek van het gesproken Nederlands in Vlaanderen: een empirische studie in Ieper, Gent en Antwerpen* [doctoraat]. Gent: Universiteit Gent.
- Ghyselen, A.-S., & J. Van Keymeulen (2014).** ‘Dialectcompetentie en functionaliteit van het dialect in Vlaanderen anno 2013’. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal-en Letterkunde* 130, nr. 2, 117–139.
- Goossens J. (2000).** ‘De toekomst van het Nederlands in Vlaanderen’. In: *Ons Erfdeel* 43, nr. 1, 3-13.
- Grondelaers, S. & D. Speelman (2013).** ‘Can speaker evaluation return private attitudes towards stigmatised varieties? Evidence from emergent standardisation in Belgian Dutch’. In: Kristiansen, T. & S. Grondelaers (red.), *Language (de)standardisation in Late Modern Europe: experimental studies*. Oslo: Novus Press, 171-191.
- Grondelaers, S. & R. Van Hout (2016).** ‘How (in)coherent can standard languages be? A perceptual perspective on co-variation’. *Lingua* 172-173, 62-71.
- Jaspers, J. (2001).** ‘Het Vlaamse stigma. Over tussentaal en normativiteit’. *Taal en Tongval* 53, nr. 2, 129-153.
- Lybaert, C. (2014).** *Het gesproken Nederlands in Vlaanderen. Percepties en attitudes van een spraakmakende generatie* [doctoraat]. Gent: Universiteit Gent.
- Lybaert, C. & S. Delarue (2017).** ‘k Spreek ekik ver altijd zo. Over de opmars van tussentaal in Vlaanderen’. In: De Sutter, G. (red.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen*. Leuven & Den Haag: Acco, 142-162.

- Marynissen, A. (2017).** ‘De lange weg naar een Nederlandse standaardtaal. Een beknopte geschiedenis van de standaardisering van het Nederlands’. In: De Sutter, G. (red.), *De vele gezichten van het Nederlands in Vlaanderen*. Leuven & Den Haag: Acco, 60-79.
- Milroy, J., & L. Milroy (1985).** *Authority in language: investigating language prescription and standardisation*. London: Routledge and Kegan Paul.
- Plevoets, K. (2008).** *Tussen spreek- en standaardtaal: een corpusgebaseerd onderzoek naar de situationele, regionale en sociale verspreiding van enkele morfo-syntactische verschijnselen uit het gesproken Belgisch-Nederlands* [doctoraat]. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
- Plevoets, K. (2013).** ‘De status van de Vlaamse tussentaal: een analyse van enkele socio-economische determinanten’. *Tijdschrift Voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 129, nr. 3, 191–233.
- Prieels, L. (2012).** *Standaardtaal of tussentaal op televisie. Een onderzoek naar het taalgebruik van presentatoren in tv-magazines* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- Rys, K. & J. Taeldeman (2007).** ‘Fonologische ingrediënten van Vlaamse tussentaal’. In: Sandra, D. et al. (red.), *Tussen taal, spelling en onderwijs. Essays bij het emeritaat van Frans Daems*. Gent: Academia Press, 1-9.
- Saey, C. (2010).** *Taalgebruik op de radio. Tussentaal en code-switching bij radiopresentatoren* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- Saman, V. (2003).** *Studie van het taalgebruik in reclamespots op de radio in Vlaanderen van 1991 tot 2001. Tussentaal in opmars?* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- Stroop, J. (1992).** ‘Weg standaardtaal. De nieuwe koers van het Nederlands’. *Onze Taal* 61, nr. 9, 179-182.
- Stroop, J. (1998).** ‘Het Poldernederlands is al model!’. *Onze Taal* 67, nr. 9, 226-228.
- Stroop, J. (2004).** ‘Wat over *niet* en *dat*’. In: De Caluwe, J. et al. (red.), *Taeldeman, man van de taal, schatbewaarder van de taal*. Gent: Academia Press, 761-770.
- Taeldeman, J. (1991).** ‘Dialect in Vlaanderen’. In: Cromptvoets, H. & A. Adams (red.), *Kroesels op de Bozzem. Het dialectenboek*. Waalre: Stichting Nederlandse Dialecten, 34-52.
- Taeldeman, J. (1993).** ‘Welk Nederlands voor Vlamingen?’. In: De Grauwe, L. & J. De Vos (red.), *Van sneeuwpoppen tot tasmuurtje. Aspecten van de Nederlandse taal- en literatuurstudie*. Gent: Bond Gentse Germanisten, 9-28.
- Taeldeman, J. (2008).** ‘Zich stabiliserende kenmerken in Vlaamse tussentaal’. *Taal en Tongval* 60, 26-50.

- Van de Velde, H. (1996).** ‘Verkavelingsvlaams. Wat is mij dat nu?’ In: Van Hout, R. & J. Kruijsen (red.), *Taalvariaties: toonzettingen en modulaties op een thema*. Dordrecht: Foris, 261-272.
- Van Hoof, S. & B. Vandekerckhove (2013).** ‘Feiten en fictie. Taalvariatie in Vlaamse televisiereeksen vroeger en nu’. *Nederlandse Taalkunde* 18, 35-64.
- Van Istendael, G. (1989).** *Het Belgische labyrint: de schoonheid der wanstaltigheid*. Amsterdam: De Arbeiderspers.
- Walraet, B. (2004).** *Tussentaal in de klas. Een onderzoek naar het taalgebruik van leerkrachten in het middelbaar onderwijs* [masterproef]. Gent: Universiteit Gent.
- Wardhaugh, R. (2006).** *An introduction to sociolinguistics*. (5th ed.). Oxford e.a.: Blackwell Publishing.

ANDERE BRONNEN

- De Standaard (2011).** ‘VRT wil schakeringen in standaardtaal laten horen’. *De Standaard*, 25 oktober 2011.
- De Standaard (2012).** ‘“VT4” wordt “VIER” op 17 september’. *De Standaard*, 14 juni 2012.
- Goedertier, W. & S. Goddijn (2000, 27 september).** ‘Protocol voor Orthografische Transcriptie’. Geraadpleegd op 13 februari 2018 via http://lands.let.ru.nl/cgn/doc_Dutch/topics/version_1.0/annot/orthography/ort_prot.pdf.
- Hendrickx, R. (1998, 17 juli).** ‘Taalcharter’. *VRT Taalnet*. Geraadpleegd op 1 mei 2018 via <https://taal.vrt.be/taalcharter>.
- Hendrickx, R. (2012, 11 september).** ‘Taalcharter 2012’. *VRT Taalnet*. Geraadpleegd op 1 mei 2018 via <https://taal.vrt.be/taalcharter-2012>.
- Heremans, T. (2015).** ‘Geef ons heden onze dagelijkse soap’. *De Standaard*, 17 december 2015.
- Ruth, J. (2011).** ‘Taal overboord?’. *De Standaard*, 31 oktober 2011.
- Vandaele, W. (2011, 27 oktober).** ‘VRT wil taalvariatie’. Geraadpleegd op 12 juli 2018 via <https://www.wilfriedvandaele.be/nieuws/vrt-wil-taalvariatie?pq=nieuws/persberichten/belgi%C3%AB-werkt-niet&page=27#views-row-6>.
- Van Hecke, G. (2012).** ‘Wakker het taalgevoel bij jonge mensen aan!’. *De Bond*, 20 januari 201

TUSSENTAAL IN DE SLIMSTE MENS TER WERELD

EEN ANALYSE VAN HET TAALGEBRUIK VAN PRESENTATOR ERIK
VAN LOOY VAN VROEGER TOT NU

BIJLAGEN

Merel Vanoverbeke

Studentennummer: 01402079

Promotor(en): Prof. dr. Johan De Caluwe

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad Master in de Taal- en Letterkunde: Nederlands-Engels

Academiejaar: 2017 - 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Bijlage 1: transcripties van de geselecteerde afleveringen.....	3
SEIZOEN 2, AFLEVERING 1 (2004).....	3
3-6-9	4
Open Deur.....	7
Puzzel	10
Ingelijst	12
Het Collectief Geheugen.....	16
Finale	19
SEIZOEN 5, AFLEVERING 1 (2006-2007).....	23
3-6-9	25
Open Deur.....	29
Puzzel	31
De Galerij.....	32
Het Collectieve Geheugen.....	35
Finale	37
SEIZOEN 11, AFLEVERING 1 (2013).....	43
3-6-9	47
Open Deur.....	53
Puzzel	56
De Galerij.....	58
Het Collectieve Geheugen.....	60
Finale	63
SEIZOEN 15, AFLEVERING 1 (2017).....	68
3-6-9	73
Open Deur.....	82
Puzzel	86
De Galerij.....	88
Het Collectieve Geheugen.....	91
Finale	94
Bijlage 2: Absolute cijfers.....	100
Seizoen 2.....	100
Seizoen 5.....	102
Seizoen 11.....	104
Seizoen 15.....	106

Bijlage 3: Relatieve cijfers	108
Seizoen 2	108
Seizoen 5.....	110
Seizoen 11.....	112
Seizoen 15.....	114
Overzicht Van Looy.....	115

Bijlage 1: transcripties van de geselecteerde afleveringen

SEIZOEN 2, AFLEVERING 1 (2004)

Erik: Wie is de slimste mens ter wereld? Wie spreekt zijn talen, en begrijpt dus zowel het Spaanse *un cerveza*, als het Duitse *eins, zwei, zaufen*. Wie kent de allesomvattende wereldvisie van Steven Hawking, en mist geen enkele biënnale van Venetië? Kortom, wie wordt de opvolger van de legendarische Alain Grootaers? Is het misschien Stany Crets? Een specialist in kolder, maar kent hij ook serieuze dingen? Of is het Dirk Sterckx? Velen vonden hem niet slim toen hij VLD-voorzitter Karel De Gucht opvolgde. Nu kan hij hun ongelijk bewijzen. Of is de slimste mens Nadia Dala? We kennen haar van het Canvas-magazine Voetzoeker. Benieuwd of ze ook hier voor meerwaarde kan zorgen. Op het eerste gezicht zeker wel. Één van deze drie valt vanavond definitief af, over veertig minuten weten we wie. Welkom in de Slimste Mens ter Wereld.

Generiek

Erik: Stany, Dirk, Nadia welkom. Nadia jij zit hier naast iemand van VTM. Euh naast een ja wat oudere meneer ook. Mogen we stellen dat jij favoriet bent voor vanavond?

Nadia: Ik denk het niet.

Erik: Je denkt het niet?

Nadia: Nee hoor.

Erik: Je bent geen quizzer?

Nadia: Nee, maar ik doe m'n best.

Erik: Dat is al heel veel.

Nadia: En ik ga lachen met elk grapje.

Erik: Elk grapje? Maar 't is hier wel een serieuze quiz hé.

Nadia: *ggg Da's* iets wat ik kan.

Erik: **Enfin**, we zullen zien. Dirk ben jij een quizzer?

Dirk: Euh eigenlijk... **allee** ik vind dat zo een intrigerende vraag, de slimste mens ter wereld, en... Stel u voor.

Erik: Dat je dat bent?

Dirk: Euh ja.

Erik: 't Zou wel es kunnen ggg.

Dirk: **Da** wou ik graag weten.

Erik: Daar gaan we van uit. Stany, kleurt dat je dag, zo meedoen aan een quiz?

Stany: *ggg* Het hangt ervan af op euh op welke zender.

Erik: Ah ja. Hoe laat moet jij terug zijn bij VTM?

Stany: Ze verwachten mij euh binnen veertig minuten.

Erik: We gaan ons haasten. En let op, want je denkt soms dat het hier een beetje om te lachen is, **enfin**, Nadia denkt dat, maar euh vergis je niet: één man houdt je doen en laten altijd in de gaten. De jury voor vanavond: Marc Reynebeau.

Generiek

Erik: Marc, wat denk je? Zijn dit euh potentiële slimste mensen?

Marc: Euh ik denk **et** niet nee, dit zijn niet echt euh kandidaten, het zijn meer gewillige proefkonijnen, want **'t** is de eerste aflevering. **'t** Licht, het geluid **moe** nog een beetje getest worden. Maar ook als je kijkt naar de mensen euh Nadia Dala, ik heb even gekeken in haar curriculum. Zij houdt van Gauguin, Puccini, Hafid Bouazza... Wat zit zo een cultuurmens in een programma te doen dat door jou wordt gepresenteerd? Hé? (*ggg*)

Erik: Ja *ggg*.

Marc: Stany Crets die kan hier onmogelijk aan het langste eind trekken, want Peter Van Den Begin is er **niet** eens bij. En dan euh ja Dirk Sterckx, is ooit VRT-journalist geweest, was **derna** Euro- Europarlementslid, nu VLD-voorzitter. Hoe diep kan die mens nog zakken? (*ggg*) Dus, ik verwacht er niet te veel van vanavond Erik.

Erik: We zijn in alle opzichten vertrokken. Jullie krijgen een startkapitaal van zestig seconden, en je verdient bijkomende seconden bij elk goed antwoord, en die seconden heb je nodig euh in het spel, en vooral ook in de finale. Maar we beginnen met 3-6-9.

3-6-9

Erik: De slimste mens weet dat hij niets voorstelt in het licht van de eeuwigheid, maar onthoudt toch de naam van de hond van Sam Gooris. Misschien kan hij zelfs de liedjes van het baasje meeneuriën. Niets menselijks is hem vreemd. Vijftien vragen uit het dagelijkse leven. Wie juist antwoordt, blijft aan de beurt, en elke derde vraag, en alleen de derde, levert tien seconden winst op. Nadia, jij bent de mooiste, ik begin bij jou. Vraag één: **et** mode-imperium van Gianni Versace wordt verdergezet door zijn zus...

Nadia: Donatella.

Erik: Donatella zeer goed. Vraag twee, ook voor jou: zou zij zich nog vaak van weg vergissen? Welke weervrouw ging van VTM naar VRT, en dan-

Nadia: Jill Peeters.

Erik: En dan weer terug naar VTM. Jill Peeters, zeer goed. Vraag drie ‘s voor tien seconden. Vlaanderen telt één showbizschool. Waar ligt die?

Nadia: Brussel toevallig?

Erik: Nee niet toevallig Brussel. Dirk?

Dirk: Keerbergen?

Erik: Ook niet Keerbergen. Stany?

Stany: Dan moet het wel Oostende zijn.

Erik: Oostende, zeer goed. Is ‘t lang geleden dat je daar bent afgestudeerd euh Stany?

Stany: Ik kom er net vandaag, Erik. (ggg)

Erik: Ik zag het eraan. Euh vraag vier is ook voor jou Stany, **j’ebt** tien seconden verdiend met dat euh... Met Oostende. Wie is de hoogstgeplaatste Belg in het mannentennis?

Stany: Malisse?

Erik: Malisse zeer goed, ja. Kwatongen zeggen soms Justine Henin. (ggg) Maar daar doen we hier natuulijk niet aan mee.

Stany: **Ma** die moet nog groeien. **Zegt da** maar xxx. (ggg)

Erik: Vraag vijf ook voor jou Stany. Als je een gastroplastie toestaat, wat heb je dan laten doen?

Stany: Een gastroplastie?

Erik: Ja.

Stany**b** Een euh... Een maagverkleining? Maagverandering?

Erik: Maagverkleining, zeer goed. Vraag zes opnieuw voor tien seconden. Wat is de naam van de club voor hoogbegaafden?

Stany: Mensa.

Erik: Mensa, zeer goed. Vraag zeven, wie-

Stany: Ik kom er ook net vandaan.

Erik: Ja dat dacht ik ggg. Ik durfde het **nie** vragen.

Stany: Ligt naast de showbizschool.

Erik: Ja. Wie was – dus vraag zeven, ook voor jou Stany – wie was tot voor kort VTM-nieuwsanker, maar komt nu op voor de N-VA?

Stany: Ehm de de Groene Vingers euh...

Erik: **Enfin** nu bruine vingers.

Stany: Mark, Mark Demesmaeker.

Erik: Mark Demesmaeker zeer goed. Vraag zeven- vraag acht. Een voetbalvraag, Stany. **Da's** iets minder hé? Hoe noemt men een penalty in correct Nederlands?

Stany: Een strafschop.

Erik: Een strafschop, zeer goed. En vraag negen, je gaat euh een flink eind weg.

Stany: Ja

Erik: Euh 't is voor tien seconden, opnieuw. Ze heetten Finn *og* Fifi, Spike *and* Suzy, Willi en Wanda, en Anu en Antti. Maar hoe heten ze in het Nederlands?

Stany: Suske en Wiske?

Erik: Suske en Wiske, ja. Dat zou jij als Jerommeke in de gelijknamige film moeten weten. Je hebt geluk dat de vraag bij jou komt. En vraag tien is ook voor jou. Wat is de voornaam van de beroemde dokter Le Compte?

Stany: Herman?

Erik: Zeer goed. Stany, van die Mensa, is **da** waar of? (*ggg*) Vraag elf. Wat is volgens Van Dale een hork?

Stany: Een hork?

Erik: Ja, een hork.

Stany: Een hork.

Erik: Ah, Nadia. Oei.

Nadia: Een vis?

Erik: Nee, het 's geen vis. Dirk?

Dirk: Geen idee.

Erik: Geen idee? Het is een stugge, lompe, onbeleefde mens.

Dirk: Een hork.

Stany: Een hork dus.

Nadia: **Ne nurk.**

Erik: **Ne nurk** zeggen ze in sommige, in sommige provincies.

Dirk: Uw uitspraak is fout.

Erik: Ja, 'k weet het. **Da** klopt. Maar euh in de Van Dale heet dat een hork. Vraag twaalf, en dat is nog steeds voor Stany, weer voor tien seconden. Wie trekt voor de CD&V de lijst van de Europese verkiezingen? **Enfin** de lijst voor de Europese verkiezingen. Nee? Nadia.

Nadia: **Merde.** Ik moet het weten.

Erik: Ja, en de xxx. Dirk moet het ook weten.

Dirk: Lijst voor de Europese verkiezingen voor de CD&V dat is Jean-Luc Dehaene.

Erik: Jean-Luc Dehaene inderdaad. Over een hork gesproken hé. (*ggg*) Ja **ma** nee, ‘**k** zeg het met respect hé, met respect gezegd hé. Euh ‘**t** levert jou tien seconden op euh Dirk en vraag dertien is ook voor jou. Nolle Versyp speelt een dokter in thuis, maar hoe heet zijn broer die, ook in thuis, de charmezanger Stanley Love speelt?

Dirk: Albert?

Erik: Nee, niet Albert. Stany?

Stany: Oswald.

Erik: Oswald Versyp, ook bekend van ‘Heterdaad’ onder andere en nog vele andere dingen. Vraag veertien euh weer voor Stany: Sandra Roelofs uit Terneuzen is getrouwd met Micheil Saakasjvili en dus is ze de presidentsvrouw van welk land?

Stany: Tsjechië? Nee ‘**k** weet **et nie**.

Erik: Niet Tsjechië, nee.

Nadia: Georgië.

Erik: Georgië, zeer goed, ja. Nog niet voor seconden maar dat kan nu komen. Laatste vraag van deze ronde voor tien seconden, vraag vijftien. Hoe heet de luchthaven van Charleroi in Ryanair-taal?

Nadia: Euh Brussel-Zuid?

Erik: Zeer- ja Brussels South rekenen we goed. Zeer goed. Dat brengt ons bij het einde van de ronde. Iedereen heeft gescoord. Euh Nadia en Dirk jullie staan op zeventig seconden nu, en aan de leiding met negentig seconden: Stany Crets.

Open Deur

Erik: In deze ronde zijn er drie vragen. Één voor ieder, en bij elke vraag horen vier kernwoorden, die ieder ook twintig seconden opleveren. Maar zolang de kandidaat aan de beurt is loopt zijn tijd, en verliest hij dus ook seconden. En omdat dit een belangrijke ronde is worden de vragen niet gesteld door de eerste de beste quizmaster, maar door een zorgvuldig uitgekozen trio. En dat trio bestaat vanavond uit Frank Deboosere, natuurkenner in weer en wind, Yves Letermé, trotse eigenaar van de geit Trudy, allebei politiek actief zo wordt gezegd, en Bo Coolsaet, een dokter die alles weet over penissen en hun eigenaars. Euh Nadia, jij mag als eerste iemand kiezen.

Nadia: Ehm Bo dan maar.

Erik: Bo, je kiest voor Bo?

Nadia: Ja.

Erik: Je kent alles van...? **Enfin** nee *ggg*.

Nadia: Nee toch **nie**.

Erik: Je neemt het risico?

Nadia: Ja.

Erik: Dit is jouw vraag.

<video>

Erik: Welke fysieke verschijnselen kenmerken de mannelijke puberteit?

Nadia: Beharing.

Erik: Ja, waar? **Enfin**.

Nadia: Euh snor, euh de baard, snorharen, borstharen ehm...

Erik: Waar nog allemaal?

Nadia: Ehm de schaamstreek.

Erik: Schaamhaar was juist.

Nadia: Ehm een stem die lager wordt?

Erik: Euh baard in de keel ja, dat rekenen we goed.

Nadia: Baard in de keel ehm.

Erik: Nog twee.

Nadia: Stemningswisselingen zullen we maar zeggen zo? Puberaal gedrag?

Erik: Ja **da's 'tzelfde** hé, ja.

Nadia: Agressief worden? Hormonale...

Erik: Niet per se, niet per se.

Nadia: De een groeit? Een stevige groei? Jongens worden groter.

Erik: Ja... Preciezer?

Nadia: Seksuele interesse?

Erik: En ja, hoe kun je dat preciezer...

Nadia: Erecties af en toe?

Erik: En wat, tot wat leidt dat?

Nadia: Ejaculatie.

Erik: Inderdaad ja *ggg* zeer goed, ja we zijn helemaal xxx.

Nadia: Ehm God wat nog?

Erik: En we zoeken nog eentje. Denk wel aan je tijd.

Nadia: Stop.

Erik: Je stopt, ja. Puistjes. **Enfin** bij mij toch.

Nadia: Ja. Bij mij ook.

Erik: Ze moeten nog altijd weggeschminkt worden maar nee. Euh Dirk jij staat nog altijd op zeventig, Nadia, jij komt nu op vijfentachtig seconden, en aan de leiding nog steeds met negentig seconden: Stany Crets. Tweede vraag is voor jou, Dirk. Je kan nog kiezen tussen Frank Deboosere of Yves Leterme.

Dirk: Frank Deboosere.

Erik: Frank Deboosere. Dit is jouw vraag.

<video>

Erik: Wie zijn dat eigenlijk, de eskimo's? Dat is de vraag.

Dirk: Euh zij wonen boven de poolcirkel, zij wonen in de sneeuw in iglo's, zij worden de Inuit genoemd. Euh Canada? IJsland, Groenland?

Erik: Ja dat zoeken we **nie** meer. **Enfin** we zoeken waar polencirkel dus?

Dirk: Boven de pool- in de poolstreek, in de Noordpool. Stop.

Erik: We zoeken nog eentje, je bent gestopt. We zochten nog de hmm ja **enfin** zij begroeten elkaar op een zeer specifieke manier. Neuze neuze inderdaad, dat zochten we nog. En Inuit euh waar slaat dat op, Marc?

Marc: Wel het woord eskimo is eigenlijk een scheldwoord, want dat betekent in hun taal euh 'eter van rauw vlees'. Euh de term 'mensen' is gewoon 'Inuit'. Canada, ik ben daar ooit eens geweest trouwens, dat heet Nunavut, die **ebben** daar een soort zelfstandig staatje. **Z'ebben** zelfs een soort eerste minister en weet je hoe die heet?

Erik: Nee ik weet xxx.

Marc: **Da's** Kapitein Iglo. (ggg)

Erik: Kapitein Iglo. Brengt ons bij de volgende score: Nadia vijfentachtig, Stany negentig, en nieuwe leider met honderdenzeven seconden: Dirk Sterckx. Maar Stany euh jij hebt nog een vraag tegoed. 't Is wel een vraag van Yves Leterme, ja.

<video>

Stany: Euh mag ik al beginnen?

Erik: Je mag al beginnen.

Stany: Ah Nieuwe Vlaamse Alliantie?

Erik: Zeer goed, zo heet de partij.

Stany: Euh goh **djiez** euh Vlaamse nationalistische euh v- de de de de hoe heet euh waar komt **da** vandaan **allee** de Volksunie euh...

Erik: Volksunie zeer goed, dat zochten we ook.

Stany: Euh euh euh.

Erik: Één van hun boegbeelden misschien?

Stany: Stop.

Erik: Je stopt.

Stany: xxx echt totaal euh.

Erik: Ja, Geert Bourgeois is de voorzitter euh medeoprichter. En de kiesdrempel, dat zochten we ook nog, omdat dat nogal een belangrijke rol speelt in hun evolutie. Marc, heb jij **der** ooit voor gestemd?

Marc: Euh nee dat moet iemand anders geweest zijn. (ggg)

Erik: Einde van deze ronde. Wat geeft dat voor de stand? Nadia je staat op vijfentachtig, Stany honderdendrie en aan de leiding met honderdenzeven seconden: Dirk Sterckx.

Puzzel

Erik: In de puzzelronde wordt het systeem omgedraaid. We zoeken nu drie verbanden, waarvan de vier kernwoorden al op het scherm staan. Maar wel gemengd, zodat de kandidaten toch een beetje moeten zoeken om twintig seconden te verdienen. En zolang ze nadenken tikt ook nu de tijd af. Ik begin bij de laatste uit de tussenstand, dat ben jij Nadia. Jouw puzzel begint bij Daltons, en eindigt bij worst.

Nadia: Euh Elio Di Rupo, vlinder, farfalle en...

Erik: Tot wat leidt dat?

Nadia: Sieg- de... ja... pfff een vlinder? De PS-voorzitter weet ik veel.

Erik: Nee nee, je zit op **et** verkeerde spoor.

Nadia: Vlinder, far- mag ik stop zeggen al?

Erik: Je mag stop zeggen. **'t** Is vroeg, maar...

Nadia: **Miljaar. J'ebt** ook Daltons, Morris...

Erik: Ja, **da** zou je toch moeten weten.

Nadia: Worst, de ehm Lucky Luke natuurlijk.

Erik: Lucky Luke zeer goed ja. En nu ben je vertrokken.

Nadia: Amai **da** Elio Di Rupo **ma** ik snap **da** dus **nie**.

Erik: Elio Di Rupo, farfa-

Nadia: **'t** Is gewoon een PS-voorzitter, vlinder, Italiaans? Euh...

Erik: Nee. Ik denk dat je op een verkeerd spoor zit.

Nadia: Euh Knack zie ik ook. Focus, Frank Verleyen.

Erik: Knack zeer goed ja. Het komt.

Nadia: Euh Siegfried Bracke ja de Zevende Dag? Ik stop.

Erik: Je stopt. Euh Siegfried Bracke, Elio Di Rupo, Dirk geeft het al aan: strik.

Nadia: **Ma** natuurlijk.

Erik: Vlinderdas, farfalle is een strikvormige pasta. Euh **enfin** de rest heb je wel. Morris was de tekenaar van euh Lucky Luke, euh de Daltons zijn de bandieten, Jolly Jumper het paard, en hij schiet sneller dan zijn schaduw. En Knack Weekend, Knack Focus, knackworst euh dat sprak ook voor zichzelf. Sus Verleyen, Frans Verleyen. 't Speelt allemaal mee hé. Euh en Frans Verleyen is de hoofdredacteur euh **enfin** de overleden hoofdredacteur en directeur van vroeger. Marc, is dat ook één van jouw helden, Lucky Luke?

Marc: Euh Lucky Luke, zeker, euh van in mijn kindertijd al, en **ij** is ook een echte held in die zin dat **ij** een klein foutje heeft, hij is namelijk gestopt met roken, dus dat maakt hem ook iets menselijks tegelijkertijd. Euh Lucky Luke zelf heeft niet echt bestaan en dat zou ook een beetje moeilijk zijn denk ik want euh van hem werd gezegd dat hij sneller schiet dan zijn schaduw. Nu, als dat waar is, dan zou hij toch eens op consult moeten gaan bij Bo Coolsaet. (ggg).

Erik: Maar het is te laat. De volgende puzzel is voor Stany. Hij begint bij bikini en eindigt bij VTM, dat wil lukken.

Stany: Euh *you U2*? Euh Miss Unicef VTM bikini Hiroshima. Atoombom? Nee ehm kern euh...

Erik: Je zit in de buurt.

Stany: Kernenergie? Nee euh.

Erik: Wel, je bent er bijna hoor.

Stany: Ehm Hiroshima, *Three Mile Island*, ehm ja nucleaire energie?

Erik: Ja niet nucleaire energie, maar nucleaire...?

Stany: Atoomproeven? Nee nucleaire iets anders dan?

Erik: 's Niet helemaal ja iets anders dan, 'k kan het niet juist rekenen. Hiroshima, *Three Mile Island*, Tsjernobyl.

Stany: Ehm ja. VTM? (ggg)

Erik: Ga maar rap terug naar VTM.

Stany: Miss... Anne De Baetzelier, Daisy Van Cauwenbergh euh Els Tibau euh...

Erik: Unicef.

Stany: Unicef! Goedele Liekens?

Erik: **Tuurlijk**, Goedele Liekens.

Stany: *Three Mile Island* euh bikini euh atoomproeven? Ja, nucleaire tests? Euh stop.

Erik: Ja, **'k** zou ook stoppen. Nucleaire rampen.

Stany: Rampen.

Erik: **'t** Is nog iets anders hé. Marc wat staat euh bikini daar in die constructie te doen eigenlijk?

Marc: Bikini is een is een euh eiland in de stille oceaan waar euh in 1954 euh atoomproeven zijn gedaan door de Amerikanen. Daar **'s** dus nogal wat euh schade bij aangericht en ja in die omgeving zijn nogal wat mensen gestorven en ook veel verder weg zijn er allerlei vormen van rampen aangericht. In dat jaar is bijvoorbeeld euh de CVP de grootste partij van Vlaanderen geworden. (*ggg*) De gevolgen waren niet te overzien werkelijk.

Erik: Ja, laatste puzzel. Die is voor Dirk. Die begint bij Anita Witzier en eindigt bij zweten.

Dirk: Tien voor Taal? Sauna? Euh Donna.

Erik: Donna, Radio Donna. Zeer goed Dirk, zeer goed gespeeld. Taalstrijd, cryptokronkels, Gouden Pen, dat win je bij Tien voor Taal. Anita Witzier is de opvolgster van Tineke Verburg, de presentatrice. Houten cabine, warm en koud, zweten, en Scandinavië, dat euh sauna. En de fun, de hits en de vrouwen, **Ra-enfin** vrouw Radio Donna.

Dirk: En Leen Demaré.

Erik: En Leen Demaré, bekendste presentatrice. Nadia, je staat op zevenenzeventig seconden, Stany, **j'ebt** je tactisch laten terugzakken tot achtentachtig seconden, en aan de leiding, zeer fors zelfs, euh met honderdnegenenvijftig seconden: Dirk Sterckx.

Ingelijst

Erik: Rivieren in Wit-Rusland, bordelen in Wippelgem, lieven van Willy Sommers. Je kunt het zo gek niet bekenken of er bestaat een lijstje van. Wij zoeken er drie. Drie lijstjes, en we gaan gewoon het rijtje van de kandidaten af. Elk juist antwoord levert tien seconden op, bij een fout antwoord ligt men eruit en kunnen de anderen uitvoerig verdergaan, zolang natuurlijk hun kennisvoorraad strekt. Nadia, het eerste lijstje begint bij jou. Dus euh niet meteen al die lieven van Willy Sommers beginnen opsommen, gewoon eentje en dan gaat het naar Dirk, en dan naar Stany, en dan komt het terug bij jou tot we ze allemaal hebben.

Nadia: Isabelle A.

Erik: *ggg* Het was maar een test hé.

Nadia: Nee? Ik vreesde het al.

Erik: Het levert je honderd extra seconden op. Nee, euh nee. Dit is euh **et** lijstje: geef alle Amerikaanse presidenten van na William McKinley in 1901.

Nadia: Kennedy bijvoorbeeld.

Erik: Kennedy bijvoorbeeld, zeer juist. Dirk?

Dirk: Vader Bush.

Erik: De oude Bush, dat is zeer goed. Stany?

Stany: Euh Bill Clinton.

Erik: Bill Clinton. Nadia?

Nadia: Nixon?

Erik: Richard Nixon, zeer goed. Dirk?

Dirk: George W. Bush.

Erik: Dat is de nieuwe Bush, **da's** ook goed. Stany?

Stany: Gerald Ford.

Erik: Gerald Ford, opvolger van Richard Nixon. Nadia?

Nadia: **Da** wou ik ook zeggen eigenlijk. Euh Eisenhower?

Erik: Eisenhower, zeer goed. Dwight Eisenhower. Dirk?

Dirk: Ronald Reagan.

Erik: Ronald Reagan, telt ook mee.

Stany: Jimmy Carter.

Erik: Jimmy Carter, zeer goed, gaat heel xxx. Nadia?

Nadia: Sorry, ik haak af.

Erik: Je stopt. Jij stopt, dat betekent dat Dirk en Stany nog mogen verder spelen en ik begin bij Dirk.

Dirk: Lyndon B. Johnson.

Erik: Lyndon B. Johnson, zeer goed. Stany?

Stany: Jefferson?

Erik: Nee. **Da's** vroeger. **Da's** vroeger, **da's** lang geleden dus **da's** fout. Dirk mag alleen verder spelen.

Dirk: Coolidge?

Erik: Coolidge, Calvin Coolidge, zeer goed.

Dirk: Woodrow Wilson?

Erik: Woodrow Wilson, ook goed.

Dirk: Ehm... stop.

Erik: Je stopt. Ja je mag ook niet te lang nadenken, er zijn maar tien seconden te verdienen. Welke presidenten bleven er nog over? Er waren twee Rooseveltten, die had ik toch wel verwacht. En Truman euh eigenlijk ook. Wat geeft dat voor de stand? Nadia vijffennegentig euh seconden, Stany honderddertien, en aan de leiding nog steeds met honderdvierennegentig seconden: Dirk Sterckx. Tweede lijstje van vanavond begint ook bij jou, Nadia. Welke E-wegen lopen door ons land?

Nadia: De E19.

Erik: De E19, zeer goed.

Dirk: De E40.

Erik: E40, bekend en berucht, Stany?

Stany: De E334. 344?

Erik: Nee ggg. Je zat in de buurt, Stany, **ma** je valt af. Euh Nadia?

Nadia: De E17?

Erik: E17, zeer goed. Dirk?

Dirk: De E314?

Erik: 314, dat was waar Stany naar zocht. Euh Nadia?

Nadia: E313?

Erik: Ook goed, E313.

Dirk: De E211?

Erik: Nee die ken ik niet. Die heb ik nog nooit genomen.

Dirk: Ik dacht dat die van Luxemburg reed, de E211.

Erik: Euh nee **da's** vierhonderd oh sorry. (ggg)

Nadia: Oké we gaan gewoon door ggg ja. 't Is aan mij, 't is aan mij.

Erik: Ik was wel blij dat ik 't wist. (ggg) Goed euh we spelen verder met Nadia.

Nadia: De E400?

Erik: E400? Nee. (ggg) Geweldig sportief gespeeld. Goed, we gaan ook even kijken welke wegen er nog niet opstonden. Dat zijn er nog enkele. E25, E34, E42, 403, 411, 429. Marc, wat me wel opvalt is dat veel van die autostrades eigenlijk in Antwerpen vertrekken.

Marc: Ja, dat is eigenlijk niet zo onlogisch Erik euh. Er zijn veel mensen die euh weg willen uit Antwerpen en dan is een autostrade best handig om daar xxx.

Erik: Zo had ik het nog niet bekeken. Euh wat euh brengt dat voor de stand? Stany, je staat nu op honderdentien, Nadia op honderdzestien, en Dirk euh nog steeds

aan de leiding met tweehonderdenacht seconden. Laatste lijstje. We beginnen bij Stany. Van boulet tot mexicano, van berepoot tot dynamietworst, je vindt het allemaal bij het Antwerpse frietkot Max, en **da's** het oudste, of de oudste frituur van België. **Ma** de vraag is: wat zijn de sauzen van het huis in frietkot Max. Dus welke sauzen staan daar op de spijskaart? Je **ga** me nu **nie** vertellen Stany **da** je daar nog niet geweest bent.

- Nadia: **Da** is **nie** te doen.
- Stany: Veel. Mayonaise.
- Erik: Mayonaise, zeer goed. Nadia?
- Nadia: Euh zigeunersaus.
- Erik: Zigeunersaus. Dirk?
- Dirk: Pickels.
- Erik: Pickels, ook goed. Stany?
- Stany: Tartaar.
- Erik: Tartaar, mijn persoonlijke favoriet, en mogelijk ook die van jou. Nadia?
- Nadia: Ketchup?
- Erik: Ketchup euh ja tomatenketchup zeer goed.
- Dirk: Andalouse.
- Erik: Hoe weet jij dat Dirk? *ggg* Zeer goed. Stany?
- Stany: Curry.
- Erik: Euh curry, ook goed, ja. Nadia?
- Nadia: Euh zi- euh wacht. Euh euh stoofvleessaus.
- Erik: Euh jaja dat klopt, stoofvleessaus hebben ze daar ook. Dirk?
- Dirk: Stop.
- Erik: Je stopt. Dat stelt me teleur. Stany?
- Stany: Mammoetsaus.
- Erik: Mammoetsaus zeer goed, zeer goed Stany. Stop hé want **'t** is aan Nadia hé. Nadia?
- Nadia: Ik ik weet **et nie** meer.
- Erik: Je weet het **nie** meer?
- Nadia: Nee ik eet **nie** veel frietjes.
- Erik: Er zijn nog zo veel lekkere sauzen. Stany, jij speelt alleen door.
- Stany: Ja, euh zigeunersaus?

Erik: Die is genoemd. **Enfin der** stond ‘zigeunersaus’.

Sany: Ah zigeuner ah ja ja ja.

Erik: Jij bedoelde zigeunersaus.

Sany: Ik bedoelde de saus zelf, niet **te** zigeuners. (*ggg*)

Erik: Dat hadden we beter moeten inschatten.

Sany: Ik weet **da** ze er zigeuners verkopen, **ma** de saus **moete** ook es proberen, **da** is echt heel lekker.

Erik: Euh **et** smaakt allebei heel fijn waarschijnlijk. Laten we even kijken welke lekkernijen jullie nog te goed hadden. **’t** Zijn er nog américain, cocktail, curryketchup, currimayonaise, frikandelsaus, *the last samurai* en tomagrec, een klassieker euh vind ik ook. Einde van deze ronde. Nadia, je staat op honderdvierendertig seconden, Sany honderdeenveertig, en aan de leiding met tweehonderdnegentien seconden: Dirk Sterckx.

Het Collectief Geheugen

Erik: Het Collectief Geheugen. De kandidaten krijgen elk een beeldfragment te zien, waarop vijf antwoorden te geven zijn. Voor het eerste antwoord krijgen ze tien seconden, voor het tweede twintig, dan dertig, veertig en ten slotte vijftig voor het laatste. Maar hebben ze niet alles juist, dan mag de volgende het ook nog es proberen. Na deze ronde kennen we ook de winnaar: hij of zij wordt voor minstens één dag de slimste mens ter wereld. En we beginnen bij jou, Nadia. Dus één beeldfragment, gewoon vijf antwoorden geven. Niet te snel stop zeggen, want **’t** is pas bij de derde, vierde en vijfde antwoord dat je eigenlijk heel veel seconden kan verdienen. En anders gaan **d’ander dermee** lopen, wat nooit prettig is. Dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Nadia, wat weet je over dit fragment, of wat denk je te weten?

Nadia: Euh dat zijn jongens van de en meisjes van CVP, nu CD&V.

Erik: Dat klopt, CVP, de gezinsdag.

Nadia: Jean-Luc Dehaene.

Erik: Die zag je inderdaad, **enfin**.

Nadia: Euh ik vermoed dat het op een verkiezingscongres was, of een partijcongres.

Erik: Nee **’t** was, nee **’t** was een gezinsdag.

Nadia: Een gezinsdag nog wel.

Erik: Dat zoeken we niet. Ja zo heet dat daar.

Nadia: Oh **hellep hellep**. Euh Miet Smet was daar, de Van Rompuys waren daar. Ook moeten we ook mensen opnoemen die **der** te zien waren?

Erik: Wel ja, maar we zoeken iemand specifiek die je even gezien hebt. Met een **debardeureke**, 'k zal helpen, ja.

Nadia: Euh Van den Brande was daar. Ze waren **der** allemaal. Ik moest lang nadenken nu hé? Met een **debardeureke**.

Erik: Ja maar ook niet té lang nadenken natuurlijk.

Nadia: Euh dus dan moet ik nu stoppen, niet?

Erik: Je stopt. De kans gaat naar Stany, er zijn nog drie antwoorden te geven.

Stany: Ja, ik zeg nog Will Tura, en 'Mooi, 't Leven is Mooi', en dan stop ik ook.

Erik: En dan stop je ook. Dat levert jou euh zeventig seconden op. **Da's** heel veel, en Dirk kan daar nog vijftig seconden aan toevoegen, indien hij dat wenst.

Dirk: Johan Van Hecke, Stefan De Clercq? Euhm Van den Brande, Miet Smet stop.

Erik: Je noemt iedereen op, behalve degene die we wilden horen.

Nadia: Euh de man die is overgestapt naar de VLD?

Erik: Ja dat klopt. Karel Pinxten. Dat was voor vijftig seconden. 't Was moeilijk, maar 't was ook voor vijftig seconden. Marc, ga jij daar soms naartoe, naar zo'n gezinsdag?

Marc: Ben daar **me ons** kleinste naartoe geweest, en die wou per se op het springkasteel. 'k **Eb** gezegd nee nee **da's nie 't** springkasteel, **da's** Jean-Luc Dehaene. (ggg).

Erik: Wat geeft Jean-Luc Dehaene en het springkasteel euh voor de stand? Nadia je staat op honderdvierentwintig, Stany, je staat nu op tweehonderdenzeven, en aan de leiding nog steeds maar het scheelt **em** niet zo heel veel meer, tweehonderdentwaalf seconden: Dirk Sterckx. Tweede fragment Stany is voor jou.

<video>

Erik: Ja, Stany. Beelden van vroeger. Van voor VTM. Ja, zeg het maar.

Stany: Voor mezelf ook.

Erik: Ja waarschijnlijk ja.

Stany: Ah mag ik al beginnen?

Erik: Ja ja.

Stany: Euh Atomium, wereldtentoonstelling, euh 1958, koningin Juliana.

Erik: Ja hoe noemen we zo'n wereldtentoonstelling? Ja, koningin Juliana is al juist.

Stany: Expo 58.

Erik: Expo 58, zeer goed.

Stany: Euh Atomium, koningin Juliana, koning Boudewijn.

Erik: Die zagen we ook.

Stany: Inhuldiging, euh Brussel euh Heizelpark euh stop.

Erik: Ja, goed. Dan gaat de kans naar Nadia.

Nadia: Thatcher heb ik gezien?

Erik: Thatcher?

Dirk: **Da** was Juliana.

Erik: **Da** was Juliana. (*ggg*)

Nadia: Oei. Ze leek er verdacht veel op.

Erik: Je krijgt er in ieder geval geen seconden voor.

Nadia: Nee. Ehm ik pas maar weer.

Erik: Je past, je stopt. Euh ja we z- Dirk.

Dirk: Ik stop ook.

Erik: Ja het was iets heel eenvoudigs. Euh de opening van de Expo. 't Was de dag van de opening, en dat wilden we weten. We zijn één fragment voor het einde, en dit is de stand: Nadia honderdzeventien-

Nadia: 't Is dramatisch.

Erik: Hmm dat weet ik nog zo **nie**, er zijn nog honderdvijftig seconden te verdienen Nadia. Dirk staat op tweehonderdentwaalf, en Stany is de nieuwe leider met tweehonderdzesentachtig seconden. Na dit fragment, en na de vijf antwoorden die hierop gaan volgen, kennen we de slimste mens ter wereld voor vandaag. Misschien ben jij het euh Dirk? Dit is in ieder geval jouw fragment.

<video>

Erik: Ja, Dirk. Vertel het maar.

Dirk: Het gezin van Paemel? Senne Rouffaer, Cyriel Buysse euh...

Erik: De schrijver van het boek.

Dirk: Stop.

Erik: En je stopt. Dat betekent, je stopt echt? Dat betekent dat Nadia nog kans heeft om er iets aan toe te voegen.

Nadia: Ik weet het **nie jonge**. Vlaamse film ehm. Ik geef het op, echt waar, ik weet het niet.

Erik: Je geeft het op, nu al. Stany?

Stany: Euh sociaal drama?

Erik: Euh ja hoe noem je euh specifieker?

Stany: Stop.

Erik: **Oe?** Boerendrama! Boerendrama zochten we, en we zochten ook die andere acteur naast Senne Rouffaer.

Stany: Ronny Waterschoot?

Erik: Ja, die had je mogen zeggen. Maar hoe dan ook Stany, je bent de slimste mens ter wereld, proficiat. Tweehonderdtweeëntachtig seconden. Jou zien we morgen terug euh Stany als euh slimste mens. En je neemt het dan op tegen ofwel Dirk, die nu tweehonderdzesenzestig seconden heeft, ofwel Nadia, honderdentwaalf seconden.

Nadia: Ik denk dat **et** Dirk wordt.

Erik: Dat weet je toch nooit helemaal zeker. De finale is een venijnig spelletje, zei Siegfried Bracke ooit. Wie denk je terug te zien euh Stany?

Stany: Ik ik hoop euh eigenlijk Nadia terug te zien.

Nadia: Maar hij denkt...

Stany: En ik denk dat ik ook Nadia wel terug zal zien. (*ggg*)

Dirk: **Da's...** ik begrijp u helemaal.

Erik: We zullen zien wat het wordt in de finale.

Finale

Erik: De finale. 't Gaat tussen jullie beiden, en de seconden tikken nu alleen nog af, en het komt erop aan van de tijd van de andere op nul seconden te krijgen. En dat doe je door goeie antwoorden te geven, want per goed antwoord gaan er twintig seconden af bij de tegenstander. En de vraag gaat telkens eerst naar de kandidaat met het minste aantal seconden. Roept die stop, dan mag de andere verderspelen. En **der** zijn vijf mogelijke antwoorden op elke vraag. Duidelijk? Denk het wel hé. Nadia, jij staat op honderdentwaalf, Dirk op tweehonderdzesenzestig. Dat lijkt een groot verschil, maar het kan heel snel gaan euh. Nadia, de eerste vraag is voor jou. Waarvoor kennen we Björn Borg?

Nadia: Tennis, Zweden, hij was nummer één, euh een kle- een on- een kledinglijn, ondergoedlijn.

Erik: Ondergoed, onderbroeken zeer goed. Björn Borg *underware*.

Nadia: Euh wacht, eventjes denken hoor. Euh Zweden, drugs euh stop. Stop stop.

Erik: Je stopt. Nog twee trefwoorden te gaan, voor Dirk.

Dirk: Stop.

Erik: Je stopt ook. We zochten nog de haarband, die heel typisch was voor hem, en zijn bijnaam, en dat was *Ice Borg*. Was een moeilijke.

Dirk: Geen van de twee geweten.

Erik: Nee. Dan heb je zeer slim gespeeld. Dirk, je staat op tweehonderdenzes euh Nadia op vijfennegentig. Het verschil is kleiner geworden. Maar daar wil ik niets mee zeggen. Nadia, de tweede vraag begint ook bij jou. Wat is het Jubelpark? Of voor tweetalige Belgen, *le Parc du Cinquantenaire*?

Nadia: Ehm Brussel?

Erik: Brussel, zeer goed, daar bevindt het zich.

Nadia: Met Leopold II te maken, Tervuursesteenweg ehm eventjes denken hoor. Expo? Euh **der** zijn heel veel tentoonstellingsruimten daarrond.

Erik: Tentoon- musea, heel goed, zeer goed.

Nadia: *Autoworld* aan de, aan de...

Erik: Je moe- nee **ge** moet **nie** speciëren.

Nadia: Stop. Stop stop stop.

Erik: Je stopt. Er zijn nog twee antwoorden te gaan.

Dirk: De vijftigste verjaardag van de van het koningschap?

Erik: Vijftigste verjaar- België, zeer goed.

Dirk: Stop.

Erik: En je stopt. Dat euh levert de volgende stand op: vierenvijftig voor Nadia, Dirk honderdeenveertig. Als jij drie goeie antwoorden geeft...

Nadia: Dan ben ik dood.

Erik: Ja, dood... *ggg Da's* sympathiek gezegd.

Dirk: Als ik drie goeie antwoorden geef, maar ik mag **nie** antwoorde- aja, ik mag wel pas in tweede orde antwoorden.

Erik: Ja. **Enfin** 't kan in ieder geval nu gebeurd zijn.

Dirk: Oké.

Nadia: Jij geeft mij wel hoop hé.

Erik: Ja 's waar ja.

Nadia: **Djiez**.

Erik: Maar het zal nu niet gebeuren Nadia, dat weten we goed genoeg. En **j'ebt** weer het voordeel, want je mag weer beginnen. Vraag drie: *the Lord of the Rings* dat zegt je wellicht iets?

Nadia: Dat zegt mij vanalles.

Erik: Maar wat zegt het jou?

Nadia: Euh een film natuurlijk, Peter King?

Erik: Niet Peter King.

Nadia: Goh sorry hoor.

Erik: Zoek het niet te ver, zoek het niet te ver.

Nadia: *Lord of the Rings* een film ehm een elfen... Ik blokkeer helemaal en ik stop.

Erik: En je stopt.

Nadia: Ja, sorry hoor.

Dirk: Een boek.

Erik: Euh ja... **Enfin**, 'k ga geen...

Dirk: Een trilogie.

Erik: Ik ga niet helpen, want als jij twee goeie antwoorden geeft, is het afgelopen.

Dirk: Euh...

Erik: **J'ebt** wel honderdvierendertig seconden om twee goeie antwoorden te geven.

Dirk: Trilogie... Tolkien?

Erik: Tolkien, dat is wel juist, de schrijver van het boek.

Dirk: Stop.

Erik: Je stopt?

Nadia: Oh **da's** aardig. (ggg) **Da's** sympathiek. Ik ga op jou stemmen. (ggg)

Erik: xxx wel zeggen, je bent al zeker van één stem en dat is bij deze bevestigd.

Dirk: Nu nog tweehonderdduizend anderen en dan zijn we xxx.

Nadia: Peter Jackson, Frodo ah ja.

Erik: Ja, Peter Jackson is de regisseur, niet Peter King.

Nadia: Wat heb ik nu gezegd?

Erik: Peter King heb je gezegd. Euh Frodo en Middenaarde, en de Hobbits zijn de kabouterachtige figuurtjes, euh die naar de ring op zoek zijn. Zeventien heb je nog, Nadia. Dus je moet euh gewoon altijd maar goeie antwoorden geven en zorgen dat Dirk euh geen enkel goed antwoord geeft. Euh ja 't is toch nog spannend hoor nu.

Dirk: Ja ja, ik zit hier te trillen. (ggg)

Erik: Nadia, wie is, of wat weet je over Robbedoes, en wie zijn z'n vrienden?

Nadia: Miljaar. **Da's** een stripverhaal.

Erik: Ja, 't is een stripheld, dat reken ik juist.

Nadia: Euh Kwabbernoot.

Erik: Dat is z'n beste vriend, zeer juist.

Nadia: Kijk eens aan. En nu stop ik maar weer want ik heb 't nooit gelezen.

Erik: Je stopt?

Nadia: Ja.

Erik: Dirk.

Dirk: De Marsupilami?

Erik: Ja, dat is zeer juist Dirk. We zochten ook nog de eekhoorn, die heet Spip. *ggg* Euh ik bedenk het niet terwijl ik erbij sta. En reporter, dat is zijn beroep. Euh Dirk, je wint de finale, je blijft in koers voor de slimste mens ter wereld.

Dirk: Ik ben met een grotere voorsprong begonnen dan waar ik nu eindig.

Erik: Dan geëindigd, dat is zeer zeker zo. Dat betekent dat Nadia ook een zeer goeie finale heeft gespeeld. **Enfin** niet, net niet goed genoeg, maar wel heel goed gespeeld. Euh ja 't is niet euh prettig.

Nadia: Ik **dierf**, ik **dierf nie** lang nadenken.

Erik: Ja, dat is euh soms een probleem *ggg*.

Nadia: **Da's** soms problematisch hé.

Erik: Is mij ook wel eens overkomen *ggg*. Nee Nadia, maar je hebt euh ja **enfin...**

Nadia: **G'ebt u** best gedaan.

Erik: **G'ebt...** je was ook redelijk, **enfin** heel erg sympathiek vond ik *ggg* euh en niemand zal je ooit vergeten **enfin** zeker Stany Crets niet heb ik gemerkt maar euh. En morgen is er weer de Slimste Mens ter Wereld, en dan spelen Stany Crets en Dirk Sterckx tegen een nieuwe uitdager, en dat is wetstraatjournalist Johny Vansevenant. Bedankt voor het kijken, tot morgen.

SEIZOEN 5, AFLEVERING 1 (2006-2007)

Erik: Wie is de slimste mens ter wereld? Wie durft hier urineren tegen de schenen van de allerslimste heren? Wie geeft er een klets aan Wouter Deprez, Bert Kruismans, Alain Grootaarts en Stanny Crets? Misschien is het wel een vrouw, Martine Tanghe, en 't is waar, de mannen hebben het hier lang genoeg uitgehangen. Of is het Titus De Voogd, een acteur met een snoezig kopje en een krullebol, maar is dat kopje leeg, of zit het vol? Zij worden uitgedaagd door Chris Van den Durpel, al jaren in vermomming bij VT4, hopelijk werken z'n typetjes ook hier. Één van deze drie moet vanavond onherroepelijk naar huis, over veertig minuten weten we wie. Welkom in de Slimste Mens ter Wereld!

Generiek

Erik: Dag Martine, dag Chris, dag euh Titus Ja. Martine jij bent al jarenlang de slimste vrouw van de VRT, of je geldt daarvoor. Gaat dat euh na vanavond euh ook nog zo zijn?

Martine: Euh hoe lang duurt het zei je? Veertig minuten?

Erik: Veertig minuten duurt het programma, ja.

Martine: Dan spreken we elkaar nog es.

Erik: Ben je ben je een beetje bang? Want je hebt lang getwijfeld om mee te doen hè?

Martine: Uhu.

Erik: Ja, en waarom is dat? Euh Vitali **doe nie** mee hè. (ggg) **Nie** bang voor zijn.

Martine: Ik kom helemaal **nie** graag op televisie.

Erik: Nee serieus?

Martine: Nee.

Erik: **Da's** lastig voor iemand die... Op de televisie werkt. Jij bent ook blond, heeft dat je in het begin van je carrière parten gespeeld of of is dat eerder een voordeel geweest euh?

Martine: Ehm, het heeft jaren geduurd denk ik voor iemand zich realiseerde dat ik blond was. Blonde Martine heb ik nooit gehoord als verwijt. Nooit.

Erik: En nu wel? (ggg) Titus. Euh je bent acteur. We kennen je van het theater, van de film *Steven Sky* en *Anyway the Wind Blows*. Is dit je eerste tv-quiz?

Titus: Ja!

Erik: En ben je nerveus?

Titus: Ja! Maar euh ik heb **just** twee pintjes gedronken en 't gaat al 'n stuk beter eigenlijk.

Erik: Serieus? Doe je dat altijd euh als je nerveus bent euh?

Titus: Meestal euh toch als we... Als we spelen met theater ook, met al mijn collega's, die... Draaien er ook **wa** door dus dan drinken we een pintje **voorda** we opgaan en **da's goe** voor de stem en voor ons een beetje **t'**ontspannen... **Da** helpt wel. Ja. **'k** Weet niet **of da ge der** slimmer van wordt **ma da** zullen we sebiet zien. (ggg)

Erik: We zullen meteen zien. Veel succes euh Titus. En dan Chris euh. Welkom.

Chris: Dag Erik, danku.

Erik: **Der** is zo... **enfin der** wordt vaak gezegd dat komieken in het echte leven euh nogal serieuze, saaie mensen zijn. Woody Allen, Charly Chaplin, Jean-Marie Dedecker **enfin** euh geldt dat ook voor jou?

Chris: Ja. Heel saai.

Erik: Serieus?

Chris: Pfff een andere vraag of zo? (ggg)

Erik: Nee **ma** jij ziet je je als jij op tv komt is het vaak **enfin** is het meestal altijd eigenlijk als een typetje vermomd. Dat, heeft dat een bedoeling of euh?

Chris: Ik voel mij daar beter bij ja. Dan durf ik meer.

Erik: Ja. Dus je zou hier eigenlijk liever zitten als één van je typetjes?

Chris: Ja. Eigenlijk wel ja.

Erik: En welk typetje dan?

Chris: Als Erik Van Looy of zo. (ggg)

Erik: Is **da** gemakkelijk na te doen?

Chris: Ja. **Da's piece of cake**.

Erik: Ja serieus?

Chris: Ja. Gewoon doen **alsof da ge nie** kunt lezen en **ge zijt** er hè. (ggg)

Erik: Ik wens jullie veel succes. En **w'ebben** niet alleen nieuwe kandidaten, maar **w'ebben** ook een nieuwe jury. Marc Reynebeau zit in een ontwenningssklinik vanwege een teveel aan seks, drugs en *rock & roll*, dus hebben we naar iemand gezocht die van seks, drugs en *rock & roll* nog nooit heeft gehoord, laat staan geproefd. Maar hij is wel professor, en het wordt hoog tijd dat hij eindelijk ook eens op televisie komt. Rik Torfs!

Generiek

Erik: Professor, u werkt euh aan de universiteit van Leuven, u hebt ervaring met slimme mensen neem ik aan? Kan u zo meteen zeggen: "dat is **ne slimmen** en dat is **gene slimmen**"?

Rik: Hmm wel, aan de universiteit heb ik vooral geleerd hoe slimme mensen er niet uitzien. Dit geheel terzijde. Maar ja voor de rest heb ik wel een en ander geleerd:

de mensen die hier nu zitten bijvoorbeeld ehm daar druipt de intelligentie zo vanaf. **Da's** duidelijk, om verschillende redenen. Ehm Titus De Voogdt is een man die acteur is, moet dus veel vanbuiten leren. Vooral ook veel onzin van buiten leren, dat gaat hem hier goed van pas komen. En dan hebben we ehm ja, Chris Van den Durpel, een man die imitator is van beroep. Slechts weinigen zijn dat, **da's** zoiets als een kerkjurist, een rare vogel. Euh, mooi bij een imitator is ook dat hij imiteert en misschien dus ook slimme mensen kan imiteren, ik twijfel daar niet aan. En dan is er nog ehm Martine Tanghe die ik ehm... Al heel lang bewonder zoals iedereen die een beetje langer heeft doorgeleerd. Ik wil dat die bewondering uiteraard zo blijft, daarom hoop ik een beetje dat ze een aantal vragen, vragen die te maken hebben met al te frivole dingen, niet gaat weten te beantwoorden, zodat het beeld van zuiverheid dat ik van haar heb helemaal intact kan blijven. (ggg)

Erik: Nee goed, we gaan er aan beginnen. Jullie krijgen alle drie een startkapitaal van zestig seconden, en je verdient bijkomende seconden per goed antwoord, en die heb je nodig in het spel en mogelijk ook in de finale. En we beginnen met 3-6-9.

3-6-9

Erik: De slimste mens is met zijn tijd mee. Hij jogg en blogg en gaat ook bij een debat over voorvocht niet uit de bocht. Vijftien vragen over de banale en belangrijke dingen des levens. Wie juist antwoordt blijft aan de beurt, en elke derde vraag levert tien seconden op. En Chris, ik begin bij jou. Een eerste vraag om het nieuwe seizoen feestelijk in gang te schieten: hoe heette de eerste hond die de ruimte werd ingeschoten?

Chris: Laika.

Erik: Laika, zeer goed. Russisch voor 'blaffertje'. Dat is waar. Hij reisde in de Spoetnik II, die verbrandde in de atmosfeer. Hij was dus ook de eerste hotdog in de ruimte xxx ggg. Euh vraag twee: In negentienvierentwintig bracht de Duitse firma Ernst Leitz haar eerste camera op de markt. Hoe heet deze camera, die meer dan tachtig jaar later nog altijd de Royce Rolls onder de fotocamera's wordt genoemd?

Chris: Een Hasselblad.

Erik: Nee. Titus?

Titus: Hmmm de Kodak?

Erik: Nee, Martine?

Martine: Leica.

Erik: Leica, ja. Laika, Leica, 't is allemaal **n**ie moeilijk, ja. 't Is zelfs gemakkelijk, zeer goed gespeeld. En Martine euh, de derde vraag is ook voor jou, is voor tien seconden. **Wellek** lid van de koninklijke familie wilde de eerste maanden geen

foto's van zijn kinderen Nicolas en Aymeric laten maken omdat, en we citeren de man letterlijk, "hij ze te lelijk vond"?

Martine: Prins Laurent.

Erik: Prins Laurent. De tweeling euh dat zag hij **nie** zitten hè. Was dat terecht euh professor?

Rik: Wel terecht hij was toch 'n beetje schijnheilig in deze want later verkocht hij of bood hij de foto's te koop aan, voor vijftienduizend euro en werd door de premier teruggefloten.

Erik: Ja. Vraag vier. Voor Martine. Van welk Shakespeare-toneelstuk vat ik het verhaal bondig samen? Man wordt wijsgemaakt dat zijn vrouw hem ontrouw is, hij is jaloers en vermoordt haar. En dan ontdekt hij dat ze hem iets wijsgemaakt hebben, en doodt hij ook zichzelf. Beroemd toneelstuk van William Shakespeare.

Martine: Hij heeft alleen maar beroemde toneelstukken geschreven.

Erik: **Da's** waar. Ja.

Martine: **Ma** de tijd is voorbij ggg.

Erik: Ja. Chris?

Chris: Hamlet.

Erik: Nee. Niet Hamlet. Nee, Titus?

Titus: Henry the fifth?

Erik: Nee, nee, Otello. Het Iago, de jaloerse Iago, niet euh **et** was Otello. Vraag vijf. We blijven bij Martine. Beveel hem niet onmiddellijk *Raus zu gehen*, wanneer een Duitser zegt dat hij je *affentittengeil* vindt. Wat betekent *affentittengeil* namelijk? Is een Duits woord.

Martine: *Affentittengeil*?

Erik: Ja je zegt **da** zo raar ggg. Geen idee?

Martine: Appetijtelijk.

Erik: Nee, dat is niet helemaal euh ja. Chris?

Chris: Af en toe eens geil? (ggg)

Erik: Bij VT4 zou ik dat goed rekenen. (ggg) Nu niet. Titus?

Titus: *Affentittengeil*...

Erik: Geen idee?

Titus: Geen idee.

Erik: 't Wordt in Duitsland vaak gezegd hoor. Supertof, ja. **Ma** niemand heeft jullie ooit *affentittengeil* genoemd?

Titus: Nee.

Erik: Ja. Ja als **da** gebeurt **geefde** die gewoon een **mot** in zijn gezicht waarschijnlijk. Supertof. Tof had ik ook goed gerekend natuurlijk. Vraag zes, voor tien seconden Martine. Ook de Verenigde Naties zijn *affentittengeil*, en vooral heel belangrijk. Als zij iets beslissen, noemen ze dat dan ook niet gewoon een beslissing, maar wel een... VN...

Martine: Resolutie.

Erik: Resolutie, zeer goed. Vraag zeven: hij is de vijfde rijkste mens ter wereld, van Indiase afkomst, en hij staat aan het hoofd van de grootste familiale staalgroep ter wereld. Zijn voornaam is Lakshmi, maar wat is zijn achternaam?

Martine: Mittal.

Erik: Zeer goed, Lakshmi Mittal. Weet u daar nog meer over professor, over Lakshmi Mittal?

Rik: Hij heeft dit jaar de Belgisch-Luxemburgse staalzaak overgenomen, Arcelor, en heeft nu het grootste staalbedrijf ter wereld euh Mittal *steel*, en dat is niet niks voor iemand die begonnen is als ongeveer de armste mens ter wereld, want zo was het ongeveer.

Erik: Zeer goed. Vraag acht. Mannen weten hoeveel, dus het is nog steeds voor Martine, nu de vrouwen nog. Hoeveel flesjes zitten er in een bak Jupiler?

Martine: Vierentwintig.

Erik: Zeer goed. Ja. **Da** je **da** zo weet ggg.

Martine: Er staat toevallig een lege bak in mijn garage.

Erik: Ah, serieus? **Derstraks** allemaal opgedronken of **wa**? (ggg) Vierentwintig, juist. Euh vraag negen voor tien seconden. Aan welke Amerikaanse staat zou je moeten denken als ik zeg '*fried chicken*'?

Martine: Kentucky.

Erik: Kentucky. Opnieuw, zeer goed. Dertig seconden verdiend al. Dat is euh heel veel. Vraag tien: als je bij bowlen alle kegels omver gooit met de eerste bal, hoe noemt men dat dan?

Martine: *Lucky Strike*?

Erik: *Strike*. Ik reken het ju- *Lucky Strike* is een sigarettenmerk, ik reken het goed. *Strike*. (ggg) 't Is een mannenvraag dus ik-

Martine: Dus *Lucky* is gelukkig en euh *Strike*.

Erik: Ja, 't is de eerste aflevering we zijn nog euh mild hè. Vraag elf: de partij van Hugo Coveliers heet VLOTT, met twee t's. Dat staat voor Vlaams, Liberaal, Onafhankelijk, Transparant en...? De laatste t?

Martine: Tegendraads?

Erik: Nee, **da's** niet goed (*ggg*) nee **da's** niet goed. Chris?

Chris: Euh... Nee.

Erik: Titus?

Titus: Tolerant?

Erik: Is juist! Ja, is juist. Wist je het of euh?

Titus: Nee!

Erik: Of je kent Hugo Coveliers persoonlijk? Nee, tolerant is euh is zeer goed. Vraag twaalf, voor tien seconden. We zijn wel bij Titus nu. Welke SPA-politicus wordt door zijn medewerkers wel es het rilatine-konijn genoemd, naar het medicament dat aan ADHD-patiënten wordt gegeven? SPA-politicus. Hyperactief, naar verluidt.

Erik: Nee. Martine?

Martine: 't Is de voorzitter zelve denk ik. Johan Vande Lanotte.

Erik: **Da's** euh weeral zeer goed, ja. Weer tien seconden erbij. En vraag dertien, ook voor jou Martine. Hoe noemt men een *kidnapping* waarbij de daders binnendringen bij bijvoorbeeld een bankdirecteur en hem gijzelen en dwingen om met hem mee te komen, om dan de kluis open te maken?

Martine: *Tiger kidnapping*.

Erik: Fantastisch. Euh en vraag veertien: van welk Arabisch woord is de Spaanse kreet 'olé' afgeleid?

Martine: Een Sp- een Arabisch woord?

Erik: Een Arabisch woord ja. Nee. Chris?

Chris: Melk.

Erik: Nee, nee. Wa- waarom zeg je **da**?

Chris: Met melk *olé*. (*ggg*)

Erik: Nee, **et** is niet goed, Titus?

Titus: Van Allah, misschien?

Erik: Allah, zeer goed, zeer goeie deductie of of je wist het euh. Nee 't is van uit de strijd euh tijdens de Moorser strijdtochten in Spanje, dan euh slaakten die Moren altijd vreugdekreten en de Spanjaarden dachten **da** ze *olé* riepen maar 't was eigenlijk Allah. **Da's** echt waar. Vraag vijftien. De laatste vraag voor Titus. Voor tien seconden: een park is geen park zonder deze bordjes. Hoe heet het hindernissenparcours voor conditietraining dat je overal in Vlaanderen aantreft?

Titus: De Fit-o-meter.

Erik: De Fit-o-meter 's zeer goed. Zelf ben ik meer vertrouwd met de friet-o-meter, maar 't is een goed antwoord. Einde van deze ronde. We gaan kijken. Chris jij

hebt nog niet gescoord. Titus tien seconden en Martine veertig seconden, **da's** heel veel. Dat geeft deze stand: Chris zestig, Titus zeventig, en aan de leiding met honderd seconden, Martine Tanghe!

Open Deur

Erik: In deze ronde krijgt iedereen één vraag, en bij elke vraag horen vier kernwoorden, die ieder twintig seconden opleveren. Maar, zolang de kandidaat aan de beurt is loopt zijn tijd en verliest hij dus ook seconden, en als niet alle oplossingen worden gevonden, gaat de beurt naar de volgende. En ik ben apetrots, want de vragenstellers van vanavond zijn *affentittengeil*. Namelijk Bart Peeters, een supertoffe zanger-presentator, Eddy Wally, een supertoffe alien, en Greet Op de Beeck, iemand met een supertof lief. En Chris jij mag als eerste kiezen.

Chris: Ik ga voor Eddy Wally.

Erik: Je gaat voor Eddy Wally? Ja. Dit is de vraag van Eddy Wally.

Chris: Laat maar komen.

<video>

Erik: Wat weet je, Chris, over de besnijdenis?

Chris: Wauw. (*ggg*)

Erik: De tijd loopt hé, de tijd loopt.

Chris: Ah ja. Euh dus de voorhuid die wordt weggenomen. Het is een ritueel dat bij bepaalde godsdiensten euh...

Erik: Dewelke?

Chris: Bij de Islam.

Erik: Onder andere ja.

Chris: En het is een euh het is ook een zuiveringsritueel.

Erik: Hygiëne, zeer goed.

Chris: Hygiënisch, om hygiënische... stop.

Erik: Je stopt. Titus.

Titus: ‘t Is een overgangsritueel euh het gebeurt bij jongetjes en meisjes.

Erik: Ja **da's**... **da** zoeken we niet.

Titus: Stop.

Erik: Je stopt. Martine.

Martine: Ook in de Joodse godsdienst.

Erik: Bij de Joodse godsdienst ja. Ja. **Da's** knap. Bij de Joden is het verplicht, bij de Islam wordt het euh aanbevolen hè. Het is misschien een persoonlijke vraag professor maar bent u besneden?

Rik: Wel eerlijk gezegd waarom denkt u dat ik Katholiek ben gebleven. Een andere optie.

Erik: Maar 't is toch zo bij de Joden is het, is het verplicht hè?

Rik: Bij de Joden is het verplicht, worden jongetjes na acht dagen in principe besneden. Bij de moslims is dat niet zo, hoeft het niet echt, maar Mohammed was besneden dus velen doen het wel, en dan... Ja nu zou ik misschien een grap over de Islam moeten vertellen maar gezien mijn gering honorarium en het risicogehalte van deze onderneming zwijg ik in alle talen. (ggg)

Erik: Tweede fragment is voor Titus. **J'ebt** de keuze tussen Bart Peeters en Greet Op de Beeck.

Titus: En toch kies ik voor Bart Peeters.

Erik: En toch kies je voor Bart Peeters? Dit is zijn vraag.

<video>

Erik: Titus.

Titus: Daar kan je tanken Diesel, Super 98, Super 95 en misschien Tweetakt ook.

Erik: Fantastisch. Ja. Heb jij nog een vakantiejob in een euh...

Titus: Nee, 't lag mij wel die vraag. Ontploffingsmotoren en zo daar weet ik wel iets van dus kijk.

Erik: Ja. Zeer goed gespeeld. Euh en je komt daarmee ook aan de leiding, maar er is nog een vraag voor Martine in deze ronde. Martine, het wordt Greet Op de Beeck. Collega, zeer goed?

Martine: Absoluut.

Erik: Dit is haar vraag.

<video>

Erik: Wie is Pieter De Crem?

Martine: Hij is een euh CD&V politicus, hij is burgemeester van Aalter, hij is kamerfractieleider van-

Erik: Ja, allemaal. Fantastisch gespeeld. **J'ebt** alles gezegd, 'k moet het zelfs niet meer uitleggen. Fantastisch euh zeer goed gespeeld. Einde van deze ronde ook, we gaan de stand Chris honderd seconden, Titus honderdveertig, en aan de leiding met honderddrieënnegentig seconden: Martine Tanghe.

Puzzel

- Erik: In de puzzelronde zoeken we drie verbanden waarvan de vier kernwoorden al op het scherm staan. Maar wel door elkaar, zodat de kandidaten toch weer moeten zoeken om telkens dertig seconden te verdienen. En zolang ze nadenken, tikt ook nu de tijd weg. En Chris, de eerste puzzel is voor jou. Die begint bij Al Kut, en eindigt bij zelfmoord.
- Chris: Oeh la la la la euh. Kniezwengel dat is Kate Ryan.
- Erik: Kate Ryan zeer goed.
- Chris: De *messerschmitt* nee euh Tsjaad nee euh nee stop.
- Erik: Je stopt. Euh wel euh Irak zochten we. Al Kut, Sadr City, Mossul en Tikrit zijn alle- allemaal steden in Irak. Tikrit is de geboortestad van Saddam Hoessein, en dan zochten we nog kamikaze. Japanse zelfmoordpiloten euh uit de tweede wereldoorlog. Euh en dan wat vond je wel? Kate Ryan. Haar echte naam is Katrien Verbeeck, ze ging voor ons land naar Athene, nam deel aan het Eurovisie Songfestival, of toch aan de voorrondes alleszins en euh het liedje was ‘*Je t’adore*’ en haar kniezwengel werd euh ook min of meer legendarisch. Heb je die ooit geïmiteerd die kie euh kniezwengel euh?
- Chris: Nee, nee.
- Erik: Absoluut niet, nee.
- Chris: Van Kate Ryan blijf ik af.
- Erik: *ggg* Tweede puzzel. Die is voor euh Titus. Die begint bij acteur, en eindigt bij Vietnam.
- Titus: Ehm Boys, Beastie Boys.
- Erik: Boys, zeer goed.
- Titus: En dan Indiana Jones is... **Allee**... Euh.... De Vietcong?
- Erik: De Vietcong zeer goed.
- Titus: En dan hebben we nog ehm Ford, Harrison Ford.
- Erik: Ford. Zeer goed gespeeld. Alle drie. Het kwam traag maar **et** kwam hè?
- Titus: Ja, ik kan **da** soms xxx voor **da’k** ergens **nie** kan opkomen, **da’s** vreselijk frustrerend. Ik zie zijn gezicht, zijn familie, zijn **colbertke**, maar... Ja oké.
- Erik: **Da’s** meestal bij **ouw** mensen hè dat **da...** ggg
- Titus: Ja **da’s** waar, ’t begint al vroeg.
- Erik: Euh nee. De Backstreet Boys, de Beastie Boys, de Beach Boys en de Pet Shop Boys, allemaal muziekgroepen. Dan de Vietcong euh de communistische verzetsgroep euh voor Zuid-Vietnam. VC is de afkorting, Victor Charlie euh en ze maakten ook tunnels, ze groeven tunnels, ze groeven zich in en dat was voor

de Amerikanen euh een zeer moeilijke strijd. En dan de acteur die Han Solo speelde in de Star Wars films, Indiana Jones in de euh in de Indiana Jones films, en Calista Flockhart is zijn verloofde of z'n lief of z'n vrouw. Twintig jaar jonger euh is zij. Nog één puzzel, en die is voor Martine. Ben j' er klaar voor Martine? Hij begint bij Dany Verstraeten, en eindigt bij veertiende eeuw. Ik weet niet of het iets met elkaar te maken heeft, maar euh...

Martine: Telefacts?

Erik: Zeer goed, ja.

Martine: Rubens?

Erik: Nee, niet Rubens.

Martine: Ehm Renaissance?

Erik: Zeer goed, ja.

Martine: Dik.

Erik: Dik. Ook goed, ja. Mollig, gezet, volslank en zwaarlijvig zijn allemaal synoniemen voor dik. Dan euh de Renaissance is de ja geestes- en cultuurstroming uit de veertiende eeuw, met Michelangelo als een belangrijk vertegenwoordiger. 't Begon allemaal in Italië, en dan Dany Verstraeten was de legendar- enfin, nu **nie** meer want nu is 't iemand anders die het presenteert, maar hij was de presentator van het reportagemaga- magazine op VTM, Telefacts, dat nu op woensdag euh wordt uitgezonden. Einde van de puzzelronde. Dit is de stand: Chris honderdentwee, Titus tweehonderdentien, en aan de leiding met tweehonderdeenzeventig seconden, Martine Tanghe.

De Galerij

Erik: **W'ebben** een nieuwe spelronde en die heet de Galerij. Daarin krijgt elke kandidaat tien foto's te zien, en elke foto is tien seconden waard. Herkent de kandidaat enkele gezichten of voorwerpen op die foto's niet, dan mogen de andere kandidaten aanvullen, maar zonder de foto's opnieuw te zien. En ook nu geldt onze gouden regel: hoe langer je nadenkt, hoe meer seconden je ook verliest. Chris, de eerste fotoronde is voor jou. Dus je zegt gewoon wat je ziet, of wie je ziet, en als het juist is schuiven we automatisch naar de volgende foto euh. Als je het niet meteen vindt kun je ook beter pas zeggen want de seconden lopen hé. Het wijst zichzelf uit. En jouw fotoronde begint nu.

Chris: Jos Brink. Ehm Jos Geysels. Jos Bosmans. Jos Chabert. Jos Daerden. Jos Bouveroux. Jos Vandeloo. Joske Vermeulen. Jos Ghysen. Pas.

Erik: Je past. Zeer goed gespeeld, een applaus. 't Waren allemaal 'Jossen' hé xxx.

Chris: **Da** was Staf die laatste was Staf of **wa**?

Erik: Dat kan ik nu nog niet zeggen want de kans gaat eerst naar Titus. Nog eentje zochten we.

Titus: Ik weet **et nie**.

Erik: Nee, dan stopt je tijd. Martine, weet jij het?

Martine: Ik euh herken dit niet.

Erik: Jij kent hem ook niet? De formule 1-wagen, achteraan. Jos Verstappen. Ik ga ze nog even overlopen. Jos Brink, die vond je meteen, Jos Geysels, de ex-politicus, Jos Bosmans, typetje van Bart Peeters uit het Peulengaleis, Jos Chabert, de CD&V-politicus, euh Jos Daerden, de vader van Koen, voetbalcoach, Jos Bouveroux, de hoofdredacteur van de radio-nieuwsdienst, Jos Vandeloo, de schrijver van onder andere 'Het Gevaar', Joske Vermeulen, het bekendste typetje van Gaston Berghmans, Jos Ghysen, het bekendste typetje van Jos Ghysen, en Jos Verstappen, de formule 1-coureur. Maar zeer euh goed gespeeld, die fotoronde ging jou zeer goed euh af. Fotoronde twee is voor Titus. 't Systeem is duidelijk Titus? Dit zijn jouw foto's.

Titus: Euh Grote Smurf. Ehm Smurfin? Voetbalsmurf? Ijdelsmurf?

Erik: Ja die heet anders.

Titus: Euh Mooie Smurf?

Erik: Nee.

Titus: Lelijke Smurf, pas.

Erik: Je past.

Titus: Gargamel. Brilsmurf. Brandweersmurf. Babysmurf. Euh Judosmurf. Ja hoe noemt **den dien**? Boze Smurf?

Erik: Nee, zo heet hij niet.

Titus: Pas.

Erik: Nee, **j'ebt** hem **nie** gevonden, in ieder geval **goe** gesmurfd maar *ggg* maar **j'ebt** er ja acht van de tien. Dat betekent Chris, we zoeken er nog twee.

Chris: Spiegelsmurf. Pas.

Erik: Je past. Martine?

Martine: Triestige Smurf?

Erik: Nee ggg. Je stopt?

Erik: We gaan overlopen hè. De eerste, die met het euh rode uitrusting zullen we maar zeggen was de Grote Smurf, die is gevonden. De Smurfin was de tweede, de Voetbalsmurf, dan Smurffatje. Fatje is het Nederlandse woord voor **allee** of is een Nederlands woord voor *dandy*, dus de ijdele smurf. Smurffatje.

Titus: Daar heb ik nog nooit van gehoord

Erik: Nog nooit van gehoord?

Titus: ‘**k** Heb nochtans veel smurfafleveringen gezien in mijn jeugd... **Enfin**.

Erik: Ja ‘**k** zal ‘**t** maar zeggen **w’ebben** hem zelf uitgevonden daarjuist. Neenee. Nee dat kan niet. Nee ‘**t** is wel degelijk Smurffatje. Gargamel, **da’s** de tovenaer die de smurfen altijd op de hielen zit, dan de Brilsmurf, de Brandweersmurf, de Babysmurf, de Judosmurf, Judosmurf, en dan die laatste de Besneden Smurf. Neenee ‘**s nie** waar nee, nee de laatste is de Moppersmurf, zo heet die. Altijd slechtgeluimd hé. Kent u euh veel smurfen professor?

Rik: Wel ehm blauwe mannetjes euh heb ik altijd heel graag gezien mijn favoriet was euh Judosmurf euh Jean-Marie hé. Een paar keer van naam veranderd, binnengehaald in zijn partij als Potige Smurf, maar toen hij geen grote smurf kon worden werd hij Moppersmurf en dan buitengesmurfd, en hij functioneert nu verder onder de mooie naam Gargamel wat eigenlijk altijd zijn ware gedaante is geweest. (ggg)

Erik: Goed. Laatste fotoronde is voor jou, Martine, dit is jouw fotoronde.

Martine: De Mona Lisa? De Schreeuw? *Le Déjeuner sur l’herbe*? Ehm dit ken ik niet.

Erik: Ken je niet? Je past? Volgende.

Martine: Het Laatste Avondmaal?

Erik: Nee.

Martine: De Rechtvaardige Rechters?

Erik: Ja, maar... **Da’s nie** volledig juist.

Martine: Euh stop dan.

Erik: Je stopt ja, de volgende.

Martine: Ehm ‘**t** is van Vermeer, maar ik weet **nie** hoe het heet.

Erik: Dan moet je passen denk ik. Je past.

Martine: De Nachtwacht? Hmm dit ken ik niet.

Erik: Je past?

Martine: Ja. De Zonnebloemen? V- De Geboorte van Venus?

Erik: Zeer goed. Knap gespeeld, zes op tien dat lijkt me niet slecht euh voor deze kunst kunstronde. Er blijven **der** wel nog vier te gaan. En Chris, jij mag als eerste proberen.

Chris: Het euh Melkmeisje? Het Lam Gods? Pas.

Erik: ‘**s** Goed gespeeld, nog twee. Titus?

Titus: *Les Demoiselles d’Avignon* en *Night Hawks*.

Erik: Fantastisch gespeeld. Zeer mooi. Mooie samenwerking, al is dat niet echt de bedoeling maar euh, maar zeer goed euh zeer goed gespeeld, we gaan ze nog

even overlopen. De Mona Lisa van Da Vinci, De Schreeuw van Munch, euh *Le Déjeuner sur l'Herbe* van... Martine?

Martine: Euh Manet?

Erik: Manet, zeer goed. *Les Demoiselles d'Avignon* van Picasso, Het Lam Gods, De Rechtvaardige Rechters is één van de panelen euh in **et** euh Lam Gods maar we zochten wel degelijk Het Lam Gods van Van Eyck. Het euh Melkmeisje van Vermeer, De Nachtwacht van Rembrandt, dan euh dat beroemde schilderij van Edward Hopper, *Night Hawks*. De titel is minder bekend. De Zonnebloemen van Van Gogh, dat had ik zelf ook wel geweten denk ik ggg. En De Geboorte van Venus van Andrea Bocelli, Botticelli. Einde van de fotoronde, we gaan kijken naar de stand. Chris: honderdvijfenzeventig, je bent terug onder de mensen, Titus tweehonderdtweeënzeventig, en iets hoger, nog steeds aan de leiding met tweehonderdvijfentachtig seconden, Martine Tanghe.

Het Collectieve Geheugen

Erik: *My horse, my horse, my kingdom* voor een paardengeheugen. Want dit is de belangrijke ronde waarin de kandidaten elk een fragment te zien krijgen, waarop vijf antwoorden te geven zijn. Voor het eerste antwoord krijgen ze tien seconden, voor het tweede twintig, dan dertig, veertig, en ten slotte vijftig voor het laatste. Maar, hebben ze niet alles juist, dan mag de volgende het ook nog eens proberen. En na deze ronde kennen we ook de winnaar: hij of zij wordt voor minstens één dag de slimste mens ter wereld. Nu wordt het spannend. Chris, jij staat derde in de stand.

Chris: Ja ik sta helemaal onderaan hè.

Erik: Ja, maar alles kan nog hè. En dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Ja, 't is **nie** om te lachen eigenlijk, **ma**...

Chris: Marc Degryse. Euh is technisch directeur of euh sportdirecteur bij Club Brugge. Franky Van der Elst, xxx met het vertrek van Jan Ceulemans, die trainer was bij Brugge maar die ontslagen was... ehm...

Erik: Wat zoeken we nog?

Chris: Club Brugge, nee? Trainerswissel?

Erik: Hmm 'k mag niet helpen...

Chris: Stop!

Erik: Je stopt. Dan gaat de kans naar Titus.

Titus: Stop.

Erik: Je stopt ook. Martine. Nog vijftig seconden.

Martine: Nieuwe trainer?

Erik: Ik mag niet helpen.

Martine: Oude trainer.

Erik: Nee ggg. Pas op, je tijd loopt hé.

Martine: Ah, stop.

Erik: Je stopt. Ferrera. Dat was de nieuwe trainer. Hij... Ceulemans ging, en Ferrera kwam. Dat euh dat zochten we nog. Had je kunnen en misschien wel moeten weten. Maar **j'ebt** in ieder geval goed gescoord Chris, want euh dit is nu de stand: de je staat nu op tweehonderdvijftig, en voor de rest blijft de situatie ongeveer dezelfde. Titus tweehonderdtweeënzeventig, en aan de leiding nog steeds met tweehonderdvijfzeventig seconden, Martine Tanghe. En het volgende fragment is voor Titus.

<video>

Titus: **Da** was Sasha Baron Cohen oftewel Ali G in de Ali G show samen **me** Victoria Beckham en David Beckham stop.

Erik: En je stopt. **Da's** zeer goed gespeeld, zeer snel, en de kans gaat euh voor het vijfde antwoord naar Chris.

Chris: Dat is ook de man die Borat speelt momenteel.

Erik: Zeer goed Chris, vijftig seconden. Dat is belangrijk en dat maakt het ook allemaal heel spannend euh. Het was inderdaad Sasha Baron Cohen en die heeft nu euh **enfin** Ali G en in die Ali G show euh creëerde hij ook het typetje Borat euh, nu het voorwerp van een zeer succesvolle film. We gaan kijken naar de stand één fragment voor het einde. Martine staat nu even derde, tweehonderdvijfzeventig seconden, Chris tweehonderdnegenennegentig, en aan de leiding op dit moment met driehonderdvierenzestig seconden, Titus De Voogdt. Maar Martine, je hebt nog een fragment. Er zijn nog honderdvijftig seconden te verdienen, of te verliezen. Dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Martine, wat weet je hierover?

Martine: Euh de tweede wereldoorlog, het einde **dervan**, een atoombom, gegooid door de Amerikanen op Hiroshima in Japan, ehm... Ja dus de bom... Kort erna is er nog een atoombom gegooid op Nagasaki, ehm...

Erik: Maar wat zoeken we nog?

Martine: Ja. De Amerikanen? De geallieerden? Stop.

Erik: Je stopt. Dan gaat de kans naar Chris.

Chris: **Da's** een twee euh B-52 die dat gegooid heeft? Dacht ik. Een bommenwerper, Amerikaanse bommenwerper. Dat was de president, euh Eisenhower of Johnson?

Erik: Ik mag niet helpen.

Chris: **Da** had ik ook niet verwacht. Ehm nee stop.

Erik: Je stopt ook. Titus.

Titus: Ik stop.

Erik: Ja, je stopt want je bent al gewonnen. Je weet dat euh... Maar voor de volledigheid gaan we toch even de antwoorden geven. Enola Gay. Dat was het vliegtuig dat je zag die het de bom heeft gedropt, de naam van het vliegtuig, Harry Truman was de president.

Chris: Ah ja Truman was 't ja.

Erik: En 1945, de tweede wereldoorlog, het jaar dat het ja het was iets heel kort je zag het xxx.

Martine: Einde van de tweede wereldoorlog.

Erik: Ja, ja maar 1945 moest gezegd worden. We hebben een eindstand! Martine, de hele tijd aan de leiding, en dan met het fragment euh liep het iets minder. Tweehonderdeenzeventig seconden, zeer hoge score nochtans. Chris tweehonderdzesentachtig seconden, en de slimste mens ter wereld voor vandaag met driehonderdvierenzestig seconden, is Titus De Voogdt! Titus, een glimlach tot achter **u** oren.

Titus: Oh ik ben heel blij, ik dacht **da'k** het euh verprutst had met euh Borat, maar kijk. Ik **ad** mijn kan- mijn medekandidaten overschat blijkbaar, in de laatste ronde.

Erik: **Past oep da ge gene toek op aa bakkes** krijgt hé ggg. Nee **j'ebt** euh zeer goed gespeeld euh en je komt euh morgen terug. En dan speel je tegen ofwel Chris, of tegen Martine, die moeten het in de finale uitvechten. Wie komt er terug denk je, wie gaat het halen?

Titus: Oh ehm, als ik **moe** afgaan op de scores van daarnet dan zou ik zeggen Martine, maar de finale is niet '**tzelfde** als de rest van het programma dus dan ehm gok ik op Chris.

Erik: Serieus, ja? Ja. **Da's nie** lief hé Martine? Nee.

Titus: Ik hoop **da** Martine terugkomt. (ggg)

Erik: We gaan zien wat het wordt in de finale.

Finale

Erik: Vanaf nu gaat het nog tussen jullie beide, en je moet de tijd van de andere op nul krijgen. Dat doe je door goeie antwoorden te geven, want per goed antwoord gaan er twintig seconden af bij de tegenstander. En de vraag gaat telkens eerst naar de kandidaat met de minste seconden. Roept die stop, dan mag de andere

overnemen. En we zoeken altijd vijf trefwoorden, vijf mogelijke antwoorden. En de stand is tweehonderdeenzeventig voor Martine, en tweehonderdzesentachtig voor Chris. Ben je nerveus, Martine?

Martine: Ja.

Erik: Ja? **Ge** kunt **da goe wegsteken** maar toch zag ik het. Ja. (ggg) De eerste vraag, Martine, is voor jou. Hij zit een levenslange gevangenisstraf uit, maar wat weet je nog meer over Charles Manson?

Martine: Massamoordenaar?

Erik: Moordenaar alleszins, moorden.

Martine: Ehm rituele moorden, bloederige moorden euh... Vrouwen? Samen met zijn vrouw... Stop.

Erik: Ja dat klopt allemaal wat je zei, maar het moet iets preciezer. Chris?

Chris: Begroef zijn slachtoffers euh in zijn huis? Of in de tuin?

Erik: Nee, **da's nen** andere **kapoen** denk ik.

Chris: Ja dan stop ik.

Erik: Nee. Was 't Xxx **da ge** wou...?

Chris: Neeneeneeneene in Engeland.

Erik: Neeneenee 't is niet... Charles Manson was de Amerikaanse euh man euh wacht hé, die verantwoordelijk is voor de moord op onder andere Sharon Tate, de echtgenote van Roman Polanski euh... En nog enkele andere mensen. **Ij** was ook een secteleider euh hij had een heel vieze baard. **Enfin nie** dat een baard per se vies is, **ma** de zijne wel. En euh wat zochten we nog? *Helter Skelter*. Dat was het Beatles-nummer dat hem ooit inspireerde tot zijn daden. En **da** werd ook euh, in 't huis waar de moorden plaatsvonden op de muren, of op de koelkast neergeschilderd. Nog niks gebeurd. Tweehonderdvierenvijftig, tweehonderdzestig. Martine, jij mag weer als eerste beginnen. Wat zijn de vijf landen waar de Belg het meest gaat skiën?

Martine: Euh Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Italië. Ehm waar skiet een mens zo nog? Ehm pfff Bulgarije.

Erik: Nee.

Martine: Stop.

Erik: Je stopt. Chris?

Chris: Ehm Spanje.

Erik: Nee. xxx.

Chris: Nee, ik weet het niet.

Erik: Je stopt euh Chris?

Chris: Ja ik stop stop, stop.

Erik: Het was Oeganda. Neenee 's **nie** waar. (ggg)

Chris: Duitsland.

Erik: Duitsland was euh ja. **Der** zijn ook bergen en het is niet zo ver hé. Honderzeventig, tweehonderdveertig. Chris, jij euh bent nu op achtervolgen aangewezen. Euh dat betekent wel dat jij als eerste aan de beurt komt voor de volgende vraag. Wie is, of wat weet je over Angela Merkel?

Chris: **Da's** de bondskanselier van Duitsland, zij zit bij de SPD? Nee? De liberale... Zij is de eerste vrouwelijke bondskanselier. Het is een vrouw, zij... Stop.

Erik: Je stopt. Martine.

Martine: CDU.

Erik: CDU. Daar zit ze bij, ja.

Martine: Euh Angela Merkel... Ja pfff 't is een vrouw euh. xxx daar nog over zeggen? Stop.

Erik: Je stopt. Euh Schröder. Zij heeft Schröder euh Gerhard Schröder opgevolgd. Dat kon je ook gezegd hebben, dat xxx. En wat staat er nog bij? Das Mädchen is haar bijnaam. Omdat ze altijd zo onschuldig oogt. Was 't een slechte vraag, Martine?

Martine: **Der** zijn geen slechte vragen, **der** zijn alleen slechte antwoorden.

Chris: 't Is waar.

Erik: 't Is waar hé.

Chris: Ik zou **da nie** durven stellen euh **enfin**.

Erik: Honderdvijfendertig, honderdzevenentachtig. Chris, jij bent weer aan zet. Lummelen kost bedrijven jaarlijks vele miljoenen. Nederlands onderzoek somde de vijf belangrijkste lummelactiviteiten op. Wat zijn die activiteiten?

Chris: Roken?

Erik: Euh rookpauzes, zeer goed.

Chris: Rookpauzes, surfen op het internet?

Erik: Internet, ook goed.

Chris: Ehm... Het toilet zitten?

Erik: Nee, dat staat niet in de top vijf.

Chris: Euh scharrelen met vrouwelijke collega's?

Erik: Kan ik niet goedrekenen, nee.

Chris: Ehm neuspeuteren?

Erik: Nee, bij VT4 misschien...

Chris: Telefoneren? GSM'en? SMS'en?

Erik: Euh telefoontjes, zeer goed.

Chris: En euh e-mails versturen?

Erik: Ja **da** zit bij internet.

Chris: Ja? Euh stop.

Erik: Je stopt. Martine, wat zoeken we nog?

Martine: Fotokopies nemen?

Erik: Hmm nee **da's** voor 't bedrijf hé in principe.

Martine: Hmm lummelen op het werk? Kletsen? Babbelen? Euh **mekaar** verhalen vertellen ehm ja.

Erik: Roddelen ja. **Enfin**, 't is euh ik reken het goed.

Martine: Eten?

Erik: Nee. **Da** mag in principe hé?

Martine: Plaspauzes.

Erik: Nee.

Martine: Stop.

Erik: Je stopt. Wat zochten we nog? Euh koffiepauzes. 's Niet hetzelfde als plaspauzes hé?

Chris: Of je moet koffie plassen natuurlijk.

Erik: Of je moet koffie plassen ggg. Negenentachtig, honderdenvier. Martine, als jij vijf goeie antwoorden geeft, dan is het met Chris afgelopen. En Chris, jij kan Martine nu nog niet naar huis spelen, maar het kan nog komen. En dit is de volgende vraag Chris: wie is, of wat weet je over David Lynch?

Chris: Is een filmregisseur? Ehm is een Amerikaan? Wat heeft die allemaal ges- ja voor de rest, qua film... Nee.

Erik: Nee?

Chris: Nee, ik stop.

Erik: Nee, niets voor u? Martine.

Martine: Ik weet daar niks over, stop.

Erik: *Twin Peaks*. **Enfin**, **da's** geen film, **da's** een tv-serie. Later ook een film, waarmee ie... **Enfin** zeer beroemde tv-serie. *Blue Velvet* is zijn bekendste film, al wel een tijdje oud. En hij maakt altijd zeer bizarre, surrealistische films. Dat zochten we ook. Tweeënzestig voor Martine, zesenzeventig voor Chris. Martine, 't is aan jou. Vier goeie antwoorden heb je nodig om Chris naar huis te spelen. En dit is de volgende vraag: je hebt de Debuutprijs, de Gouden Griffel,

en de Boekenleeuw, maar wat zijn daarnaast de vijf belangrijkste literaire prijzen in het Nederlands taalgebied?

Martine: De Gouden Uil? De AKO? De Libris? De PC Hooft prijs?

Erik: PC Hooft, 't is gebeurd ja.

Chris: Goed hé?

Erik: Ja, plots was ze daar, ja. Ja, 't was euh 't was heel spannend en dan... En dan was het plots gebeurd. Wat zochten we nog? De laatste prijs euh ken je die? Weet je nog één?

Chris: Nederlandse Letteren.

Erik: xxx Nederlandse Letteren, ja. Prijs van de Nederlandse Letteren zochten we ook nog. Plots toegeslagen.

Martine: Pfff.

Erik: *ggg* Wat een zucht.

Martine: Ik vind dit verschrikkelijk. Ja, ja. Chris, meteen naar huis.

Chris: Ja, ik ben blij.

Erik: Hoe je bent blij?

Chris: Neeneenee. Nee, dit is eigenlijk niets voor mij. 'k Bedoel, eens **da** je hier zit, dan... Je hoort **me** moeite de vragen die je stelt. 'k Bedoel, je bent zo gefocust op op op en-

Erik: Ik moet iets beter articuleren.

Chris: Neeneeneenee dat heeft daar niets mee te maken. Maar je zit thuis te kijken op televisie en je... En hier zit je en ineens begint alles te... Ja 't is heel raar.

Erik: Te wemelen*x voor je ogen.

Chris: Rare gewaarwording, ja.

Erik: **Enfin**, je hebt goed gespeeld, er waren zeer hoge scores bij het einde van de quiz. De fotoronde was ook zeer-

Chris: Ja de fotoronde ja.

Erik: Zeer goed. Ik hoop dat je het euh-

Chris: Ik vond het heel leuk jajaja. Maar het is een verkorting voor **u** leven hé, als **ge** zo...

Erik: Echt waar, ja?

Chris: Ja ik **vin da** wel, ik **vin da** verschrikkelijk.

Erik: Zo'n moeilijke xxx?

Chris: 't Is **omda gij** bij mij in mijn programma geweest **zijt, da** 'k ik bij u moest komen, **da** was een deal. (*ggg*) **Dermee**.

Erik: **Da's** waar. Nee Chris, geweldig bedankt euh voor het meespelen.

Chris: Graag gedaan.

Erik: En Martine, we zien jou morgen terug? Absoluut zeker?

Martine: **Omda** je 't zo mooi vraagt.

Erik: **Da's** heel lief, want morgen is er opnieuw een aflevering van De Slimste Mens ter Wereld, en daarin nemen Titus De Voogdt en Martine Tanghe het op tegen de conservator van het levenslied: Guido Belcanto. Bedankt voor het kijken, en tot morgen.

SEIZOEN 11, AFLEVERING 1 (2013)

Erik: Wie is de slimste mens ter wereld? Wie weet dat Albert Camus de auteur is van ‘*L’Étranger*’, en Marc de Bel die van ‘De Zusjes Kriegel’, maar ook dat het lezen van ‘Vijftig Tinten Grijs’ beweging brengt in je **wiegel**. Kortom, wie wordt dit jaar de opvolger van Thomas van de Spiegel. Is het misschien Wouter Torfs? Deze topondernemer wil hier met iedereen de vloer boenen, maar de sfeer is goed want bij winst trakteert hij heel het land op een gratis paar schoenen. Of is het William Boeva? Zie hem denken: “Wie van mijn tegenstanders zet ik hier bij het huisvuil?” Één ding is zeker, de eerste die ‘Plop’ zegt krijgt van hem een **toek** op z’n muil. Of is het Inge Paulussen? In het fantastische Clan speelde ze één van de mooie maar gevaarlijke zussen, benieuwd wie van haar rivalen we straks moeten blussen. Welkom bij De Slimste Mens ter Wereld.

Generiek

Erik: Dag Wouter, dag William, dag Inge. Ik ga met jou beginnen en de vraag stellen die ik al tien jaar aan iedereen stel: “Zou jij de slimste mens ter wereld kunnen worden?”

Inge: Misschien hè.

Erik: Ja serieus? Ja nee heb je je voorbereid euh?

Inge: Nee.

Erik: Alcohol gedronken of zo euh?

Inge: Nee, nee.

Erik: In Clan speelde je de brave **moeke** die uiteindelijk toch **nie** zo braaf blijkt te zijn, en in loslopend wild euh droeg je zo’n latex pakje, euh was je heel gevaarlijk. Ben jij in het echt een brave of een stoute denk je euh?

Inge: **Da** hangt er vanaf in welke situatie **da’k** terecht kom eigenlijk.

Erik: Ah vertel.

Inge: *ggg* Ja, **da’s** zoals de brave **moeke-n** hé die... **Da** was een brave maar die werd in ‘**t** nauw gedreven en dan komt het beest naar boven.

Erik: **Ma** ben jij ook zo... Als je quizt? Denk je dat jij zo iemand bent die **sta** roepen, vloeken, tieren euh?

Inge: Ehm misschien thuis wel, misschien **me** al **da** publiek weet ik ‘**t nie** *ggg*.

Erik: Serieus ja? Ben je onder de indruk van het publiek euh?

Inge: Ja **da’s** toch **nie** ‘**tzelfde** als alleen thuis euh.

Erik: Nee **da’s** waar ja. Thuis ben je zo iemand die **me** haar schoenen naar een tv gooit als er iets gezegd wordt **da nie**...?

Inge: Nee, nee, **da nie**.

Erik: Nee, **da nie**.

Philippe: Alleen als ze van **den** Torfs komen. (ggg)

Erik: Sorry hé.

Philippe: Ja sorry, **da** gaat een **hiel** aflevering xxx.

Wouter: Voor mij is **da goe** ze Philippe. 't Is in orde **zunne**.

Erik: Nee, als het je mag geruststellen, Inge, actrices doen het hier meestal zeer goed. Hilde van Mieghem, Els Dottermans euh, Joke de Vinck...

Inge: Oké.

Erik: Nee '**k** lieg, die lagen er allemaal van **den** eerste keer uit. (ggg) Maar jij gaat het beter doen, ik ben '**t** bijna zeker. Nee je gaat dat zeer goed doen. Wat denk je van de tegenstanders euh?

Inge: Euh heel sympathiek hé.

Erik: Ja, ja, dat zeker.

Inge: Ja en **da vinne 'k ik** gezellig.

Erik: Ah ja, ja. **Da's** goed, ja. Ben je **der** bang voor of euh?

William: *gromt* (ggg)

Inge: Nee ik ben meer bang van de vragen eigenlijk.

Erik: Van de vragen ah ja. **Ma da** valt wel mee, van mij moet je ook niet bang zijn, **da** weet je hé? Ik wens je veel succes. William, zou jij de slimste mens ter wereld kunnen worden?

William: Pfff, nee ggg. Nee eigenlijk **nie**.

Philippe: Eeh pas **oep**, Ben Crabbé is **oek iel** ver **geroakt**, en **dien** is nog **vil klinder als gij** hé. (ggg)

William: Nee ik ben van negenentachtig dus alles wat **der veur** komt weet ik al **nie**.

Erik: Ja.

Wouter: **Ma** ik weet van niks nadien dus. (ggg)

Erik: Nee. Heb jij je voorbereid euh?

William: Nee, net **nie**, in tegens- pfff goh ja ik kan ik kan de **schoade** toch **nie** meer inhalen dus.

Erik: En ben jij een quizzer euh?

William: **Oek nie** eigenlijk.

Erik: Ook **nie**.

William: Wat **toen 'k ik** hier? (ggg) Ik wil naar huis! Ik wil mijn mama!

Erik: Wat denk jij van de tegenstanders euh William?

William: Ça va! Ik euh ik **gon der** redelijk van **ut da'k erut** ga liggen eigenlijk.

Inge: En ik ook!

Wouter: Ik ook.

Inge: Ik ook. (ggg)

William: Oh in **da** geval, ik denk **da'k** wel **deur** ga. (ggg)

Erik: Nee, euh ook jij veel succes euh William, en Wouter euh Wouter Torfs van Schoenen Torfs is het euh **enfin 't** is al verklapt euh je bent ooit euh verkozen tot beste werkgever van het land euh?

Wouter: Zelfs vier keer.

Erik: **Oe?** Vier keer? En wat maakt jou zo speciaal dan?

Wouter: Ja we mogen, we mogen die formulieren zelf invullen hé.

Erik: Ah ja, en **g'ebt** veel personeel die **da** kan doen daar. Hoeveel personeel heb jij eigenlijk?

Wouter: Ehm vijfhonderdzig mensen nu.

Erik: Vijfhonderdzig mensen die voor jou werken. En die nu allemaal voor **den** tv zitten.

Wouter: En die nu allemaal voor de tv zitten, handenwringend en **wa** gaat **den** baas euh...

William: Oh ik hoop dat **diejen dwaarg** wint. (ggg)

Erik: Nee en hoeveel vrouwen van die vijfhonderdzig?

Wouter: Van die vijfhonderdzig denk ik toch een vijfhonderddertig vrouwen.

Erik: Vijfhonderddertig vrouwen?

Wouter: Alles wint Erik, alles wint.

Lieven: **Da's** van Berlusconi geleden **da'k da** nog **gehoord** heb. (ggg)

Erik: Nee en klopt **da** dat jij van je personeel **da** je allemaal die **hunnen** naam kent euh?

Wouter: Wel vijfhonderdzig **da** lukt **nie** meer hé, maar **ma-**

Erik: Maar vijfhonderddertig wel waarschijnlijk.

Wouter: Maar vijfhonderddertig ja, die dertig mannen die vergeet ik.

Erik: Jajaja. Ik zou het bijna vergeten, we hebben ook weer een jury dit jaar. De ene durft alles zeggen maar is een schatje en heeft dus met niemand boel, de andere is een beetje de Vlaamse Steven Hawking, maar dan zonder de rolstoel. Één ding is zeker: ik zie ze allebei even **geire**, Philippe Geubels en Lieven Scheire.

Generiek

- Erik: Dag Philippe dag Lieven, blij dat jullie hier zijn euh?
- Lieven: Ongelooflijk. Door het dolle heen.
- Erik: Serieus ja?
- Philippe: 't Pakket is volledig hé Erik, beauty and brains. En **de** Lieven is hier ook. (ggg)
- Erik: Nee. Wat verwachten jullie van de kandidaten vanavond?
- Philippe: Heel veel hé.
- Lieven: Ja... Ik ken Inge eigenlijk niet zo goed en en Wouter eigenlijk ook niet zo goed en ehm William ken ik té goed.
- Erik: Ja?
- Lieven: Ja ik weet veel te veel dingen over William die ik eigenlijk gewoon **nie** wil weten. Ik weet dat **ij**, dat **ij** hij bang is van libellen, dat hij ooit in zijn eigen kak **genepen** heeft om te zien of die wel zo hard was.
- Erik: Is **da** waar? Is **da** waar?
- Philippe: Ja **da zen** dwergen hé. (ggg)
- Erik: Is **da** waar?
- William: Ja **da's** waar. **Ma der** zit **nen** logica achter. Het ding is ja ik **wee nie**, **da** kan soms- och waarom **zen** ik **dees** aan 't vertellen. (ggg) **Ma** gewoon ja **da** ziet er toch **iel** hard uit? En **da** voelt ook **iel** hard **soems**, en ik dacht, zou **da na oek** zo hard **zen**? En 't is zachter dan **da ge** denkt **da's** al xxx.
- Philippe: **Ge zijt** aan 't scoren bij **heur ze 'k zie n 't**. (ggg) **Den elft** van vrouwelijk Vlaanderen is u nu aan 't facebooken.
- William: En de **mannelijken elft oek**.
- Erik: Wat denk je verder nog? Euh...
- Philippe: Ja... meneer Torfs euh zal wel euh iets weten hé anders **zoude nie** zoveel personeel hebben denk ik? 'k Weet wel nog een interessante anekdote Erik.
- Erik: Ja?
- Philippe: Ehm mijn buurvrouw die kwam een tijd **geleeje** euh thuis en die **hare** man lag in bed en **me nen enormen** bult **derneffen** onder de lakens, en **der** steken zo twee schoenen uit. Ze zegt: "**Godverdomme** van wie zijn die schoenen?" En ja, **dieje** man zegt niks zo en zegt: "Ma **godverdomme** van wie zijn die schoenen?" En zo een angstig **stemmeke** van onder die lakens: "Van Torfs." (ggg)
- Lieven: En Rik Torfs onder **da** lakentje.
- Erik: We zijn er klaar voor. Jullie krijgen allemaal hetzelfde startbedrag, zestig seconden en je verdient bijkomende seconden per goed antwoord. Die heb je

nodig in het spel, mogelijk ook in de finale. En voor de actieve kijkers thuis, u kunt het programma opvolgen op de website van VIER op het platform ‘VIER Nu’. Daar krijgt u extra informatie en worden de moppen uitgelegd indien nodig. En nu gaan we beginnen, en wel met 3-6-9.

3-6-9

- Erik: De slimste mens weet dat het bekendste werk van Edvard Munch ‘De Schreeuw’ heet en niet ‘De Roep’, en dat trottoir Frans is voor stoep, maar ook dat George Michael en Tom Boonen, weliswaar om verschillende redenen, last hebben van een versleten poep. Hier komende de eerste vijftien vragen, wie juist antwoordt blijft aan de beurt en elke derde vraag levert tien seconden op. Inge, ik begin bij jou. Ben je **der** klaar voor?
- Inge: Ja.
- Erik: **’s** Goed. De eerste vraag van een nieuw seizoen, dat is altijd toch weer een grote sprong. Hoe heet het VTM-programma waarbij min of meer bekende mensen niet van een flatgebouw, maar wel in een zwembad springen?
- Inge: De Grote Sprong?
- Erik: De Grote Sprong, ja. **’t** Zat al in de vraag hé. Zeer goed. Wist je het of was je zo euh...
- Inge: Ja **’k** wist het.
- Erik: Ah ja. Hebben ze jou gevraagd voor de grote sprong?
- Inge: Ja.
- Erik: Ah **z’ebben** jou gevraagd?
- Inge: Ja. **Ma** ik doe **nie** mee
- Erik: Nee. Nee ah nee, **ge** zit hier. Ja ja nee nee heel goed. Vraag twee Inge ook voor jou. En we kijken naar de foto. Een kleine **sacoche** voor een kleine prinses, een grote **sacoche** voor een grote **madam**. Staatssecretaris Maggie De Block zou drie zulke megahandtassen hebben. Voor elk van haar bevoegdheden één. Eentje voor armoedebestrijding, eentje voor maatschappelijke integratie, en nog eentje. Welke dossiers neemt ze mee in haar derde tas?
- Inge: Asiel?
- Erik: Asiel. Asiel en migratie maar asiel reken ik goed euh... Nee, **’t** is een grote handtas hé?
- Inge: Ja.
- Erik: Vind je **da** mooi, grote handtassen?
- Inge: Ja, ik vind **da** wel mooi.

Erik: **Hebder** veel? **Hebde** veel handtassen?

Inge: Nee, nee, **ma** ik vind een grote wel mooi, kan veel in hé.

Erik: Vraag drie, voor tien seconden nu. De site is wereldwijd berucht om z'n cyberpesterijen en toch ontpopte dit sociaal netwerk uit Letland zich tot een echte hype bij Vlaamse tieners. Hoe heet die tienersite? Kwam onlangs in het nieuws.

Inge: **'k** Weet **et nie**.

Erik: Geen idee? Euh William.

William: Ask.fm?

Erik: Ja klopt, ask- euh ja er wordt vaak aan cyberpesten gedaan en onlangs liep dat slecht af. Cyberpesten. Doe je dat wel es euh?

William: Ik word vooral gecyberpest.

Erik: Is **'t** waar ja?

William: Door hem daar hé. (ggg)

Erik: Nee. Vraag vier. Daarvoor kijken we ook naar een foto. Euh William. Jezus verschijnt overal. Waar zit hij op deze foto? Je ziet Jezus.

William: Vraag me **nie** waarom **da 'k et** weet, maar ik denk **da 't** een hondenaars is.

Erik: Ja, inderdaad. **'t** Is het euh achterwerk van een hond. **'t** Is **gene** fotoshop, **'t** is geen trucage, **'t** is wel degelijk Jezus die daar verschijnt, ja.

Lieven: Ja de reden **da ge 't** weet is dat **da** ongeveer uw ooghoogte is **da's** een feit. (ggg)

Erik: Nee. Het achterwerk van een hond euh ja **'t** kan gebeuren hé. Euh goed we gaan naar vraag vijf. Euh in de drukke samenleving van vandaag blijft er amper tijd over om **deftig** te eten. Hoeveel tijd spenderen mensen gemiddeld aan ontbijt, lunch en avondeten samen? Om het op te eten welteverstaan hé, niet om het klaar te maken. En wie er het dichtste bij is van jullie die euh die wint.

William: Drieënveertig minuten.

Erik: Voor de drie samen hé? Wouter?

Wouter: Vijfendertig minuten.

Erik: ja, Inge?

Inge: Een uur?

Erik: Een uur. Nee, drieëntwintig minuten. Ja, dus Wouter was er **'t** dichtste bij. Het is een... Het gaat tegenwoordig blijkbaar allemaal heel snel. **Enfin**, er zijn ook mensen die geen eten hebben, misschien dat trekt **da 't** gemiddelde naar beneden **ma**... (ggg) Nee drieëntwintig minuten. En ideaal zou je eigenlijk euh ja een uur. Twintig minuten tijd euh voor elke euh maaltijd, **da's** het beste. We gaan naar vraag euh zes voor tien seconden. Dit wordt –we kijken naar de foto-

doorgaans *cressonette* genoemd. Wat is de Nederlandse naam van deze groente, Wouter?

Wouter: Ehm... **Allee moeke**, wat is **da**?

Erik: Inge?

Inge: Waterkers?

Erik: Euh nee niet waterkers, nee **da's** iets ander euh William?

William: *Cresson*?

Erik: *Cressonette* nee het is Nederlands.

William: Ah, 't is, 't moest in 't Nederlands?

Erik: Ja, het Nederlands ja.

William: Crezon. (*ggg*)

Erik: Ik wou dat ik het goed kon rekenen, maar het was tuinkers. Ook goed was sterrenkers of bitterkers, maar niet waterkers of raketsla. **Da's** iets euh, **da's** iets anders euh. Goed, vraag zeven. Euh Wouter: Raymond Poulidor stond in totaal acht keer op het podium van de ronde van Frankrijk, maar hoeveel keer won hij de ronde?

Wouter: Poulidor heeft de ronde nooit gewonnen.

Erik: Dus nul keer hé. Nee, nooit. Als enige tweede. Drie keer tweede, en nog een paar keer derde was euh nee heeft geen **ene** keer euh de ronde van Frankrijk gewonnen. Euh vraag acht. Wouter het is tegenwoordig een heuse plaag bij handelaars of winkeliers, wat is *showrooming*?

Wouter: Dat is 't fenomeen dat dus klanten euh in de winkel iets komen passen, proberen en advies vragen en 't dan nadien op 't internet thuis bestellen.

Erik: Dat is helemaal goed ja. Je kent het euh?

Wouter: Ja Erik ik ken het ja.

Erik: Je hebt er last van echt waar?

Wouter: Nee, dat is eigenlijk bij ons nog niet aan de orde.

Erik: Nee.

Wouter: De service is zo goed dat mensen dan toch altijd overstag gaan *ggg*.

William: Ze komen gewoon **nie** binnen bij **ulle**. (*ggg*)

Lieven: En al die **ouwe bomma's** hebben nog geen internet. (*ggg*)

Philippe: **Ma** **gij** doet, **gij** doet **da** toch ook? **Gij** gaat bij **den** Torfs kijken om ze dan gratis bij Ambiorix **af te luizen**, Erik. (*ggg*)

Erik: **Da vinde** plezant hé?

Philippe: **Da vind 'm** plezant.

Wouter: **Da** vind ik plezant ja.

Philippe: **Omda** 't pijnlijk waar is hé. (ggg)

Erik: Vraag negen voor tien seconden Wouter. Welk plein wordt hier bezet door sympathieke badeentjes?

Wouter: Tiananmen?

Erik: Ja, absoluut, 't plein van de hemelse vrede. Normaal staan daar tanks, maar **z'ebben** dan gefotoshopt naar de badeentjes hé. Vraag tien, Wouter. Over wie zei zanger Arno het volgende: "Ik vind dat ze mooie billen heeft. Ongelooflijk, buitenaards zelfs. Ze is Italiaans, maar dat kontje is duidelijk van Belgische makelij." Over wie zegt Arno dat?

Wouter: Gina Lollobrigida?

Erik: Nee, Inge?

Inge: 'k Weet het niet.

Erik: Ze is Italiaans, maar het kontje is van Belgische makelij. Geen idee? William.

William: Belle Perez?

Erik: Belle Perez euh is Spaans volgens mij.

William: Is? **Da's** **almaal** 'tzelfde.

Erik: Nee, 't is koningin Paola. Ja, een grote fan, vindt ook haar benen heel mooi euh. Italiaans, Belgische makelij, Paola. Ooit ontmoet euh William, Paola?

William: **Joa joa joa**. Waarom zou 'k ik die ontmoeten?

Philippe: **Awel**, kabouters en prinsessen. (ggg) Sorry hé **ma** ja ze betalen mij hiervoor hé.

Lieven: En Shrek mocht ook mee xxx.

William: Van u **vin** 'k **da nie** zo erg **weette da's** gehandicapten onder **mekoar**. (ggg)

Philippe: Nee **da von** ik **na nie** zo grappig eigenlijk.

Erik: Vraag elf euh en 't is euh hoog tijd voor een cryptische vraag. Euh 't begint ook weer bij Wouter euh welke Porsche is pikant?

Wouter: ...

Erik: Nee, je weet het niet, dan gaat het naar euh Inge. Welke Porsche is pikant?

Inge: Piccanto? 'k weet het **nie**.

Erik: Een Porsche Piccanto? ggg

Philippe: **Ne** Porsche Piccanto! **Da's** echt heel **u street credibility** weg hé. 'k rij **me ne** Porsche. Ah **wa** voor **ne** Porsche? **Ne** Piccanto. ggg **Da ga** toch **nie**?

Erik: William, welke-

Philippe: Fiat, **ne** Fiat Piccanto, **da** kan wel.

Erik: Welke Porsche is pikant euh?

William: De Cayenne.

Erik: Cayenne, Porsche Cayenne ja. Heb je er al van gehoord euh Inge?

Inge: Ja.

Erik: Ja, met welke auto rijd jij euh?

Inge: Seat.

Erik: S- ah Seat ja.

Philippe: Piccanto? (ggg)

Erik: Piccanto, ja, en jij William? Met welke auto rijd jij euh?

William: **Me ne** Mini.

Erik: Echt waar of **wa**?

William: Ja, **da's, da's** echt iets ongeloof- echt waar? **Kunde** **gij rije**?

Erik: Nee nee, ja nee.

William: Ik rijd **me ne** pompoen. (ggg)

Erik: **Ma 'k ies meerije**? (ggg)

Philippe: **Wadist**? Is **uwe** Lambda kapot Erik? (ggg)

Lieven: Om middernacht zijn zijn Ambiorixen terug in muizen veranderd. (ggg)

Erik: We zijn bij vraag twaalf beland euh. **W'ebben** een fragment klaarstaan met het geluid van copulerende schildpadden. Ja zo is dat hier soms euh. Maar kunnen jullie eerst eens jullie beste impressie geven van hoe jullie denken dat het gaat klinken? Dus hoe denk je dat copulerende schildpadden klinken? Euh William.

William: Goh, 't is lang **geleeje da 'k me** een schildpad **eb** gebabbeld **ma** *maakt geluid*.

Philippe: Het komt in de buurt, het komt in de buurt.

Erik: Wouter.

Wouter: Hmm...

Erik: Ja oké. ggg Nee, je was nog **nie** begonnen hé?

Wouter: Euh sebiet is **da** zo euh *maakt geluid*.

William: Als **de** die een gsm hebben ingeslikt. (ggg)

Erik: Inge.

Inge: Ehm, ik denk niks. Of of zo gewoon *geluid*.

William: Oh die Piccanto, ik voel **em** nog. (ggg)

Erik: We zullen eens kijken.

<video>

Erik: De jury moet beslissen euh. Wie was er het dichtste bij euh?

Philippe: Inge-**n** hé.

Lieven: Duidelijk, ja.

Erik: Inge? Ja.

Philippe: Ze deed ‘t wel maar **ene** keer **ma**.

Erik: Ja. Tien seconden verdiend euh Inge. Euh vraag dertien Inge: welke twee ministers van staat spreken elkaar aan met de troetelnaam ‘poes’? Twee ministers van staat, die ‘poes’ zeggen tegen elkaar. Geen idee, nee? William.

William: Maggie de Block **a z’onger ee**?

Erik: Nee, ’t zijn twee ministers van staat euh Wouter.

Wouter: Geen idee.

Erik: **Allee**, Wilfried Martens en Miet Smet. Allebei ministers van staat en ze spreken elkaar aan met ‘poes’.

Philippe: En **w’ebben** ook een euh fragment klaarstaan van een euh van euh ’t geluid **da** ze maken als **z’aan ’t** copuleren zijn.

Wouter: En moeten we dat ook **efkes** nadoen nu.

Erik: We gaan verder naar de volgende vraag, ’t is hoog tijd euh denk ik. Euh vraag veertien, Inge: wat is het populairste broodbeleg in België volgens een enquête van Cock’s Fresh, afgeleid van De Cock’s vleeswaren? De Cock’s Fresh ja.

Inge: Kaas?

Erik: Nee niet kaas euh William.

William: Ham.

Erik: N-ook niet ham euh Wouter.

Wouter: Salami?

Erik: Nee, préparé. Ja, ’s toch ook ja, wordt veel euh verkocht euh blijkbaar, en de laatste vraag voor deze ronde voor tien seconden nog euh die gaat naar Inge. In welke maand vond de Russische Oktoberrevolutie plaats?

Inge: Oktober?

Erik: Nee, niet oktober. Euh William?

William: November.

Erik: November. Weet jij ook waarom euh William?

William: Ja.

Erik: **Da's** eel goed.

William: Maar ik zeg **nie** waarom. (*ggg*)

Erik: Nee 't is een andere kalender hé. Ze gebruikten toen de Juliaanse kalender bij de Russen. En 't is nu de Gregoriaanse kalender.

William: **Ma 'k** wist **da**.

Erik: Ah ja oké 's goed, ja. Nee je doet het heel goed William euh want we gaan eens kijken bij het einde van deze ronde. Jij hebt twintig seconden gescoord, en Wouter en Inge elk tien. Dat geeft deze stand: zeventig voor Wouter en Inge, en aan de leiding met tachtig seconden: William Boeva!

Open Deur

Erik: Welkom terug, voor de ronde waarin iedereen één vraag krijgt waarbij vier kernwoorden horen die elk liefst twintig seconden kunnen opleveren. Het wordt dus menens en daarom worden de vragen niet door mij gesteld, ook niet door copulerende schildpadden, maar door Wendy Van Wanten, over wie Wilfried Martens onlangs tegen Miet Smet zei: “**Da's** nog altijd een mooie poes, hé poes?”, aartsbisschop André Leonard, over wie Miet onlangs tegen Wilfried zei: “Die ziet er voor zijn leeftijd ook nog goed uit, hé poes?”, en Moammar Khadaffi, over wie Wilfried en Miet nu tegen elkaar zeggen: “**Tiens, dien** is toch dood, hé poes?”. Maar toch zijn ze alle drie hier, en Inge, jij mag als eerste kiezen.

Inge: Ehm Wendy Van Wanten.

Erik: Wendy Van Wanten. Mooie keuze, dit is haar vraag

<video>

Erik: Wat weet je over de Grand Canyon euh Inge?

Inge: De Grand Canyon is een euh gebergte in euh de Verenigde Staten.

Erik: Amerika, ja.

Inge: Amerika, heel diep uitgesneden, een rivier.

Erik: 't Is... Ja, kloof ja.

Inge: Een kloof, 't is daar heel warm, **ge** kunt daar **nie** uitstappen zonder water of **dinge**, euh super heet, het is euh Grand Canyon. **Ge** kunt daar doodgaan ja dat heb ik al gezegd hé. In de Verenigde Staten van Amerika... Stop.

Erik: Je stopt. Dan gaat de beurt naar euh Wouter

Wouter: In Colorado? Minnesota, Massachusetts? Euh oudste gebergte? Stop.

Erik: Je stopt. William.

William: Is door water euh gemaakt eigenlijk, dus euh **ont-dinges enal**? Ehm Californië? Euh westkust? Euh toerisme euh... Water? Vroeger **enal**, **uitgedingest** stop.

Erik: Je stopt. Nee ja Colorado rivier. Colorado River, die stroomt erdoor. Dat hebben jullie niet gezegd, en 't is in de staat Arizona.

Lieven: 'k Vind 't jammer **da** 'vroeger **enal**' niet juist was. Zou fantastisch zijn, zo 'vroeger **enal**' ping 'vroeger **enal**'. (ggg)

William: Toch **ene** die mij steunt.

Erik: Absoluut, ja. Nee, Arizona zochten we nog, en Colorado River. En zo gaan we naar de volgende vraag, die is voor Wouter. Het wordt eentje van aartsbisschop euh Leonard of Moammar Khadaffi.

Wouter: Ja, **da's** moeilijk kiezen hé. Ik zal Leonard voor mijn rekening nemen.

Erik: Leonard.

William: Oh **zen** 'k ik blij.

Erik: Dit is euh de vraag van aartsbisschop Leonard.

<video>

Erik: Ja, ik herhaal: "Wat zijn de vier diersoorten die het vaakst gebruikt worden om handtassen van te maken, dus behalve slangen?"

Wouter: Ik zou zeggen de plasticmuis maar **da da** bestaat niet hé ehm... Krokodil? Ehm hagedis? Ehm slang? Python euh... En 't zijn, 't zijn reptielen ook?

Erik: Nee, nee nee nee nee.

Wouter: Andere andere dieren ook?

Erik: Ja, andere dieren ook.

Wouter: Euh koe? Geit?

Erik: Ja koe, geit, inderdaad.

Wouter: Ehm...

Erik: We zoeken nog één dier.

Wouter: Schaap?

Erik: Nee, schaap **nie**, nee.

Wouter: Lam?

Erik: Nee, ook **nie**.

Wouter: Pas.

Erik: Je past. Euh dan gaat de beurt naar William.

William: Neushoorn? Stop.

Erik: Nee, neushoorn euh Inge?

Inge: Paarden? Nee stop.

Erik: Paard wordt minder gebruikt. 't Wordt wel gebruikt, maar we zochten nog euh struisvogels. Dat wordt toch ook vaak gebruikt hé. Maar bij jullie vooral slangen, de handtassen?

Wouter: Ja, bij ons is 't vooral de plasticmuis euh.

Erik: De plasticmuizen ja.

Philippe: 'k Heb **voor** te lachen mijn vrouw eens een **sacoché** gegeven van geitenvel. 'k Zeg hier, **da** past perfect bij **u** gemakker. (ggg)

Erik: En we gaan naar de laatste vraag. Die is voor William. Het wordt er eentje van Moammar Khadaffi.

<video>

Erik: Wat weet je over Matthias Schoenaerts euh?

William: Belgische acteur die zit in Hollywood nu ehm... Is de zoon van andere Schoenaerts euh **dinges** hé euh... Hij is jong euh hij speelt in veel films mee, Hollywood, ehm euh euh **godverdoemen** hé **jong**. Euh hoe noemt die nu weer? Euh Julien Schoenaerts?

Erik: Julien Schoenaerts zeer goed.

William: Stop.

Erik: Nee, je stopt. Euh Inge.

Inge: Euh Rundskop?

Erik: Ja.

Inge: Euh was er een Oscarnominatie voor Rundskop?

Erik: Ja **ma nie** v- ja.

Inge: Matthias is ehm...

William: xxx stop.

Inge: xxx stop.

Erik: Stop xxx. Laat u **nie** doen hé Inge, ja, **da** zijn **truken van de foor** hé ja.

Inge: Nee **doemmen** hé!

Erik: Ja euh Wouter.

Wouter: Speelde mee in Loft?

Erik: Ja Loft ja, absoluut.

Wouter: Stop.

Erik: En... **Ij** is van Antwerpen.

William: Oh zo **ne** flutfilm **zie**.

Erik: Ja, **ij** is van Antwerpen. Dat euh zochten we ook nog euh. Einde van deze ronde. We gaan kijken naar de stand. William eenenzestig, Inge negentig, en aan de leiding nu met honderdendrie seconden: Wouter Torfs.

Puzzel

Erik: Onze puzzelronde is nooit om te lachen, en dus zullen we ook vanavond in de ogen van de kandidaten de angst zien die koeien, geiten, struisvogels, krokodillen en slangen voelen net voor ze tot handtas worden verwerkt, leuk toch? Drie verbanden moet je zoeken tussen de woorden die op het scherm staan. Elke goeie oplossing levert je een Grand Canyon op van dertig seconden. William, je kent het systeem? Dit is euh jouw puzzel.

William: **Verdoemen** hé. Christiano Ronaldo euh *carjacking* en euh Arabische taal. xxx James Bond? Euh... *life on tape* euh levend euh opname euh stop.

Erik: Je stopt. Dan gaat de beurt naar Inge.

Inge: Yolo.

Erik: Yolo, inderdaad ja. We zochten een acroniem. Een acroniem is een afkorting die wordt uitgesproken als een woord, en yolo is heel populair bij de jeugd euh wordt gezegd. *You only live once* xxx.

William: Ik dacht dat dat eigenlijk jojo voor mensen met een spraakgebrek was.

Erik: Ah ja, het is wel degelijk yolo. Je vond wel euh Christiano Ronaldo, Portugese voetballer, CR7 euh **da** zijn zijn rugnummer en zijn initialen. Speelt voor Real Madrid, en euh ja heeft vaak gel in 't ha- 't is de Alex Callier onder de voetballers eigenlijk hé. En wat vond je dan nog euh William? Stap uit in het euh zag je in het Marokkaans, is 'anzal en euh zag je ook in het Russisch. 'Pazajoesta'*x. Als je dat hoort ja niet tegenpruttelen, gewoon uitstappen, sleutels geven en 'spasiba'*x zeggen, dankjewel. Maar euh nee en het euh uitstappen en auto kwijt, *carjacken*. We gaan naar de volgende puzzel. En die is voor euh Wouter.

Wouter: Guggenheim?

Erik: Ja, zeer goed.

Wouter: *Al dente*?

Erik: Ja, ook goed, en we zoeken **der** nog één.

Wouter: **Da** zijn die vier **rooie** lichten. Stoplichten?

Erik: Nee.

Wouter: Vier op een rij.

Erik: Vier op een rij, zeer goed euh. Vier op een rij, naar het spelletje hé. **‘t** Was even zoeken. Vier rode lichten, kon je ook zeggen. Dan euh Guggenheim is een familie en ook een museum, onder andere in Bilbao. Frank Gehri is de architect die het museum in Bilbao ontwierp, hij gebruikte daarvoor titaniumplaten. Euh en dan had je niet te zacht, niet te hard, Italiaanse kookterm: *Al dente*. Euh en er blijft nog één puzzel over, en die is voor Inge.

Inge: Tiktak?

Erik: Nee.

Inge: Voor kleuters? Ehm Borgen?

Erik: Euh Borgen, zeer goed!

Inge: Ehm. Triiing tring de een klok? **Ne** wekker een alarm?

Erik: Wekker, een wekker zeer goed.

Inge: Wekker. xxx goh ik stop, ik ken **em nie**.

Erik: Nee, William.

William: Stop.

Erik: Nee? Euh ja Wouter.

Wouter: **‘k** Ken **em** ook **nie**.

Erik: Nee? Prince!

Inge: Och ja!

Erik: Ja, *She wore a raspberry beret*.

Inge: **Just**.

William: Ah **da** zegt **diejen** altijd?

Erik: **Da** zegt **dien** altijd ja.

Wouter: Nu leren we nog **iet** hé?

William: Ja.

Erik: Vijfenvijftig jaar, één meter achteenvijftig, muzikant euh Prince. **Da’s** euh vreemd dat die niet euh gevonden is. Dan tiktak tiktak tiktak, triiing: dat was euh een wekker inderdaad, dat heb je gevonden euh. En dan euh de burcht. **Da’s** de betekenis van Borgen, euh Deense tv-serie euh over euh Birgitte Nyborg, de minister-president, gespeeld door? Ken je de actrice?

Inge: Ba-Sidse Babett Knudsen of zoiets?

Erik: Ja, absoluut euh Sidse Babett Knudsen, de Deense Inge Paulussen. **’t** Is een goeie serie hé?

Inge: Ja, **eel goe**.

Erik: Heel goed hé? Einde van de puzzelronde, we gaan kijken. William, je staat op zevenennegentig, Inge op honderdzesenveertig en aan de leiding nog steeds met honderdeenenzestig seconden: Wouter Torfs.

De Galerij

Erik: Arabieren, Russen of doodgewone Vlamingen, in deze ronde maakt iedereen evenveel kans om de andere te *carjacken*, en dat doe je door te zeggen wie of wat je ziet. Elk goed antwoord levert je tiktak tiktak tiktak triiiiiing vijftien seconden op. William, dit is jouw kans om nog wat goed te maken, de fotoronde.

William: Justin Bieber. Madonna. **Dinge godverdommen oe** noemt ze weer. **Da** zat **wijf**. Euhm... Ja pas. Euh Lady Gaga. Euh Beyonce. Euh Michael Jackson. Euh One Direction. Harry? Euh... Garry, Barry? Goh, '**k** weet **et nie**, kleuter. Pas. Euh Pink. Euh Robby Williams. Euh Helmut Lotti.

Erik: Helmut Lotti. Acht van de tien heb je **der** gevonden, **da's** goed gespeeld hé William? Ja. Maar er blijven nog twee over. Inge, jij mag als-

Inge: Rihanna?

Erik: Rihanna, zeer goed.

Inge: Stop.

Erik: En je stopt. Euh Wouter?

Wouter: Geen idee.

Erik: Geen idee. Ja die van One Direction, **da's** Harry Styles.

William: **Ewel** Harry? '**k** Vind '**t** toch wel **goe, kom**. (ggg)

Lieven: Pas op Erik hij kent vijftien toverspreuken dus...

Philippe: En als die **nie** werken dan loopt '**m** nog gewoon **me zenne kop** in uw ballen.

William: Of ik *carjack* **uwe** Piccanto, **da** kan ook.

Erik: Nee Styles. We gaan eens even overlopen. '**t** Waren, '**t** was een reeks over hysterische fans euh dat was de fotoronde. Justin Biebers euh de Beliebers hé, zo heten die fans. Euh... ben jij fan van Justin Bieber euh?

William: '**t** Is aan u **ze**.

Erik: Nee. Dan Madonna euh, dan Rihanna, Lady Gaga die zoals steeds **nie** zo heel veel aan heeft. Euh dan Beyonce, Beyonce Knowles, euh Michael Jackson, met een euh neus voor hits, en op '**t** einde alleen nog de hits euh. Dan Harry Styles, we zochten wel degelijk de achternaam. Dan Pink, euh Robby Williams, en dan Helmut Lotti, die tegenwoordig minder last heeft van hysterische fans maar dat euh komt wel goed. Heb jij al eens iets meegemaakt met een fan euh?

William: **Ikke?** Euh **nie** neuh **nie** echt.

Erik: **Nie** echt iets van last? Inge, jij euh lastige fans euh? *Homejackers* euh? Wouter jij fans?

Wouter: **Der** heeft ooit eens één kindje na mijn deelname aan Topstarter in een winkel een handtekening gevraagd. **‘t** Meest lastige dat een fan ooit heeft gedaan.

Erik: Ja **da’s** toch al.

Lieven: Achteraf bleek dat **ij** heel zijn bedrijf verkocht had. Aan een vijfjarige kleuter.

Erik: *ggg* Ja nee, **da’s** euh mooi. **Da’s** de enige- **ma** jij hebt toch al handtekeningen uitgedeeld euh Inge? Ah ja. Doe je **da** graag euh?

Inge: Ik ben altijd nogal verlegen. **‘k Eb** altijd zo zin om te zeggen van zo van “bent u?”, “nee”, **ma** dat **turf** ik dan ook **nie**, **ma** dan zeg ik “ja”...

Erik: En William **wa** komen ze aan u vragen of euh?

William: **Da ‘k ik dieje** van de ronde ben. (*ggg*)

Philippe: **Da’s** ook, en dan zegt **ij** altijd nee **ma ‘k** wil wel es op **u** gezicht kakken **a ge xxx**. (*ggg*)

William: **Da** was lachen toen hé Philippe? **G’ad em** daar moeten zien liggen. (*ggg*)

Erik: We gaan naar de volgende fotoronde, en die is voor euh Inge.

Inge: Pieter De Crem. Didier Reynders. Joëlle Milquet. De Croo, Alexander. Johan Vande Lanotte? Oh die trekt zo’n raar gezicht! Oh ik z- euh pas! Laurette Onkelinx. Oh, ja, **neeje**, pas. Ja Di Rupo euh Elio Di Rupo. Ah **shit**. Pas.

Erik: Je past. Euh zeven van de tien heb je **der** gevonden, **’t** thema is wellicht al duidelijk. Wouter, jij mag als eerste aanvullen.

Wouter: John Crombez. En de nieuwe minister van financiën ehm Koen Geens. Pas.

Erik: Zeer goed, blijft er nog één over euh William.

William: Stopt **jong**.

Erik: Je stopt? Euh **enfin**.

William: **‘k Zen nie goe** met de verschrikkelijke sneeuwman.

Erik: Nee **’t** waren inderdaad allemaal politici in de sneeuw. We gaan overlopen: de eerste was Pieter De Crem, en **’t** is wel degelijk sneeuw, **’t** zijn geen pellekes euh. Dan Didier Reynders, euh minister van buitenlandse zaken, buitenlandse handel en Europese zaken. Joëlle Milquet, euh Alexander De Croo, Johan Vande Lanotte is euh de volgende, dan Koen Geens. Dat was even zoeken, de nieuwe minister van euh financiën. Laurette euh Onkelinx, John Crombez, euh staatssecretaris, geen minister, staatssecretaris voor de bestrijding van sociale en fiscale fraude. Elio Di Rupo, en dan Olivier Chastel, minister van begroting en administratieve vereenvoudiging. Dat euh waren ze. We gaan naar de laatste fotoronde, en die is voor Wouter.

Wouter: Euh wijn, rode wijn? Inschenken? Sangria? Mengen? Cocktail? Uitgieten? Stop. Euh het euh hoofd boven water houden? Water naar de zee dragen? Als een paal boven water?

Erik: Staat als een paal boven water, ja.

Wouter: Het euh kind met het badwater weggieten?

William: **Da weette nie.**

Wouter: *ggg* Jij weet **et** hé? Pas. Het water staat aan de lippen? Ja... Het warm water uitvinden? Als een vis in het water? Waterdruppels euh... pas.

Erik: Je past euh dan blijven er drie over euh William.

William: Storm in een glas water, water bij de wijn doen en een **waterkop** hebben. Stop. *(ggg)*

Erik: Nog eentje, Inge.

Inge: Als twee druppels water.

Erik: Ja, **da** was ‘**m**, ja. Nee **da** was euh, **da** had je ook kunnen zeggen William.

William: ‘**k Von da** van mij ook wel **goe**.

Erik: Jaja **da** was in ieder geval euh **eel geestig** euh.

William: **Den elft**, anders doen we **den elft**.

Erik: Nee, ja **da ga nie** hé. Nee ‘**t** waren allemaal euh ja waterspreuken hé, dat hadden jullie wel door euh. Prachtige tekeningen ook van Randall Casaer. We gaan ze even overlopen: water bij de wijn doen: je eisen matigen. Dan het hoofd boven water houden, dat euh beeld euh deze tekening uit. Water naar de zee dragen, het staat als een paal boven water, dan het kind met het badwater weggooien, een storm in een glas water, **da** was even zoeken, euh en dan het water komt tot aan de lippen, dan het warm water uitvinden: euh iets wat reeds lang bekend is presenteren als nieuw, dan als een vis in het water, euh en als twee druppels euh water. Dat waren de waterspreuken. En we komen aan het einde van deze ronde. ‘**t** Is spannend. William, je staat op tweehonderd, Wouter op tweehonderdvijftien, maar aan de leiding nu met *tweehonderdachtendertig seconden: Inge Paulussen.*

Het Collectieve Geheugen

Erik: Je hoeft het warm water niet uit te vinden om in deze ronde te scoren, maar dat de volgende vragen beslissend zullen zijn, dat is zeker. Elke kandidaat krijgt een fragment te zien, en je moet vijf trefwoorden vinden. Het eerste levert tien seconden op, het tweede twintig en zo verder tot vijftig. Na deze ronde kennen we ook de winnaar: hij of zij wordt voor minstens één dag de slimste mens ter wereld. William, dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Wat willen we hierover weten William?

William: Andy Murray, op Wimbledon 2013, euh **eeft** gewonnen van Djokovic, 't was **den eersten** Brit in zoveel jaren euh... 't Was **eel** lang **geleeje ma der** was wel nog een Britse vrouw tussen geweest die wel had gewonnen ehm euh BBC? Euh Wimbledon dat is euh Engeland? Euh Grand Slam euh **geeft ies nen tip jong! Godverdoeme** zeg. Euh pfff vanalles **jong** euh euh tennis! Euh sloeg in 't net **den** andere euh euh stop.

Erik: Je stopt. Dan blijven er nog veertig en vijftig seconden over, mogelijk voor Wouter.

Wouter: David Cameron hebben we gezien.

Erik: Die zag je, inderdaad.

Wouter: Euh Old England Club? Grand Slam tornooi? Stop.

Erik: Nee. Inge, wat zoeken we nog, voor vijftig seconden?

Inge: Eerste overwinning ooit door **nen** Brit? Stop.

Erik: Nee, **ma** 't was wel de eerste keer sinds 1936 dat euh een Brit Wimbledon won, een Schot eigenlijk, Andy Murray, en de laatste die won, was Fred Perry. Dat euh die naam zochten we nog. Brengt ons bij deze stand. Het blijft heel spannend. William tweehonderdzesentwintig, Inge tweehonderdvijfendertig en Wouter tweehonderdzevenenveertig. Inge, dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Jah, wat weet je hierover Inge?

Inge: Euh Reservoir Dogs, Quentin Tarantino?

Erik: Dat is goed.

Inge: Ah 't is **diejen** andere. Pulp Fiction? Ehm Samuel L. Jackson en John Travolta. Hij **eeft** altijd goeie soundtracks. Oscar gewonnen?

Erik: Oscar gewonnen ja. Alle vijf gevonden. Zeven euh oscarnominaties, en hij won er één, voor beste scenario. Brengt ons bij deze stand. Wouter tweehonderdzevenenveertig, William tweehonderdzesentwintig en Inge driehonderdzeventig. Maar er blijven nog honderdvijftig seconden te verdienen. Wouter, alles kan nog veranderen, dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Wouter, wat weet je hierover?

Wouter: We zien Wilfried Martens, het gaat over de abortuswet die Koning Boudewijn weigerde te ondertekenen. Dan is er een speciale wet gemaakt die hem in onmogelijkheid verklaarde dat hij die wet kon tekenen. Ehm ja. Belgisch Parlement, 1985?

Erik: Nee, je mag nog één keer gokken.

Wouter: 1986.

Erik: Nee, 's niet goed.

Wouter: Euh pas.

Erik: Je stopt. Dan gaat de beurt naar William voor vijftig seconden.

William: 88, 89? Stop.

Erik: Ook niet goed euh Inge.

Inge: 91? Pas.

Erik: Nee. De enige die nog **nie** gezegd is: 1990. Euh dus er net euh net tussen. Maar het was niet meer nodig Inge, want dit is de eindstand. William tweehonderdvierentwintig, Wouter driehonderdveertien, en de slimste mens ter wereld van vandaag met driehonderdachtenzestig seconden: Inge Paulussen. Jah Inge. Ben je blij?

Inge: Ja.

Erik: Ja, eerste keer wil je doorgaan hé. Nee, 's goed gegaan hé? Goed gespeeld euh en je komt euh morgen terug euh?

Inge: Ja.

Erik: Je bent toch vrij hé morgen, je komt toch hé?

Inge: Jajaja oké.

Erik: Ja, **da's** heel goed, en je speelt dan tegen opnieuw William of Wouter, één van de twee zie je terug. Wie wil je terugzien? **Enfin** of wie wie zal het halen denk je?

Inge: Wie zal het halen? Ik weet het **nie**.

Erik: Nee?

Inge: Ik weet het **nie**. Kwil **z'**alle twee wel terugzien.

Erik: Ja, **ge** kunt er es mee afspreken hé maar... Nee. Maar morgen komt er maar **ene** terug hé.

Inge: Ja.

William: Aan mij **edde nie** te veel concurrentie.

Inge: Komt **gij** terug dan.

Erik: Nee, wat denk jij William euh? Wat wordt het in de finale? Ga jij het halen **denkte** of euh?

William: Nee **jonge**, denk **et nie**.

Erik: Ja **ma** ja, **j'ebt** toch **goe** gespeeld euh?

William: Ja ik **staan onderd** punten achter.

Erik: Ja **da's da's** niets **da's**-

William: **Goe** gespeeld, bedankt **ma...**

Erik: Ja **ma** ja, slecht gestart, en dan euh nee.

William: Bwa we zien wel.

Erik: Heb je nog een speciale tactiek voor de finale euh?

William: Euh nee **ma** ik hoop **da'k** sebiel nog **iet** in z'n drinken kan doen.

Erik: **Da** kan, **der** is even tijd euh tijdens de reclameonderbreking euh is er tijd voor. Wouter, wat gaat er gebeuren denk je in de finale?

Wouter: Ja we gaan **der ne** plezante finale van maken hé William wat **da**, wat **hiel** de tijd al-

William: **Zegde gij** hé. (ggg)

Erik: We zullen zien wat dat geeft euh in de finale.

Finale

Erik: Je moet de tijd van de andere op nul krijgen, en dat doe je door goeie antwoorden te geven, want per goed antwoord gaan er twintig seconden af bij de tegenstander, en de vraag gaat telkens eerst naar de kandidaat met het minste seconden. Roept die stop, dan gaat de beurt naar de volgende, en we zoeken altijd vijf trefwoorden, vijf mogelijke antwoorden. William, je staat op tweehonderdvierentwintig, Wouter op driehonderdveertien. Eerste vraag William, ik begin bij jou. Wie is, of wat weet je over Evy Gruyaert?

William: **Da's** een presentatrice, euh van Één geweest, nu bij VIER, euh Start to Run, ehm mooi bruin haar, euh **lekker** euh zei ik **da** hardop? Ehm stop.

Erik: Je stopt. Dan gaat de beurt naar Wouter.

Wouter: Ze heeft Topstarter gepresenteerd, euh is ze Miss België geweest? Ehm actrice euh ja ze heeft een juwelenbedrijf? Stop.

Erik: Euh **da's** nog één trefwoord dat je vond. Dan, De Val Van Één Miljoen presenteert ze op euh VIER sinds kort euh zeer spectaculair quizprogramma, en dan ja presentatrice en vooral omroepster bij Één.

William: **'k** Vind **da da** wel **just** was. **Den elft** dan?

Erik: Nee, **'t** moest specifiek omroepster zijn. **Den elft**, nee nee.

Wouter: Een **alf** puntje **ma** ja.

William: **Zelf** hij **zeg et**. **Doet** er dan tien seconden af.

Erik: *ggg* Pas op-

William: ‘**k** Zal nog es naar **ier** komen **zunne**.

Erik: Nog **ene** keer en ik geef u **ne stoemp** hé. (*ggg*) William, je staat op honderdeenennegentig, Wouter nu op tweehonderdzevenenvijftig. Euh en dit is de volgende vraag: wat zijn de vijf plekken waar mensen tijdens hun vakantie het vaakst de liefde bedrijven? En voor alle duidelijkheid: we zoeken dus geen reisbestemmingen of lichaamsopeningen. De vijf plekken waar mensen tijdens hun vakantie het euh vaakst de liefde bedrijven.

William: Dus kamers of? Slaapkamer?

Erik: Hotelkamer, ja.

William: Hotelkamer, euh aan ’t zwembad, in de WC, euh **da’s** voor Eva Pauwels ehm... **Godverdoemme** euh waar è n ‘**k** nog **almaal** gepoe- ehm dus ’t zwembad, op ’t vliegtuig, euh de luchthaven, in de zoo, de kindertuin euh stop.

Erik: We weten nu veel over jou, maar nog niet de antwoorden die we zoeken. Wouter.

Wouter: In de poep? Op ’t strand?

Erik: Op ’t strand ja, zeer goed.

Wouter: Euh in de auto? Keuken? Badkamer?

William: Hé **gij et** ook al **wa gepoept** hé **man**.

Wouter: Restaurant? Euh discotheek?

Erik: Discotheek, dat is wel goed.

Wouter: Stop.

Erik: Ja. En de zee. De zee dat euh daar dachten jullie **nie** aan of?

William: In de zee?

Erik: In de zee ook, ja. Ja, staat bij de top vijf.

Wouter: **Da’s die** hun strandvakantie.

William: Amai **ge zij** zo nat? **Nieje da’s** een oester. (*ggg*)

Erik: Euh we gaan naar de derde vraag. William staat op honderdachtentwintig, Wouter staat op honderdnegenennegentig. Wat weet je nog over Abraham Lincoln?

William: **Da’s** een Amerikaanse president, euh dood, euh de Amerika euh de vrijheid **enal**. Euh papieren getekend euh had **nen oed** op **nen ogen oed**, een baard, stop euh.

Erik: Baard zeer goed.

William: Euh een kostuum stop.

Erik: Nee, zeer euh zeer mooi. Mooie kennis van Abraham Lincoln.

William: Ik kijk **eel** veel in prentenboeken blijkbaar.

Erik: Ah ja blijkbaar. Euh Wouter.

Wouter: Heeft de slavernij afgeschaft.

Erik: Euh ja.

William: **Da's nie** zo belangrijk **da**.

Wouter: *Abolishing Act*, euh tweede president? Onlangs een film van gemaakt? Ehm stop.

Erik: Nee. Vermoord. Hij is vermoord euh toen ie president was euh door John Wilkes Booth, en de burgeroorlog hé. Die had wel te maken met het afschaffen van de slavernij, maar hij speelde daar een cruciale rol in. William, je staat nu op honderdveertien, en Wouter op honderdzesentwintig. Het verschil is heel klein geworden. En dit is de volgende vraag: met welke ingrediënten naast peper, zout en citroen maak je volgens Jeroen Meus een lekkere groene pesto?

William: Euh pijnboompitten, olijfolie, euhm peper, citroen euh zo van die **dinges** om te **snije** maar **godverdoemme** hoe **noemt da** weer. Peterselie euh **bladjes** euh stop.

Erik: Je stopt. Euh twee trefwoorden gevonden, er blijven nog drie te gaan. Wouter.

Wouter: Basilicum? Olijfolie, pijnboompitten stop.

Erik: En je stopt! Euh look en Parmezaanse kaas. Volgens Jeroen Meus euh ook euh absoluut nodig voor een goeie euh groene pesto. William, vijf goeie antwoorden moet je geven, en dan speel je Wouter naar huis. Wouter-

William: Ik maak u kapot!

Erik: Wouter heeft aan vier goeie antwoorden genoeg. Mogelijk is dit de laatste vraag, mogelijk ook niet. Wie is, of wat weet je, William, over Natalie Portman?

William: **Da's** een euh Amerikaanse vrouw, actrice, euh ah Oscar gewonnen ehm stop.

Erik: En je stopt. Euh en dan gaat de beurt euh naar Wouter.

Wouter: Ehm ja Oscar gewonnen. Ehm stop.

Erik: Je stopt. Euh ze speelde mee in de *Star Wars* films euh en wat zochten we nog? En *Black Swan*, dat was de film waarvoor zij een Oscar won, fantastische vertolking. **'t** Is spannend geworden. Wouter, je staat op zeventien, William op eenenzeventig. Dat betekent Wouter dat jij vier trefwoorden moet geven om William naar huis te spelen. Als de beurt naar William gaat, heeft hij slechts één trefwoord nodig. We zullen zien wat het wordt. Wat weet je-

William: * geluid*

Erik: Ja. Wat weet je over Axelle Red?

Wouter: Is een zangeres, euh ze is afkomstig van Hasselt, euh *Rouge Ar-*, *Rouge Ardent* euh stop.

Erik: Je stopt. Dan gaat de beurt naar William.

William: Ze heeft rood haar.

Erik: Rood haar inderdaad 't is gebeurd. Spannende finale. We zochten ook nog haar euh echte naam, Fabienne Demal. Dat wisten jullie niet euh of dat ging jij nog zeggen? Euh nee.

William: Ik had alleen maar **ros wijf** nodig hé xxx, doet er **nie** toe.

Erik: *ggg* Nee, en we zochten niet *Rouge Ardent*, euh haar hit van dit jaar, maar *Je t'Addends*, haar euh bekendste hit hé. Wouter, ja 't is afgelopen.

Wouter: Ja Erik.

Erik: Ja, nee, **da** was euh goed gespeeld maar euh ja.

Wouter: Sterke kandidaten.

Erik: Ja **da's**, hij werd sterker en sterker en euh ja **der** zijn wel vijfhonderddertig vrouwen die op jou wachten euh.

William: **Gij** nul.

Wouter: Die mij gaan troosten.

Erik: Ja, nee, had jij **da** verwacht euh?

Wouter: Ehm bwa ik ben **gene** grote quizzer hé, en 'k was gekomen -en dat is nog altijd zo- om **ne** leuke ervaring **t'ebben** en **da** was absoluut zo. Ik heb zelden zo hard gelachen de laatste xxx. 'k Vond 't heel leuk.

Erik: En het werd euh het werd ook heel spannend euh nee.

Wouter: En meer wist ik **nie voilà**.

Erik: Wouter, heel veel dank om mee te spelen. Ik stuur je naar huis v- een geweldig applaus: Wouter Torfs! William proficiat euh.

William: Danku.

Erik: Ja. Ben je blij?

William: Ja ik ben opgelucht.

Erik: Ja? Ik dacht eventjes **da 't nie** zo **goe** ging tijdens de quiz zelf euh en dan geleidelijk aan gegroeid euh en euh... Jaja **enfin da's** nu ja nee nee **da's nie**, in het spel bedoel ik hé. Nee.

William: Ja ik weet **nie** euh de finale ging **goe** en een **beke chance** gehad met de vragen eigenlijk en-

Wouter: **Goe** gespeeld.

William: **Da** hij **just da nie** wist want van de drie was **da 't enigste da'k...**

Erik: **Da ge** wist.

William: **Da 'k** vermoedde.

Erik: Ja ah ja **da's** nee en je komt morgen terug?

William: *Yes.*

Erik: Fantastisch.

William: Wie komt er?

Erik: Wie komt er? **Da** ga ik meteen zeggen, ja. Maar ik ga u eerst euh *ggg* **'k** zal 't meteen zeggen. Morgen is er opnieuw een aflevering van De Slimste Mens ter Wereld, en daarin nemen Inge Paulussen en William Boeva het op tegen iemand van de radio die dringend wat mee op tv moet komen, en daar maken wij dus werk van: Lisa Smolders. Bedankt voor het kijken, tot morgen!

SEIZOEN 15, AFLEVERING 1 (2017)

Erik: Wie is de slimste mens ter wereld? Wie weet evenveel als onze laatste winnaar Gilles Van Bouwel en dubbel zoveel **dan** Siri, maar weet ook dat je een suïcidale koe het best kunt omschrijven als *la vâche qui harakiri*. Is het misschien Rob Vanoudenhoven? Een levende tv-legende en dat in onze quiz, en altijd leuk dat er ook een echte presentator aanwezig is. Of is het Bartel Van Riet? Goedlachse Kempenaar, maar als **'t** moet wordt de tegenstander levend gevild. Jaja, zo'n Bartel in de studio is nog gevaarlijker dan een Bartel in **'t** wild. Of is het Goedele Wachters? Ze is mega sympathiek en telt weinig intellectuele gaten, en **z'**is de mooiste van alle ankers, **enfin** toch na Lieven Verstraete. Welkom bij De Slimste Mens ter Wereld.

Generiek

Erik: Dag Rob, dag Bartel dag euh Goedele. Welkom. Ik vraag je al jaren om mee te doen, je zei altijd nee, en nu zit je hier.

Goedele: Ja.

Erik: Ben je blij?

Goedele: Op dit moment nee **nie** echt nee.

Erik: Nee ben je nerveus of **wa**?

Goedele: Ja, enorm.

Erik: Waarom? Je zou toch wellicht de slimste mens ter wereld kunnen worden?

Goedele: Goh ik ben absoluut geen quizzer.

Erik: Nee **ma** je weet heel veel.

Goedele: Stel mij een vraag en het begint te knetteren hier vanboven. Ik heb de laatste week vooral gedacht: ik wil naar Tadzjikistan, weg.

Erik: Ja **ma da's** al ja **ma da's** al...

Goedele: Maar ik zit hier nog.

Erik: Ja, **tgoh da** was al een vraag, Tadzjikistan. Neenee **da's nie** waar. Voor onze rijmelaars ben je wel een moeilijk geval, omdat er heel weinig, **der** rijmt heel weinig op Goedele Wachters hé? **Enfin** zo ja slachters.

Philippe: Wasverzachters.

Erik: Wasverzachters ook ja.

Philippe: Serieverkrachters (*ggg*).

Erik: Nee nee euh wat denk je van de tegenstand euh Goedele?

Goedele: Ja ik denk euh twee, twee *winners* hé, **allee** twee mannen die ervoor gaan dus ehm...

Erik: 't Zijn sterke kandidaten ja. Van wie ben je **et** meeste bang?

Goedele: Goh euh ja Rob hé want die is 't al gewend die heeft hier al es gezeten.

Erik: Ja die heeft hier ja enkele ker- is wel niet de slimste mens geworden hé dus euh...

Goedele: Nee, **ma** ja.

Rob: Ik kon toen **nie**.

Erik: *ggg* Hij moest weg, ja.

Rob: Ik ga u **efkes** euh een hart onder de riem steken. Ik ben ook wat ouder geworden hé Erik en euh onthouden wordt euh moeilijker.

Erik: 'k Weet het, 'k weet **da**.

Rob: Ik ben ook wat ouder geworden hé dus euh onthouden is is **wa** moeilijker euh geworden.

Erik: Nee **goe**. Nee ik wens je veel succes en... Bartel, ja. Ik schrok een beetje toen jij zei van ja ik wil meedoen. Ik dacht **tiens da's** raar want die vragen we ook al jaren en zei altijd nee, en dan ja zei je ja. Ik was verrast. En dan twee weken later kreeg ik telefoon: wil je meedoen aan Bartel in 't Wild? Ja. (gelach) Nu ga **n** ik waarschijnlijk in een **fokking** tent gaan liggen **me dieje gast**. (*ggg*)

Philippe: En **ge** wilt **em ge** wilt **em meepakken vo** de beren weg te jagen of **wa**? (*ggg*)

Bartel: Zoiets ja zoiets

Erik: Nee ja **ma** zo is 't gegaan hé **ma ma** ja 'k bedoel voor-

Bartel: Ja iets iets in de schaal hé. Ik ben van de Kempen, wij betalen met de gesloten portemonnee hé.

Erik: Ja, ja **tuurlijk** ja **ma** nee ja ik ben van 't zelf- ik ben **nie** van de Kempen **ma...**

Goedele: Maar hij heeft euh hij heeft mij ook gevraagd dus euh...

Erik: Serieus ja?

Bartel: **Da** wordt subiet geregeld.

Goedele: Van de Kempen zijnde denk ik dat **ij** misschien de overwinning in ruil kan geven voor euh...

Erik: Ja, ja. Zo van de Kempen zal **em** ook **nie** zijn denk ik, nee. Is **da** niets voor jou zo in 't wild euh?

Goedele: Oh ja.

Erik: **Meende gij da**?

Goedele: Veel meer dan dit eigenlijk, echt waar

Erik: Voor mij is **da** echt niets, ik **vin da** echt verschrikkelijk. 'k Bedoel echt waar, ik ben ooit **ene** keer **me** een tent op reis geweest, 'k heb die tent nooit recht

gekregen. En ik heb het over over **alleen** want ja. (ggg) Ja nee echt waar. **Ma** jij ook, jij wil ook meedoen aan Bartel in 't Wild?

Goedele: Ehm mogelijk, mogelijk ja.

Erik: Ja Bartel, ja. Je bent goed in de tuin, ben jij eigenlijk een tuinman of **wa** ben jij eigenlijk euh van beroep?

Bartel: Euh een beetje vanalles eigenlijk. Een tuinarchitect, een tuinaannemer, en een boomverzorger.

Erik: Boomdokter of hoe, hoe zeggen ze...

Bartel: Ja, boomchirurg heette het vroeger, maar nu is het boomverzorger geworden omdat de chirurgentermen en –praktijken, die zijn **wa** bijgestuurd en veranderd, dus ze hebben dat **tan** ineens maar **ne** nieuwe naam gegeven.

Erik: Ah ja oké ja. En wil **dat tan** zeggen als jij in **et** bos wandelt, en je komt een boom tegen die **der nie goe uitzie, da ge** dan-

Rob: Onder narcose direct.

Erik: Nee maar stop je dan om die boom te verzorgen of euh?

Bartel: Nee nee nee nee, **da's da's** euh ja moeilijke bomen hé xxx. Als **ne** boom **neerga** dan gaat hij neer, **da's** de natuur hé. **Da's** met ons ook zo zou ik zeggen, maar als er euh bijvoorbeeld klanten bellen die euh **nen** boom hebben die **da** toch wel iets te veel naar het huis begint te leunen, of of of **wa** snoeiwerk nodig heeft, kruipen wij erin hé.

Erik: Amai **da's** wel **goe** hé?

Rob: **Ge** doet **da** nog echt? Nu?

Bartel: Ja, ja.

Erik: Bartel, zou je ook de slimste mens ter wereld kunnen worden?

Bartel: Neen.

Erik: Nee? Waarom **nie**?

Bartel: Euh ik heb één één grote handicap, als **ekik** nu euh **et** het journaal kijk, en en **der** komt **ne** naam terug, en achteraf wordt gevraagd **wa wete**... hebt **ge da** gezien van **dieje 'k** zeg maar iets niets **voilà 't** is al weg dan **dieje** naam is is verdwenen en komt ook **nie** meer terug, zeker **nie** als ik **em** moet geven.

Erik: Ja ja.

Bartel: Hier dus.

Erik: We zullen zien hé Bartel. Goed, ik wens je veel succes, en... Rob.

Rob: **'k** Ben **nie** gevraagd.

Erik: De voor Bartel in 't Wild? Kan nog komen hé. **Ma ge** ziet er al redelijk wild uit vind ik. **Enfin 'k** mag **nie** veel zeggen want je bent **nie** geschoren? Maar maar ja ik ook **nie**.

Rob: Ah nee nee.

Erik: Nee. Vind je **da** mooi Goedele zo-

Rob: Maar ik trim dat eigenlijk **allee** ik bedoel... Echt scheren scheren zo en zo **da babypoepke** dat **toe 'k** sowieso **nie** meer, en en **wan** ik zit **met ta putteke**.

Erik: Ja, **da's just**.

Rob: **Da's eel** ambetant om daar **me** een **scheermeske-** 'k ben **der** al twee kwijt zo. (ggg) **Ma gij gij** hebt **gij** hebt **gij zijt** toch ook **nie** glad geschoren?

Erik: Nee ik weet het nee **der** was geen tijd.

Jeroom: Uw ballen wel hé Erik. (ggg)

Erik: **Shit jong**.

Philippe: Hoe **wete gij** dat eigenlijk? (ggg) Ahja die geeft dat **aar** aan u om op uw snor te plakken. (ggg)

Erik: Het wordt hoog tijd voor de jury want die zit al de hele tijd klaar. Al zijn ze af en toe onhandelbaar, en soms zelfs ontoerekeningsvatbaar, wij houden van hen, en zij van elkaar. Hier zijn Philippe Geubels en van alle vrouwen met een vreemde voorkeur voor vilein venijn en snelle snorren de natte droom: Jeroom.

Generiek

Erik: Dag Philippe dag euh Jeroom, welkom. Zijn jullie blij om mij terug te zien?

Philippe: Zeker en vast Erik

Jeroom: Toen ik vandaag euh besepte **da'k** u ging terugzien, stond ik echt te springen, **ma** van het derde verdiep is blijkbaar **nie** hoog genoeg. (ggg)

Erik: **Allee**, nee. En **me** jullie alles goed? Hoe is 't thuis euh?

Philippe: Goed.

Erik: Ja?

Philippe: Thuis alles goed, ja.

Jeroom: Ja bij mij ook alles prima prima Erik. Trouwens, vanavond heb ik hier een euh zwaailicht staan euh **da's** eigenlijk geëist door mijn vrouw Elodie Ouedraogo. Ehm dat is... Zij kan **da** bedienen vanuit thuis, vanuit de zetel en euh ze zal **da** doen als ze vindt **da** ik te ver ga, dus **da'k** er toch rekening mee kan houden want er waren **wa** klachten vorig seizoen. Dus misschien kunnen we het es testen. Elodie, als je dit **zie** kan je es euh *sirene* ah. **Voilà, 't** werkt. Ehm dus ja **voilà ma** voor de rest: de quiz kan doorgaan, ik zal er rekening mee houden hé.

Erik: Ah ja nee **da's goe**. Wat denken jullie van de kandidaten?

Philippe: Ah goed. Toppunt van de pax media hé. Toch? **W'ebben** iemand van Vier, iemand van de VRT, en iemand van 't OCMW. (ggg) Ik bedoelde u hé Erik. (ggg)

Erik: Jij tevreden, Jeroom?

Jeroom: Oh heel blij heel blij. Vooral **me** Goedele dan. Ik **erinner** ze nog van onze deelname aan 'Mag ik u kussen?'. Ik **erinner** me je zachte lippen, je prachtige lichaam, je zachte borst- *sirene* je euh zure zweetgeur, vieze haren en vieze vieze blanke huid. En natuurlijk ook Bartel euh de boomchirurg. **Da's** eigenlijk een ander woord voor tuinman hé want als **ij** chirurg is dan is mijn kuisvrouw een stofprofessor. **Ma** alle respect, alle respect voor uw voor uw job. En natuurlijk de de derde kandidaat. Blij dat **ij** er is, Rob Vanoudenhoven. Een absolute tv-legende hé, wie kent **em** niet? (ggg)

Erik: Ja, nog één afspraak dan: geen moppen meer over mijn tanden, oké? 't Is te veel geweest.

Philippe: Nee, afgesproken. Mag ook **nie** hé, moppen maken over **iet** dat al dood is. (ggg)

Rob: Ja ik vind **da-**

Erik: Ja 'k weet **et**.

Rob: Ik vind **da allee**, **da vin** 'k 't enige, ik **vin da** ze daar echt **nie** meer mee **moeten** lachen.

Erik: Nee 'k weet **et**. Ja **ma** zeker nu **nie**.

Philippe: Want hij **eet** er werk van gemaakt.

Erik: **Ma** ja, ik heb een zoutstraalbehandeling laten doen.

Rob: Ah is 't waar ja ja ja ja ja.

Erik: Ja **ma** nee echt waar Rob.

Rob: **Ma** ze zijn precies uitgeschoven want **uwe** neus... (ggg)

Jeroom: **Ma** Erik **wa e- wa wat ebben** ze juist gedaan?

Erik: Nee **z'ebben me** zout gestraald of zoiets. **Ma da** schijnt dat **ta...** **hebde gij** dat al laten doen?

Goedele: Ik? Nee.

Erik: Iemand had mij gezegd: "**Ge** moet **da** laten doen." Ik heb **da** gedaan.

Jeroom: En en en wanneer zijn ze klaar? Wanneer **moogde** ze gaan ophalen? (ggg)

Erik: Ik ga zestig seconden uitdelen aan ie- ggg aan ieder van jullie. **Da's** jullie startbedrag en je verdient bijkomstige seconden per goed antwoord. Die heb je nodig in 't spel, mogelijk ook in de finale, en we beginnen met 3-6-9.

3-6-9

- Erik: De slimste mens weet wanneer men bij poker spreekt van een *full house*, en waarom Edward Snowden bekend staat als een babbelkous, maar ook wat er verkeerd is aan mijn uitspraak van worcestersaus. Weet iemand dat?
- Goedele: Woestersaus.
- Erik: Woestersaus inderdaad. Vijftien vragen, wie juist antwoordt blijft aan de beurt en elke derde vraag levert tien seconden op. Goedele, jij wist dat het woestersaus was, dus ik begin bij jou. De Slimste Mens is een serieuze quiz, dat weet je, met serieuze vragen, dus beginnen we dit vijftiende seizoen met een vraag over kunst. Meer bepaald beeldhouwkunst. Ter ere van de naamsverandering van de luchthaven van Madeira in Portugal, werd dit prachtexemplaar gemaakt. Wie zouden we hier moeten herkennen?
- Goedele: Euh Ronaldo was het.
- Erik: Ronaldo. Inderdaad ja. 't Was euh hij is geboren in Madeira. 't Is niet echt een heel geslaagd beeld hé als we er eens een echte foto bij-
- Bartel: Wat een ramp xxx.
- Erik: Ja 't is een ramp, ja. 't Is een beetje alsof **ge**... ja bij onze jury bijvoorbeeld zou zeggen van we maken daar een beeld van, en **ge** krijgt dan zoiets euh. (ggg)
- Philippe: Ja **ma da** was voor z'n zoutstraling. (ggg)
- Erik: Oh sorry, sorry. Ja, goed. Vraag twee, Goedele. Laat nooit een raam openstaan tijdens winderige dagen, voor je 't weet, ontstaat er een tochtgat.
- <video>
- Erik: Ja 't is **goegekomen** hé. We **zouwen** die filmpjes nooit tonen als **da** als **da** niet goed zou aflopen.
- Rob: **Z'**is gewoon haar beentjes kwijt.
- Erik: Nee 't is zeer goed gekomen. Ze werd omschreven, en 't heeft niets met **et** filmpje te maken hé, ze werd omschreven als de krachtigste orkaan ooit, maar kreeg toch een naam die je eerder doet denken aan een **moemoe** die je met een wandelrekje door de gang van het rusthuis ziet gaan. Welke orkaan richtte begin september een ravage aan in Florida en de Caraïben?
- Goedele: Irma.
- Erik: Irma inderdaad. **G'ebt** ook euh Maria, **ma da** was later maar Irma. Jeroom als je jouw haar ziet dan denk je van ja, **dien** is wel in een orkaan gezeten xxx.
- Jeroom: Erik, als ik **u** haar zie denk ik **uwe** kapper is in een orkaan overleden. (ggg)
- Erik: Philippe heb jij wel es in een orkaan gezeten?
- Philippe: Nee **ma** wel al es in een Irma. (ggg)

Erik: Goedele, gaat het? Ja. xxx **kapoenen** hé.

Goedele: Amai

Erik: Ça va?

Philippe: Zeg, **wete gij wa** het verschil is tussen Sigrid Bracke en een orkaan?

Erik: Sigrid? 't Is Siegfried

Philippe: Siegfried?

Erik: **Nie** Sigrid

Philippe: 'k Zeg altijd Sigrid **ma** op tv mag dat dan **nie** hé (*ggg*) Zeg Erik. En, Erik, **wete ggg wete gij wa** 't verschil is tussen Siegfried Bracke en een orkaan?

Erik: Nee

Philippe: 't Één grijpt alles mee wat op **zijne** weg komt, en 't ander is een weersverschijnsel. (*ggg*)

Erik: We zijn al aan vraag drie!

Philippe: Ja, is het Sigrid, of Siegfried Bracke?

Erik: Vraag drie.

Jeroom: Pas op **da ge da** weer **nie** tegen **u** tanden laat vliegen hé Erik. (*ggg*)

Erik: Dit coole toestel was één van de rages van euh deze zomer, en het zou de stress verlagen. Bij mij op dit moment nu nog **nie** of toch een beetje. Euh hoe heet dit speeltje nu precies?

Goedele: *Fidget spinner*.

Erik: Ja, **da's** goed, een *fidget spinner*. Weet je ook-

Philippe: É pas **oep** hé ik kan dat ook hé. (*ggg*)

Jeroom: Geubie, het mentaal gehandicapt helikoptertje. (*ggg*)

Erik: Nee *fidget spinner*, wie xxx wist jij het ook euh Bartel euh?

Bartel: *Spinner* **ma** verder was ik **nie** geraakt.

Erik: Ah nee ik wist ook *fidget* wist ik **nie**. Goed, vraag vier, Goedele. In het huishouden is het vaak een kwestie van **et** aangename aan **et** onaangename te koppelen. Wat is het populairste huishoudelijke taakje tijdens het tv-kijken?

Goedele: Strijken.

Erik: Strijken. Doe je dat wel es tijdens het tv-kijken?

Goedele: Altijd.

Erik: Tijdens 't journaal ook euh?

Goedele: Ja.

Erik: Ah ja, nee. Bartel, jij ook?

Bartel: xxx **nie** gezien dat **tie** tijdens 't journaal aan 't strijken was. (ggg)

Erik: Nee, doe jij soms huishoudelijke taken tijdens **et** euh...

Bartel: Ja **ma** strijken **nie**.

Erik: Strijken **nie**.

Bartel: Daar heb ik echt geen geduld voor, daar **wor** ik knettergek van. Dus euh plooien en klaar.

Erik: Ahja oké. Doen jullie soms iets anders euh tijdens het tv-kijken?

Jeroom: Ik euh durf wel eens **iet** anders doen.

Goedele: Oh nee. (ggg)

Jeroom: Nee nee, als Goedele op tv is dan durf 'k ik wel es euh *sirene* (ggg) **Ma** of als Rob op tv is dan loop 'k ik wel es naar **mijne** kalender om te zien **of** dat 't 2004 is.

Rob: Nee 't was 2002 denk ik zelfs. (ggg)

Erik: Nee. Vraag vijf, nog steeds bij Goedele. Goed vertrokken. Een buikje, rughaar, te grote voeten. Ik heb het niet over mezelf, wel over lichaamsfenomenen waar heel veel mensen een complex over hebben. Vanaf welke leeftijd hebben mensen geen last meer van complexen, en trekken ze zich **et** niet meer aan hoe hun lichaam eruit ziet. Wie er **et** dichtste bij is van jullie drie, die wint. Dus we zoeken gewoon die leeftijd.

Goedele: Zevenenvijftig.

Erik: Zevenenvijftig. Bartel?

Bartel: Vijfenzestig.

Erik: Vijfenzestig. Rob?

Rob: Achtenzestig.

Erik: Achtenzestig, 't dichtste bij. 't Is vierenzeventig. Pas op je vierenzeventig heb je geen complexen meer, ja.

Philippe: **Allee** nog twee jaar Erik. (ggg)

Erik: Neenee 't is echt waar. Ja. **Da's** toch wel laat hé, ja. Heb jij complexen, Rob euh?

Rob: Ik heb borsten, een beetje zo.

Jeroom: **Ma** prachtige borsten hé.

Rob: **Da's** echt waar **ma**, nee **da's** echt waar. Ik ben ooit, dus mijn dochter zit in een rolstoel hé, iedereen weet **da**, en euh die ging zo na naar een kamp, **da's** gewoon in **den** dag, dus ik ging ze gaan afhalen. En ze zat in haar rolstoel **ma** ze was zo aan 't kijken naar andere kinderen en daar staat een **manneke** bij. Dus en 'k wil

aar verrassen, en euh ik kom zo heel **stillekes** tot naar **hare** rolstoel, en **da** **manneke** begint in **ene** keer aan mij te voelen, die was blind. En dus die begint te voelen, en die komt **ier**, **ier** zo: “Emma, **u** mama **is ier**”. (ggg) Echt waar, echt waar **ma** toen stond ik **wa** dikker dus is is **da** nu wel bijna xxx.

Erik: Ja **ge** ziet er zo scherp uit Rob euh.

Rob: Ja ik ben ben euh ja ik sta wel scherp, ja. **Ma** dat is op **da** moment, dan...

Erik: Ja dan dan **wete** wel dat je iets moet doen natuurlijk, ja ja.

Rob: Of **dieje** beha uit.

Erik: Ja, nee. Bartel heb jij complexen over iets? Denk het **nie** hé zo te zien, **allee** ik kan mij **da nie** voorstellen.

Rob: Ja dat is een knappe **gast** hé ja.

Erik: Ja **da's** een heel ja een heel knappe **gast**.

Rob: **Allee** ik bedoel ik kan ook zeggen **da's ne kn- da** lichaam **allee**.

Bartel: Danku.

Philippe: 't Is wat eruit komt hé, **da's 't** probleem.

Erik: Nee, Goedele, ook geen complexen zeker?

Rob: **Ma da's** ook **ne** knappe man hé. (ggg)

Erik: Nee heb jij complexen over iets euh Goedele?

Goedele: 'k Zou wel **wa** groter willen zijn misschien.

Erik: Hoe groot ben jij dan?

Philippe: **Allee**.

Erik: Je bent toch groot gen- wat?

Goedele: Een meter zevenenzestig denk ik?

Erik: **Allee** vooruit nee 's **goe. Ebben** jullie soms complexen?

Philippe: Sinds **da'k me** u werk is 't veel **gebeterd me** mij. (ggg)

Jeroom: Het enige **waar da 'k ik** mij soms echt over schaam, is over mijn vrouw. Dat een olympisch kampioene met zo'n lelijke man over straat moet lopen.

Erik: Oh **da's** mooi. **Da's**, ja. Nee, **da's** wel mooi hé? **Da's ne** keer iets anders ja. Vraag zes, Rob.

Jeroom: **Ma** ja **z'is** misschien gaan kakken hé.

Erik: Ja **da** kan.

Jeroom: *sirene* Ah nee toch **nie**.

Erik: Vraag zes voor Rob. In mijn jonge jaren was de openingsdans op een huwelijksfeest altijd gelinkt aan een mooi romantisch nummer. Dat is ondertussen wel **passé**. Tegenwoordig studeer je met twee een hippe dans in op pompende beats.

<video>

Philippe: **Just** getrouwd en al een relatiebreuk. (ggg)

Erik: Voor wie **et** toch romantisch wil aanpakken, is er altijd nog Whitney Houston. Welke hit van Whitney Houston is nog altijd één van de populairste openingsdansen? Gelieve het antwoord te zingen.

Rob: Oh nee, **'k** dacht het. *zingt*

Philippe: Als Whitney Houston **dees** had gehoord, **z'ad eur** eigen omgedraaid in **der** bad. (ggg)

Erik: Nee, Bartel jij bent juist getrouwd euh?

Bartel: Ja.

Erik: Was **'t** leuk? **Adden** jullie een openingsdans euh?

Bartel: Euh ja Paul Simon, Bernadette.

Erik: **Oe** gaat **da just** euh?

Bartel: Goh **mannekes**.

Erik: xxx duidelijk zelf **nie** gekozen.

Bartel: Ja er **der** is geen zanger om verloren gegaan, **'t** is **'t** is eigenlijk een heel onbekend lied en euh ja.

Erik: Maar wel mooi.

Bartel: **'t** Is wel een gezellige, ja.

Erik: Wat was van jullie de openingsdans euh?

Philippe: **'k** Weet **nie**. **'k** Was alleen uitgenodigd **vo** de receptie. (ggg) Wat is **'t, kom et** zout van **u** tanden Erik? (ggg)

Erik: We gaan verder met euh vraag zeven. Rob, voor Jezus Christus zelf was het eerder een mindere vrijdag. Maar welke gebeurtenis herdenken we elk jaar op goede vrijdag?

Rob: De kruisiging van euh Christus?

Erik: De kruisiging, inderdaad. Zijn jullie gelovig euh? Nee zeker.

Philippe: Ik zie mijzelf wel een beetje als een Christus figuur.

Erik: Serieus?

Philippe: Ook **omda 'k** altijd met **da** gigantisch kruis moet rondlopen. (ggg)

Erik: We gaan naar vraag acht euh, Rob. Darth Vader, Bugs Bunny en Mister T, ze moeten allemaal de duimen leggen voor één man die zich de meest gedownloade gps-stem ter wereld mag euh noemen. **Da's** echt waar. Welke stem moet dus behoorlijk vaak 'D'oh!' roepen, wanneer de gps-gebruikers weer eens verkeerd rijden?

Rob: Homer Simpson.

Erik: Homer Simpson inderdaad. **Da's** een euh heel bekende gps-stem. Gebruik je vaak de gps euh?

Rob: Euh ja ja toch wel.

Erik: Ja, belangrijk hé?

Rob: **Ma** bij mij is dat een vrouw.

Erik: Is dat een vrouw, ja. Bij jou ook euh Goedele? Vrouwenstem op je gps?

Goedele: **Ewel** ik heb euh net Lightning McQueen ingesteld van Cars.

Erik: **Meende da?**

Goedele: Ja echt waar.

Erik: Ja **da's** wel leuk. 's voor de kinderen of neem ik aan.

Goedele: Nee **da's** voor mij ggg.

Erik: Ja **da's** wel **goe**. En en geraak jij... ja overal zo **wa** op tijd en en **goe**?

Goedele: Ik doe m'n best.

Erik: Ja **da's** goed. Ja. Gebruiken jullie vaak de gps?

Jeroom: **Der** zijn twee dingen **da 'k ik** echt **nie** kan, en dat is met de gps rijden, en een straf verhaal vertellen. Zo moest ik onlangs in Lovendegem zijn, en ik ben **der nie** geraakt. (ggg)

Philippe: **Da's** een **goei** mop **ze**.

Jeroom: Moet **'k** hem nog es doen?

Philippe: Ja.

Jeroom: **Der** zijn twee dingen xxx. (ggg)

Erik: Nee, iets om over na te denken, 's ook al es goed hé? Ja. Euh vraag negen, voor tien seconden. Euh m'n favoriete soort vraag, Rob: de cryptische aardrijkskundevraag. Welke hoofdstad zie je terug in deze foto?

Rob: Moskou.

Erik: Moskou inderdaad. Je ziet mos, en je ziet euh kou.

Rob: **'k** Dacht eerst broccoli, **ma 't** is...

Erik: Ja **'t** lijkt op broccoli maar ja nee Moskou inderdaad. Euh en dan vraag tien: echte mannen ruiken niet naar bloemetjes en Alpenweide of citrusvruchten.

Daarom bracht het parfumbedrijf Comme des Garçons een speciale bouwvakkersgeur op de markt. Naar wat ruikt hun parfum?

Rob: Cement.

Erik: Nee, niet cement, **ma** je zit wel... ja in de buurt. Het is een ingrediënt van wat we zoeken. Goedele.

Goedele: Bakstenen?

Erik: Nee **nie** bakstenen. Bartel.

Bartel: **Da** zal beton moeten zijn.

Erik: Beton, inderdaad ja. **Da's** niet helemaal '**tzelfde** als cement nee. Beton. Euh en **da's** echt waar hé. '**t** Parfum ruikt naar parfum en dus ook een flesje in in beton, van Comme des Garçons. Wist jij **et** euh Goedele? Van van die bet- had je er al van gehoord van die betongeur?

Goedele: Nee, nee

Erik: Wat draag jij van parfum, euh?

Goedele: Euh wat heb ik nu? Euh iets van Rochas.

Erik: Rochas, ja.

Goedele: **Da's me bloemekes** en...

Erik: Ah ja oké. **Ruik et** goed euh Bartel?

Bartel: xxx

Erik: Ja. Rob heb jij een favoriete parfum?

Rob: Nino Cerruti, 1881.

Erik: Ah ja oké ja, klinkt goed ja.

Bartel: Ik **riek** het **nie** ze.

Rob: Nee?

Bartel: Ah daar is **ie**.

Rob: Ja hé? Goedele?

Bartel: Ja, '**t** wordt **ier** nog gezellig.

Rob: Dan zal '**k ik** ook eens bij u, **alle** xxx bij elkaar ruiken. Dan ruik ik ook **ne** keer aan haar. **Allee** kom **riekt** dan hé.

Goedele: Oh amai.

Erik: **Goe**. Vraag euh elf, koning Filip is misschien niet de hipste der koningen, maar hij heeft wel coole vrienden. Met wie zit hij hier op '**t** gemak een **koffiekoekske** te **steken**? Bartel.

Bartel: Euh Matt Damon.

Erik: Matt Damon de acteur inderdaad ja.

Bartel: **Da's** xxx?

Erik: Ja ja.

Philippe: Waarom eigenlijk?

Erik: Ja **da** was euh voor de worl- 't wereldeconomisch forum in Davo, in Zwitserland. Davo zeg je toch hé? Niet Davos.

Goedele: Davoos

Erik: Davo. Ah Davoos? Ja, ach ja. Euh vraag twaalf Bartel. Euh minister Koen Geens verkondigde in de Zevende Dag dat hij gisteren nog op Heidi heeft gezeten. Waar is hij geweest? Of waar was hij geweest toen hij dat vertelde?

Bartel: Heidi?

Erik: Ja.

Bartel: Ai ai.

Erik: 't Is echt hé, 't is geen **mopken** of zo hé, hij heeft het echt zo verteld.

Bartel: Ja de Zevende Dag is mij **nie** echt euh bekend, en Heidi...

Erik: **Da's** lang geleden.

Bartel: **Da** zal **nie** de Chaussé d'Amour zijn zeker?

Erik: Nee, nee.

Bartel: Euh de kinderboerderij.

Erik: Nee, niet de kinderboerderij. Euh maar goeie gok wel. Rob.

Rob: Ik zou **et** echt **nie** weten.

Erik: Ga je gokken?

Rob: De Oktoberfesten?

Erik: Nee niet de Oktoberfesten, nee. Koen Geens, nee. Goedele?

Goedele: Plopsaland.

Erik: Plopsaland inderdaad. Heidi *The Ride*. **Da's** daar de laatste euh ja. 's Een soort euh plezierrit **da ge der** kunt maken, op Heidi.

Philippe: Ja. Naar 't schijnt één van de weinige dingen van Studio 100 **waar dat de Gert** nog **nie eet** opgezeten. (*ggg*)

Erik: Vraag dertien, Goedele. Het zijn er blijkbaar elk jaar meer en meer, en ze gingen onder andere over te weinig neutraliteit, te veel drankgebruik op tv, en het verdwijnen van teletekst. Hoeveel kijkersklachten liepen er vorig jaar binnen bij de VRT? Wie er het dichtst bij is, wint.

Goedele: Goh, ‘**k** heb geen flauw idee **ma** ’**t** gaan er heel veel zijn. Ehm ehm ehm wat zal ik zeggen? Dertienduizend.

Erik: Bartel.

Bartel: Vijftienduizend.

Erik: Rob.

Rob: O-o-over die drie dingen? Over teletekst, ...

Erik: Nee nee over alles, gewoon klachtenbrieven in ’**t** algemeen.

Rob: Ah in ’**t** algemeen?

Erik: Ja. **Allee** brieven of of klachtenmails of euh klachten.

Rob: Vijftigduizend.

Erik: Vijftigduizend? Ja, ’**t** waren er vierduizend achthonderdtwintig. Dus Goedele was er ‘**t** dichtste bij.

Bartel: Valt nog mee.

Goedele: Oh **da** valt mee, die komen allemaal in **mijne** mailbox. (*ggg*)

Philippe: **Krijgde** **gij** soms klachten? Nee toch?

Goedele: Af en toe.

Erik: Echt waar?

Philippe: **Ma** **gij** kunt daar toch **nie** aan doen **gij** moet **et** gewoon voorlezen wat er gebeurd is.

Jeroom: **Ma** misschien **omda** **ge** te klein **zij** of? (*ggg*)

Philippe: **Ma** **wa** voor klachten dan?

Goedele: Mensen denken dat ik **et** nieuws ben. Soms...

Erik: Ah ja zo ja ja oké ja. En zijn ze kwaad. En antwoord je dan? Nee, **nie** altijd.

Goedele: Hangt er vanaf.

Erik: Soms wel? Als ze beleefd zijn.

Goedele: Eigenlijk meestal wel. Tenzij het te gortig is, dan...

Erik: Ja ja, dan kun je ‘**t** beter zo laten hé. Hebben jullie ervaring met klachtenbrieven?

Jeroom: Euh toch wel euh ik zal er anders **ene** voorlezen: “Beste, die presentator van de Slimste Mens trekt op niks. Gelieve hem zo snel mogelijk te vervangen.” Ja ‘**k** moet hem gewoon nog naar de post doen, **ma**... (*ggg*)

Erik: Vraag veertien, Goedele. Als je voor het nieuws een stukje moet brengen aan zee, loop je ‘**t** risico nat te worden. Deze slimme reporter had daarom zijn paraplu bij.

<video>

- Erik: Mooie beelden uit India. Maar welke MUNTEENHEID hebben ze daar?
- Goedele: Euh...
- Erik: GOEDELE.
- Philippe: WELKE MUNT-
- Goedele: Roepie!
- Erik: De Roepie! Inderdaad ja. Ja ja **da's** de hints altijd hé. Roepie roepen, roepen hé. Had je 't door BARTEL?
- Bartel: Ik zat nog altijd op Dinar, **ma** nee ja.
- Erik: Nee, 't was de Roepie hé, inderdaad euh nee. Ben je wel eens in India geweest euh?
- Goedele: Ja.
- Erik: Serieus?
- Goedele: Voor Terzake ehm in de nasleep van de tsunami.
- Erik: Ah oké ja.
- Jeroom: Ik ging onlangs voor een week naar India, **totda'k** dan las over al die groepsverkrachtingen en zo, en dan heb 'k er drie weken van gemaakt. (ggg)
sirene
- Erik: Laatste vraag euh van deze ronde. Euh België heeft twee fregatschepen. Het ene is genoemd naar onze eerste koning Leopold de eerste, het andere naar onze eerste koningin. Hoe heet dat schip? Het is ook de naam van een boot waar Bart Kaëll ooit over zong, maar dan omgekeerd.
- Goedele: Louise-Marie
- Erik: Ja, klopt. Zo heette de eerste koningin, de Louise-Marie, en dat brengt ons bij het einde van deze ronde. Bartel heeft nog niet gescoord, dat kan tactiek zijn, zullen we straks zien, Rob twintig seconden, en Goedele dertig seconden. Geeft deze stand: zestig voor Bartel, tachtig voor Rob en negentig voor Goedele. Het is nu al spannend, wat wordt dat na de onderbreking?

Open Deur

- Erik: Wees voorzichtig met het strijken, want we zijn terug, en in deze ronde krijgt iedereen een vraag waarbij vier kernwoorden horen die jammer genoeg geen roepies, maar wel elk twintig seconden kunnen opleveren. En de vragen worden gesteld door niemand minder dan Sociaal Incapabele Michiel, altijd in voor een goeie grap en een grove sneer, Willy Naessens, achtenzeventig inmiddels dus

hij heeft geen complexen meer, en een man met een zak over z'n hoofd, daar gaan we weer. Bartel, wie kies je?

Bartel: Begin maar **me** Michiel.

Erik: Met Michiel? Dit is zijn vraag.

<video>

Erik: De vraag is duidelijk Bartel.

Bartel: Euh Brazilië, Argentinië, Colombia en Bolivia.

Erik: Nee niet Bolivia.

Bartel: Nee?

Erik: Nee.

Bartel: Euh Peru.

Erik: Peru, 's zeer goed gespeeld Bartel. Brazilië is het grootst, dan volgt Argentinië, dan Peru dan Colombia. En dan Bolivia, Venezuela en Chili. Maar je wist de vier landen zelf al, dat ging euh heel goed. En we gaan naar de volgende vraag, die is voor Rob. Je hebt keuze tussen Willy Naessens, en de man met de zak over z'n hoofd.

Rob: **De Willy.**

Erik: **De Willy?**

Rob: Naessens.

Erik: 's Goed, hier komt zijn vraag.

<video>

Erik: Welke verzekeringen worden het vaakst afgesloten, Rob?

Rob: Brandverzekering, diefstalverzekering ehm, dus autoverzekering? Ehm diefstalverzekering? Ehm levensverzekering? Ziekteverzekering? Euh overlevingsverzekering*x? Stop.

Erik: Je stopt, dan gaat de beurt naar Goedele.

Goedele: Familiale verzekeringspolis? Euh reisverzekering?

Erik: Reisverzekering, zeer goed aangevuld ja. Rob is goed verzekerd, maar Goedele was nog beter verzekerd euh nee. Ben je goed verzekerd voor alles?

Rob: Jaja, **da** kost veel geld.

Erik: Ja, 'k weet het.

Rob: **Ma 't** schijnt **da 'k** voor alles verzekerd ben **ma...**

Erik: Ah **da's** goed. Goedele, jij ook euh duidelijk voor veel verzekerd, ja.

Goedele: Ja euh ik **ad** onlangs een fietsongeluk en ik was zelf in fout, blijkt dat dat de familiale verzekering is **da** wist ik **nie**.

Erik: Ah ja oké. En dan hebben ze zelfs **uwe** fiets terugbetaald of **wa** of euh?

Goedele: Euh nee **da nie**, nee. De schade aan de tegenpartij.

Erik: De schade aan de tegenpartij. Was 't zovee- **wa hebde** dan gedaan euh?

Goedele: Ja, afgeslagen waar 'k **nie** mocht.

Philippe: **G'ebt** iemand afgeslagen **da ge nie** mocht? (*ggg*)

Erik: Ja. We zagen ja Willy Naessens als acteur euh met Jack Nicholson hé in in The Shining, van regisseur Stanley Kubrick. Euh we gaan **na** de laatste vraag. Die is voor Goedele. Het wordt er eentje van de man met de zak over het hoofd, ben je bang van hem?

Goedele: Nee.

Erik: Nee, je bent niet bang hé. Dit is de vraag.

<video>

Erik: Welke knaagdieren worden het vaakst als knaagdier gehouden?

Goedele: Een hamster, een cavia, een konijn, een rat, euh zo **ne** Chinchilla of hoe heet **da**? Euh een fret? Een... wat **hebde** zo nog? Euh een een muis?

Erik: Klopt, zeer goed euh, ja.

Philippe: Inderdaad Erik, een konijn is geen euh knaagdier maar het behoort tot de haasachtigen, ja.

Goedele: Ah pardon.

Philippe: En een fret behoort ook niet tot de knaagdieren maar tot de marterachtigen.

Goedele: Dankuwel.

Erik: Ongelofelijk. Dat is de jury hé, zo xxx.

Philippe: Daarom zitten we hier ten slotte.

Erik: 'k Weet het amai nee fantastisch, nee, maar wel goeie kennis van knaagdieren... Heb je veel knaagdieren thuis euh?

Goedele: Nee *ggg* ik hoop **geen één**.

Erik: Ja, nog nooit één gekocht euh?

Goedele: Muizen misschien **da** weet ik **nie**.

Erik: Jaja muizen ja, ratten zei je ook. Nee Bartel heb jij-

Goedele: Nee ik heb alleen twee kippen.

Erik: Twee kippen?

Goedele: Ja.

Erik: En hoe heten ze?

Philippe: Fipro en Nil. *(ggg)*

Erik: Nee, hebben **z'een** naam de kippen of euh?

Goedele: Ja, *ggg* mijn kinderen hebben ze gekozen: Chicka en euh Stromae.

Erik: **Oe da** zijn toch goeie namen? Ja, **ma** ja **ge zij** zo bang om **da** te zeggen, **ma da** zijn toch mooie, ja, volwassen namen?

Goedele: Ja ja, absoluut.

Erik: Bartel, heb jij knaagdieren thuis euh?

Bartel: Euh geen knaagdieren, nee.

Erik: **Wa** voor dieren dan wel?

Bartel: Euh kippen en koeien.

Erik: **Eb** jij koeien? Waar staan die dan euh?

Bartel: Ja in Grobbendonk op een kasteelhoeve **da's** euh **nen** trouwcadeau eigenlijk.

Goedele: Serieus?

Erik: **G'ebt** koeien **g'ad** voor uw voor uw trouw?

Bartel: Drie.

Erik: Maar hoe **oe** komen ze daar bij? Of euh...

Bartel: Ja mijn vrouw is van Heerle, **da's** een gehucht in Poederlee, en ze heette daar vroeger de bloem van Heerle, door de boeren, en ze zeiden altijd van: “**kinneke, al gij** ooit trouwt, **ge krijg** van ons **zwette mutte**”.

Goedele: *ggg*

Erik: Ja?

Bartel: Ahja **w'ebben der** drie gekregen hé.

Erik: **Ma** wie **ma** waar staan die dan? Gewoon... die staan-

Philippe: Ja waar staan die, in hun living. *(ggg)*

Erik: Ja nee.

Philippe: Ergens in een wei negen kansen op tien.

Erik: Ah ja ja ja **g'ebt** een wei. Maar dan **moette** toch een groot domein hebben om euh...

Bartel: Ja een wei ja.

Erik: Nee, hebben jullie knaagdieren euh of andere huisdieren?

Philippe: *Nope.*

Erik: Favoriet knaagdier?

Jeroom: Erik is weer naar een complimentje aan 't vissen hé. *(ggg)*

Erik: Einde van deze ronde, we gaan kijken: Rob staat op honderdentwee, Bartel op honderdvijfendertig, en aan de leiding met honderdnegentig seconden: Goedele Wachters.

Puzzel

Erik: Dit is de ronde waartegen elke kandidaat zich zou verzekeren, mocht dat kunnen. Drie keer puzzelen, en de verbanden zoeken tussen de woorden die op het scherm verschijnen. Het lijkt eenvoudig, en dat is het hopelijk ook. En heel belangrijk: elke goeie oplossing levert dertig seconden op. Rob, eerste puzzel is voor jou.

Rob: Hamburger? Euh van der Poel? En dan Hawaiï.

Erik: Euh ja. Goed gepuzzeld. Hawaï, 't is een staat, een Amerikaanse staat. Honolulu is de hoofdstad. Hula meisjes, die begroeten je euh op de luchthaven **enfin** in zo'n strooien rokje, altijd heel euh en die zeggen dan aloha*v, goeiedag. Of euh... Ja, klopt hé?

Rob: Ja dat is, ja.

Erik: Ben je **der** geweest al, of euh?

Rob: Nee.

Erik: Nee. 't Is heel euh heel mooi daar. Dan heb je euh de Whopper, de Royal-o-fish, de Supreme Cheese en de Bicky. Dat zijn allemaal bekende hamburgers. En euh 't is de kleinzoon van euh Raymond Poulidor, de papa heet Adrie, het is een veldrijder euh maar hij rijdt ook op de weg, dat is Mathieu van der Poel. Jullie fan van het veldrijden?

Jeroom: Absoluut, absoluut. **Da's** een heel mooie sport euh, wordt gereden door veldrijders, of zoals Bartel ze zou noemen: modderastronauten. *(ggg)*

Erik: Nee, oké. Euh volgende puzzel is euh voor Bartel.

Bartel: Euh tombola? Euh kinderliedjes, broeder Jacob? Bim bam bom, bellen?

Erik: Wat zeg je? Zeg het nog es?

Bartel: Bim bam bom.

Erik: Bim bam bom ja.

Bartel: Euh maffia.

Erik: Maffia, zeer goed gepuzzeld, ja. Niet alleen The Godfather gaat over de maffia maar ook The Sopranos, die serie over de criminele Italiaanse organisatie. Dan vijf euro voor een lotje, nummertjes en prijzen voor een goed doel, en joepie euh **da's** een tombola hé. Daar doen we allemaal wel es aan mee. En dan dat euh beroemde kinderliedje dat eindigt met twee keer bim bam bom. Dat euh ging goed. En we gaan naar de laatste puzzel, en die is voor Goedele.

Goedele: De dodentocht?

Erik: Zeer goed.

Goedele: Euh een vakantiejob? Werkstudent?

Erik: Ja.

Goedele: Ehm de de **allee** ehm buienradar.

Erik: Zeer goed gespeeld Goedele, ja. Wandelen wandelen, wel honderd kilometer, **da's** euh in Bornem **da's** de dodentocht euh dan euh app voor het weer, handig bij barbecues euh **j'ebt** de keuze +3 uur, **enfin** die voorspelt het uur voor drie uur, andere voor vierentwintig uur, **da's** een regenvoorspeller euh. En dan voor vakantiejobs hé voor studenten meestal, staat goed op je CV, vaak in de horeca, en in juli of augustus. Heb jij vakantiejobs gehad euh Goedele?

Goedele: Ja.

Erik: Serieus? Wat deed je?

Goedele: Een pak.

Erik: Ja?

Goedele: Euh ja. 't Meest spannende **enfin**, 't was uiteindelijk **nie** spannend, **ma** 't was wel leuk euh in de brouwerij van Hoegaarden, in de... Ja **der** is zo'n winkeltje waar ja paraplu's en zo te koop zijn.

Erik: En daar stond jij paraplu's te verkopen.

Goedele: Ja. Maar het was heel slecht weer, dus er kwam geen kat. Dus ik heb mijn thesis daar geschreven.

Erik: Ahh ja oké, **da's** xxx.

Goedele: Sorry xxx.

Erik: Ik heb ook ik heb ook mijn thesis geschreven tijdens een vakantiejob. '**k** Was kassier in de cinema in Antwerpen. Eerste mannelijke kassier in de cinema. Ja, ja. Jij vakantiejobs **g'ad** euh Rob?

Rob: Ook euh kassier in de euh **enfin** kassier in de de euh de ehm kaartjesscheurder in de cinema. De studio's in Leuven.

Erik: Echt waar?

Rob: Ja.

Erik: **Allee**.

Rob: Bij Iglo Ola.

Erik: Ja.

Rob: In **den** diepvries.

Erik: Ja.

Rob: Euh ik heb fruit geplukt, kersen.

Jeroom: En bij VTM ook zeker euh xxx. (ggg)

Rob: En dan euh '**k** heb kippen uitgebeend. Bij Covee toen euh ook. En dan zo konijnen. Dan moest ik zo **me** een speciaal **lepelke** die ogen daaruit halen, echt vies.

Philippe: **Voorwa** moesten die ogen apart? **Voorwa** werden die gebruikt?

Rob: xxx Ja, die moesten **deruit** gehaald worden. Waarom? Ik weet het **nie**. Ik euh **da's** nog een heel grote vraag waar '**k** mee zit. (ggg) En ehm en dan eendenborst snijden en zo dus **da** was bij Covee, dat heb ik gedaan. En dan enquêtes gedaan, heel veel ook euh als student.

Erik: Maar Rob **da's** ongelofelijk, **wa gij** allemaal gedaan hebt.

Rob: Ja.

Erik: Ja.

Jeroom: Ik heb euh ooit een vakantiejob **g'ad** en ik ben toen ontslagen, **omda'k** seks had met de klant. **Da's** echt waar. **Da** was in het dierencrematorium te Lovendegem. (ggg)

Goedele: **Ma allee**.

Erik: Einde van deze ronde, we gaan kijken. Rob staat op honderdnegenenzeventig, Bartel op tweehonderdenzes en nog steeds aan de leiding, nu met tweehonderdzesenvijftig seconden: Goedele Wachters.

De Galerij

Erik: Aloha, even de buienradar gecheckt, en het ziet er goed uit voor de ronde waarin je moet zeggen wie of wat je ziet, op tien foto's of tekeningen of andere gekke dingen. Laat de klokken luiden, want per juist antwoord verdien je liefst vijftien seconden. Rob, eerste fotoronde is **vo** jou.

Rob: Ah ja oké. Mobutu? Napoleon? Euh Castro? Ehm Hoessein? Ehm ja Lenin? Stalin? Mao Zedong? Euh ja pas. Hitler. Khadaffi. Ehm nonkel Bob? Pas. Euh Adi Amin?

Erik: Zeg het nog es? Zeg het nog es?

Rob: Adi Amin, Ada Amin, Adi An-amin di di Amin Dada?

Erik: Ja Amin Dada is goed ja. Euh acht op tien. Nog twee blijven **der** over. Bartel.

Bartel: Ehm Kim Jong-un? En ehm pas.

Erik: Je stopt. Goedele.

Goedele: Mussolini.

Erik: Ja, Mussolini inderdaad. Alle dictators gevonden.

Erik: Mobutu was de eerste, van Zaïre en Congo. Je ziet de vlag euh telkens rechtsboven. Dan Napoleon-

Rob: Ah ik had **da nie** gezien zelfs, die vlag.

Erik: Ja, die kon je helpen.

Rob: Ah **shit** zeg.

Erik: Ja. Fidel Castro van Cuba, Saddam Hoessein euh net voor hij geëxecuteerd werd euh of opgehangen werd. Jozef Stalin euh van Rusland. Dan Kim Jong-un euh van Noord-Korea hé, **kapoen**. Euh Adolf Hitler, euh Moammar Khadaffi, dan Benito Mussolini, bijnaam: Il Duce, en euh niet Adi Amin, maar Idi Amin Dada. Maar Amin Dada was euh voor voor de vrienden vol-voldoende. Nee, dictators. 't Ging goed hé, met dictators euh?

Rob: Ja ik ik ja. Ik had die vlagen die die vlaggen **nie**.

Erik: Die vlaggen **nie**. Ja **ma** ja **ge** had ze **nie** nodig.

Rob: Zo na na na na die.

Erik: Na die na die doodshoofden. Goed, we gaan naar de volgende fotoronde, en die is voor Bartel.

Bartel: Euh suikerziekte?

Erik: Ja of diabetes, ja.

Bartel: Euh een valing? Euh allergie? Allergisch? Euh...

Erik: Iets specifiek?

Bartel: Allergeen? Pollen? Euh zaadpollen? Pas. Dementie?

Erik: Ja, klopt.

Bartel: Aambeien? Euh hyperkineet?

Erik: Ja, maar hoe zeg je dat?

Bartel: Euh ADHD? Euh incontinent zijn? **Nieje** ehm ehm opvliegers? Ehm overgang? Euh...

Philippe: **Z'is wa** jong voor **euren** overgang denk ik.

Bartel: Ah ja **godverdoeme**. Euh menstrueren, **neeje**? Plassen, beetje pijnlijk, soms wat bloed euh zwanger!

Erik: Nee.

Bartel: xxx (ggg) Goh **manne** ja, ik heb **da nie da** ik '**k** weet het **nie** pas.

Erik: Pas op hé je verliest... Ja.

Bartel: Hersenschudding? Zwanger? Ehm geen hersenschudding? Vooral niks, nee pas.

Erik: Nee, je past.

Bartel: Ik **zen den** bos in **manne**. Ah **ier**, euh **ier**, **allee godverdoeme**. **Den** overgang.

Erik: Ja de overgang of de menopauze, ja.

Bartel: Euh depressief. Burn-out.

Erik: Burn-out, ja **da's** iets anders.

Bartel: Euh ik **da** weet ik **nie**, pas.

Erik: Nee. Dan gaat de beurt naar Rob.

Rob: Migraine? Hooikoorts? Euh migraine, hooikoorts en ehm...

Bartel: Zwanger, zeg **et**: zwanger.

Rob: Nier-nierstenen.

Erik: Nee niet nierstenen.

Rob: Stop.

Erik: Nee. Goedele?

Goedele: Blaasontsteking.

Erik: Klopt, ja. Blaasontsteking stop euh. We gaan es kijken. '**t** Is allemaal bij de dokter. Diabetes of suikerziekte, dat was het eerste dat we zochten euh met die tekst. Dan hooikoorts, ja. Een euh allergie voor stuifmeel. Alzheimer, de ziekte van Alzheimer of dementie euh en dan aambeien. Dat komt ook voor hé.

Bartel: **Da** wist ik dan weer wel, ai.

Erik: Ja, '**k** weet het ja, raar, ja. ADHD, euh blaasontsteking, euh dan migraine, dan menopauze euh of de overgang. Euh een burn-out euh er is een verschil met depressie. En dan vitiligo. **Da** was '**tgeen wa** Michael Jackson had. **Enfin** je kunt dat als als blanke mens ook krijgen dat je die witte vlekken krijgt, vitiligo. **Da's** niet om te lachen. Hebben jullie ergens last van? Bartel heb jij ergens last van? Van die dingen?

Bartel: Ehm **neeje**, eigenlijk **nie**.

Erik: '**s Goe**. '**s Goe**, je bent nog jong ook hé, ja. Goedele? Heb jij ergens last van?

Goedele: Stress op dit moment, voor de rest **nie**.

Erik: Nog altijd? Nu? We zijn al zo lang aan '**t** quizen. Nog altijd stress of **wa**? Meen je dat?

Goedele: Jaja.

Erik: Goed, we gaan naar euh de laatste fotoronde, en die is voor Goedele.

Goedele: Ga uw gang. Het is de hamvraag. Zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens. Euh ik ga een stuk in m'n kraag drinken. Euh een gekregen paard kijk je niet in de mond.

Erik: In de... in de...

Goedele: In de bek.

Erik: In de bek, ja.

Goedele: Euh hoog van de toren blazen? Er is euh werk aan de winkel? Dat euh... Pas. Elk huisje zijn kruisje? Euh een hart onder de riem steken?

Erik: **Da's** goed, **da's** negen op tien, **'s** goed gespeeld euh. Er blijft wel nog één antwoord te gaan, Bartel.

Bartel: Pas.

Erik: Je past. Euh Rob?

Rob: Als een paal boven water?

Erik: Als een paal boven water. *Français avec des cheveux sûr*. Frans met haar op hé. Euh *'Va ton corridor'*, ga je gang. Dan euh *'C'est la question jambon'*: dat is de hamvraag. **Enfin** xxx nu niet echt Frans hé, maar euh in **'t** slecht Frans. Euh *'Comme l'horloge tique à la maison, ça tique nieverance'*: zoals het klokje thuis tikt, tikt het nergens. *'Je vais me boire un morceau dans mon col'*: ik ga een stuk in mijn kraag drinken. Een gegeven paard kijkt men niet in de bek: *'ne regardez pas un cheval cadeau dans la bouche'*. *'Souffler haut de la tour'*: hoog van de toren blazen. *'Il y a du travail au magasin'*: er is werk aan de winkel. Euh *'Ca se tient comme un pôle au-dessus de l'eau'*: als een paal boven water, euh en *'pôle'* is geen paal maar **da** was ook de grap natuurlijk xxx. En *'Chaque maison a son floche'*: elk huisje heeft z'n kruisje, en een hart onder de riem steken: *'Mettez un coeur sous la ceinture'*, ja. **Da** was **'t** hé? Ben je goed in Frans euh? Ja blijkbaar wel.

Goedele: ggg Dit Frans, ja.

Erik: Dit Frans euh ging heel **goe**, nee. Leuk toch hé?

Goedele: Ja.

Philippe: *Tu es un présentateur de mes bottines. (ggg)*

Erik: We gaan kijken naar de stand bij **et** einde van de fotoronde. Bartel: tweehonderdenéén, Rob: tweehonderddrieënnegentig, en aan de leiding met driehonderdeenenzeventig seconden: Goedele. Maar, er komt nog een ronde.

Het Collectieve Geheugen

Erik: *Il y a encore du travail au magasin*, want in deze ronde krijgt iedereen een filmpje te zien, waarmee je in totaal telkens honderdvijftig seconden kunt

verdienen. Alles is dus nog mogelijk, slechts één ding is zeker: na deze ronde kennen we de winnaar. Hij of zij wordt voor minstens één dag de slimste Kim Jong-un ter wereld. Bartel. ‘t Kan nog euh dat jij dat wint. We gaan kijken. Hier is het eerste fragment.

<video>

Erik: Ja, wat willen we hierover weten? Bartel.

Bartel: **Nie** zoveel xxx. Euh Trump, Amerika, presidentsverkiezingen, ehm de ‘t het Witte Huis? Euh zijn *first lady* euh ‘t was vorig jaar? Ehm **amai!** ‘s **N**’Amerikaan? ‘s **Nie** zo slim? Ehm goh ja hier **edde** ‘t al. Ik moet passen vrees ik.

Erik: Je moet passen, dan gaat de beurt naar euh Rob.

Rob: Het is de inauguratiespeech? Die hij gegeven heeft in Washington voor het Witte Huis. Euh **der** was veel minder volk dan gezegd euh... *Make America great again*, **ma** dat is het **nie**. Euh Melania hebben we gezien, Melania Trump, ehm en dan de minister van euh goh ja, stop.

Erik: Wat zoeken we nog, Goedele?

Goedele: Mike Pence?

Erik: Mike Pence, inderdaad. De vicepresident zag je ook euh dansen. We gaan kijken naar de nieuwe stand. Bartel honderdvierentachtig, Rob driehonderdzesenzestig en Goedele vierhonderdeenentwintig. Rob, dit is jouw fragment.

<video>

Erik: Wat willen we hierover weten? Rob.

Rob: **Da’s** de laatste wedstrijd het wereldkampioenschap euh van Usain Bolt, de vier keer honderd meter, en ehm hij heeft zich gekwetst, hij heeft een spierscheur opgelopen tijdens zijn laatste wedstrijd, en euh hij is van Jamaica, en dat was in euh **da slaag** mij dood ik weet het **nie** meer stop.

Erik: Nee, dan gaat de beurt naar Bartel.

Bartel: **Godverdoeme goe** gedaan. Ja knieblessure, enkelblessure? **Kweenie**, pas.

Goedele: Londen?

Erik: Londen, zeer goed euh. Je bent twee keer met vijftig seconden gaan lopen, Goedele, dat geeft deze stand: Bartel honderdzesenzeventig, Rob vierhonderdtweënvijftig en Goedele nu al vierhonderdeenenzeventig, en je hebt nog een fragment te gaan. Hier komt het laatste fragment.

<video>

Erik: Niet te geloven. Euh Goedele, wat willen we hierover weten?

Goedele: Mieke Vogels die een campagne gelanceerd had ‘eerst blabla dan boemboem’? Euh we zagen Eric Van Rompuy, was euh kritiek, ‘t was **voor** om jongeren aan

te sporen veilige seks te hebben, euh Sensoa misschien in 't spel? Euh voorbehoedsmiddelen euh onderwijs stop.

Erik: Je stopt. Blijven nog twee antwoorden over voor veertig en vijftig seconden. Bartel.

Bartel: Euh 's het parlement euh pas.

Erik: Je past ook. Rob kan nog winnen.

Rob: Euh Agalev? Stop.

Erik: En je stopt?

Rob: Oh nee shit 'k had moeten **voortdoen**.

Erik: We zochten een kort antwoord, dat zag je, dus je had kunnen gokken naar het jaartal.

Rob: Ja ik had dus kunnen... **Ma** 'k zou het **nie** geweten hebben denk ik.

Goedele: Aids.

Erik: Ah nee ah het jaartal.

Goedele: Ah 't jaartal.

Rob: Jaja **da** zou ik **nie** geweten hebben.

Erik: Nee?

Philippe: 96.

Goedele: 2002 of...

Rob: xxx

Erik: Wat zei je?

Goedele: 2002?

Erik: Zeg het nog 'ns? Je mag twee keer gokken.

Goedele: 2003?

Erik: Nee, 2001 was het juiste antwoord. Dat zochten we.

Rob: Nee, had ik niet geweten

Erik: Had je niet geweten? Dan ben je gestopt en was er ook niets aan te doen. Dit is de eindstand: Bartel honderdnegenenzestig, Rob vierhonderdnegentig, **da's** een heel hoge score, maar niet hoog genoeg want de slimste mens ter wereld van vandaag met vijfhonderdenelf seconden is Goedele Wachters. Ja, Goedele. Stress weg? (55:26)

Goedele: Euh ja zelfs nog **nie**, ik weet **nie** waarom ggg.

Erik: Nog **nie**? Nog stress? Nee goed gespeeld hoor, ja.

Goedele: Ja danku.

Erik: Ben je blij dat je doorgaat?

Goedele: Ja.

Erik: Ah, oké. **Ge** laat het zien, 's heel mooi en euh je speelt morgen opnieuw, tegen Bartel of Rob. Wie zal het halen? Ja 'k weet, er is euh. Ja.

Goedele: Ja er is een er er **der** is een groot verschil.

Erik: Er is een groot verschil op dit moment.

Rob: Ja **ma** 'k bedoel, hij mag altijd beginnen dus de kans...

Erik: Ja 'k weet het ja, ja. We zullen zien hé. Bartel, xxx toch klaar voor?

Bartel: Jaja jaja **ma** ja 't **da** gaat dan ergens **den** bos in hé, en dan...

Erik: Ja waar waar is 't fout gelopen eigenlijk euh?

Bartel: Ik weet **da nie** ja **da's da's** vanaf **da ge** 't verkeerde straatje in uw hoofd inslaat dan **komde** er **nie** meer uit.

Erik: Ja ik weet xxx **da** fragment van Donald Trump was 't **effe** ja.

Bartel: Ja want 't is zelfs **nie** lang **geleje** dus **ge** zou nog euh...

Erik: Nee, nee. **Ma** namen was moeilijk hé heb je gezegd euh?

Bartel: Ja, **ma** ja.

Erik: **Ma** geen nood, Bartel. De finale, alles is mogelijk.

Bartel: **Da's** zeker **dadde**.

Erik: **Doet** uw best. Rob, heb je euh goeie raad voor Bartel?

Rob: Zo veel mogelijk laten zakken. (*ggg*)

Erik: Wat denkt de jury, wie zal het halen?

Philippe: Ja 't is natuurlijk wel een serieus verschil in punten hé.

Erik: Ja.

Philippe: Maar, Bartel is natuurlijk wel ook een echte quiz-ingenieur, dus alles kan nog.

Erik: Ja. Jeroom wat denk jij?

Jeroom: **Wa maak et** uit, Erik? **Allee**, straks na de finale gaan we toch met z'n allen **ier** nog es stevig **doorhangen**, hé? Misschien een beetje dansen, goed drinken en *sirene* **ikke nie**, ik ga direct naar huis. **Ma** sowieso veel succes allebei.

Erik: Veel succes, iedereen. We zullen kijken wat het wordt in de finale.

Finale

Erik: Je moet de tijd van de ander op nul krijgen, en dat doe je door goeie antwoorden te geven, want per goed antwoord gaan er twintig seconden af bij de tegenstander, en de vraag gaat telkens eerst naar de kandidaat met het minste seconden. Roept die stop, dan gaat de beurt naar de volgende. En we zoeken altijd vijf antwoorden. Bartel honderdnegenenzestig, Rob vierhonderdnegentig. **J'ebt** een lange weg af te leggen, maar het kan, in deze finale. Ben je **der** klaar voor?

Bartel: Ja **ze**.

Erik: Oké, zeer goed. Bartel, de meesten pakken het gewoon uit het diepvriesvak van de supermarkt, maar je kan het ook zelf draaien. Welke ingrediënten heb je volgens Njam nodig voor lekker vanille-ijs?

Bartel: Vanille? Melk? Room?

Erik: Melk, room.

Bartel: **Vanillestokskes** dan?

Erik: Ja, vanillestokjes.

Bartel: Euh boter, nee waarschijnlijk **nie**, suiker?

Erik: Ja, suiker.

Bartel: Ehm pas.

Erik: En je past. Dan gaat de beurt nog naar Rob.

Rob: Pas.

Erik: Nee. Eierdooier.

Bartel: Ah, oké.

Erik: **'t** Was bijna klaar, euh de vanille-ijs, maar nog niet helemaal.

Bartel: Volgens Njam.

Erik: Volgens Njam **da** klopt, ja. Bartel honderdvijfenvijftig, Rob vierhonderdentien. Dit is de volgende vraag: wat weet je over Lucky Luke?

Bartel: Cowboy, stripfiguur.

Erik: Stripfiguur, cowboy.

Bartel: Amerikaan, Western, altijd achter de Daltons. Rookte eerst sigaretjes maar **da** mocht dan **nie** meer en dan is **da** een grassprietje geworden. Ehm altijd bandieten **oppikken**, euh **allee vo** de premies of hoe zegt? Euh Wild West euh Lucky Luke euh de schrijver ken ik **nie**, pas.

Erik: Je stopt. Rob.

Rob: Jolly Jumper, zijn paard.

Erik: Jolly Jumper, zijn paard ja.

Rob: Sneller dan zijn sneller dan zijn schaduw? Euh Rataplan, zijn hond en Joe, Averell, Joe, Averell, de de de Daltons.

Erik: Ja **ma** die die staan er al op hé.

Rob: Stop.

Erik: Euh nee, de tekenaar en de bedenker Morris. Euh Maurice De Bevere. Bartel honderdveertien, Rob driehonderdnegenendertig. Euh Bartel, welke muziekfestivals lokten deze zomer de meeste bezoekers?

Bartel: Tomorrowland, Werchter, Pukkelpop, euh Dour, euh les Ardentes? Pas.

Erik: Je past. Rob.

Rob: Pinkpop? Euh Werchter Boutique? Euh stop.

Erik: Nee. Graspop, in Dessel.

Rob: Ja? Amai.

Erik: Ja, honderdvijfenvijftigduizend bezoekers. En Tomorrowland staat bovenaan met vierhonderdduizend bezoekers. Bartel honderdenzes, Rob tweehonderdvijfenvijftig. Het verschil is al veel kleiner geworden.

Rob: Amai zeg.

Erik: Dat kan dus nog. Bartel, wat weet je over Monet? Niet Manet, maar Monet.

Bartel: Monet impressionist, euh de schilder, Franse schilder euh het water, de *Regattas at Argenteuil* ehm pas.

Erik: Je past, dan gaat de beurt naar Rob.

Rob: *Déjeuner sur l'herbe*? Is **da** hij? Euh Franse schilder stop.

Erik: Nee. Je sprak over water, Bartel, het ging meer specifiek over waterlelies.

Rob: Ah lelies, ja.

Erik: Hij xxx heel vaak of sorry, hij schilderde heel vaak lelies, en z'n voornaam.

Bartel: Ah Claude.

Erik: Claude. Ja. Had je nog geweten, xxx goed gespeeld. Bartel je staat op vijfnegentig, en Rob op honderdeenennegentig. Het kan best nog heel spannend worden. Dit is de volgende vraag: Mauritanië, Soedan en Zuid-Soedan geef ik je cadeau. Maar welke andere vijf landen behoren tot Noord-Afrika?

Bartel: Marokko, Tunesië, Algerije, Egypte, euh Tunesië **da** heb ik euh **wa** ligt er dan nog naast? Iran, Irak nee dat is iets anders. Ehm pas.

Erik: Je past. Dan gaat de beurt naar Rob.

Rob: Turkije? Ehm stop.

Erik: Je stopt, euh Libië. Turkije is niet Noord-Afrika. Bartel staat op tachtig, Rob op honderdenacht. Het verschil bedraagt nog slechts achtentwintig seconden, geweldig inhaalmanoeuver. Dit is de volgende vraag: Bartel, wat weet je over Nina Simone?

Bartel: Zangeres, turbulent leven, Amerikaanse, euh jaren vijftig ehm goh daar weet ik veel te weinig over hé euh pfff **nen** zwarte? Euh ai, pas.

Erik: Je past, dan gaat de beurt naar Rob.

Rob: Een zware stem, mannenstem? Euh stop, ik weet **et** echt **nie**.

Erik: Je stopt. *I Put a Spell on You*, en *Feeling Good* waren twee hits en euh in de jaren zestig was ze ook betrokken bij de burgerrechtenbeweging, een burgerrechtenactiviste. Rob vijfenzestig, Bartel zevenenzestig. Rob, je staat niet langer aan de leiding. Maar, je komt wel als eerste aan de beurt. Als je vier trefwoorden vindt, dan speel je Bartel naar huis.

Bartel: Nu is 't spannend hé **potverdikke**.

Erik: Ja, inderdaad. Wat weet je over Roald Dahl?

Rob: Is een Deense euh schrijver of een Britse ja nee Britse schrijver Brits ja dus euh de... Britse ja Britse schrijver van sprookjes? Ehm nee Roald Dahl hé? 't Was Dahl toch hé? Die schreef **vanachter** in zijn tuinhuis zijn boeken ehm wacht hé. **Ne** Britse, **ne** schrijver, Britse schrijver Roald Dahl **allee**. 't Is juist verfilmd, hij **eeft** ook euh...

Erik: Veel verfilmd, ja.

Rob: 't Is heel veel verfilmd, ja. En euh hij **eeft** ook een literatuurprijs, of de Nobelprijs voor de literatuur of **nen** Oscar, **heet** die **nen** Oscar gekregen? Echt **zijde** zeker dat **dieje** geen Oscar heeft gekregen? Volgens mij wel. En hij is dood ehm goh Roald Dahl, Roald Dahl. Ehm **allee** zeg. *E to R* of zoiets. Nu, **da's** nu zo ja **da's ne** film ook met die reus. **Allee** zeg. Euh stop.

Erik: Je stopt.

Bartel: Amai.

Erik: Dan gaat de beurt naar Bartel.

Rob: Ja **ma ij...** **ma fucking shit** zeg wat **eb ekik** nu gedaan?

Erik: Ja. De beurt gaat naar Bartel.

Bartel: Euh Sjakie en de Chocoladefabriek.

Erik: Ja, 't is gebeurd. En ja de GVR, *the Big Friendly Giant*, de Grote Vriendelijke Reus. Je zei reus maar niet de Grote Vriendelijke Reus euh. Adembenemende finale. Euh ja, Rob.

Rob: Neenee, 's **goe**. **Allee** ik bedoel **goe** ja... 't Is 't is mijn eigen schuld hé ja.

Erik: Ja. En Bartel, hé?

Rob: En die chocoladefabriek, ja.

Erik: En die chocoladefabriek, ja. Rob, vierhonderdnegentig seconden had jij.

Rob: Veel hé.

Erik: Ja **ma** hij heeft goed gespeeld ja **da** was heel veel ja. Je hebt niet echt veel verkeerd gedaan, hij speelde gewoon heel sterk en euh...

Rob: Ja tuurlijk ja.

Erik: En alleen bij Roald Dahl had je moeten...

Rob: Ja ik kon er **niet** opkomen. **Kweenie** ja ik was echt ja, kon er **niet** opkomen, ja.

Erik: Heel vreemde finale.

Rob: Ja?

Erik: Ja ik vond van wel ja.

Rob: Ja nee **ma da** is het spel hé? Hij was **kweenieoe** zenuwachtig **ma** ik dacht ook ja.

Bartel: Moest, moest ik **niet** altijd kunnen beginnen hebben, dan had het euh rap gedaan geweest. Dat is... **da's** duidelijk.

Rob: **Da's 't** spel hé.

Erik: Ja ja **da's 't** spel. Rob.

Rob: Dan dacht ik van ah ja **'k** moet mij laten zakken, en dan ja.

Erik: Ja dat moet je op het juiste moment doen natuurlijk euh. Dat is, ja. Na al die jaren is het ook voor mij nog altijd heel onduidelijk hoor ggg.

Rob: Ja ik dacht oh ja **shit** ja, hij mag aanvullen, **ma** ja.

Erik: Goh ja Rob, **'t** is afgelopen. We moeten je naar huis sturen. Weliswaar met een ongelofelijk applaus, Rob Vanoudenhoven. Ja Bartel proficiat euh.

Bartel: Ja merci.

Erik: Niet zozeer voor je prestatie tijdens de quiz, want toen liep het fout, **ma** nu in de finale was **'t** echt euh... Ja echt heel **goe** gespeeld euh.

Bartel: Ja, **nen** diesel hé.

Erik: Ja, leuk hé? Ja.

Bartel: Dat **toe** wel iets **me ne** mens, ja.

Erik: **Zijde** zenuwachtig of **wa** of euh?

Bartel: **Da's nie da's** innerlijk. Zoiets van **allee godverdoeme** die stippellijntjes moeten weg hé dat euh.

Erik: Jaja klopt, ja.

Bartel: **Ge** wilt die stippellijnen, **ge** wordt kwaad op **uw eigen omda ge 't** verkeerde ding zegt.

Erik: Ja. En je komt morgen terug?

Bartel: Euh graag.

Rob: Ja want **allee 'k** bedoel, stel **da ge nie** kunt... (*ggg*) **'t** Zou kunnen hé ja.

Erik: Ik denk dat Bartel zal komen. Morgen opnieuw een aflevering van de Slimste Mens ter Wereld, en daarin nemen Goedele Wachters en Bartel Van Riet het op tegen een zanger uit de Kempen. Ziet em duun ziet em duun, Van Echelpoel. Bedankt voor het kijken, tot morgen.

Bijlage 2: Absolute cijfers

Seizoen 2

TUSSENTAALKENMERKEN SEIZOEN 2, AFLEVERING 1						
<u>FONOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Nadia	Dirk	Sany	Marc	TOTAAL
h-procope	33	8		1	9	51
t-apocope bij korte functiewoorden	19	16	4	4	6	49
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	21	5	1	1	5	33
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	3	3		2		8
Apocope eind-schwa	6	2			1	9
Verbindings-n						
Progressieve assimilatie				1		1
Der	4	3			1	8
<u>LEXICALE KENMERKEN</u>	Erik	Nadia	Dirk	Sany	Marc	TOTAAL
Onomasiologische alternatieven						
Tussenwerpsels	20	1	1	1		23
<u>MORFOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Nadia	Dirk	Sany	Marc	TOTAAL
Verbuiging lidwoorden		1				1
Afwijkende verbuiging aanw/bezitt/onbep/telw					1	1
Afwijkende verbuiging adjectieven						
Gij-systeem	1	1				2
Diminutievorming op -ke	1					1

Vorm zij(t) van zijn						
Hem voor 3 ^{de} p ev in onderwerpsfunctie						
<u>GRAMMATICALE KENMERKEN</u>	Erik	Nadia	Dirk	Stany	Marc	TOTAAL
Lidwoord bij persoonsnamen						
Subjectreduplicatie						
Clitische vormen persoonlijke voornaamwoorden				1		1
Redundant gebruik van <i>dat</i> bij voegwoorden						

Seizoen 5

TUSSENTAALKENMERKEN SEIZOEN 5, AFLEVERING 1						
<u>FONOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Martine	Titus	Chris	Rik	TOTAAL
h-procope	42	4	7	4		57
t-apocope bij korte functiewoorden	49	3	17	17	2	88
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	27		8	6	3	44
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	7	1	2	2		12
Apocope eind-schwa	11		1			12
Verbindings-n						
Progressieve assimilatie						
Der	5	3	1	1		10
<u>LEXICALE KENMERKEN</u>	Erik	Martine	Titus	Chris	Rik	TOTAAL
Onomasiologische alternatieven	6		1			7
Tussenwerpsels	10		2	1		13
<u>MORFOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Martine	Titus	Chris	Rik	TOTAAL
Verbuiging lidwoorden	2		1			3
Afwijkende verbuiging aanw/bezitt/onbep vnw, telwoorden	2		1			3
Afwijkende verbuiging adjectieven	3					3
Gij-systeem	3		1	4		8
Diminutievorming op -ke			1			1
Vorm zij(t) van zijn				2		2

Hem voor 3 ^{de} p ev in onderwerpsfunctie						
<u>GRAMMATICALE KENMERKEN</u>	Erik	Martine	Titus	Chris	Rik	TOTAAL
Lidwoord bij persoonsnamen						
Subjectreduplicatie				1		1
Clitische vormen persoonlijke voornaamwoorden	1					1
Redundant gebruik van <i>dat</i> bij voegwoorden			1	1		2

Seizoen 11

TUSSENTAALKENMERKEN SEIZOEN 11, AFLEVERING 1							
<u>FONOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Inge	William	Wouter	Philippe	Lieven	TOTAAL
h-procope	53	10	39	13	11	5	131
t-apocope bij korte functiewoorden	55	23	69	16	20	10	193
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	31	10	22	5	8	4	80
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	11	5	19	6	7		48
Apocope eind-schwa	5	1	2	1	2		11
Verbindings-n		1	2		2		5
Progressieve assimilatie		1	1				2
Der	7		4	2	2		15
<u>LEXICALE KENMERKEN</u>	Erik	Inge	William	Wouter	Philippe	Lieven	TOTAAL
Onomasiologische alternatieven	11	3	16	2	4	2	38
Tussenwerpsels	7		14	3	2	3	29
<u>MORFOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Inge	William	Wouter	Philippe	Lieven	TOTAAL
Verbuiging lidwoorden	3	2	12	3	9		29
Afwijkende verbuiging aanw/bezitt/onbep vnw en telwoorden	6	1	5	1	6		19
Afwijkende verbuiging adjectieven			2		1		3
Gij-systeem	4	3	7		6	1	21
Diminutiefvorming op -ke			1		1		2
Vorm zij(t) van zijn			2		1		3

Hem voor 3 ^{de} p ev in onderwerpsfunctie					1		1
<u>GRAMMATICALE KENMERKEN</u>	Erik	Inge	William	Wouter	Philippe	Lieven	TOTAAL
Lidwoord bij persoonsnamen					1		1
Subjectreduplicatie		1	4				5
Clitische vormen persoonlijke voornaamwoorden	4	1	5		1		11
Redundant gebruik van <i>dat</i> bij voegwoorden							

Seizoen 15

TUSSENTAALKENMERKEN SEIZOEN 15, AFLEVERING 1							
<u>FONOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Goedele	Bartel	Rob	Philippe	Jeroom	TOTAAL
h-procope	82	11	23	21	21	7	165
t-apocope bij korte functiewoorden	103	18	61	53	20	27	282
Procope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	62	5	18	27	7	15	134
Apocope en syncope van korte functiewoorden en inhoudswoorden	43	4	10	25	10	14	106
Apocope eind-schwa	7		1	1	4	1	14
Verbindings-n	2						2
Progressieve assimilatie	2		3	2			7
Der	7	2	3	3	1	3	19
<u>LEXICALE KENMERKEN</u>	Erik	Goedele	Bartel	Rob	Philippe	Jeroom	TOTAAL
Onomasiologische alternatieven	10	1	2	5	4	2	24
Tussenwerpsels	14	5	8	11	3	3	44
<u>MORFOLOGISCHE KENMERKEN</u>	Erik	Goedele	Bartel	Rob	Philippe	Jeroom	TOTAAL
Verbuiging lidwoorden	1	1	12	10			24
Afwijkende verbuiging aanw/bezitt/onbep vnw, telwoorden	3	1	2	4	1	2	13
Afwijkende verbuiging adjectief					1		1
Gij-systeem	14		8	6	10	2	40
Diminutievorming op -ke	2	1	2	7			12
Vorm zij(t) van zijn	2			2		1	5

Hem voor 3 ^{de} p ev in onderwerpsfunctie	1						1
<u>GRAMMATICALE KENMERKEN</u>	Erik	Goedele	Bartel	Rob	Philippe	Jeroom	TOTAAL
Lidwoord bij persoonsnamen	1			1	1		3
Subjectreduplicatie			1	2		4	7
Clitische vormen persoonlijke voornaamwoorden	7	1	4	1	3	3	19
Redundant gebruik van <i>dat</i> bij voegwoorden					1	2	3

Bijlage 3: Relatieve cijfers

Seizoen 2

1) H-procope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
H-procope	33	9	9	33/187*100 =17,6%	9/37*100 =24,3%	9/22*100 =40,9%
H	154	28	13			
2) Apocope & syncope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Ma	3	4		3/38*100 =7,9%	4/11*100 =36,4%	
Maar	35	7				
Nie	5	6	2	5/43*100 =11,6%	6/10*100 =60%	2/8*100 =25%
Niet	38	4	6			
Da	15	16	3	15/98*100 =15,3%	16/24*100 =66,7%	3/14*100 =21,4%
Dat	83	8	11			
't	24	6	3	24/99*100 =24,2%	6/17*100 =35,3%	3/8*100 =37,5%
Het	75	11	5			
'k	6	1	1	6/28*100 =21,4%	1/56*100 =1,8%	1/12*100 =8,3%
Ik	22	55	11			
Wa						
Wat						
U		1			1+1=2 1/2*100 =50%	
Uw		1				
Me			1			1+1=2 1/2*100 =50%
Met			1			
TOTAAL	53+253=306 53/306*100 =17,3%	34+86=120 34/120*100 =28,3%	10+34=44 10/44*100 =22,7%			
3) Der	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Der	4	3	1	4/26*100 =15,4%	3/8*100 =37,5%	1/5*100 =20%
Er	22	5	4			
4) Verbuiging lidw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Den						
De						
Nen/ne/e		1			1/24*100 =4,2%	
Een		23				

5) Afw. Verbuig. Vnw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Die(je)n/ene/gene						
Die/één/geen						
Mijne(n)/zijne(n)/ons/ uwe(n)			1			1/1*100 = 100%
Mijn/zijn/onze/uw			0			
6) Gij-systeem	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Gij/Ge/G'	1	1		1/114*100 = 0,9%	1/3*100 = 33,3%	
Jij/je/j'	113	2				
7) Diminuerend op - ke	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
-ke/-eke/-ske	1			1/5*100 = 20%		
-je/-tje	4					

Seizoen 5

1) H-procope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
H-procope	42	15		42/224*100 =18,8%	15/61*100 =24,6%	
H	182	46				
2) Apocope & syncope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Ma	3	2		3/40*100 =7,5%	2/10*100 =20%	
Maar	37	10				
Nie	12	6		12/49*100 =24,5%	6/13*100 =46,2%	
Niet	37	7				
Da	33	26	2	33/95*100 =34,7%	26/33*100 =78,8%	2/12*100 =16,7%
Dat	62	7	10			
't	28	13		28/111*100 =25,2%	13/34*100 =38,2%	
Het	83	21				
'k	3	7		3/29*100 =10,3%	7/49*100 =14,3%	
Ik	26	42				
Wa	1	2		1/23*100 =4,3%	2/3*100 =66,7%	
Wat	22	1				
U	1	1		1/1*100 =100%	1/1*100 =100%	
Uw	0	0				
Me		2			2/9*100 =22,2%	
Met		7				
TOTAAL	81+267+348 81/348*100 =23,3%	59+95=154 59/154*100 =38,3%	2/12*100 =16,7%			
3) Der	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Der	5	5		5/19*100 =26,3%	5/10*100 =50%	
Er	14	5				
4) Verbuiging lidw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Den		1			1/10*100 =10%	
De		9				
Nen/ne/e	2			2/33*100 =6,1%		
Een	31					
5) Afw. Verbuig. Vnw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Die(je)n/ene/gene	2	1		2/8*100	1/1*100	

Die/één/geen	6	0		=25%	=100%	
Mijne(n)/zijne(n)/ons/ uwe(n)						
Mijn/zijn/onze/uw						
6) Gij-systeem	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Gij/Ge/G'	3	5		3/94*100 =3,2%	5/16*100 =31,3%	
Jij/je/j'	91	11				
7) Diminuering op -ke	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
-ke/-eke/-ske		1			1/1*100 =100%	
-je/-tje		0				

Seizoen 11

1) H-procope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
H-procope	53	62	16	53/231*100 =22,9%	62/112*100 =55,4%	16/37*100 =43,2%
H	178	50	21			
2) Apocope & syncope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Ma	7	13	4	7/43*100 =16,3%	13/21*100 =61,9%	4/5*100 =80%
Maar	36	8	1			
Nie	14	35	5	14/39*100 =35,9%	35/40*100 =87,5%	5/8*100 =62,5%
Niet	25	3	3			
Da	52	63	20	52/105*100 =49,5%	63/77*100 =81,8%	20/25*100 =80%
Dat	53	14	5			
‘t	43	32	10	43/131*100 =32,8%	32/49*100 =65,3%	10/13*100 =76,9%
Het	88	17	3			
‘k	3	30	8	3/23*100 =13%	30/86*100 =34,9%	8/15*100 =53,3%
Ik	20	56	7			
Wa	1	2	1	1/33*100 =3%	2/7*100 =28,6%	1/1*100 =100%
Wat	32	5	0			
U			3			3/6*100 =50%
Uw			3			
Me	1	4	3	1/21*100 =4,8%	4/8*100 =50%	3/3*100 =100%
Met	20	4	0			
TOTAAL	121+274=395 121/395*100 =30,6%	179+107=286 179/286 =62,6%	54+22=76 54/76*100 =71,1%			
3) Der	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Der	7	6	2	7/37*100 =18,9%	6/14*100 =42,9%	2/2*100 =100%
Er	30	8	0			
4) Verbuiging lidw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Den	2	6	3	2/24*100 =8,3%	6/14*100 =42,9%	3/3*100 =100%
De	22	8	0			
Nen/ne/e	1	11	6	1/44*100 =2,3%	11/36*100 =30,6%	6/11*100 =54,5%
Een	43	25	5			
TOTAAL	3+65=68 3/68*100 =4,4%	17+33=50 17/50*100 =34%	9+5=14 9/14*100 =64,3%			

5) Afw. Verbuig. Vnw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Die(je)n/ene/gene	5	6	3	5/38*100 =13,2%	6/14*100 =42,9%	3/4*100 =75%
Die/één/geen	33	8	1			
Mijne(n)/zijne(n)/hare/ ons/ uwe(n)	1	1	3	1/9*100 =11,1%	1/4*100 =25%	3/9*100 =33,3%
Mijn/zijn/haar/onze/uw	8	3	6			
TOTAAL	6+41=47 6/47*100 =12,8%	7+11=18 7/18*100 =38,9%	6+7=13 6/13*100 =46,2%			
6) Gij-systeem	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Gij/Ge/G'	4	10	7	4/137*100 =2,9%	10/11*100 =90,9%	7/7*100 =100%
Jij/je/j'	133	1	0			
7) Diminuering op - ke	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
-ke/-eke/-ske		1	1		1/3*100 =33,3%	1/1*100 =100%
-je/-tje		2	0			

Seizoen 15

1) H-procope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
H-procope	82	55	28	82/291*100 =28,2%	55/156*100 =35,3%	28/54*100 =51,9%
H	209	101	26			
2) Apocope & syncope	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Ma	25	27	14	25/63*100 =39,7%	27/37*100 =73%	14/17*100 =82,4%
Maar	38	10	3			
Nie	19	48	12	19/50*100 =38%	48/50*100 =96%	12/14*100 =85,7%
Niet	31	2	2			
Da	67	66	24	67/114*100 =58,8%	66/88*100 =75%	24/35*100 =68,6%
Dat	47	22	11			
‘t	69	42	16	69/154*100 =44,8%	42/68*100 =61,8%	16/25*100 =64%
Het	85	26	9			
‘k	14	21	16	14/48*100 =29,2%	21/108*100 =19,4%	16/37*100 =43,2%
Ik	34	87	21			
Wa	10	7	9	10/35*100 =28,6%	7/15*100 =46,7%	9/14*100 =64,3%
Wat	25	8	5			
U		1	3		1/4*100 =25%	3/7*100 =42,9%
Uw		3	4			
Me	4	6	3	4/32*100 =12,5%	6/9*100 =66,7%	3/8*100 =37,5%
Met	28	3	5			
TOTAAL	208+288=496 208/496*100 =41,9%	218+161=379 218/379*100 =57,5%	97+60=157 97/157*100 =61,8%	19+67+10+4		
3) Der	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Der	7	8	4	7/33*100 =21,2%	8/23*100 =34,8%	4/13*100 =30,8%
Er	26	15	9			
4) Verbuiging lidw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Den		5			5/13*100 =38,5%	
De		8				
Nen/ne/e	1	18		1/42*100 =2,4%	18/38*100 =47,4%	
Een	41	20				
TOTAAL		23+28=51 23/51*100 =45,1%				

5) Afw. Verbuig. Vnw.	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Die(je)n/ene/gene	3	5	1	3/25*100 =12%	5/22*100 =22,7%	1/2*100 =50%
Die/één/geen	22	17	1			
Mijne(n)/zijne(n)/hare/ons/ uwe(n)		2	2		2/11*100 =18,2%	2/8*100 =25%
Mijn/zijn/haar/onze/uw		9	6			
TOTAAL		7+26=33 7/33*100 =21,2%	3+7=10 3/10*100 =30%			
6) Gij-systeem	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
Gij/Ge/G'	14	14	12	14/171*100 =8,2%	14/15*100 =93,3%	12/14*100 =85,7%
Jij/je/j'	157	1	2			
7) Diminuerig op -ke	Erik	Kandidaten	Jury	Erik	Kandidaten	Jury
-ke/-eke/-ske	2	10		2/10*100 =20%	10/13*100 =76,9%	
-je/-tje	8	3				

Overzicht Van Looy

	SEIZOEN 2	SEIZOEN 5	SEIZOEN 11	SEIZOEN 15
H-procope	17,6%	18,8%	22,9%	28,2%
Apocope & syncope	17,3%	23,3%	30,6%	41,9%
Der	15,4%	26,3%	18,9%	21,2%
Verbuiging lidw.	3,6%	6,1%	4,4%	2,4%
Verbuiging vnw.		25%	12,8%	12%
Gij-systeem		3,2%	2,9%	8,2%
Diminutief -ke	20%			20%